ІНОЗЕМНІ МОВИ XXI СТОЛІТТЯ

ПРОФЕСІЙНІ КОМУНІКФЦІЇ ТА ДІАЛОГ КУЛЬТУР

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ
ІМЕНІ МИХАЙЛА ТУГАН-БАРАНОВСЬКОГО

Кафедра іноземної філології, українознавства та соціально-правових дисциплін

Іноземні мови XXI століття: професійні комунікації та діалог культур

Збірник наукових праць

Кривий Ріг
Видавець Роман Козлов
2024

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
MYKHAILO TUHAN-BARANOVSKYI DONETSK NATIONAL UNIVERSITY
OF ECONOMICS AND TRADE NAMED

Department of Foreign Philology, Ukrainian Studies and Social and Law Disciplines

Foreign Languages of XXI Century: Professional Communications and Dialogue of Cultures

Collection of Scientific Works

Kryvyi Rih
Publisher Roman Kozlov
2024

УДК 811-027.63«21»:(316.774-027.561+[366.636:008(100)])(045)
І - 67

Колектив авторів

І-67 Іноземні мови XXI століття: професійні комунікації та діалог культур : Збірник наукових праць / ДонНУЕТ. Кривий Ріг : Вид. Р. А. Козлов, 2024. 236 с. Режим доступу: http://elibrary.donnuet.edu.ua/

ISBN 978-617-8096-24-3

Збірник містить матеріали IX Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Іноземні мови XXI століття: професійні комунікації та діалог культур» та призначений для широкого кола читачів, які цікавляться проблемами вивчення іноземних мов та перекладу в Україні та за кордоном.

The collection of scientific works contains proceedings of the IX All-Ukrainian Research and Practical Internet Conference “Foreign Languages of XXI Century: Professional Communications and Dialogue of Cultures” and is designed for a large circle of readers who are interested in the state of learning foreign languages and translation both in Ukraine and abroad.

УДК 811-027.63«21»:(316.774-027.561+[366.636:008(100)])(045)

ISBN 978-617-8096-24-3

© Колектив авторів, 2024
© Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського, 2024

ЗМІСТ / CONTENTS

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА / APPLIED LINGUISTICS

Бєляєва Ю. Д. Англійська мова як функціональна система 8

Бочкар А. О. Роль ідіолекту в новелі “The Roads We Take” О. Генрі 15

Бухинік О. В. Активна лексика англійської мови 20

Герасимова О. І. Особливості лексичної системи молодіжного сленгу 25

Денисенко М. В. Англіцизми в сучасній українській мові 31

Жовнірчик А. С. Перекладацькі трансформації в україномовному відтворенні суспільно-політичного дискурсу (на матеріалах офіційного сайту ООН в Україні) 34

Кравцов Є. С. Застосування лексико-семантичних трансформацій у перекладі роману Ф. Кафки «Замок» 42

Кривенко В. В. Термін та терміносистема як об’єкт термінологічного та перекладознавчого дослідження 49

Кучер К. В. Англійська військова термінологія та особливості її перекладу українською мовою 53

Мелікова С. О. Лінгвістичні особливості рекламних текстів 58

Назарян А. М. Особливості перекладу гумору у комедійному телесеріалі «Друзі» 63

Полюхович В. М. Сленгізми в сучасній українській мові 69

Соляр А. С. Типи мотивації слова в англійській та українській мовах: порівняльний аспект 73

Шпортко Л. В. Особливості та порівняння перекладу термінів з германських та тюркських мов на українську 80

Ягідка А. Ю. Граматичні особливості англійського розмовного мовлення 85

ІНОЗЕМНІ МОВИ ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ / FOREIGN LANGUAGES AS A MEANS OF PROFESSIONAL INTERACTION

Александрова Т. О. Мультилінгвізм як конкурентна перевага в професійній комунікації 94

Дзевицька Л. С. Англійська як засіб професійної комунікації майбутніх юристів 98

Khalanhot D. O. The Impact of Innovative Technologies and Artificial Intelligence on Strategic Management of Organizations: Challenges and New Opportunities 115

Нєізвєстна А. І. Особливості термінів сфери міжнародного співробітництва та їх відтворення в перекладі 119

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ / INNOVATIVE EDUCATION TECHNOLOGIES

Бауманн М. А. Роль дигіталізації у навчанні німецької мови 127

Григораш В. О. Використання месенджерів під час навчання 133

Закірова А. Т. Вивчення англомовної медичної лексики на матеріалі сучасних серіалів (House M. D.) 137

Зінченко В. М. Комунікація, засоби масової інформації та мова 143

Kovtun A. O. Innovative Learning Technologies 148

Кравчук С. О. Використання тестування в процесі контролю та оцінювання учнів на уроці німецької мови 152

Кулішенко В. Ю. Особливості викладання професійної англійської мови для студентів юристів 156

Myroshnychenko N. O. Implementation of Innovative Educational Technologies at Different Levels of Teaching English 162

Присяжна Я. Д. Формування та розвиток комунікативних навичок студентів у процесі вивчення іноземних мов 167

Тільняк Н. В., Федина А.О. Вплив інноваційних технологій на якість освіти в Україні 173

Чернєнко А. Д. Інтерактивні методи навчання граматики англійської мови у 8-9 класах середньої школи 177

Шевчук К. Д. Специфіка навчання англійської мови учнів середньої школи за допомогою застосунків та інструментів штучного інтелекту 183

МОВИ І ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІ / LANGUAGES AND MEDIA COMMUNICATION

Решетніков О. А. Абревіатури у сучасних засобах масової інформації 188

МІЖКУЛЬТУРНИЙ ДИСКУРС / CROSS-CULTURAL DISCOURSE

Динікова Л. Ш. Міжкультурні взаємовпливи як вагомий компонент у культуротворчих процесах сучасності 194

Захарченко С. О. Явища білінгвізму та диглосії у сучасному світі 198
Зима Н. О. Фразеологізми з компонентом “їжа” в англійській та українській мовах 203
Короткова О. А. Барокові мотиви у ліриці Максима Рильського 208
Krasovskyi A. A. Linguistic Traditions and the Relationship between Languages 212
Мажара М. О. Засоби вираження ввічливості в англійській мові 216
Михальченко К. І. Елементи англійського менталітету в романах 20-го століття Вірджинії Вулф «Місіс Делловей» і «До маяка» 221
Пархоменко С. В. Пропаганда як інструмент впливу на свідомість мас 227
Ягідка А. Ю. Специфіка осмислення та інтерпретації образу Фауста у світовій літературі 230

ПРИКЛАДНА ЛІНГВІСТИКА / APPLIED LINGUISTICS

УДК 811.11-111(045)

Бєляєва Ю. Д.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Удовіченко Г. М.

АНГЛІЙСЬКА МОВА ЯК ФУНКЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА

Стаття розглядає англійську мову як функціональну систему: її фонетику і фонологію, лексику (загальновживану, офіційну, спеціалну, нелітературну, сленг), граматику, словотвір, стиліятику. Автор наголошує на використанні англійської в різних галузях, таких як наука, інженерія, інновації, міжнародні організації, офіційні документи та публічні виступи, програмування, що робить її важливою для професіоналів у цих галузях.

Ключові слова: функціональна система, фонетика, лексика, граматика, стилістика

Англійська мова є однією з найпоширеніших та впливових мов у світі, що належить до германської групи індоєвропейських мов. Вона має різноманітність діалектів та мовних варіантів, що дозволяє їй бути офіційною або другою мовою в багатьох країнах.

Англійська мова відіграє ключову роль у сучасному світі як засіб спілкування та передачі інформації та має свої унікальні риси та особливості, які відображають культурний контекст та історичний шлях народу.

Вивчення англійської мови як функціональної системи може сприяти розвитку мовної компетентності, міжкультурного розуміння та поглибленню знань про мовні явища. Функціональна система мови охоплює різноманітні аспекти комунікації, включаючи граматичну структуру, фонетику, лексику, мовленнєві стратегії та жанрові особливості.

Поняття функціональної системи було введено в наукову практику в 1935 році. Функціональна система визначається як динамічна саморегульована організація взаємодіючих елементів, спрямована на досягнення корисного пристосувального результату [4].

Видатний мовознавець І. Бодуен де Куртене розглядав мову як функціональну систему. На його думку, мова є «сукупністю психічних і

фізіологічних процесів, що відбуваються в організмі індивіда і спрямовані на вираження його думок і почуттів за допомогою членороздільних звуків» [4].

Бодуен де Куртене виділяв наступні ознаки мови як функціональної системи:

- мова є динамічним явищем, що постійно змінюється і розвивається;

- мова є соціальним явищем, оскільки вона існує і функціонує в суспільстві;

- мова є психофізіологічним явищем, оскільки вона реалізується в мовленнєвій діяльності індивіда;

- мова є знаковою системою, оскільки вона складається зі знаків, що позначають предмети, явища, поняття [4].

Таким чином, мова, за Бодуеном де Куртене, є складною функціональною системою, що включає психічні, фізіологічні, соціальні та семіотичні компоненти. Ця концепція мови як функціональної системи стала основою для подальшого розвитку мовознавства в XX столітті. [4]

Історія англійської мови відображає багатошаровий розвиток цієї мови впродовж тисячоліть, починаючи з її походження на острові Британія та закінчуючи сучасним статусом мови міжнародного спілкування.

Одна з основних функцій англійської мови – забезпечення спілкування між людьми з різних країн та культур. Це мова міжнародного спілкування, яка дозволяє людям з різних частин світу обмінюватися інформацією, думками та ідеями. Англійська мова використовується як мова викладання в багатьох країнах, а також як основна мова в багатьох навчальних програмах у всьому світі. Її вивчення дозволяє отримати доступ до світової освіти та інформації. Багато наукових статей, технічних документів та інструкцій написані англійською мовою. Вона є мовою програмування, інженерії та інновацій, що робить її важливою для професіоналів у цих галузях. Також ця мова є мовою міжнародних організацій, таких як ООН, НАТО, ЄС, що дозволяє представникам різних країн спілкуватися та домовлятися про вирішення глобальних проблем.

Розглянемо основні риси англійської мови як функціональної системи:

- ***Фонетика*** і ***фонологія***:

Англійська має відносно просту фонетичну систему з 20 голосними та 24 приголосними фонемами. Наголос в англійській мові є вільним і виконує смислорозрізнювальну функцію. Існують розбіжності між написанням і вимовою слів через історичні зміни в мові. Прикладами звукових змін у англійській фонетиці та фонології є: *аспірація* (pat [pʰæt], top [tʰɒp], cat [kʰæt]), *вокалізація* (milk [mɪwʊk], bottle [bɒtwʊ]), *елізія* (next week може вимовлятися як [neks wiːk]), *злиття фонем* (у деяких діалектах англійської (наприклад, у

північноамериканському) фонеми /ɔ/ і /ɑ/ можуть зливатися у вимові: *cot* і *caught* можуть вимовлятися однаково). [2]

Інтонація відграє важливу роль у вираженні емоцій та смислових відтінків у мовленні. Вона допомагає розрізняти питання, твердження, заперечення і вказує на емоційний стан мовця. Наприклад: Висхідна інтонація в кінці речення часто вказує на запитання: Are you coming? [ɑː juː ˈkʌmɪŋ]. Низхідна інтонація в кінці речення зазвичай вказує на твердження: I am coming. [aɪ æm ˈkʌmɪŋ]. [3]

Фонеми реалізуються різними *алофонами* (варіантами звуків) залежно від фонетичного оточення. Приклади: /p/ та /b/ є різними фонемами, тому що заміна одного на інше змінює значення слова: pat vs. bat. [9, с. 35].

- ***Лексика:***

Англійська лексика має германське походження, але містить значну кількість запозичень з французької, латинської та інших мов. Характерна висока ступінь полісемії – одне слово може мати багато значень. Активно поповнюється новими словами (неологізмами) для позначення нових понять і реалій [5, с. 275].

Лексика англійської мови поділяється на різні категорії відповідно до її функціонального використання. Основні категорії включають:

- *Common lexis* (загальновживана лексика). Це найбільш універсальний прошарок лексики, який може використовуватись усіма носіями мови у будь-якій ситуації. Включає слова, що позначають природні явища, базові процеси та дії, якості, повсякденні предмети. Наприклад: "day" (день), "sun" (сонце), "rain" (дощ), "eat" (їсти), "young" (молодий). Багато слів в англійській мові мають кілька значень, що може призводити до різних інтерпретацій в різних контекстах. Це явище називається полісемією. Наприклад: *Bank.* Значення 1: Установа для зберігання і управління грошима. *I need to go to the bank to withdraw some money*. Значення 2: Нахилена ділянка землі, зазвичай вздовж річки. *We had a picnic on the river bank.*

Також широко використовуються фразеологізми, які є стійкими виразами зі значенням, що не завжди випливає зі значень окремих слів. Вони надають мовленню яскравості та виразності. Приклади: *Break the ice* – почати розмову в ситуації, коли люди не знають одне одного або почуваються ніяково. *Bite the bullet* – прийняти важке або неприємне рішення, змиритися з чимось болючим або неприємним.

- *Official vocabulary* (офіційна лексика). Ці слова, також використовуються в наукових статтях, офіційних документах та публічних виступах. Включає термінологічну лексику, яка формується в кожній професійній сфері, а також книжкову лексику, яка є загальною для всіх підтипів офіційної комунікації.

Наприклад: "proceed" (продовжувати), "criterion" (критерій), "subsequently" (згодом).

- *Special-purpose vocabulary* (спеціальна лексика). Це слова, які обмежені у використанні певними групами людей, такими як професійна діяльність (термінологічні системи), діалекти чи соціальні діалекти. Наприклад, медичні терміни, юридичні терміни, та інші спеціалізовані терміни.

- *Substandard (non-normative) vocabulary* (нелітературна лексика). Цю лексику можна використовувати у розмовній мові. Вона включає знижені, зневажливі або лайливі слова. Використовується в основному в неформальній комунікації. Наприклад: "damn" (чорт), "bloody" (кривавий), "kid" (дитина).

- *Slang* (сленг). Це соціальний чи професійний діалект певної групи людей, який використовується в основному в рамках цієї групи. Включає вирази та слова, які є дуже експресивними та іронічними, часто використовується молоддю, професійними групами, такими як комп'ютерні спеціалісти, шоу-бізнес, студенти. Наприклад: "cool" (круто), "bucks" (гроші), "dude" (чувак). [1]

Ці категорії допомагають розрізняти стилістичні особливості вживання англійських слів у різних контекстах, забезпечуючи функціональну диференціацію лексичних одиниць.

- ***Граматика:***

Англійська мова має фіксований порядок слів у реченні (підмет – присудок – додаток), що допомагає утворювати зрозумілі конструкції. Широко використовуються аналітичні граматичні форми замість синтетичних. Також важливими елементами синтаксису англійської мови є порядок слів у запитаннях, запереченнях, складних реченнях, використання підрядних речень та конструкції з дієсловами.

В англійській мові існують прості, складні, складнопідрядні та складносурядні речення. В залежності від стилю мовлення вживаються різні типи речення. [26]

Підрядні речення в англійській мові вводяться сполучниками, такими як *that, because, if, when, although* та іншими. Також англійська мова використовує сполучники для об’єднання кількох речень в одне складне. Наприклад: *I wanted to call you, but I forgot.*

В англійській мові відсутнє граматичне узгодження за родами, а відмінки іменників збереглися лише у формі присвійного відмінка. Присвійний відмінок в англійській мові утворюється додаванням апострофа та літери s ('s) до іменника. Однина: *This is John's book*. Множина: *These are the teachers' rooms*. [5, с. 201].

В англійській також існує кілька основних способів творення слів такі як: префіксація (prefixation), суфіксація (suffixation), композиція (compounding), конверсія (conversion), абревіація (abbreviation), зворотне словотворення (back-formation), словотворення шляхом злиття (blending), словотворення за допомогою зміни місця наголосу (stress shift). Афіксація є найпоширенішим способом словотворення в англійській мові. Вона включає додавання префіксів або суфіксів до основи слова. Наприклад: *unhappy, rewrite, darkness, teacher*. [6]

Англійська використовує аналітичні конструкції, де слова та допоміжні дієслова використовуються для вираження часу, аспекту, модальності тощо. Граматика англійської мови, включаючи використання артиклів, герундію та аналітичних конструкцій, допомагає створювати чіткі та зрозумілі речення.

Ми можемо зустріти два типи артиклів: означений артикль "the" і неозначений артикль "a" або "an". Означений артикль the використовується для позначення конкретних предметів, відомих як говорцю, так і слухачу. Неозначений артикль a або an використовується для позначення будь-якого предмета або особи з класу подібних предметів або осіб. Наприклад: *The book on the table is mine. She saw a cat in the garden*. [7]

Важливою частиною англійської граматики є герундій. Це форма дієслова, яка закінчується на *-ing* і виконує функції іменника. Він часто використовується після деяких дієслів, прийменників та в інших конструкціях. Герундій як підмет: *Swimming is good for your health*. Герундій як додаток: *She enjoys reading*. Герундій після прийменників: *He is interested in learning new languages*. Герундій після дієслів: *I suggested going to the cinema*. [8]

Також широковживаними є пасивні конструкції, які використовуються для наголошення на об'єкті дії, а не на виконавці. Пасивний стан утворюється за допомогою дієслова "to be" в відповідному часі і третьої форми дієслова (past participle). Пасивний стан = дієслово "to be" + past participle (V3): *The house is being cleaned*. [6]

- ***Стилістика:***

Стилістика англійської мови досліджує різноманітні стилістичні засоби та прийоми, які використовуються в різних контекстах мовлення. Вона охоплює аналіз лексичних, граматичних, фонетичних і текстових характеристик мовлення, а також вивчає, як ці характеристики впливають на сприйняття інформації.

Основні стилістичні різновиди англійської мови включають: розмовний стиль (colloquial style), офіційно-діловий стиль (formal/business style), науковий

стиль (scientific style), художній стиль (literary style), публіцистичний стиль (publicistic style), конфесійний стиль (sacred/confessional style). [1]

- *Розмовний стиль* (Colloquial Style) використовується в повсякденному спілкуванні. Характеризується неформальністю, експресивністю, використанням скорочень, сленгу, діалектних виразів. Має простий синтаксис, неповні речення, багато вставних слів і вигуків. Наприклад: "Hey, how's it going? Wanna grab a coffee later?"

- *Офіційно-діловий стиль* (Formal/Business Style) використовується в офіційних документах, діловому листуванні, правових текстах. Характеризується формальністю, чіткістю, точністю, використанням спеціалізованих термінів. Має складні синтаксичні конструкції, відсутність емоційних виразів. Наприклад: "We are writing to inform you that your application has been approved."

- *Науковий стиль* (Scientific Style) використовується в наукових роботах, статтях, підручниках. Характеризується логічністю, об'єктивністю, чіткістю, використанням наукової термінології. Зустрічається складний синтаксис, використання пасивних конструкцій, цитування джерел. Наприклад: "The results of the study indicate a significant correlation between the two variables."

- *Художній стиль* (Literary Style) використовується в художній літературі, поезії, прозі. Характеризується образністю, емоційністю, використанням різноманітних стилістичних засобів (метафори, епітети, порівняння).

Метафори, епітети та порівняння є важливими складовими образної мови в англійській мові. Вони допомагають створювати яскраві та запам'ятовувані вирази, збагачуючи літературні тексти та повсякденне спілкування. Наприклад: "Time is a thief." "The whispering wind." "He is as brave as a lion."

- *Публіцистичний стиль* (Publicistic Style) використовується в медіа, газетах, журналах, публічних виступах. Характеризується емоційністю, експресивністю, доступністю для широкої аудиторії. Використання риторичних прийомів, закликів, гасел, цитат. Наприклад: "Join us in our fight for justice! Together, we can make a difference!"

- *Конфесійний стиль* (Sacred/Confessional Style) використовується в релігійних текстах, молитвах, проповідях. Характеризується урочистістю, піднесеністю, архаїчністю. Часто використовуються фразеологізми, символи, метафори. Наприклад: "Our Father, who art in heaven, hallowed be Thy name; Thy kingdom come; Thy will be done on earth as it is in heaven." [1]

Отже, можна зробити наступні висовки:

- англійська мова є функціональною системою з відносно простою фонетикою, багатою морфологією, аналітичною граматикою та чітким синтаксисом, що сприяє її поширенню як мови міжнародного спілкування;
- англійська мова має різні стилістичні різновиди; кожен стиль характеризується своїми особливостями, такими як неформальність, формальність, логічність та емоційність;
- англійська мова використовується в різних галузях, таких як наука, інженерія, інновації, міжнародні організації, офіційні документи та публічні виступи; вона є мовою програмування, інженерії та інновацій, що робить її важливою для професіоналів у цих галузях;
- присутній високий ступінь полісемії, що означає, що одне слово може мати багато значень; англійська також використовує фразеологізми, які є стійкими виразами зі значенням, що не завжди випливає зі значень окремих слів;
- англійська мова використовується в різних контекстах, від повсякденного спілкування до офіційних документів та публічних виступів; вона може бути використана в різних стилях, від розмовного до офіційно-ділового, наукового до художнього.

Список використаних джерел:

1. Єфімов Л. П. Стилістика англійської мови і дискурсивний аналіз. Учбово-методичний посібник. Вінниця : Нова Книга, 2004. 240 с.
2. Івченко А. І. Фонетика англійської мови. Київ: Либідь, 2001. 224 с.
3. Кухаренко В. А. Інтонація англійської мови. Харків: Харківський національний університет, 2005. 242 с.
4. Фаріон І. Діяхронна соціолінгвістика: історія терміна та галузі мовознавства. *Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології».* 2014. № 791. С. 154–162
5. Fromkin V. et al. An Introduction to Language. Cengage Learning, 2018. 624 p.
6. Huddleston R., Pullum G.K. The Cambridge Grammar of the English Language. Cambridge University Press, 2002. 1,842 p.
7. Karamysheva I. Contrastive Grammar of English and Ukrainian Languages. Vinnytsia: Nova Knyha Publishers, 2012. 320 p.
8. Quirk R. et al. A Comprehensive Grammar of the English Language. Longman, 1985. 1,779 p.
9. Roach P. English Phonetics and Phonology: A Practical Course. Cambridge University Press, 2009. 242 p.

Yuliia Bieliaieva. English as a Functional System

The article examines the English language as a functional system: its phonetics and phonology, vocabulary (common, formal, special-purpose, non-literary, slang), grammar, word formation, and stylistics. The author emphasizes the use of English in various fields, such as science,

engineering, innovation, international organizations, official documents and public speaking, programming, which makes it important for professionals in these fields.

Key words: functional system, phonetics, vocabulary, grammar, stylistics

УДК 81'276:821.111Генрі7The Roads We Take(045)

Бочкар А. О.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Остапенко С. А.

РОЛЬ ІДІОЛЕКТУ В НОВЕЛІ “THE ROADS WE TAKE” О. ГЕНРІ

В статті досліджується питання ідіолекту як засобу індивідуалізації персонажів художнього твору. Автор вказує особливості ідіолектів та їх різновиди. Практична частина дослідження містить аналізу мовлення персонажів новели "The Roads We Take", що дозволяє визначити вплив ідіолектів на індивідуалізацію персонажа. Автор доводить, що ідіолекти, які формуються за допомогою морфологічних, семантичних, синтаксичних і стилістичних особливостей, дозволяють створити автентичну атмосферу Дикого Заходу та наблизити читача до зображених подій; авторські прийоми мовленнєвої характеристики не лише допомагають створити колоритних героїв, але й поглиблюють загальний сюжет та підсилюють його ідею, роблячи текст живим і динамічним.

Ключові слова: ідіолект, ідіоми, евфемізми, занижена лексика, гумор

Обираючи художню літературу, читач сподівається повністю зануритися в сюжет і відчути історію на собі. Задля цього автор застосовує різні способи, які могли б максимально наблизити текст до реального життя. Починаючи з правдоподібних детальних описів, яскравих порівнянь, засобів гумору, автор оживляє персонажів, аби зробити їх не просто дійовими особами, а героями твору.

Мовлення персонажів є важливою частиною жанрової структури оповідань, що свідчить про вміння автора – у нашому випадку О. Генрі – індивідуалізувати мову кожного героя, враховуючи різні комунікативні ситуації. При аналізі характерних ознак мовлення персонажів особлива увага приділяється влучності вигаданих комунікативних ситуацій, в яких автор зможе розкрити персонажів повністю та донести до читачів головну ідею твору [2].

Одним із засобів, які може використати автор, є ідіолект. За визначенням сучасного українського філолога А. Науменка, *ідіолект* – це стиль мовлення конкретної людини, або, в нашому випадку, персонажа. Він також додає, що

ідіолект – це наступний рівень мовленнєвої системи після функціонального [1]. Загалом цей термін не є суперечливим у своїй дефініції й не викликає суперечок серед науковців, що свідчить про усталеність терміну та його загальноприйняте трактування.

Застосування ідіолекту в художньому творі є важливим засобом індивідуалізації персонажів. Це не просто набір мовних особливостей, а цілий спектр характерних рис їхнього мовлення, які відображають соціальний статус, життєвий досвід, освіту та походження. Наприклад, використання діалекту, жаргону, сленгу дозволяє пояснити внутрішній світ персонажів та їхнє ставлення до життя та подій у ньому.

Письмова комунікація суттєво відрізняється від усної, тому важливими також є способи передачі сказаного на письмі. Автор має передати інтонацію, тон, дефекти мовлення за допомогою лише тих засобів, які є в мові. На думку Г. Хаммарштрьома особливості ідіолектів при письмовому мовленні можна поділити на:

1. *Екстралінгвістичні особливості*, що стосуються самого оформлення тексту. Це, в першу чергу, пунктуація, курсив, великі літери, довгі паузи, які допомагають відтворити особливості усного мовлення персонажа.

2. *Лінгвістичні особливості*, що поділяються на:

а) морфологічні – використання особливих форм слів, що відображає індивідуальну манеру персонажа;

б) семантичні – вибір характерних слів, що вказує на специфічний словниковий запас;

в) синтаксичні – особливості побудови речень, наприклад, лише прості речення, або переважно дуже складні речення;

г) стилістичні – характерні стилістичні прийоми, які часто використовує персонаж в силу своїх звичок або оточення [4].

В поєднанні всі ці аспекти дозволяють зробити образ багатогранним та оригінальним у межах конкретного тексту.

Зважаючи на класифікацію ідіолектів за способом вираження на письмі, варто також розглянути систематизацію української дослідниці Л. Фроляк, яка виділила чотири типи ідіолектів:

1. *Домінантний питомий діалект*. Цей ідіолект є найбільш стійким і майже не піддається впливу інших діалектів.

2. *Ідіолект змішаного походження*. Ідіолект, що виникає через поєднання говірки одного з батьків, представника місцевого мікросоціуму, з відмінною говіркою того ж діалекту.

3. *Іншосистемний ідіолект*. Формується в іншому мікросоціумі, але вже набув характерних особливостей мовної системи нової спільноти.

4. *Питомий ідіолект*. Зазнав змін під впливом інших діалектів або мов через специфічні умови проживання, професійну діяльність, переконання тощо [3].

В межах одного твору може бути складно визначити походження ідіолекту, проте, зазвичай, діалоги безпомилково розкривають соціальний статус персонажа, рівень культури, етнічну групу, та умови, в яких цей персонаж став таким, яким його показує автор.

У цій статті ми розглянемо, яка роль ідіолектів у персонажів новели “The roads we take” О. Генрі. Цей твір є чудовим прикладом використання автором ідіолектів задля надання персонажам особливого колориту. В новелі в сюжет тісно вплітається Дикий Захід та всі його характерні ознаки. Твір вирізняється багатою мовною палітрою, що допомагає розкрити особистий досвід персонажів та їхні соціальні ролі.

Екстралінгвістичні особливості, такі як пунктуація, великі літери чи паузи, які зазвичай використовуються для стилізації усного мовлення, значної ролі не відіграють. Натомість автор зосереджується виключно на лінгвістичних особливостях, що проявляються на всіх рівнях.

Розглядаючи мовленнєві особливості персонажів на рівні ***морфології***, можна помітити насиченість реплік просторічними формами. Наприклад, використання усічених форм в фразах: *What are we goin’ to do about a hoss for you, Bob? We ain't got long to wait here. They'll be on our trail before daylight in the mornin* [5], де використовуються *goin’* та *mornin’* замість *going* та *morning*, *ain’t* замість *is not*. Також варто звернути увагу на фонетичну видозміну *hoss* замість *horse,* що підкреслює особливу вимову слів, притаманну Дикому Заходу. Ці приклади чудово демонструють культурне середовище, яке вплинуло на формування мовленнєвих звичок персонажа.

Найбільш яскраво індивідуальний стиль мовлення виражається в ***семантичних*** особливостях. Лексика, що використовується в мовленні Боба та Акули Додсона, є ключовою у створенні їхнього ідіолекту. Вони – представники світу криміналу. Тому в їхніх репліках часто з’являються лексичні одиниці, які відображають атмосферу злочинності. Наприклад, слова *six-shooter, loot, boodle* підкреслюють кримінальний досвід персонажів. Їхня мова проста та інколи груба, вони часто використовують в своєму мовленні західноамериканський сленг. Наприклад, фрази *Oh, I guess that cayuse of yourn'll carry double for a while* чи *We'll annex the first animal we come across. By jingoes, we made a haul, didn't*

we? Accordin' to the marks on this money there's $30,000 – $15,000 apiece! [5] містять в собі чимало таких слів. Загалом, в цих реченнях використовується багато неформальної лексики, характерної для розмовної мови, а також діалектизми. Такий стиль мови створює певний колорит і передає атмосферу Дикого Заходу. Їхнє мовлення дуже експресивне та говорить багато про характер, стиль життя та походження головних героїв. Боб називає коня *cayuse*, що є діалектною формою, притаманною корінним жителям Дикого Заходу. В новелі не одразу розкривається його походження, проте з першої репліки стає помітним його глибокий зв'язок з цією культурою.

На ***синтаксичному*** рівні індивідуальні особливості мовлення виражаються не дуже активно. Можна помітити, що діалоги між героями складаються переважно з коротких речень, які зазвичай не доповнюються ускладнюючими конструкціями. Наприклад, *Old Bolivar's mighty nigh played out* або *I was born on a farm in Ulster County. I ran away from home when I was seventeen. It was an accident my coming West* [5]. Також, читаючи текст, можна помітити, що персонажі здебільшого виражають свої думки за допомогою найпростіших часів англійської мови.

На відміну від синтаксичних особливостей, стилістичний рівень вирізняється різноманіттям прийомів, що посилюють занурення у атмосферу Дикого заходу. Дуже часто головні герої активно використовують ***ідіоми***, переважно в контексті кримінальних справ. Одна з них – це *to make a haul* в значенні досягти успіху у якійсь справі. У творі йдеться саме про успішне пограбування. Ідіоматичні вирази мають велике значення при побудові діалогів в тексті, адже вони одразу демонструють колорит регіонального мовлення та підкреслюють соціокультурний контекст і особливості міжособистісного спілкування. Також чудовим прикладом ідіоматичного виразу може бути фраза *Bolivar cannot carry double*. [5] Незвичність цієї фрази полягає в тому, що вона набуває метафоричного значення саме в контексті твору. Цей крилатий вираз, зі своїм подвійним значенням, став культовим в багатьох мовах, а не лише в англійській.

Автор також активно використовує ***евфемізми*** на позначення вульгарної, зневажливої або табуйованої лексики. Для прикладу, цікавим виразом, який варто розглянути в контексті мовленнєвих особливостей персонажа є вислів *by jingoes*. Цей вислів використовується рідко в літературі і вважається евфемізмом до вислову *by Jesus*. Використання саме цього виразу може допомогти читачеві глибше зрозуміти релігійну приналежність персонажа або його ставлення до релігії взагалі.

Ще одна фраза, на яку варто звернути увагу – це *Dang it, Shark!* Цей вираз є евфемізмом до заниженої лексики, що описує стан роздратування персонажа. Окрім того, що вираз показує рівень культури персонажа, він також підкреслює цим буйний темперамент представників Дикого Заходу.

У мові героїв часто зустрічається ***занижена лексика***. Вона допомагає читачеві зрозуміти соціальний статус персонажів та їхній спосіб життя. Майже кожна репліка пронизана грубою та сварливою лексикою. Наприклад, *shoot, you blackhearted son of a tarantula!* [5] – фраза, якою автор продемонстрував звичну поведінку персонажа під час конфліктів, що дозволяє нам зрозуміти більше про його досвід та життєвий шлях.

Кажучи про стилістичні особливості ідіолекту, не можна не згадати про ***гумор***. Оскільки висловлювання персонажів переважно грубі та сварливі, жарти мають іронічний підтекст. Проте, не варто забувати, що такі саркастичні вислови, як *You old double-decked pirate!* [5] створюють комічність та демонструють стосунки між персонажами. Завдяки цим жартам, ми можемо побачити ставлення персонажа до інших та до їхніх особистих кордонів.

Підсумовуючи, можна зазначити, що аналіз мовлення персонажів новели "The Roads We Take" дозволяє визначити вплив ідіолектів на індивідуалізацію персонажа. Ідіолекти, що формуються за допомогою морфологічних, семантичних, синтаксичних і стилістичних особливостей, дозволяють створити автентичну атмосферу Дикого Заходу та наблизити читача до зображених подій. Таким чином, авторські прийоми мовленнєвої характеристики не лише допомагають створити колоритних героїв, але й поглиблюють загальний сюжет та підсилюють його ідею, роблячи текст живим і динамічним.

Список використаних джерел:

1. Науменко А. М. Блуканина сучасного перекладу: від глухого кута семіотики до глухого кута когнітивної лінгвістики. *Нова філологія*. № 3 (18). Запоріжжя: ЗДУ, 2003. С. 203

2. Скляренко О. Персонажне мовлення та його особливості як дискурсивна складова художнього тексту (на матеріалі оповідань І. Бахманн). *Наукові записки*. №164. Кропивньцький: КОД, 2018. С. 217–222

3. Фроляк Л. Ідіолект гетерогенного походження у системі новоствореної говірки. *Діалектологічні студії*. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича НАН України, 2003. С. 132–140

4. Althaus Peter Hans, Helmut Henne, Wiegend Herbert Ernst. Lexicon der Germanistischen Linquistik: Studienausgabe II. Tübingen: Niemeyer, 1980. 428 S.

5. O. Henry. The Roads We Take. Kharkiv: Folio, 2023. 110 p.

Alona Bochkar. The Role of the Idiolect in O. Henry's 'The Roads We Take'

The article examines the issue of idiolect as a means of individualizing characters in a work of fiction. The author points out the features of idiolects and their classification. The practical part of the study includes an analysis of the speech of the characters of the novel "The Roads We Take", which allows to determine the influence of idiolects on the individualization of the character. The author proves that idiolects, which are formed with the help of morphological, semantic, syntactic and stylistic features, allow to create an authentic atmosphere of the Wild West and bring the reader closer to the events depicted; the author's methods of speech characterization not only help to create colorful characters, but also deepen the overall plot and strengthen its idea, making the text lively and dynamic.

Key words: idiolect, idioms, euphemisms, sub-standard vocabulary, humor

УДК 81'373:811.111(045)

Бухинік О. В.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Остапенко С. А.

АКТИВНА ЛЕКСИКА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена ключовим аспектам словникового складу англійської мови. Автор описує великий спектр тем і сфер життя, а саме: етикет, професійна діяльність, суспільне життя, загальновживані та спеціалні терміни, що дозволяє нам точно та ефективно виражати свої думки, ідеї та почуття у різних ситуаціях. У висновку зазначається, що постійна еволюція словникового складу відбувається завдяки впливовим чинникам. Ця динаміка відображає сучасний світ та його потреби, від повсякденного спілкування до складних наукових концепцій.

Ключові слова: словниковий склад, активна лексика, загальновживана лексика, терніми

Словниковий склад мови є важливим елементом її структури, представляючи собою надзвичайно різноманітний і багатогранний арсенал для вираження думок, почуттів і ідей. Кожна мова має свої унікальні риси, які відображають її історію, культурні відмінності та специфіку спілкування. Унікальність словникового складу полягає в його різноманітності та походженні. Кожне слово має свою історію, відбиту в його значенні та вживанні. Слова можуть мати специфічні виразні засоби, які дозволяють точно передавати відтінки значень і виражати нюанси мовлення.

Одним з ключових аспектів словникового складу є його здатність адаптуватися до змін у суспільному та технологічному середовищі. Нові тенденції, технології та соціальні процеси впливають на появу нових слів, які відображають сучасні реалії і потреби людей. Лексика є не лише засобом спілкування, але й відображенням культурних та історичних аспектів суспільства. Вивчення лексичного фонду допомагає розуміти еволюцію мови, її зв'язок з історією та культурою. Наприклад, питома лексика є основою, яка несе у собі спадковість історичних термінів та концепцій, що формують основу мовлення і сприяють збереженню мовної ідентичності [3, с. 78].

Активна лексика англійської мови відображає велике різноманіття тем і сфер життя. Її постійна еволюція відбувається завдяки впливові різних чинників, що змінюють спосіб, яким ми виражаємо свої думки та почуття. Ця динаміка відображає сучасний світ та його потреби, від повсякденного спілкування до складних наукових концепцій.

У повсякденному спілкуванні ми використовуємо активну лексику для передачі привітань, ввічливості, особистих даних та розмов про родину, житло, їжу та інші аспекти нашого життя. Також важливі теми, пов'язані зі здоров'ям, часом, погодою та вираженням почуттів та емоцій.

Наприклад, привітання та прощання: *Hello, hi, goodbye, see you later.* Ввічливість: *Please, thank you, excuse me, pardon me.* Особисті дані: *Name, age, occupation, nationality*. Родина та друзі: *Family, friend, brother, sister, cousin.* Житло: *House, apartment, bedroom, kitchen, bathroom.* Їжа та напої: *Food, drink, meal, breakfast, lunch, dinner.* Подорожі: *Travel, journey, destination, ticket, passport.* Покупки: *Buy, sell, shopping, store, price.* Здоров'я: *Health, doctor, hospital, medicine, illness.* Час: *Time, clock, hour, minute, second.* Погода: *Weather, sunny, rainy, cloudy, temperature.* Почуття та емоції: *Happy, sad, angry, excited, surprised.*

У сфері професійної діяльності активна лексика включає терміни та вирази, що стосуються освіти, роботи, бізнесу, торгівлі, техніки, сільського господарства, медицини, права, політики та науки. Ці слова допомагають нам у точному та чіткому вираженні ідей та концепцій у відповідній сфері. Наприклад, освіта: *Education, school, university, teacher, student.* Робота: *Work, job, office, colleague, boss.* Бізнес: *Business, company, entrepreneur, profit, loss.* Торгівля: *Trade, market, product, customer, sale.* Техніка: *Technology, computer, software, hardware.* Сільське господарство: Agriculture, farm, crop, livestock. Медицина: Medicine, healthcare, doctor, patient, treatment. Право: Law, lawyer, court, judge,

trial. Політика: Politics, government, election, policy, democracy. Наука: Science, research, experiment, discovery, theory.

Суспільне життя включає активну лексику, пов'язану з культурою, мистецтвом, ЗМІ, спортом, туризмом, відпочинком та релігією. Ці слова дозволяють нам обговорювати й аналізувати важливі аспекти суспільства та культури. Наприклад, культура: *Culture, tradition, art, music, literature.* Мистецтво: *Art, painting, sculpture, gallery, exhibition.* ЗМІ: *Media, news, newspaper, television, radio.* Спорт: *Sport, game, athlete, competition, championship.* Туризм: Tourism, tourist, destination, attraction, sightseeing. Відпочинок: Leisure, relax, hobby, entertainment. Релігія: *Religion, belief, church, mosque, temple.*

Абстрактні поняття, такі як філософія, етика, психологія, логіка, мораль та естетика, мають свою власну активну лексику, яка допомагає нам висловлювати складні ідеї та концепції. Наприклад, філософія: *Philosophy, wisdom, truth, knowledge, belief.* Етика: *Ethics, morality, values, principles, integrity.* Психологія: *Psychology, mind, behavior, emotion, therapy.* Логіка: *Logic, reasoning, argument, conclusion, premise.* Мораль: *Morality, ethics, right, wrong, conscience.* Естетика: *Aesthetics, beauty, art, harmony, perception.*

Нарешті, загальнонаукові терміни у математиці, фізиці, хімії, біології, географії та астрономії мають велике значення для наукового спілкування та розвитку науки в цілому. Наприклад, математика: Mathematics, number, equation, calculation, geometry. Фізика: *Physics, energy, force, motion, gravity.* Хімія: *Chemistry, element, compound, reaction, molecule.* Біологія: *Biology, organism, cell, evolution, genetics.* Географія: *Geography, map, landform, climate, region.* Астрономія: *Astronomy, star, planet, galaxy, universe.*

Назви спорідненості в англійській мові мають глибокі історичні корені та відображають родинні зв'язки на різних рівнях. Вони включають слова, які описують родичів та стосунки між ними, такі як *father, mother, son, daughter, uncle, aunt* тощо.

Назви частин організму людини та тварини утворюють важливу складову активної лексики. Це включає слова, що описують органи, частини тіла та функції організму. Серед найбільш уживаних слів, що описують органи, можна виділити такі: *heart, brain, stomach, liver, spleen, lungs, kidneys, intestines.* Ці терміни дозволяють точно вказувати на конкретні органи в описі медичних або біологічних процесів.

Крім того, у активній лексиці англійської є багато слів, що описують частини тіла: *arm, leg, head, torso, finger, foot, wrist, shoulder.* Ці слова дозволяють чітко визначати різні частини тіла в медичних або фізіологічних описах.

Також до активної лексики входять терміни, що описують функції організму, такі як *breathing, chewing, digestion, circulation, excretion.* Ці слова використовуються для опису процесів, що відбуваються в організмі людини та тварин.

Активна лексика англійської мови, що стосується назв тварин та птахів, дійсно розмаїта і насичена. У цій мові існує велика кількість слів, які описують різні види тварин. Наприклад, *dog, cat, bird, snake, elephant, lion, tiger, eagle, wolf, crocodile, horse, rabbit* – кожен з цих термінів відображає конкретного представника тваринного світу.

Крім того, у англійській мові є багато слів, які характеризують різні риси тварин. Наприклад, *fluffy, warm-blooded, poisonous, majestic, winged, lazy, hairy, healthy, unique* – ці слова дозволяють детально описати зовнішність чи особливості певної тварини.

Крім назв і характеристик, активна лексика також включає терміни, які описують поведінку тварин. Наприклад, *fly, swim, run, flock, roar, capture, stretch, lay eggs* – ці слова допомагають уявити, як та чи інша тварина рухається та взаємодіє з оточуючим середовищем.

Слова, що описують рослини, включають основні частини рослини, такі як *leaf, flower, stem, root.* Для опису їхніх характеристик використовуються слова, які передають їхній вигляд і властивості, наприклад *prickly, fragrant, juicy.*

Терміни, що описують риб, також становлять велику частину активної лексики. Ми можемо назвати різні види риб, такі як *salmon, carp, shark,* їхні характеристики, наприклад *sharp, leathery, floating,* а також частини їхнього тіла, наприклад *fin, belly, jaw.*

Активна лексика англійської мови включає багато термінів, які відображають різноманітність природних явищ. Почнемо зі слів, що описують погоду. *Rain, snow, wind, lightning, thunder* – ці слова допомагають нам описувати та розуміти погодні умови.

Природні катастрофи також мають свої назви в англійській мові. *Earthquake, hurricane, flood, typhoon, wildfire* – ці слова відображають небезпеку та руйнівну силу природи.

Ландшафти та природні утворення також мають свої унікальні назви. *Mountains, lakes, valley, desert, jungle* – ці терміни допомагають нам описувати різноманітність природних середовищ.

Часові поняття у активній лексиці англійської мови виявляють різноманітність і точність у вираженні часових інтервалів, точок та методів вимірювання часу. Наприклад, терміни для опису проміжків часу включають

second, minute, hour, day, week, month, year, які використовуються для точного визначення тривалості часу в різних контекстах.

У той же час, є спеціальні терміни для позначення часових точок доби, такі як *morning, daytime, evening, night,* які допомагають у зручному спілкуванні про конкретні моменти дня або ночі.

Також, існують слова для опису способів вимірювання часу, які використовуються у повсякденному житті, наприклад, *clock, calendar, work hours,* що відображають пристосування мови до реалій часу та вимог сучасного життя.

Отже, активна лексика англійської мови є надзвичайно різноманітною та широкою за своїм застосуванням. Це виявляється в її постійній еволюції та розширенні, що відбувається під впливом різноманітних факторів, таких як соціокультурні зміни, технологічний прогрес та наукові відкриття. Активна лексика відображає великий спектр тем і сфер життя, що дозволяє нам точно та ефективно виражати свої думки, ідеї та почуття у різних ситуаціях.

Список використаних джерел:

1. Левицький А. Е., Шелудько А. В. Функціональний аспект активних типів словотворення: українсько-англійські та англо-українські паралелі. *Записки з романо-германської філології*. 2018. Вип. 2. С. 149–157

2. Зацний Ю. А. Нова розмовна лексика і фразеологія: Англо-український словник. Вінниця: Нова Книга, 2018. 224 с.

3. Овчаренко Н., Гасюк Н. Запозичення латинського та грецького походження у словниковому складі англійської та української мов. *Філологічні студії та перекладознавчий дискурс* (м. Івано-Франківськ, 14 березня 2024 року). Івано-Франківськ: Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2024. С. 77–80

4. Comparative Lexicology of the Ukrainian and English Languages: навч. посіб. із порівняльної лексикології англ. та укр. мов для студентів 3 курсу ф-ту Референт-перекладач. / О. В. Карпенко; Нар. укр. акад., каф. герман. та роман. філології. Харків: Вид-во НУА. 2018. 104 с.

5. Demenchuk O. Contrastive Lexicology of the English and Ukrainian Languages. Rivne : RSUH, 2018. 146 p.

6. Kucheruk M. Comparative characteristics of Ukrainian and English phraseological units. *Topical Issues of Humanities, Technical and Natural Sciences. Philological sciences*. 2021. P. 252–255

Olha Bukhynik. Active Vocabulary of the English Language

The article is devoted to the key aspects of English vocabulary. The author describes a wide range of topics and spheres of life, namely: etiquette, professional activity, social life, commonly used and specialized terms, which allows us to express our thoughts, ideas and feelings accurately and effectively in different situations. The author concludes that the constant evolution of vocabulary is

due to influential factors. This dynamic reflects the modern world and its needs, from everyday communication to complex scientific concepts.

Key words: vocabulary, active vocabulary, common vocabulary, thorns

УДК 81'373:81'276.3(045)

Герасимова О. І.,
к.пед.н., доцент
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИЧНОЇ СИСТЕМИ МОЛОДІЖНОГО СЛЕНГУ

В статті розглянуто та проаналізовано особливості лексичної системи молодіжного сленгу. Зазначається, що молодіжне мовлення відзначається великою кількістю вставних слів, які відображають емоції розповідача, активно використовуються суфікси заниженої емоційної маркованості, пестливі суфікси, характерною рисою молодіжного сленгу є економія мови у вигляді скорочень слів.

Ключові слова: сленг, словотвір, конверсія, додавання, скорочення, усічення, стягнення

Мова будь-якого народу неперервно еволюціонує, вона не залишається незмінною, але є живою системою, яка віддзеркалює змінну реальність. Залежно від соціальних, історичних, культурних, економічних і політичних чинників у світі мова адаптується та трансформується. Враховуючи різнобічність соціальних груп у будь-якій країні безсумнівним стає, що кожна група мовців користується своїм власними словами та виразами, які часто можуть мати відмінне значення, притаманне саме цій соціальній групі (наприклад, професійній, віковій, соціальній).

Кожен сегмент суспільства пронизаний сленгом, будь то жаргон професіоналів чи жаргон гравців. Кожен соціальний прошарок містить свій власний унікальний набір виразів. Сленг плавно інтегрується в мову кожної групи носіїв, які ним користуються, поступово стаючи невід'ємним елементом їхнього щоденного спілкування [5, с. 38].

Молодь є найбільш заангажованою віковою групою, коли йдеться про використання сленгу. Використання спеціальної мови стало регулярним явищем серед молоді, оскільки це дозволяє їм кодувати своє спілкування та зберігати його конфіденційність від інших осіб.

Багато молодіжних сленгових термінів насправді є варіантами або альтернативними формами раніше існуючих слів, які є нейтральними або загальноприйнятими. Ці терміни можуть бути глибшими, простішими або зневажливішими, ніж їх звичайні аналоги. Часто цей тип варіанту використовується в випадкових ситуаціях і відображає особливий стиль мови, який асоціюється з певною соціальною групою чи місцем проживання молоді [2, с. 9] , наприклад:

- *ace boon coon, boogerhead, roaddog, chap, pal, fellow* – товариш, приятель;
- *buddy, guy, chum, mate, friend, associate* – друг, компаньон.

Також до цієї категорії можна віднести власно сленгізми, наприклад:

- *posse, dogpack, tribe, crew – one's circle of friends* – коло друзів;
- *buzz crusher – killjoy* – зануда; *kill, kari – make fun of* – підсміюватися.

Молоді люди витрачають приблизно 30% свого часу на сленг, який вважається частиною забороненої лексики, особливо це стосується сексуальної сфери [2, с. 10].

Крім того, значна частина молодіжного сленгу походить від слів і фраз, пов'язаних з розпиванням алкоголю та організацією вечірок.

Молодіжний сленг в основному складається з двох основних підходів: метафоричного перекладу та запозичення [1, с. 32].

Процес запозичення має вирішальне значення для створення нових мовних одиниць у молодому сленгу. Лексика є похідною від інших професійних галузей, у тому числі групового сленгу, який може служити джерелом нових сленгових термінів для інших мовних різновидів. Молоді люди часто використовують лексику інших соціальних груп як загальний засіб порівняння. Наприклад, багато сленгових термінів утворено зі словникового запасу мови, що викликає залежність [1, с. 33]:

- *hooch, tree, buddak, cripps, doobie, hronik, smokey treat* – це усі варіації назви марихуана.
- *get one's johny, blaze, burn, pull tubes, play monopoly* – палити марихуану [2, с. 11–12].

Як креативні джерела для творення одиниць молодіжної мови використовуються компоненти лексики різних мовних підсистем, таких як літературна, діалектна, лайлива, іншомовна, сленгова та ін. У сучасному сленгу розрізняють шість різних типів функціональних лексичних одиниць [5, с. 66]:

1. утворені від слів літературної мови в результаті полісемії;

2. утворені від лексичних одиниць літературної мови за допомогою афіксів, усічення основи, складноскорочених способів і контамінації слів;

3. запозичені з лексичного складу нелітературних форм рідної мови (просторічні, діалектні, лайливі);

4. запозичені з інших мов та вживані з різним ступенем адаптації;

5. утворені від сленгових слів та ті, які отримали нове категоріальне значення (частиномовне або лексико-граматичне);

6. утворені від сленгових слів та ті, які набули нового модифікованого значення, переважно як результат словотворчих варіантів [5, с. 67].

Розглянемо більш детально способи словотворення сучасного сленгу, призначеного для молоді:

1. *Зміна визначення первинної мовної одиниці*. Цей спосіб створення нових мовних одиниць вважається одним із найпоширеніших у сучасній англійській мові серед підлітків. Зміна сенсу в першу чергу спричинена передачею сенсу, включаючи такі механізми [5, с. 39]:

● *Метафора*. Метафорика виступає основним засобом формування сленгу. Цей спосіб створює найяскравіші та найбільш поширені слова, наприклад, *birdcage* – що означає студентський гуртожиток, або *zombie* – втомлена людина. В метафорах часто використовується гумористичне тлумачення, наприклад, *foureyes* – людина в окулярах.

● *Метонімія*. Цей механізм передбачає зміну значення, що ґрунтується на заміні одного терміна іншим, що має з ним стосунок. Прикладом може бути вживання фрази *visit lady Perriam* для позначення піти до туалету, що має історичне походження – леді Перріам подарувала коледжу будинок, де зараз розташований туалет.

● *Каламбурна підстановка*. Цей механізм полягає в застосуванні гумористичних асоціацій для створення нових слів, наприклад, *braniac* вживається для позначення інтелектуала.

2. *Конверсія*: це перетворення однієї форми мови в іншу без зміни основної форми. Наприклад, дієслово to water (поливати) утворене конверсією від іменника *water* (вода). Проектування основи іменника у форму дієслова дозволяє утворювати різні форми часу, такі як *I water, he waters, I watered, I have watered*, тона інші, тоді як від іменника *water* неможливо утворити множину.

3. *Словотвір*: одним із найбільш незвичайних аспектів англійського та американського сленгу є те, як він перетворює повнокореневі слова на абревіатури. Наприклад, слово *monkey* використовується як напівсуфікс зі значенням робітник; механік: *air monkey, broom monkey, company monkey, grease*

monkey, powder monkey, weed monkey, wheel monkey. Також слово happy перетворилося на напівсуфікс зі значенням ентузіаст, любитель, як у *adjective-happy, bomb-happy*, тощо [3, с. 59].

4. *Морфологічний словотвір*. Найефективнішим способом словотворення є афіксальний спосіб. При творенні сленгізмів використовуються ті самі суфікси, що й у нейтральній мові, але їх значення розширені за обсягом [4, с. 45].

В американському сленгу одним з найпоширеніших суфіксів є -er. Цей суфікс став активно використовуватися в мовленні студентів Оксфорду середині XX століття, а потім поширився і в інших університетах та коледжах. Наприклад, *reader* означає шпаргалку, а *sleeper* – курс лекцій.

Ще одним активним способом словотворення є *додавання* іншомовних суфіксів, таких як:

● *ateria* або *eteria*, наприклад, *bookateria* – книжкова крамниця, *bobateria* – дамський салон.

● *-ino*, наприклад, *gambolino* – азартний гравець, *lookerino* – красуня.

Також широко вживаються дієслова, що поєднуються з постпозитивами *down, off, out, up, around*. Найбільш популярними є *out* і *up*, наприклад, *wash out* – не скласти іспити, бути виключеним, *button up* – замовкнути, припинити розмову. Однак префіксальний словотвір не є типовим для американського сленгу [3, с. 59].

У молодіжному слензі спостерігається тенденція до спрощення та економії мовних зусиль, що виявляється у вживанні коротких слів і скорочень лексичних одиниць. Слова, які піддаються скороченню, становлять приблизно 12% молодіжних сленгізмів [2, с. 11].

В експресивно забарвлених скороченнях слова змінюються в залежності від контексту ситуації. Основні способи скорочень такі:

1. *Усікання слів*: цей спосіб дуже популярний серед молодіжних колективів, коли в слові залишається лише та частина, яка несе основне семантичне навантаження, а решта опускається [5, с. 8]. Наприклад, *soph* для *sophomore* (другокурсник), *zam* для *exam* (іспит), *b-ball = basketball* (баскетбол).

2. *Ініціальні скорочення*: деякі скорочення мають конспіративний характер і використовуються для мовної економії. Наприклад, *B.F.* для *best friend* (найкращий друг), *P.* для *parent* (батько).

3. *Стягнення*: цей спосіб є дещо незвичайним, оскільки перші компоненти слова різняться, а другі повторюються у всіх словах, натякаючи на певну наукову дисципліну [5, с. 10]. Наприклад, *zerology* може означати курс пустих лекцій, які можна пропустити. Наприклад, *gottum got + him/got + them; brunch – breakfast +*

lunch; buppie – a black yuppie (молода заможна людина, яка побудувала професійну кар'єру, веде активний світський спосіб життя та надає перевагу діловому стилю в одязі); *eyelyser < eye + analyser* (прилад для визначення ступеня алкогольного сп'яніння по парах, що виділяються очима людини).

Словниковий запас української молоді перенасичений метафорами, які представляють буквальні можливості внутрішнього оформлення оригінального поняття. Наприклад, слово *кайф* (задоволення) відображається у таких словах як *кайфовий, кайфоломщик, кайфолом*. Іншим прикладом є слово *башлі* (гроші), що призводить до утворення виразів, як *башляти* (платити), *башльовий* (платний), *небашльовий* (недорогий) і так далі.

Іншим унікальним аспектом молодіжного сленгу є зміна дослівних визначень слів у літературі, що призводить до гумористичного відтінку. Наприклад, слово базар у літературній мові має значення торгівля на відкритій місцевості, тоді як в молодіжному мовленні означає мовлення. Деякі дієслова, такі як *запльовуватись, грузити, кінчатися, стріляти, висіти, наїжджати, доганяти, солянка* набувають абсолютно відмінного значення у молодіжному слензі [4, с. 44].

Ще одним прийомом, що часто використовується в молодіжному мовленні, є заміна слів їх семантичними синонімами, які мають неповністю відповідний смисловий відтінок. Наприклад, замість *іди сюди* може бути вжито *мандруй сюди*, *мігруй сюди, крокуй сюди* і т.д [2, с. 51].

Молодіжне мовлення також відзначається великою кількістю вставних слів, які відображають емоції розповідача, наприклад, *бляха-муха, блін, йо-майо*.

Також активно використовуються суфікси заниженої емоційної маркованості, такі як *-ха* (депресуха, класуха), *-юк* (сидюк), *-ло* (файло, хавало, хлебало), а також пестливі суфікси, наприклад, *телік* (телевізор), *велік* (велосипед), *хом'ячок* (комп'ютерна мишка), *тазик* (комп'ютер).

Як і в інших мовленнєвих групах, характерною рисою молодіжного сленгу є економія мови у вигляді скорочень слів, наприклад, *маг* (магнітофон, магазин), *комп* (комп'ютер), *дезе* (домашнє завдання), *фно* (фортепіано), *фізра* (фізкультура).

Таким чином, можна зробити висновок, що молодіжний сленг виконує різноманітні функції. Основні серед них – комунікативна, пізнавальна, номінативна, експресивна та емоційна, світоглядна, функція розпізнавання або ідентифікації та функція економії часу. Ці функції допомагають молоді

ефективно спілкуватися, виражати свою ідентичність та розуміти соціокультурні тенденції сучасного суспільства через мовний інструмент сленгу.

Дослідження молодіжного сленгу розкриває цікаві аспекти, які відображають не лише специфіку мовної культури молоді, а й її взаємодію з іншими сферами життя. Перш за все, воно підкреслює, що багато сленгових термінів є результатом або варіантами вже існуючих слів, проте вони набувають глибшого, простішого або зневажливого відтінку, відображаючи особливий стиль мови, характерний для певної соціальної групи.

Крім того, дослідження показує, що молодіжний сленг активно використовує методи словотворення, такі як метафоричний переніс, запозичення та утворення нових слів за допомогою суфіксів та афіксів. Також варто відзначити, що молодіжний сленг характеризується тенденцією до економії мови, що виявляється у вживанні скорочень слів та заміні слів семантичними синонімами з неповністю відповідним смисловим відтінком.

Список використаних джерел:

1. Бик І. С. Теорія і практика перекладу. Електронний ресурс. Львів: ЛНУ. 122 с. URL: https://www.twirpx.com/file/1053822/

2. Дзюбишина-Мельник Н. Я. Сучасний жаргон і сучасне розмовне мовлення. *Наукові записки НаУКМА : Філологічні науки*. 2002. Т. 20. С. 14–19

3. Ставицька Л. О. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. Київ : Критика, 2005. 464 с.

4. Шумейко А. Сучасний український сленг: конотативний аналіз. Київ : Дивослово, 2011. 34 с.

5. Ярощук Л. Комп'ютерний сленг як форма молодіжного спілкування. *Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики*. 2012. № 1. 64 с.

Olha Herasymova. Youth slang lexical system features

The article examines and analyses the peculiarities of the lexical system of youth slang. It is noted that youth speech is characterised by a large number of insertion words that reflect the emotions of the speaker, suffixes of low emotional marking, caressing suffixes are actively used, and a characteristic feature of youth slang is the economy of language in the form of word abbreviations.

Key words: slang, word formation, conversion, addition, reduction, truncation, contraction

УДК (81'373.45-029:811.111):811.161.2'06(045)

Денисенко М. В.,
здобувач ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Удовіченко Г. М.

АНГЛІЦИЗМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

В статті розглянуто та проаналізовано чинники та вплив англійських запозичень на лексичну систему української мови. Визначено відмінності між запозиченням лише слова та запозиченням повного терміну та шляхи їх адаптації українською мовою.

Ключові слова: англіцизм, запозичення, адаптація, термін

В останні десятиліття англійська мова має значний вплив на інші мови загалом, і на українську зокрема. Це явище зумовлене глобалізацією, розвитком технологій, культурними обмінами та інтеграцією України в міжнародне співтовариство.

Англійська займає особливе становище в світі і є глобальною та інтернаціональною мовою. Запозичення з англійської мови абсолютно виправдано, а позитивні сторони цього явища абсолютно реальні. Як глобальний фактор, вплив англо-американської лексики, перш за все, особливо помітно в комп'ютерних і ділових мовах, мові інтернету, а також в соціальних мережах.

Слова іншомовного походження – невід'ємна частина української лексики, їх запозичення тісно пов'язане з історією нашого народу, що на різних етапах формування та розвитку власної державності вступав у багатоманітні політичні, соціально-економічні та культурні відносини з іншими народами світу і, таким чином, збагачував та змінював свою мову. [3]

Лексична система будь-якої мови постійно змінюється. До цього, якщо порівнювати цей процес зі змінами в граматичній і фонологічної системі, то в лексиці найшвидший. З мови зникають одні слова, з'являються інші, і значення слова теж змінюється. Словниковий запас мови відображає всі зміни, що відбуваються в тому чи іншому суспільстві. Поява нових слів супроводжується зникненням певних соціальних явищ, що призводить до їх зникнення. Курс на інтеграцію України в ЄС, процес глобалізації та орієнтація на заході країни дозволили забезпечити тісну культурну, політичну та соціально-економічну

взаємодію України з іноземцями, особливо з англомовних країн, які не мали можлиості впливати на рівень володіння мовою.

Отже, вплив англійської мови на українську є значним і помітним явищем у сучасному мовному просторі. Англійська мова надає українській нові слова та вирази, які часто використовуються в різних контекстах. Це може бути пов'язано з адаптацією іноземних термінів до української мови або з використанням англійських слів у зв'язку з технологіями та інноваціями.

Англійська мова надає українській мові нові терміни та поняття, які часто використовуються в різних галузях, таких як технології, медицина, бізнес та ін. Наприклад: "Смартфон" (smartphone) замість "мобільний телефон", "Медіа" (media) замість "преса" або "масова інформація". Англійська мова впливає на формування нових слів та виразів. Наприклад: "Бізнес-ланч" (business lunch) замість "провідний обід", "Маркетинг" (marketing) замість "реклама" або "продаж", "Соціальна мережа" (social network) замість "інтернет-спільнота". А також велика кількість запозичень є у сленгу: "Хей" (hey) замість "Привіт", "Тіп-топ" (tip-top) замість "високоякісний" або "досконалий", "Бей" (bye) замість "Пока". [2]

Запозичення слів та термінів з англійської мови в українську є поширеним явищем, особливо в сучасному світі. Однак, існують певні відмінності між запозиченням лише слова та запозиченням повного терміна.

Коли ми запозичуємо лише слово з англійської мови, ми адаптуємо його до української мови, змінюючи його форму та вимову відповідно до правил української мови. При цьому, значення слова може залишатися таким самим, як і в англійській мові, або ж набувати нових відтінків значення в українській мові. Наприклад *helicopter* або *referee.*

Коли ми запозичуємо повний термін з англійської мови, ми зберігаємо його форму і вимову, не адаптуючи до правил української мови та зберігаємо повністю слово. Наприклад *sandwich.*

Також ми можемо стверджувати, що англіцизми в українській мові у переважній більшості це слова, що стосуються:

1) техніки: *блюмінг, бульдозер, буфер, грейдер, диспетчер, ескалатор, каупер, комбайн;*

2) мореплавства та військової справи: *аврал, браунінг, бункер, ватерлінія, вельбот, докер, дрейф, катер;*

3) політики, економіки та торгівлі: *банкнота, блеф, блокада, інтерв'ю, лідер, локаут, мітинг, чек;*

4) спорту: *аут, бокс, боксер, ватерполо, волейбол, гол, голкіпер, матч, жокей, нокаут, футбол, хокей;*

5) одягу й тканин: *бязь, вельвет, джемпер, плюш, смокінг, френч, фешн*;

6) їжі та напої: *біфштекс, , пудинг, пунш, ром, ростбіф, сандвіч, тост*;

7) культури: *гумор, джаз, клоун, клуб, комфорт, памфлет, хол*. [2]

Також потрібно вказати на причини запозичень. Фактичними лінгвістичними причинами запозичень є:

1) відсутність в рідній мові еквівалентного слова для позначення нового об'єкта, явища або концепції;

2) тенденція використовувати одне запозичене слово замість звороту в українській мові. Наприклад: *clearing – кліринг*;

3) прагнення підвищити ясність термінів виражається в усуненні полісемії або омонімії в запозиченій мові. Наприклад: *factoring – факторинг*. [1]

Таким чином, вплив англійської мови на українську мову є значним явищем у сучасному мовному просторі. Це пов'язано з широким використанням англійської мови в різних аспектах життя, від освіти до комунікації в інтернеті та бізнесі. Англійська мова надає українській мові нові слова та вирази, які часто використовуються в різних контекстах. Вплив англійської мови на українську мову також може бути пов'язаний з мовними контактами між українцями та англомовними країнами, мовною ідентичністю, мовними змінами, мовними нормами, мовними інноваціями, мовними контактами в інтернеті та мовними змінами в медіа.

Список використаних джерел:

1. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2008. 438 с.

2. Тараненко, О. О. Українська лексика і фразеологія: Структура і вживання. Київ: Наукова думка, 1992. 224 с.

3. Фаріон І. Діяхронна соціолінгвістика: історія терміна та галузі мовознавства. *Вісник Національного ун-ту «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології».* 2014. № 791. С. 154–162

Mykhailo Denysenko. Anglicisms in the Modern Ukrainian Language

The article deals with the factors and influence of English borrowings on the lexical system of the Ukrainian language. The differences between the borrowing of a word and the borrowing of a full term and the ways of their adaptation into Ukrainian are determined.

Key words: anglicism, borrowing, adaptation, term

УДК 81'25=811.161.2-029:3(045)

Жовнірчик А. С.,
здобувачка ВО
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна
Науковий керівник: Лимар М. Ю.

ПЕРЕКЛАДАЦЬКІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УКРАЇНОМОВНОМУ ВІДТВОРЕННІ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ (НА МАТЕРІАЛАХ ОФІЦІЙНОГО САЙТУ ООН В УКРАЇНІ)

Стаття присвячена перекладацьким трансформаціям та аналізу їх застосування у відтворенні суспільно-політичного дискурсу засобами української мови. Практична частина дослідження ґрунтується на перекладах матеріалів офіційного сайту ООН в Україні з англійської мови на українську. Актуальність роботи обумовлено зростаючим значенням суспільно-політичного дискурсу у міжнародних комунікаціях та тематикою обраних матеріалів, які здебільшого присвячені російській агресії проти України. Метою дослідження є визначення впливу лексичних та граматичних трансформацій на точність передачі змісту та його сприйняття україномовною аудиторією. За результатами аналізу 128 перекладацьких трансформацій, серед яких найчастіше використовуються диференціація та заміни, автор робить висновок про їх ключову роль у забезпеченні адекватного перекладу суспільно-політичного дискурсу, що особливо важливо для поширення достовірної інформації про роботу офіційних осіб та установ в умовах фактичної російсько-української гібридної війни.

Ключові слова: суспільно-політичний дискурс, перекладацькі трансформації, диференціація, заміна, ООН

У зв’язку із політизацією сучасного міжкультурного простору з’являється все більше текстів суспільно-політичного спрямування, через що дедалі актуальнішим постає питання адекватного перекладу суспільно-політичного дискурсу, де ключову роль відіграють перекладацькі трансформації. Саме вони безпосередньо впливають на адекватність відтворення суспільно-політичного дискурсу при перекладі з англійської мови на українську, та на чіткість інтерпретації інформації в контексті збройної агресії РФ проти України.

Доповнюючи дослідження таких видатних науковців як З. Гарріса, Е. Бенвеніста, В. Карабана та В. Коптілова, ми хотіли б не лише звернути увагу на такі концепти, як «дискурс», «суспільно-політичний дискурс» та «перекладацькі трансформації», але й проаналізувати їх застосування на практиці.

Наукові доробки З. Гарріса та Е. Бенвеніста, на нашу думку, залишають простір для більш глибокого дослідження саме суспільно-політичного дискурсу. Більше того, недостатнім видається і вивчення україномовного дискурсу на основі матеріалів офіційного сайту ООН. У зв'язку із цим, метою нашої роботи є не лише дослідження вище окреслених концептів, але й аналіз лексичних та граматичних трансформацій, що дає змогу оцінити точність відтворення суспільно-політичних наративів. Теоретичну основу нашої роботи формують наукові праці В. Карабана та В. Коптілова.

Перш ніж звернути увагу безпосередньо на перекладацькі трансформації, розглянемо поняття «дискурс». У царині лінгвістики його визначають як багатовимірне явище, яке було б некоректно звести лише до обміну словами як елементу усної комунікації. Це поєднання мови та культури, які впливають на взаємодію мовця та реципієнта. Американський лінгвіст З. Гарріс стверджує, що мовні одиниці визначаються через їхнє використання в конкретному комунікативному акті. Цей підхід дозволяє зрозуміти, що дискурс є не лише засобом обміну інформацією, а й динамічним процесом, який відображає зовнішні умови та здійснює вплив на соціальні норми [10, с. 112]. Те ж саме зазначав і його наступник, французький мовознавець Е. Бенвеніст, але в політичному контексті, а не суспільному: лише в процесі вжитку розкриваються функції мовних одиниць, і сам дискурс у такому разі стає справжнім «полігоном смислів». Таким чином, ми розуміємо, що саме від перекладу залежить збереження змісту та контексту оригіналу, що, в свою чергу, визначає адекватність їхнього сприйняття слухачем або читачем [7, с. 66].

Порівняно із «дискурсом» загалом, «суспільно-політичний дискурс» є ще складнішим явищем, адже він поєднує лінгвістичні, суспільні та політичні елементи – тут мова є не лише засобом передачі інформації, а й інструментом формування громадської думки, політичного іміджу. Специфікою суспільно-політичного дискурсу є:

1) охоплення широкого спектру комунікативних актів та інституційних практик у сфері політики;

2) функціонування в складній мережі соціальних, культурних та інституційних процесів, які одночасно формуються та визначаються більш широким суспільно-політичним контекстом, у межах якого він має місце;

3) використання лексики політичного спрямування;

4) нерозривний зв'язок зі сферою управлінням, державною політикою та суспільними проблемами;

5) охоплення різноманітних форм комунікації, таких як промови, дебати, інтерв'ю, законодавчі процедури, ЗМІ, онлайн-взаємодія тощо;

6) сприяння розповсюдженню інформації, вираженню конкуруючих точок зору та формуванню громадської думки;

7) нормативний вимір, тобто регулювання за допомогою встановлених правил, конвенцій та традицій, які визначають прийнятні форми вираження та взаємодії в політичних сферах;

8) інклюзивність або залучення широкого кола учасників [16, с. 17].

Так як суспільно-політичний дискурс може навіть визначати політичні пріоритети, саме перекладацькі трансформації забезпечують адекватність передачі та сприйняття, максимально відтворюючи політичні чи культурні меседжі. Їх вивчення є важливим, оскільки дослідження підтверджують, що вибір методів перекладу дуже впливає на сприйняття тексту та формування політичних смислів: у контексті (де-факто) війни в Україні важливість точного відтворення набуває особливого значення, адже саме так ЗМІ мають змогу поширювати правдиву інформацію серед української громадськості щодо роботи міжнародних організацій, новин російсько-української війни, сприйняття України на світовій арені тощо.

Так, український дослідник В. Коптілов, визначає перекладацькі трансформації як методи адаптації тексту оригіналу до мови перекладу з метою збереження його змісту, функції та стилістики. Окрім того, спираючись на праці С. Максимова, В. Карабана, В. Коптілова та Г. Сидорук, можна виокремити тенденцію до класифікації трансформацій на два типи – лексичні та граматичні [3, с. 147]. До лексичних трансформацій відносять генералізацію, диференціацію, конкретизацію, компенсацію, негативацію, позитивацію, анулювання, змістовий розвиток; до граматичних – нульовий переклад, заміну, додавання, опущення та перестановку.

Здійснивши перекладацький аналіз промов з офіційного сайту ООН в Україні, ми опрацювали вибірку з 128 трансформацій, застосованих при перекладі матеріалів, і також проаналізували частоту їх використання. Так, було визначено 63 лексичні трансформації (генералізація – 4, диференціація – 24, конкретизація – 10, компенсація – 10, негативація – 6, позитивація – 7, анулювання – 3, змістовий розвиток – 12). У цій статті надаємо приклади лексичних трансформацій.

1. **Генералізація**. Наприклад, *...it will help stabilize global food prices which were already at record levels…* [12] – *...це допоможе стабілізувати світові ціни на продовольство, які вже були на рекордних рівнях «ціни на продовольство…*

[5]. Завдяки використанню такої трансформації перекладач розширив зміст оригінального повідомлення, наголосивши на тому, що зростання цін поширилося не лише на продукти харчування, а й на інші товари першої необхідності, такі як одяг, засоби гігієни, медикаменти тощо. Переклад більш точно моделює поточну економічну ситуацію, а конкретно інфляційні процеси. Наступний переклад: *...to provide essential, life-saving health and humanitarian assistance on both sides of the contact line in eastern Ukraine* [15] – *...щоби люди по обидва боки «лінії розмежування» мали доступ до основної життєво необхідної медичної та гуманітарної допомоги* [6], хоча і є технічно правильним, але з практичної точки зору являє собою відхід від конкретики, притаманної оригінальному тексту, адже відбулася генералізація за рахунок розширення поняття з конкретного місця перебігу подій до більш загального. Це негативно впливає на розуміння тексту та спотворює оригінальне послання речника, ненавмисне розмиваючи точність. Виходячи за межі конкретного місця (східна частина України), згаданого в оригінальному тексті, перекладий текст занадто сильно жертвує контекстуальною релевантністю, яка є нагально важливою для точної інтерпретації наміру мовця.

2. **Диференціація.** Наприклад, *...our humanitarian partners will continue to do our utmost to provide support to the population of eastern Ukraine* [13] – *...наші гуманітарні партнери продовжать робити все можливе для підтримки людей на сході України* [8]. Застосувавши диференціацію, перекладач влучно розділив поняття «популяція» та «люди (у знач. народ), підкресливши, що йдеться не про ту популяцію, яку зазвичай можна зустріти в енциклопедіях про тваринний світ, а про людей, що проживають на певній території. До того ж, цей вибір добре розвіює міт про віддаленість східної та західної частин України, адже термін «population» неначе навмисне сепарує населення. Також, гарним прикладом є наступний переклад: *attempts to silence journalists are growing more brazen by the day…* [14] – *спроби змусити журналістів замовчати стають з кожним днем все більш нахабними…* [1]. Зважаючи на відсутність абсолютних еквівалентів слова «brazen» в українській мові, створює значні труднощі при перекладі. Складно передати багатогранність терміну через лише його наявні відповідники у вигляді «нахабний; зухвалий; безсоромний». Вдавшись до диференціації, перекладач виокремив основне значення слова оригіналу та передав його найближчим за значенням еквівалентом, що не вплинуло на сприйняття читача та не змінило зміст вихідного тексту.

3. **Конкретизація.** Наприклад, *The focus has been on what matters most for the people of our world* [12] – *Основна увага була зосереджена на тому, що*

найважливіше для людей нашого світу [5]. Не секрет, що дієслово «to be» може перекладатися українською мовою по-різному, маючи понад 60 варіантів для вибору. Тут перекладач звузив родове поняття до видового, обравши більш контекстуально відповідну лексему. Таке рішення не лише урізнобарвило зміст, але й дозволило уникнути тавтології (враховуючи поширене використання дієслова «бути» в англійських граматичних структурах), що є одною з норм цільової мови, тобто української. Також нашу увагу безпосередньо привертає ще один яскравий приклад із іншої промови*: Now is the time to stand up for the democratic principles of equality, inclusion, and solidarity* [12] – *Зараз настав час відстоювати демократичні принципи рівності, інклюзивності та солідарності* [1]. Дієслово «to be» охоплює доволі широкий ряд асоціацій та конотацій, які напряму залежать від контексту, а от ого переклад українською як «наставати» є більш конкретним і виразим. Притаманна йому конкретика не лише усуває загрозу повторів, а й надає читачеві змогу кращого розуміння контексту, адже в українській мові більш поширеним та усталеним є саме вираз «настав час», а не будь-які інші його варіації.

4. **Компенсація.** Наприклад, *To our hosts, President Erdoğan and the government of Türkiye* [12] – Тим, хто приймає нас, Президентові Ердогану та уряду Туреччини [5]. Зважаючи на відсутність та невідповідність загальноприйнятого перекладу «host – хост» в українській мові, перекладач доречно вдався до компенсації цієї лексеми, звернувшись до підбору автеничної української конструкції. Цей вибір забезпечив не тільки дотримання норм мовлення, але й дозволило потенційному читачеві краще зрозуміти зміст, з огляду на те, що лише частина цільової аудиторії може бути знайома з поняттям «хост». Іншим прикладом є наступний переклад: *Media workers face censorship, detention, physical violence, and even killings...* [14] – *Працівники ЗМІ стикаються з цензурою, затриманнями, фізичним насильством і навіть вбивствами* [1]. Беручи до уваги цей випадок, варто зазначити, що тут заміна терміну є надзвичайно важливою, адже дослівний переклад оригінальної лексеми («медіапрацівники») не є загальноприйнятим та/або зрозумілим читачеві, тому доречно було компенсувати словосполучення «media workers» загальноприйнятним йому еквівалентом – «працівники ЗМІ».

5. **Негативація.** Наприклад, *...people on both sides have had almost no opportunity…* [13] – *...люди по обидва боки «лінії розмежування», майже не мають можливості…* [8]. Тут перекладачем застосовано прийом негативації, де речення, що має стверджувальну граматичну структуру в англійській мові, переклали заперечним реченням в українській мові, що було зроблено для

вживання правильної та загально впізнаваної конструкції «не мати…» на користь «мати жодних…». Яскравим прикладом також є застосування негативації у наступному контексті: *As national budgets are stretched, we are repurposing some of our resources – but these will not suffice* [16] – *Оскільки бюджетів країн не вистачає, ми перенаправили деякі з наших ресурсів, але цього недостатньо* [6]. Можемо прослідкувати аж два приклади негативації у даному реченні. Перший випадок, «are stretched – недостатньо», скоріш за все, застосувалась з доволі прагматичною та виправданою метою скоротити загальний об'єм речення радше ніж зробити повідомлення більш негативним за рахунок створення такого контексту, начебто країни-спонсори геть зубожіли. Наступна трансформація, «will not suffice – не вистачає» є більш влучною, адже незважаючи вже на негативний контекст, перекладачеві вправно вдалося не тільки зробити акцент на цій особливості, а й передати її одним словом, таким чином оптимізуючи загальну структуру речення.

6. **Позитивація.** Наприклад, *This agreement did not come easy* [12] – *Ця угода далася нелегко* [5]. Ми бачисо, що дієслово «come» використовується разом із заперечною часткою «did not», але попри те, щоб казати «не далася», перекладач каже «далася нелегко», що закріплює за реплікою позитивне значення, підкреслюючи, що хоч виконавець дії і пройшов через труднощі, але йому вдалося досягти угоди. Розберемо ще один приклад: *...to build a better future for their families and for this country* [15] – *...будувати краще майбутнє для їхніх сімей та своєї країни* [4]. У цьому контексті немає заперечних часток, проте перекладач вдався до семантичної позитивації, наголошуючи на тому, що це не якась там країна, а саме своя, що є важливим у контексті статті, адже у промові мовець торкається подій, що відбулися 2014-го року, а саме збройне вторгнення рф на території України.

7. **Анулювання.** Наприклад, *рукостискання та великі збори не рекомендуються через ризики для здоров'я* [2] – *handshakes and large gatherings are ill advised due to health risks* [15]. Словосполучення «Ill adviced» анулює негативне значення дієслова «не рекомендуються», зм'якшуючи негативну нарацію. Шляхом досягнення нейтралітету у перекладі, перекладач зробив великий вклад у суспільно-політичний дискурс, формуючи громадську думку щодо ситуації із коронавірусом, яку описано у статті.

8. **Змістовий розвиток.** Наприклад, *...a time for families to come together and share a heartwarming celebration* [2] – *…це час, коли родини збираються разом, щоб розділити святкування у люблячому колі* [15]. Перекладач, визначивши основний зміст речення, доповнив наявний матеріал розширеним

контекстом – такий підхід надав перекладеному реченню природності, заглиблюючи реципієнта у контекст, оскільки обрані лексеми легше резонують з читачем порівняно з тими, які могли б бути використані при дослівному перекладі з англійської. Іншим чудовим прикладом можна вважати наступне застосуванням трансформації: *UN RC conveyed congratulations to all Ukrainian women on International Women's Day…* [11] – *Координаторка ООН привітала українок із Міжнародним жіночим днем* [4]. Це перетворення вимушене відсутністю еквіваленту абревіатурі «UN RC», хоча попри відсутність її як такої, її переклад словом «координаторка» не тільки робить зміст більш зрозумілим, а й вказує на стать особи, яка є речницею, що є важливим елементом, адже сприйняття жінками привітання з Міжнародним жіночим днем від чоловіка та від жінки будуть різними. У випадку з офіційними матеріалами ООН, перекладач має не лише точно передавати зміст, але й підлаштовувати його під політичний контекст, до якого ці матеріали належать – це включає використання вузькоспеціалізованих термінів, таких як законодавчі, правові, судові, політичні тощо.

Підсумовуючи, зазначимо, що перекладацькі трансформації є важливим засобом відтворення суспільно-політичного дискурсу, зокрема – українською мовою, що відображено у офіційних матеріалах, опублікованих на сайті ООН. Їх вдале застосування сприяє точності та адекватності відтворення змісту та допомагає перекладачу передати суспільно-політичний контекст оригіналу без спотворення, що є особливо важливим для підвищення обізнаності україномовної аудиторії з відповідних актуальних питань, зважаючи на реалії сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Генеральний секретар ООН – звернення з нагоди Міжнародного дня демократії. *United Nations in Ukraine : Офіційний сайт ООН в Україні*. URL: https://cutt.ly/Nw5HZQI9

2. Діліться гарним настроєм, а не вірусом! *United Nations in Ukraine : Офіційний сайт ООН в Україні*. URL: https://ukraine.un.org/uk/50311-діліться-гарним-настроєм-а-не-вірусом

3. Журавель Т. В., Хайдарі Н. І. Поняття перекладацьких трансформацій та проблема їх класифікації. *Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. сер.: Філологія.* 2015. Т. 2. № 19. С. 148–150

4. Заява Координаторки системи ООН в Україні, Гуманітарної Координаторки у Міжнародний Жіночий День. *Офіційний сайт ООН в Україні: United Nations in Ukraine*. URL: https://cutt.ly/tw5HZUhn

5. Коментарі Генерального секретаря ООН стосовно підписання Чорноморської ініціативи щодо зерна. *UN in Ukraine : Офіційний сайт ООН в Україні*. URL: https://cutt.ly/rw5HZVOq

6. Координаторка ООН з гуманітарних питань в Україні закликає до термінових спільних дій для подолання COVID-19 в Україні. *United Nations in Ukraine : Офіційний сайт ООН в Україні*. URL: https://cutt.ly/ow5HXykK

7. Офіційний сайт ООН в Україні. URL: https://ukraine.un.org/uk
8. Сидорук Г. Вступ до перекладознавства: навч. посіб. Київ : НУБіП України, 2016. 320 с.
9. Benveniste E. *Problèmes de linguistique générale*. Paris : Bibliothèque des sciences humaines, 1966. Vol. 1. 356 p.
10. Mehrdad V. F. The role of discourse analysis in translation. *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*. 2013. Vol. 2. No. 1. P. 112–116
11. Message for Women's Day. *United Nations in Ukraine : Official website*. URL: https://ukraine.un.org/en/86276-message-women%E2%80%99s-day
12. Remarks on signing of black sea grain initiative. *United Nations in Ukraine : Official website*. URL: https://ukraine.un.org/en/191436-remarks-signing-black-sea-grain-initiative
13. The Humanitarian Coordinator in Ukraine shares the plight of people in eastern Ukraine and hopes for a better year ahead. *United Nations in Ukraine : Official website*. URL: https://ukraine.un.org/en/105647-humanitarian-coordinator-ukraine-shares-plight-people-eastern-ukraine-and-hopes-better-year
14. The Secretary General – Message for the International Day of Democracy. *United Nations in Ukraine : Official website*. URL: https://ukraine.un.org/en/199351-secretary-general-message-international-day-democracy
15. The Secretary-General UN Day message. *United Nations in Ukraine : Official website*. URL: https://ukraine.un.org/en/204250-secretary-general-un-day-message
16. UN Humanitarian Coordinator in Ukraine calls for urgent common action to counter COVID-19 in Ukraine. *United Nations in Ukraine : Official website*. URL: https://ukraine.un.org/en/50315-un-humanitarian-coordinator-ukraine-calls-urgent-common-action-counter-covid-19-ukraine
17. Zellig S. H. Discourse analysis. *Language*. 1952. Vol. 28. No. 4. P. 474–494

Anastasiia Zhovnirchyk. Translation Transformations in the Reproduction of Socio-Political Discourse into Ukrainian (Based on the Materials of the Official Website of the United Nations in Ukraine)

The article is devoted to translation transformations and the analysis of their application in the reproduction of socio-political discourse in the Ukrainian language. The practical part of the study is based on translations of materials from the official website of the United Nations in Ukraine from English into Ukrainian. The relevance of the work is due to the growing importance of socio-political discourse in international communications and the subject matter of the selected materials, which are mostly devoted to russian aggression against Ukraine. The aim of the study is to determine the impact of lexical and grammatical transformations on the accuracy of content transmission and its perception by the Ukrainian-speaking audience. Based on the results of the analysis of 128 translation transformations, among which differentiation and substitution are most often used, the author concludes that they play a key role in ensuring adequate translation of socio-political discourse, which is especially important for the dissemination of reliable information about the work of officials and institutions in the context of the actual russian-Ukrainian hybrid war.

Key words: socio-political discourse, translation transformations, differentiation, substitutions, UN

УДК 81'25:821.111Кафка7Замок(045)

Кравцов Є. С.,
здобувач ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Рибалка Н. В.

ЗАСТОСУВАННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ РОМАНУ Ф. КАФКИ «ЗАМОК»

В статті розглядаються лексико-семантичні перекладацькі трансформації та аналізується їх застосування на конкретних прикладах в процесі перекладу роману Ф. Кафка «Замок» з німецької на українську мову.

Ключові слова: трансформація, лексико-семантичні трансформації, перекладацький аналіз, німецька мова

Люди у всьому світі спілкуються різними мовами, і для того, щоб літературні твори були доступні кожному, незалежно від рідної мови, здійснюються їхні переклади. Переклад художньої літератури є важливим процесом, який дозволяє зберегти зміст, стиль та атмосферу оригіналу, водночас адаптуючи текст до культурних та мовних особливостей аудиторії. У цьому контексті перекладацькі трансформації відіграють ключову роль, адже вони допомагають передати зміст з однієї мови на іншу без втрати авторського задуму та емоційного забарвлення.

Перекладацькі трансформації – це набір прийомів, що дозволяють зберегти значення, стиль, граматику та культурні особливості тексту при перекладі з однієї мови на іншу. Іншими словами, перекладацькі трансформації – це перебудови, за допомогою яких здійснюється перехід від одиниць мови оригіналу до одиниць мови перекладу. Вони полягають у заміні формальних та семантичних характеристик мовної одиниці. Через відмінності між мовами на різних рівнях (лексичному, граматичному, синтаксичному, стилістичному) використання перекладацьких трансформацій є необхідністю для точного та адекватного відтворення вихідного тексту, а також у випадку, коли відсутні регулярні відповідники в мові перекладу, або вони не можуть бути використані в певному контексті [2].

Перекладацькі трансформації розглядали та аналізували такі дослідники та лінгвісти, як: Т. Кияк, А. Науменко, О. Огуй, Юджин Найда, Пітер Ньюмарк, Андре Лефевр, Джон Кетфорд та інші.

У сучасному світі не існує єдиного підходу до класифікації перекладацьких трансформацій, однак, спираючись на праці таких дослідників, як Л. Науменко і А. Гордєєва, можна виділити кілька основних прийомів:

- **Лексико-семантичні трансформації** – способи адаптації лексики, які включають транскодування (наприклад, транслітерація) і трансформацію значень. Це дозволяє зберегти відповідність не лише за змістом, а й з урахуванням мовних та культурних особливостей.
- **Граматичні трансформації** – зміни, які стосуються граматичної структури речень. Вони включають заміну частин мови та трансформацію синтаксичної структури, що дозволяє точніше передати зміст тексту.
- **Стилістичні трансформації** – передбачають зміни, що допомагають наблизити переклад до стилю оригіналу, або, за потреби, змінити стиль для відповідності мовним нормам перекладу. Наприклад, зміна форми чи регістру тексту, збереження експресивності або додавання потрібного тону.

Цей підхід Л. Науменко та А. Гордєєвої акцентує увагу на використанні трансформацій не лише для досягнення формальної точності, але й для збереження стилю та тональності, що є важливими для перекладацького процесу, адже перекладацькі трансформації є ключовими для точного передавання змісту та стилю вихідного тексту в умовах мовних відмінностей.

У цій статті ми зосередимо увагу лише на лексико-семантичних трансформаціях, проаналізувавши їх на прикладах з німецького роману Ф. Кафки «Замок» та його перекладу українською мовою, виконаного Н. Сняданко.

Лексико-семантичні трансформації – це ті чи інші відхилення від регулярних відповідників з погляду лексико-семантичного значення одиниць оригіналу. Дані трансформації допомагають вибрати оптимальний варіант за допомогою аналізу відповідного семантичного поля. Тут саме слово виступає одиницею перекладу [2].

До лексико-сематичних трансформацій належать:

1. Вибір варіантного відповідника (synonymous substitution) – ця трансформація застосовується при перекладі полісемантичних (багатозначних) слів і потребує звернення до контексту [1, с. 5], наприклад:

- *«… **prüfte** er sie noch mit den müden Augen»* перекладено як *«…він ще трохи **спостерігав** за ними втомленим поглядом».* Слово prüfen (перевіряти,

досліджувати) у прямому значенні може бути надто буквальним, тому перекладено як "спостерігав", що краще відповідає контексту дії втомленого героя;

- *«Einige Bauern waren noch beim Bier, aber er wollte sich mit niemandem **unterhalten**, holte selbst den Strohsack vom Dachboden und legte sich in der Nähe des Ofens hin.» – «Кілька селян ще сиділи за пивом, але прибулий не хотів ні з ким **спілкуватися**, тому приніс собі солом'яну підстилку з горища і влігся поближче до печі.»* – У наведеному прикладі ми спостерігаємо вибір варіантного відповідника при перекладі слова «unterhalten», адже у німецькому тексті воно може означати як «спілкуватися», так і «розважатися», однак у даному контексті перекладач обрав «спілкуватися», що точніше відображає ситуацію, оскільки герой не бажає контакту з іншими.

2. Контекстуальна заміна (contextual substitution) – це коли відповідником слова / словосполучення у мові оригіналу стає слово / словосполучення, що не є його словниковим значенням, і яке підібрано із врахуванням контекстуального значення та мовних норм і узусу мови перекладу. Не існує точних правил щодо заміни одного слова на інше, адже переклад слів у таких випадках повністю залежить від контексту, проте існують певні процедури пошуку контекстуальної заміни слова, а саме:

а) пошук словникового відповідника;

б) в разі його відсутності, звернення до екстралінгвістичних знань про об’єкт, явище, процес, дію;

в) добір лексичного відповідника із загального лексичного фонду мови перекладу [1, с. 7].

Приклади контекстуальної заміни:

- *«**Im Wirtshaus** war man noch wach, der Wirt hatte zwar kein Zimmer zu vermieten, aber er wollte, von dem späten Gast äußerst überrascht und verwirrt, K. in der Wirtsstube auf einem Strohsack schlafen lassen.» – «**У заїзді** ще не спали, і хоча в господаря, розгубленого несподіваним пізнім візитом, не виявилося для гостя вільної кімнати, він запропонував К. нічліг на солом'яній підстилці в загальному залі.»;*

- *«In welches Dorf habe ich mich **verirrt**?»* – перекладено як *«У яке село мене **занесло**?».* Слово verirren буквально означає "заблукати", але у перекладі використано стилістично відповідне "занесло", яке краще передає відтінок емоції і здивування персонажа;

- *«Warm war es, **die Bauern waren still,** ein wenig prüfte er sie noch mit den müden Augen, dann schlief er ein.» – «Було тепло, **селяни сиділи тихо**, він ще*

трохи спостерігав за ними втомленим поглядом, а далі заснув.» У цьому прикладі ми бачимо контекстуальну заміну в перекладі фрази «die Bauern waren still», яку можна перекласти, як «селяни мовчали», але в українському варіанті це звучить як «селяни сиділи тихо».

3. Калькування (дослівний / буквальний) переклад (calque / loan / verbal / literal / word-to-word tr.) – це спосіб передачі денотативного значення лексичної одиниці мови оригіналу без збереження звукової або орфографічної форми, але з відтворенням структурної її моделі [1, с. 9], наприклад:

– фраза ***«ein Nachtlager suchen»*** може бути переведена як ***«шукати місце для ночівлі»***, що є відповідним виразом українською мовою, але дослівний переклад «шукати нічліг» міг би звучати незвично.

– слово ***«Schloßberg»*** (покомпонентний переклад Schloß – замок, Berg – гора***)*** було перекладено як ***«замкова гора»***, що підкреслює його специфіку в контексті.

4. Описовий переклад (descriptive translation) передає значення лексичної одиниці у формі словосполучення або речення, зазвичай, якщо у мові перекладу не існує її лексичного відповідника, і застосовується при перекладі фразеологізмів, ідіом, безеквівалетної лексики, термінів та неологізмів [1, с. 11], наприклад: вислів ***«Landstreichermanieren» – «Ви поводите себе як волоцюга!»*** демонструє описовий переклад, оскільки слово Landstreichermanieren (буквально "манери бродяги") не має прямого відповідника в українській мові і тому перекладач передає значення виразу через опис поведінки (поводитися як волоцюга).

5. Транскодування (transcoding) – це спосіб перекладу шляхом відтворення звукової / графічної форми слова мови оригіналу засобами мови перекладу. Вирізняють чотири різновиди транскодування:

а) траскрибування (transcribing) – трансформація, за допомогою якої звукова форма слова мови оригіналу передається відповідними літерами мови перекладу;

б) транслітерація (transliteration) – трансформація, за допомогою якої слово мови оригіналу передається по літерах у мові перекладу;

в) мішане транскодування (mixed transcoding) – переважне застосування транскрибування з елементами транслітерації;

г) адаптивне транскодування / натуралізація (adaptive transcoding / naturalization) – адаптація форми слова до фонетичних або граматичних норм мови перекладу.

Наведемо нижче декілька прикладів застосування даної трансформації та її різновидів:

*– «Wie, auch ein **Telefon** war in diesem Dorfwirtshaus?» – «Отже, в цьому сільському заїзді є **телефон**?».* У наведеному прикладі слово «телефон» перекладено за допомогою транслітерації, адже слово запозичується з однієї мови в іншу без суттєвих змін, зберігаючи його оригінальну форму;

*– «...Herr **Fritz**, war da. Der junge Mann, der sich als **Schwarzer** vorstellte...» – «...один із його помічників, **Фріц**, був на місці. Юнак назвав себе **Шварцером** ...».* Даний приклад ілюструє наявність двох трансформацій: слово «**Fritz**» демонструє мішане транскодування (транслітерація та транскрибування), а «**Schwarzer**» - приклад адаптивного транскодування.

6. Антонімічний переклад (antonymous translation) – заміна форми слова в мові оригіналу на протилежну за значенням в мові перекладу (позитивне значення – на негативне і навпаки) [1, с. 15], наприклад:

– «Man war vorzüglich eingerichtet» – «Непогано тут усе облаштовано.» У наведеному прикладі слово «vorzüglich» перекладено як «непогано», що є прикладом антонімічного перекладу, зокрема негативації (negativation). Цей тип перекладу вказує на те, що позитивне значення оригіналу (яке може означати «чудово» або «прекрасно») зменшується до нейтрального або негативного в українському варіанті, що змінює сприйняття ситуації.

*– «Er sah die Bauern **scheu** zusammenrücken und sich besprechen ...» – «Він побачив, як селяни **нерішуче** підсунулися ближче один до одного і перемовлялися ...».* У німецькому оригіналі слово «scheu» має значення «сором'язливий» або «обережний», але в українському варіанті це слово перекладено як «нерішуче» (також приклад негативізації) і перетворюється на менш позитивний термін, підкреслюючи вагання або недовіру селян, що змінює емоційний відтінок ситуації.

7. Компресія / вилучення слів (compression / omission) – зменшення кількості мовних знаків у вислові другтвору або вилучення надмірної експліцитної інформації у формі зайвого слова / словосполучення в мові оригіналу [1, с. 16]. Дану трансформацію можна побачити в перекладі фрази ***«K. war damit einverstanden.»*** на українську мову як ***«К. Погодився.».*** У німецькому реченні детально описується, що К. погодився на запропоновані умови, в українському ж варіанті цей зміст передано більш лаконічно – відбувається скорочення інформації без втрати її основного змісту.

8. Декомпресія / ампліфікація / додавання слів (decompression / amplifi cation / addition of words) – збільшення кількості мовних знаків у вислові

друготвору або спосіб перекладу слова в мові оригіналу як мінінум двома лексемами в мові перекладу, що викликано необхідністю експлікувати імпліцитну інформацію першоджерела, прояснивши її на лексичному рівні для малознайомого з нею читача [1, с. 18]. Розглянемо приклади представленої трансформації:

– *«schwächste **Lichtschein**»* – перекладено як *«слабенький **промінчик** світла»*. Слово Lichtschein може перекладатися і як "світло", і як "сяйво", а ціла фраза при дослівному перекладі означає «найслабше сяйво світла» – звучить не досить літературно, тому в контексті уривка додано слово «промінчик» щоб передати атмосферу темряви та невизначеності;

– вислів ***«scheinbare Leere»*** (явна порожнеча) адаптовано до ***«те, що здавалося порожнечею»***, що підкреслює значення, яке надається цьому стану.

9. Конкретизація значення (concretization of meaning) – це лексико-семантична трансформація, внаслідок якої видову назву перекладають родовою, або слово з ширшою семантикою в мові оригіналу заміняють на слово з вужчою семантикою в мові перекладу [1, с. 22], наприклад: *«Lange stand K. auf der Holzbrücke, die von **der Landstraße** zum Dorf führte...» – «К. довго стояв на дерев'яному містку, який з'єднував **гостинець** із Селом...».* У наведеному реченні слово «der Landstraße» перекладено як «гостинець», що є прикладом конкретизації значення. Тут відбувається перехід від загального поняття дороги до конкретного виду дороги, яка є більш звичною і зрозумілою в українському контексті.

10. Генералізація значення (generalization of meaning) – це лексико-семантична трансформація, внаслідок якої слово з вужчою семантикою в мові оригіналу заміняють на слово з ширшою семантикою в мові перекладу, або видову назву перекладають родовою [1, с. 24], наприклад: *«**Der Wirt** und die Herren dort sind Zeugen...» – «**Господар** та панове за столами стануть моїми свідками...».* У наведеному реченні слово «der Wirt», яке в оригіналі означає «шинкар», перекладено як «господар». Це є прикладом генералізації значення, оскільки термін «господар» є більш загальним і охоплює не тільки роль шинкаря, але й інші аспекти, пов’язані з управлінням чи володінням закладом.

Останній приклад продемонструє наявність декількох трансформацій в одному реченні: *«Der **Bürochef** selbst hat telefoniert?» – «Дзвонив сам **начальник канцелярії**?»* (калькування та пермутація, оскільки перекладено компонентно: Büro – офіс (канцелярія) та Chef – бос (начальник), а також змінено порядок перекладених елементів). У цьому випадку додано слово *канцелярії* для точного

пояснення, хто саме телефонує, що уточнює специфіку функції особи, про яку йдеться. В оригіналі це не вказано так детально.

Представлені трансформації допомагають перекладачам не лише зберігати зміст, а й забезпечувати адаптацію тексту відповідно до культурних та мовних норм цільової аудиторії, що є важливим аспектом вивчення перекладу на філологічних спеціальностях.

Узагальнюючи, можна відзначити, що перекладацька діяльність є складним і багатогранним процесом, що вимагає глибокого розуміння як оригінального тексту, так і цільової мови. Переклад не просто передає зміст слів, але й враховує контекст, культурні особливості та емоційне забарвлення висловлювань.

Лексико-семантичні трансформації показують, як можна адаптувати текст для забезпечення його природності та зрозумілості для читача, а це особливо важливо при перекладі літературних творів, де збереження стилю та атмосфери є критично важливими.

Крім того, проведений аналіз трансформацій демонструє, як творчий підхід і гнучкість перекладача можуть значно впливати на якість і ефективність перекладу. Завдяки різноманітним прийомам, можна досягти глибшого розуміння і відчуття оригінального твору, що, в свою чергу, робить переклад більш привабливим для читача.

Список використаних джерел:

1. Гордєєва А. Й., Науменко Л. П. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську. Вінниця : Нова Книга, 2011. 136 с.
2. Кучер З. І. Практика перекладу (німецька мова) : навч. посібник для студ. вищ. навч.заклад. Вінниця : Нова книга, 2017. 464 с.

Інтернет-реурси:

https://www.ukrlib.com.ua/world/printit.php?tid=3264
https://anylang.net/ru/books/de/zamok/read

Yehor Kravtsov. Application of lexical-semantic transformations in the translation of F. Kafka's novel “The Castle”

The article deals with lexical-semantic translation transformations and analyzes their application on specific examples from the text of translation of the novel "Castle" by F. Kafka from German into Ukrainian.

Key words: transformations, lexical-semantic transformations, translation analysis, German language

УДК 81'25:81'276.6(045)

Кривенко В. В.,
здобувачка ВО
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро, Україна
Науковий керівник: Висоцька Т. М.

ТЕРМІН ТА ТЕРМІНОСИСТЕМА ЯК ОБ'ЄКТ ТЕРМІНОЛОГІЧНОГО ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Економіка на сучасному етапі є ключовою сферою розвитку суспільства, оскільки вона відображає рівень і особливості цивілізаційного розвитку сучасного суспільства. Економіка взаємодіє з різними галузями науки, техніки, політики, культури та іншими сферами. У статті розглянуто поняття «термінологія» та «термін», підходи до визначення терміну та способи перекладу.

Ключові слова: термін, термінологія, калькування, транскрипція та транслітерація, лексико-семантичні заміни

Наука, що досліджує терміни та терміносистеми, відома як термінознавство. Ця галузь лінгвістики досліджує особливості термінології у різних наукових, технічних, медичних та інших галузях. Термінознавство також аналізує способи створення нових термінів, вивчає їх еволюцію та вплив на мову.

Однією з ключових проблем сучасного термінознавства є визначення нових термінів, розробка способів їх відтворення у національній мові та їх кодифікація. Загальна важливість термінології сприяє великому обсягу досліджень у цій області, тому не дивно, що мовознавці приділяють значну увагу вивченню формування термінів, їх структури та значення, а також аспектам упорядкування, перекладу й іншим аспектам.

На сучасному етапі суспільного та наукового розвитку терміни з'являються завдяки перетворенню загальновживаних слів (термінологізація), шляхом застосування морфологічної деривації та використання готових лексем з інших мов. Українські дослідники, аналізуючи термін як частину лексичної системи, враховують його застосування для опису понять у різних галузях людської діяльності. Зокрема, в академічній праці «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» зазначено, що «…терміном називається спеціальне слово або словосполучення, що вживається для точного вираження поняття з якої-

небудь галузі знання – науки, техніки, суспільно-політичного життя, мистецтва тощо» [1, с. 145].

Дослідники термінології А. Крижанівська, Л. Симоненко, Т. Панько та ін. у своїх працях звертають увагу на те, що термін – це одиниця мови, покликана виражати поняття науки, техніки та інших спеціальних галузей, яка є невід'ємною частиною лексичної системи природної мови, що сприяє виконанню її пізнавально-інформативної функції, пов'язаної з фіксуванням і збереженням нагромаджених людством знань [4, с. 196].

В основі кожного терміна обов'язково лежить дефініція, яку він позначає, завдяки чому терміни представляють собою одночасно стислу і в той же час точну характеристику явища чи предмета. Терміни оперують кожну галузь знань, вони і складають суть термінологічної системи даної науки.

Автори колективної монографії «Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія» (за редакцією І. Білодіда) найважливішу ознаку терміна вбачають у його однозначності в межах тієї термінологічної системи, у якій він уживається.

В. Карабан вказує такі основні властивості терміна: визначеність, точність, систематичність, стислість, унікальність, відсутність синонімів, емоційна нейтральність, незалежність від контексту, милозвучність [3, с. 564].

Багато дослідників вважають, що важливими характеристиками терміна є його чіткість у межах певної системи термінів, наявність визначення, системність та конкретність. Однак насправді вимоги до термінів, такі як однозначність та відсутність синонімів, можуть бути скоріше прагненням, ніж реальністю. У термінології, так само як і в загальній лексиці, часто зустрічається багатозначність та синонімія.

Існує кілька підходів до визначення терміну.

Логіко-мовний підхід розглядає термін як слово або вираз, що має чітке, однозначне значення та використовується для позначення конкретного об'єкта або поняття в певній галузі знань.

Когнітивний підхід розглядає термін як особливу мовну одиницю, яка відображає певну когнітивну конструкцію або ментальну уяву про об'єкт або поняття.

Соціальний підхід розглядає термін в контексті соціальної діяльності та спілкування, де він використовується для позначення конкретних концепцій або об'єктів у рамках професійного спілкування.

Семіотичний підхід розглядає термін як знак, що служить для позначення певного предмета або поняття, звукова форма і значення якого утворюють семіотичну систему [5, с. 18].

Особливість перекладу термінів полягає у тому, що для досягнення еквівалентності важливо зберігати семантичну точність мовних одиниць оригіналу в перекладі та забезпечувати повну відповідність понять, виражених у термінах оригінальної та перекладної мов. Іншими словами, якщо терміни в оригінальній мові та мові перекладу відображають поняття відповідної наукової галузі, і «ідентичність мовних кодів відправника і одержувача є ключовою умовою для успішної комунікації», то забезпечення ідентичності термінів та їхніх понять є головною задачею при перекладі спеціалізованого тексту.

Перекладач часто стикається з труднощами, коли намагається знайти відповідний еквівалент для термінів у мові оригіналу, тому що немає постійної термінологічної одиниці з однаковим «кодом» у мові, на яку перекладається. Це особливо складно, коли йдеться про терміни, які не мають відповідників у мові перекладу, які не вказані в словниках, а також у випадку, коли значення термінів у мовах оригіналу та перекладу не збігаються повністю. Перетворення, за допомогою яких можна зробити перехід від одиниць оригіналу до одиниць перекладу, мають назву «перекладацькі (міжмовні) трансформації». Залежно від характеру одиниць іноземної мови, які розглядаються як вихідні в операції перетворення, перекладацькі трансформації поділяються на лексичні та граматичні.

Окрім того, існують також комплексні лексико-граматичні трансформації, де перетворення або охоплюють одночасно лексичні та граматичні одиниці перекладу, або є міжрівневими. Це означає, що вони виконують перехід від лексичних одиниць до граматичних та навпаки.

Основні методи лексичних трансформацій у процесі перекладу включають перекладацьку транскрипцію та транслітерацію, калькування та лексико-семантичні заміни, такі як конкретизація, генералізація та модуляція. Популярні граматичні трансформації включають синтаксичне уподібнення (дослівний переклад) та граматичні заміни у формах слова та частин речення. Комплексні лексико-граматичні трансформації включають антонімічний переклад, експлікацію (описовий переклад) та компенсацію [2, с. 216].

У процесі перекладу головним завданням перекладача є вибір відповідного методу перекладу для чіткого, зрозумілого та точного відтворення сутності терміна. Першим етапом пошуку терміна-відповідника у рідній мові є аналіз властивостей нового іншомовного поняття. У тому разі, коли назва іншомовного

поняття-терміна базується на його найголовнішій властивості чи доречному порівнянні, то й в інших мовах (на які цей термін перекладається) ці ознаки є визначальними. У подібних ситуаціях переклад терміна полягає у заміні спеціальної мовної одиниці на аналогічний термін з іншої мови шляхом підбору найбільш відповідної назви до вказаного іншомовного поняття.

Переклад економічної термінології виконується за допомогою змін слів, зв'язкових значень та граматичних структур. Раціоналізація економічної термінології потребує докладного наукового вивчення економічних понять, оскільки вони істотно залежать від визначень, що їм відповідають . При відсутності чіткого визначення економічного поняття неможливо створити точну термінологію.

Таким чином, проблеми термінології є одними з найбільш актуальних питань сучасної лінгвістики протягом останніх десятиліть. Згідно з думкою вчених, нині немає сумнівів у тому, що для ефективного, науково обґрунтованого вирішення термінологічних проблем потрібно вивчати термінологію з врахуванням її природи та закономірностей існування у системі загальнонародної мови.

Список використаних джерел:

1. Білодід І. К. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія. Київ : Наук. думка, 1973. 145 с.
2. Д’яков А. С., Кияк Т. Р., Куделько З. Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. Київ : КМ Academia, 2000. 216 с.
3. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанровостилістичні проблеми. Вінниця : Нова Книга, 2002. 564 с.
4. Крижанівська А. В., Симоненко Л. О., Панько Т. І. та ін. Склад і структура термінологічної лексики української мови. Київ : Наук. думка, 1984. 196 с.
5. Кочан І. М. Українська термінологія 90-х років XX ст. Київ : Укр. термінологія і сучасність., 1997. 18 с.

Vladyslava Kryvenko. Term and Terminology as the Object of Terminological and Translational Research

At the present stage, the economy is a key area of society's development, as it reflects the level and peculiarities of civilizational development of modern society. Economics interacts with various fields of science, technology, politics, culture and other areas. The article deals with the concepts of “terminology” and “term”, approaches to the definition of a term and methods of translation.

Key words: term, terminology, calculation, transcription and transliteration, lexical and semantic substitutions

УДК 81'276.6:355-029:811.111=811.161.2(045)

Кучер К. В.,
здобувачка освіти
Криворізький фаховий коледж
торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Федорова О. Ф.

АНГЛІЙСЬКА ВІЙСЬКОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇЇ ПЕРЕКЛАДУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

У статті розглядається значення англійської військової термінології, її особливості та труднощі перекладу на українську мову, процес інтеграції англійської військової термінології в українську мову. Проаналізовано ключові фактори впливу, методи перекладу та адаптації термінів, а також специфіку використання англіцизмів у військовому контексті. Звернуто увагу на проблеми міжмовних омонімів і важливість збереження точності при перекладі.

Ключові слова: англіцизми, військова термінологія, переклад, термінологічна адаптація, міжмовні омоніми

Глобалізація сучасного світу і міжнародна співпраця у військовій сфері зумовлюють активне запозичення англійської військової термінології в інші мови, включаючи українську. Англійська, як мова міжнародної комунікації, є джерелом багатьох термінів, які активно використовуються в українському військовому дискурсі. Це пояснюється необхідністю уніфікації понять і забезпечення взаєморозуміння між різними військовими структурами.

Основною метою цієї статті є дослідження способів адаптації англійських військових термінів в українську мову, визначення основних методів їх перекладу і ролі таких термінів у професійній військовій комунікації.

У зв’язку зі значною роллю англійської мови у військовій сфері, її термінологія стала важливим об’єктом дослідження для лінгвістів, перекладачів та військових експертів. Складність перекладу військових термінів обумовлена специфічністю самої термінології, яка потребує точності та врахування контексту.

Україна, яка активно співпрацює з країнами НАТО, стикається з необхідністю адаптувати англійську військову термінологію до власних реалій. Це важливе завдання не лише для перекладачів, але й для військових фахівців, адже правильно перекладені терміни сприяють кращій комунікації, швидкому обміну інформацією та ефективному плануванню спільних дій.

Військова термінологія – це спеціалізована система слів і виразів, які використовуються у військовій сфері. Її основна мета – забезпечення чіткого та ефективного спілкування між військовими фахівцями. Особливе значення вона набуває у багатонаціональних операціях, де учасники можуть мати різне мовне середовище.

Англійська мова вже давно стала міжнародною мовою у військовій сфері. Її популярність зумовлена як історичними, так і сучасними причинами. Після Другої світової війни англомовні країни відіграли ключову роль у створенні міжнародних організацій, таких як ООН та НАТО, що сприяло поширенню англійської мови серед військових фахівців. Англійська є офіційною мовою НАТО, що автоматично робить її основним засобом спілкування для країн-учасниць Альянсу.

Особливість військової термінології полягає в тому, що вона часто поєднує технічну точність із багатозначністю. Слова, які у побутовій англійській можуть мати одне значення, у військовому контексті набувають іншого. Наприклад, *engagement* – у цивільному житті може означати *заручини*, але у військовому контексті це *бойове зіткнення*. *Clear* – означає *чисто*, але в армії це також команда, яка вимагає очистити приміщення або зону. Терміни на кшталт *rules of engagement* (правила ведення бою) або *chain of command* (ланцюг командування) мають чітке значення у військовій сфері, яке не завжди можна зрозуміти з побутового контексту.

Це ускладнює переклад, особливо для фахівців, які не мають достатнього досвіду роботи з військовою тематикою.

Військова термінологія створена для максимально точного опису дій, процесів, техніки та стратегій, які використовуються в армії. Вона включає такі елементи, як:

1) назви військових звань;

2) типи озброєння;

3) опис стратегій та операцій;

4) команди та інструкції.

Сьогодні англійська використовується для:

1. **Навчання військових кадрів:** багато українських військових проходять підготовку у міжнародних навчальних центрах, де викладання ведеться англійською.

2. **Міжнародних операцій:** участь у миротворчих місіях та спільних військових навчаннях потребує знання англійської.

3. **Технічного забезпечення:** сучасна зброя, техніка та системи управління часто розробляються англомовними країнами, тому інструкції до них подаються англійською мовою.

Знання англійської мови у військовій сфері не лише полегшує комунікацію, але й сприяє розвитку міжнародної співпраці. У миротворчих місіях ООН англійська є офіційною мовою спілкування, адже особовий склад формується з представників багатьох країн. Під час міжнародних військових навчань, таких як Rapid Trident або Sea Breeze, усі інструкції, звіти та накази передаються англійською мовою.

Крім того, англійська необхідна для розуміння інструкцій до сучасного озброєння. Більшість систем, таких як безпілотники, радари чи системи зв'язку, розроблені за кордоном, тому їхня документація представлена англійською мовою.

У перекладі англійської військової термінології на українську використовуються різні лінгвістичні методи:

1. Адаптація. Перекладачі пристосовують термін до українського контексту, враховуючи особливості мови. Цей метод передбачає використання афіксів, суфіксів або префіксів для інтеграції термінів в українську мову:

missileer – ракетник

rocketeer – ракетометник

2. Калькування. Цей метод передбачає дослівний переклад терміну з англійської мови. Наприклад:

aircraft carrier – авіаносець

airborne – повітряно-десантний

stealth technology – технологія малопомітності

Калькування дозволяє зберігати структуру терміну, але потребує глибокого розуміння обох мов, аби уникнути кальок, що не відповідають мовній нормі.

***3.* Транслітерація.** Транслітерація часто використовується для передавання власних назв, абревіатур або специфічних термінів, які не мають аналогів в українській мові:

Pentagon – Пентагон

UAV (Unmanned Aerial Vehicle) – ЮАВ

4. Підбір еквівалентів. Для деяких термінів використовуються українські відповідники, що найкраще відображають суть поняття:

intelligence officer – розвідник

ammunition – боєприпаси

Англійські військові терміни активно формуються шляхом використання різних лексичних та семантичних методів:

1) перенесення значень:

Diesel – техніка, що працює на дизельному паливі, у військовому контексті;

Pentagon – символ військової влади США;

2) розширення значень:

to land – може охоплювати посадку літаків або розміщення військових підрозділів;

3) звуження значень:

cruiser – стосується конкретно військових кораблів, а не інших видів транспортних засобів.

Запозичення англійських термінів виконує кілька важливих функцій:

- *уніфікація термінології*: дозволяє забезпечити єдність у військовій документації та комунікації.
- *інноваційність*: сприяє інтеграції нових понять та технологій.
- *лаконічність*: англійські терміни часто є коротшими та зручнішими у використанні.

Наприклад, такі терміни, як *drone* (дрон), *radar* (радар), активно використовуються і в повсякденній мові, що свідчить про їх популярність.

Переклад військових термінів з англійської на українську мову стикається з кількома труднощами:

1. **Різниця у структурі мов:** англійська мова має компактніші конструкції, які важко точно передати українською. Наприклад, слово *firepower* вимагає детальнішого опису українською: *вогнева міць*.

2. **Контекст:** один і той самий термін може мати різні значення залежно від контексту. Наприклад, *mission* може означати *місія, завдання* або *операція.*

3. **Відсутність прямих відповідників:** багато англійських термінів, особливо технічних, не мають аналогів в українській мові, що змушує перекладачів або запозичувати слово, або створювати нове.

4. Однією з головних проблем перекладу англійських військових термінів є явище **міжмовних омонімів**. Це терміни, які виглядають або звучать однаково в обох мовах, але мають різні значення. Наприклад: *tank – танк* (броньована техніка) та *резервуар*. Така омонімія може спричиняти помилки у перекладі, якщо перекладач недостатньо уважно враховує контекст.

Важливість англійської військової термінології особливо відчутна у процесі підготовки військових фахівців. Вивчення англійської мови стало

обов’язковим для багатьох військовослужбовців, які проходять навчання у закордонних військових академіях.

Багато навчальних посібників і довідників доступні виключно англійською мовою, що змушує українських військових розширювати свої мовні навички. Крім того, міжнародні навчання та спільні операції з іноземними партнерами вимагають швидкої та ефективної комунікації, яка можлива лише за умови доброго володіння англійською термінологією.

Англійська військова термінологія, запозичена в українську мову, є невід'ємною частиною сучасної військової комунікації. Використання англіцизмів обумовлене необхідністю інтеграції в міжнародний військовий простір та уніфікації термінів. Адаптація цих термінів потребує використання різноманітних методів перекладу, таких як калькування, транслітерація та морфологічна адаптація. Особливу увагу слід приділяти уникненню помилок через міжмовні омоніми та багатозначність термінів.

Запозичення англіцизмів у військову лексику не тільки збагачує українську мову, а й сприяє підвищенню ефективності спілкування в межах військових структур, що є важливим у сучасних умовах міжнародної співпраці та технологічного прогресу.

Для України вивчення та адаптація англійської військової термінології має велике значення. Вона дозволяє нашій країні зміцнювати зв’язки з міжнародними партнерами, інтегруватися у світову систему оборони та забезпечувати високий рівень підготовки військових фахівців. Знання англійської дозволяє українським військовим ефективніше взаємодіяти з іноземними партнерами, брати участь у спільних навчаннях, отримувати доступ до сучасних технічних рішень і брати активну участь у міжнародних миротворчих місіях.

Список використаних джерел:

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми: посібник. Вінниця: Нова книга, 2018. 576 с.

2. Литовченко І. О. Динамічні процеси у військовій лексиці української мови (назви зброї, амуніції, споруд): монографія. Кривий Ріг, 2016. 206 с.

3. Томіленко Л. Теорія термінології: основні підходи та методи дослідження. Івано-Франківськ: Фоліант, 2015. 160 с.

4. Шкута О. Г. Відтворення військової термінології українською мовою (на матеріалі сучасних публіцистичних текстів). *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ*. 2017. Випуск 34. С. 273–277.

Karyna Kucher. English Military Terminology and the Specific Features of Its Translation into Ukrainian

The article considers the meaning of English military terminology, its features and difficulties of translation into Ukrainian, the process of integration of English military terminology into Ukrainian. The key factors of influence, methods of translation and adaptation of terms, as well as the specifics of the use of anglicisms in a military context are analyzed. Attention is drawn to the problems of interlingual homonyms and the importance of maintaining accuracy in translation.

Key words: anglicisms, military terminology, translation, terminological adaptation, interlingual homonyms

УДК 81'1:659.1-021.321(045)

Мелікова С. О.,
к.пед.н., доцент,
вчитель вищої категорії
Ліцей 107 "Лідер", КМР,
м. Кривий Ріг, Україна

ЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РЕКЛАМНИХ ТЕКСТІВ

В статті проаналізовано лінгвістичні особливості рекламних текстів (лексичні, граматичні, стилістичні), їх характеристики. Визначено їх основну мету, окреслено основні лінгвістичні характеристики. Розглянуто функції гумору та його характеристики.

Ключові слова: рекламний текст, прямий заклик, лінгвістичні особливості, гумористичний ефект

Рекламні тексти мають унікальні характеристики, що відрізняють їх від інших типів текстів. Їх головна мета – привернути увагу, зацікавити споживача та спонукати до певної дії. Для досягнення цієї мети рекламні тексти використовують спеціальні прийоми і методи, які забезпечують їх ефективність та впливовість.

Рекламні тексти створюються з урахуванням конкретної цільової аудиторії. Вони орієнтовані на інтереси, потреби та цінності цієї аудиторії, що дозволяє максимально ефективно донести повідомлення. Це означає, що рекламні тексти можуть значно відрізнятися в залежності від демографічних характеристик (вік, стать, дохід, освіта), психографічних особливостей (стиль життя, особистісні характеристики) та географічного розташування споживачів.

Основна мета рекламного тексту – переконати споживача в необхідності придбати товар або послугу. Для цього використовуються різноманітні прийоми переконання, такі як соціальні докази (відгуки клієнтів, рекомендації відомих

осіб, статистичні дані), авторитет (посилання на експертів, сертифікати якості, нагороди) та емоційний вплив (створення позитивних емоцій, асоціацій з щастям, комфортом, успіхом).

Рекламні тексти мають бути короткими і лаконічними, оскільки вони повинні привернути увагу споживача в умовах обмеженого часу і простору. У них відсутні зайві слова і складні конструкції, а основне повідомлення викладається чітко і зрозуміло. Важливо, щоб текст був максимально інформативним, але не перевантаженим [3].

Унікальність і оригінальність є ключовими елементами рекламного тексту. Креативний підхід допомагає виділити рекламу серед інших і запам'ятатися споживачам. Це може включати використання гумору, гри слів, нестандартних форматів подачі інформації. Креативність також важлива для створення асоціацій з брендом і формування його іміджу.

Рекламні тексти часто спрямовані на викликання певних емоцій у споживачів. Емоційний вплив допомагає створити зв'язок між продуктом і позитивними відчуттями, що сприяє підвищенню ймовірності покупки. Емоції можуть бути викликані через використання яскравих образів, історій, риторичних прийомів.

Однією з ключових особливостей рекламного тексту є наявність чіткого заклику до дії (Call to Action). Це може бути прямий заклик придбати товар, підписатися на послугу, зареєструватися на сайті, зателефонувати тощо. Заклик до дії має бути чітким, зрозумілим і мотивуючим, щоб споживач знав, що саме від нього очікується.

Рекламні тексти часто супроводжуються візуальними елементами, такими як зображення, графіка, відео. Візуальні компоненти допомагають привернути увагу і підсилити вплив текстового повідомлення. Вони повинні бути гармонійно поєднані з текстом і підкреслювати основні ідеї реклами.

Рекламні тексти повинні бути адаптовані до різних форматів і медіа. Наприклад, текст для друкованої реклами може відрізнятися від тексту для інтернет-реклами або телевізійного ролика. Кожен формат має свої особливості і вимоги, які необхідно враховувати для досягнення максимальної ефективності [1].

Рекламні тексти характеризуються певними лінгвістичними особливостями:

Лексичними:

1. Рекламні тексти часто використовують загальноприйняті лексичні одиниці, які привертають увагу та запам'ятовуються. Наприклад: *"ексклюзивний", "найкращий", "унікальний", "знижка", "акція"*.

2. Також, рекламні тексти можуть містити термінологію, що специфічна для конкретної галузі або продукту. Наприклад: *"біо-активні компоненти", "колагенова формула", "інноваційні технології"*.

Граматичними:

1. В рекламних текстах часто використовується активний голос, що надає тексту динамічності та енергії: *"Отримайте безкоштовний подарунок з кожним замовленням!"*

2. Використання коротких, зрозумілих речень та простих конструкцій для легкості сприйняття і запам'ятовування: "*Нова колекція. Тільки для вас. Замовляйте зараз!"*

Стилістичними:

1. Рекламні тексти часто мають емоційне забарвлення, викликаючи в споживачів певні почуття або реакції: "*Відчуйте справжню розкіш з нашою новою колекцією взуття!"*

2. Використання риторичних засобів, таких як запитання, для залучення уваги та створення інтриги. Наприклад: *"Хто сказав, що стиль не може бути комфортним? Дізнайтеся більше про нашу нову лінію одягу!"*

Гумор широко використовується у рекламних текстах як потужний інструмент, що допомагає не лише привернути увагу аудиторії, а й створити позитивний настрій та запам'ятовуваність бренду чи продукту. Він надає можливість вибитися зі звичайного ряду та вирізнятися серед інших рекламних матеріалів, привертаючи увагу споживачів своїми кумедними сюжетами та несподіваними елементами.

Основні функції гумору в рекламі розглядаються у Таблиці 1, де відображені ключові аспекти його використання та впливу на сприйняття рекламного повідомлення.

Таблиця 1.

Функції гумору в рекламі

Аспекти гумористичних рекламних кампаній	Приклади
Привертання уваги	Рекламні ролики *Old Spice* відомі своїми гумористичними сюжетами і несподіваними поворотами подій.

	Приклад: На відео з'являється чоловік, який опиняється на березі моря. Він у спідній білизні, але виглядає впевненим та з привабливою посмішкою. В руках у нього – пляшка Old Spice. Під час розмови з глядачем він різко змінює місце перебування, виходячи з води в тепле, затишне місце, або в інших екзотичних локаціях. Кожен такий поворот супроводжується гумористичними коментарями про те, як чоловік "пахне", використовуючи продукт *Old Spice*, та як його приваблюють ці пахощі.
Запам'ятовуваність	Рекламні кампанії *Doritos* часто використовують гумор для створення несподіваних ситуацій або комічних персонажів. **Приклад**: У рекламному ролику для Doritos ви бачите звичайну вечірку, де люди розважаються та спілкуються. В центрі уваги – стіл з різноманітними смаколиками, серед яких є й Doritos чіпси. Наразі великого сюрпризу і комічного ефекту досягає персонаж, який в якості вибачення на канапу. Ця ситуація викликає сміх та здивування у всіх присутніх.
Створення позитивного образу бренду	*Skittles* відомий своїми кумедними і нелогічними рекламними роликами, які використовують гумор для створення неповторної атмосфери. **Приклад**: У рекламному ролику для Skittles ви бачите сцену, де звичайні ситуації перетворюються на щось абсурдне та комічне. Наприклад, ви бачите чоловіка, який замість годування свого кота, кидає йому Skittles, а кіт їх їсть з таким самим апетитом, як звичайну їжу. Це створює враження дивності та непередбачуваності, що характерно для рекламних кампаній Skittles.

Техніки передачі гумористичного ефекту в перекладі, з урахуванням культурних відмінностей є наступними:

1. *Локалізація гумору*. Перекладач повинен адаптувати гумористичні елементи до культурних відмінностей та чутливості аудиторії, зберігаючи при цьому головну ідею жарту або ситуації.

Оригінал (англійською): *"Why did the scarecrow win an award? Because he was outstanding in his field!"*

Переклад: *"Чому підмитець отримав нагороду? Тому що він був видатний на своєму полі!"*

Пояснення: У цьому прикладі оригінальний жарт ґрунтується на грі слів з фразою "outstanding in his field", яка має подвійне значення: "видатний на своєму полі" (про сільського господаря) та "видатний в своїй галузі" (у вигляді гумористичного образу). Перекладач адаптував жарт, використовуючи аналогічний гумористичний елемент зі словом "підмитець" і виразом "видатний

на своєму полі", щоб зберегти основну ідею жарту і зрозумілість для цільової аудиторії.

2. *Використання аналогій та метафор*. В перекладі можна використовувати схожі аналогії або метафори, які сприймаються культурою перекладу як комічні або несподівані.

Приклад: Оригінал (англійською): *"He's as clumsy as a bull in a china shop."*

Переклад: *"Він такий невмілий, як ведмідь у посудному магазині."*

Пояснення: У цьому прикладі, оригінальна аналогія порівнює незграбність людини з поведінкою великої незграбної тварини у дуже вразливому місці. У перекладі, хоча образ змінюється, зберігається схожість ситуацій і відчуття неспроможності, проте використана аналогу відповідає культурному контексту та сприймається як комічна або несподівана ситуація.

3. *Збереження ідіоматичності.* Перекладач повинен враховувати ідіоматичні вирази та жаргон, що використовуються для передачі гумору в мові оригіналу, і відтворювати їх в перекладі так, щоб вони звучали природно.

Приклад: Оригінал (англійською): *"He's pulling your leg."*

Переклад: *"Він тобі натякає."*

Пояснення: У цьому прикладі ідіоматичний вираз "pulling your leg" означає *дурити, жартувати* або *жартувати на чийсь рахунок*. У перекладі, перекладач використав аналогічний ідіоматичний вираз, який має схоже значення в українській мові, щоб передати той самий гумористичний ефект і звучав природно для українського читача.

4. *Уникання культурних непорозумінь*. Важливо уникати перекладу, який може викликати негативні реакції або непорозуміння у місцевій аудиторії через культурні відмінності.

Приклад: Оригінал (англійською): "*There's more than one way to skin a cat."*

Переклад: "*Є кілька шляхів до мети."*

Пояснення: У цьому прикладі, оригінальний вираз "There's more than one way to skin a cat" в англійській мові має значення "існує багато способів досягти мети". Проте, у багатьох культурах вираз "skin a cat" може сприйматися як жорстокий або неприємний образ, що може викликати негативні асоціації. Тому в перекладі використовується аналогічний за значенням, але не образний вираз, щоб уникнути непорозумінь та негативних реакцій у місцевій аудиторії [6].

Отже, рекламні тексти – це складова не лише маркетингових стратегій, але й культурних та лінгвістичних аспектів спілкування. Створення рекламного тексту та його емоційне звернення до аудиторії є важливими складовими успішної рекламної кампанії.

Переклад таких текстів вимагає не лише лінгвістичної компетентності, але й здатності передати емоційність та контекст оригіналу.

Особливості рекламних текстів з використанням гумору або жартів відображають важливість вибору правильного тону та стилю для цільової аудиторії. Гумор може бути дуже ефективним інструментом в рекламі, але його переклад вимагає обережності та врахування культурних відмінностей.

Технічні аспекти перекладу рекламних текстів також важливі, оскільки вони впливають на загальний вигляд та сприйняття повідомлення.

Список використаних джерел:

1. Ad Age. Рекламний портал. URL: https://adage.com/
2. Ads of the World. Архів рекламних оголошень. URL: https://www.adsoftheworld.com/
3. Belch G. E. & Belch M. A. Advertising and Promotion: An Integrated Marketing Communications Perspective. McGraw-Hill Education, 2018.
4. Commercial Archive. Архів рекламних оголошень. URL: https://www.commercialarchive.com/
5. Cook G. Translation in Advertising. *Translation in Advertising: A Model of Current Practice*. 2010. P. 1–9
6. Hatim B. & Mason I. The Translator as Communicator. Routledge, 1997.
7. Williams M. The Basics of Advertising Translation. Routledge, 2017.

Susanna Melikova. Linguistic features of advertising texts

The article analyses the linguistic features of advertising texts (lexical, grammatical, stylistic) and their characteristics. Their main purpose is defined, the main linguistic characteristics are outlined. The functions of humour and its characteristics are considered.

Key words: advertising text, direct addredd, linguistic features, humorous effect

УДК 81'25:82-7:791.65.079*Друзі(045)

Назарян А. М.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Остапенко С. А.

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ГУМОРУ У КОМЕДІЙНОМУ ТЕЛЕСЕРІАЛІ «ДРУЗІ»

Стаття розглядає питання гумору як форми комунікації, його форми та способи відтворення в перекладі. Автор аналізує застосування такого різновиду гумору, як сарказм, в

комедійному серіалі «Друзі», способи його перекладу та застосування перекладацьких трансформацій, що супроводжують цей процес.

Ключові слова: гумор, сарказм, відповідник, трансформація

Гумор – одна з найефективніших форм комунікації, яку використовують люди, проте її часто не помічають. Гумор є настільки важливим інгредієнтом комунікації, що його називають мастилом для соціального життя [10]. Більшість людей погодяться, що гумор відіграє важливу роль майже в кожній ситуації, в якій люди взаємодіють. Існує велика кількість досліджень, що присвячені різноманітним аспектам гумору. Останнім часом вивчення цього явища стало досить популярними серед представників таких галузей як: філософія, психологія, педагогіка, соціологія та лінгвістика. Зацікавленість науковців у дослідженні гумору є зрозумілим феноменом, бо це явище відіграє важливу роль у людській комунікації. Під час розгляду наявних наукових досліджень прослідковується наступний зв'язок, який можна представити за такою аналогією «гумор – комунікація», а ми в свою чергу можемо прийти до наступного зв'язку «гумор – комунікація – переклад». Зауважимо, що відповідно до цього зв'язку, ми розглядаємо міжкультурне спілкування, яке тісно співіснує з перекладом.

Звернемо увагу на те що, жарти сприймаються по-різному суспільством з спільним походженням, але залежно від того на кого цей жарт спрямований чи то на сільськогосподарських робітників, будівельників чи економістів, фінансистів він буде по-різному сприйнятий, для одних він може бути смішним, нейтральним, а для когось навіть недоречним чи агресивним (навіть для людей з однаковою вірою, середовищем та походженням). Іншими факторами можуть бути стать, релігія, вік, національність та навіть зовнішній вигляд. Що стосується перекладу гумору, то до всіх вище перелічених факторів приєднується інша мова з іншим синтаксисом, лексикою та стилістикою та звичайно іншими культурними особливостями. А втім, переклад гумору все-таки є можливим, просто під час його перекладу перекладач має звертати увагу на контекст, зміст оригіналу та його відповідність в мові перекладу та звичайно адекватно оцінити чи тематика гумору є прийнятою, або цей вид гумору чи просто окремий жарт є табу для країни-реципієнта.

Наприклад, англійцям притаманна самоіронія, тонку іронія, і вони вільно коментують свої національні особливості. Щоб проілюструвати це, наведемо кілька прикладів з книги «How to Be an Alien / Як бути прибульцем». Її автор Г. Майкес коментує ключові аспекти англійської ідентичності і часто у необережний та іронічний спосіб: *The weather. You must never contradict anybody*

discussing the weather. Should it hail and snow, should hurricanes uproot the trees from the sides of the road, and should someone remark to you: 'Nice day, isn't it?' – answer without hesitation: 'Isn't it lovely?' Learn the above conversation by heart [6]. *– Що до погоди. Вам не слід суперечити будь-кому, хто обговорює погоду. Незалежно від того, чи йде град та сніг, чи ураган вириває дерева з корінням на обабіч доріг, та хтось Вам каже: «Чудовий день, чи не так?» – відповідайте без вагань: «Хіба він не прекрасний?» Та вивчіть наведену вище розмову напам'ять.* Тут ми спостерігаємо за абсурдністю коментаря, який є абсолютно широковживаним у Англії. Як бачимо, жартівлива ремарка може атакувати і нейтралізувати кліше, граючись з ними.

Слід також зазначити, що один із типів жартів, виділених Юсом [9], базується на етнічних, сексистських, релігійних та інших соціокультурних стереотипах і може мати контекстуальне використання і вказувати на учасників комунікативної ситуації. Як наслідок, замість того, щоб розважити слухача, такі жарти можуть його образити, всупереч тому, що жарти як явище виступають несерйозним елементом у спілкуванні. Наприклад: *"Heaven is where the police are English, the cooks are French, the mechanics are German, the lovers are Italians, and everything is organized by the Swiss. Hell is where the police are German, the cooks are English, the mechanics are French, the lovers are Swiss, and everything is organized by the Italians." / «Рай там, де поліція – англійці, кухарі – французи, механіки – німці, коханці – італійці, а все організовують швейцарці. Пекло там, де поліція – німці, кухарі – англійці, механіки – французи, коханці – швейцарці, а все організовують італійці»*.

Щоб уникнути зворотного ефекту, оповідач цього анекдоту має бути впевненим, що адресати, швидше за все, не мають відношення до героїв анекдоту. І знову ж таки, залежно від соціальних і культурних особливостей мовця, етнічний жарт може бути легко переосмислений як прояв внутрішньо групової солідарності або захисної стратегії. Підкреслимо, що не слід забувати, що різні типи жартів не виключають один одного і часто перетинаються [7].

Розглянемо конкретніше форми та види гумору. Існують візуальні та словесні форми висловлювання гумору. Словесні мають найбільший спектр популярност; до них входять майже всі види гумору: чорний гумор, сарказм, ситуаційний гумор, каламбури, сатиричні жарти, іронія, тонкий гумор та інші. З огляду на культурну характеристику гумору, його переклад належить до семантичного рівня мови, що вимагає правильного підходу до перекладу. Відповідно, Аттардо і Раскін (1991, цит. за Крікманом 2007) [4] розробили шестирівневу ієрархічну модель представлення словесних жартів, яка виявилася

засобом для оцінки «семантичної дистанції» або ступеня схожості між окремими текстами жартів. Ця ієрархія знань включає рівні мови, наративної стратегії, мети, ситуації, логічного механізму та сценарної опозиції [1].

Оскільки гумор суб'єктивний, його переклад завжди буде складнішим, ніж щось об'єктивне, наприклад, переклад технічних документів. Однак, це не означає, що його переклад є нездійсненним. При перекладі гумору можливе використання всіх стилістичних, лексичних та граматичних трансформацій і змін. Частіше всього користуються такими трансформаціями як: дослівний та адаптивний переклад; та застосовують такі перекладацькі трансформації як: контекстуальна, синонімічна заміни, декомпресія, логізація, еспресивізація та інші.

Перейдемо до розгляду предмета нашого дослідження, а саме сарказму та його відтворення в перекладі. **Сарказм** – це іронічне або сатиричне зауваження / коментар, який був пом'якшений гумористичним ефектом. Здебільшого люди використовують його, щоб сказати щось протилежне до правди, щоб виставити когось дурним або відмітити його дурість у якійсь ситуації. Наприклад, ви бачите, що хтось намагається відчинити двері, і запитуєте: *"Do you want help?"* Якщо вони відповідають *"No thanks. I'm really enjoying the challenge,"* це може мати наступний відповідник українською – *«Вам допомогти?»*. Та якщо у відповідь Ви почуєте: *«Ні, дякую. Я дійсно отримаю задоволення від цього виклику / челленджу»,* ви зрозумієте, що це є сарказмом.

Сарказм залежить від контексту і тону голосу, саме тому він краще працює в усній формі. Саркастичні жарти також можна використовувати для комічного розвантаження. Наприклад: *"I walked into my hotel room and wondered if the interior decorators thought orange was the new black." / «Я зайшов у свій номер і здивувався, чи то дизайнер інтер'єру вирішив, що помаранчевий колір є новим чорним/ заміною чорному»*. Зміст цього саркастичного коментаря полягає в тому, що слова не повинні сприйматися буквально [2]. Як ми можемо відмітити у вище відмічених прикладах, сарказм був перекладаний за допомогою дослівного або адаптивного перекладу та були використанні такі трансформації як: синонімічна заміна (*challenge – виклик,* якщо ми обираємо цей відповідник, якщо ж ми залишаємо інтернаціоналізм *челлендж,* то це буде змішане транскодування*; hotel room – номер; decorators – дизайнер (*тут ми також обрали відповідник в однині)), декомпресію (*enjoying – отримаю задоволення; orange – помаранчевий колір)* та адаптивне транскодування (*interior – інтер'єру*).

Розглянемо саркастичні коментарі з канонічного всесвітньовідомого серіалу «Друзі».

Королем сарказму у телесеріалі «Друзі» є, звичайно ж, Чендлер. У нього так багато кумедних моментів протягом всіх 10 сезонів шоу, і його саркастична персона завжди випромінює гумор. Чендлер є майстром однорядкової гри слів завдяки тому, що він поєднує в собі веселість і шалену саркастичність. У проаналізованих прикладах є ті, котрі поєднують в собі сарказм та спостережливий гумор або сарказм та тонкий гумор, що свідчить про майстерність сценаристів серіалу та чудову гру актора. Більшість прикладів будуть розглянуті у формі діалогу, з метою кращого розуміння контексту та аналізу доречності перекладу на українську.

Найрозповсюдженіший спосіб відтворення сарказму у перекладі – аналог – або як його ще називають – ***переклад відповідником***. Треба відмітити, що в деяких випадках перекладу було використано одразу декілька способів.

Rachel: Is this Alan again? How's it going?

Monica: It's going pretty good, you know? It's nice and we're having fun.

Joey: So, when do we get to meet the guy?

Monica: Let's see, today's Monday... Never.

Рейчел: Знов з тим Аланом. Як?

Моніка: Усе нормально. Він класний і нам разом цікаво

Джоі: Коли ти нас з ним познайомиш

Моніка: Подивимось сьогодні понеділок .... Ніколи

В цьому прикладі можна побачити заміну іменника займенником *the guy/ з ним*, з метою наближення до розмовної стилістичної конструкції. І приклади такої заміни ми спостерігаємо у кожній репліці діалогу, а саме *How's it going? / Як?,* та *It's going pretty good, you know?/ Усе нормально*. А в останній репліці Моніки, яка виступає саме гумористичним елементом, використаний повний аналог стилістичного засобу оригіналу у перекладі, *Never/ Ніколи.*

Chandler: Yet you're surprisingly upbeat.

Rachel: You would be, too, if you found Joan and David boots on sale 50 percent off.

Chandler: Oh, how well you know me.

Чендлер: А ти після цього на диво радісна.

Рейчел: Ти б теж радів, якби купив чоботи фірми Джоан та Девід за пів ціни.

Чендлер: Як добре ти мене знаєш.

У цьому прикладі ми також спостерігаємо за використанням повного аналога стилістичного засобу *Oh, how well you know me./ Як добре ти мене знаєш.* Також на граматичному рівні тут перекладач використав зміну порядку слів.

Chandler: Well...

Group:We won! We won! Thank you! Yeah.

Monica: Fantastic. I have one question: How is that possible?

Чендлер: Ну...

Усі: Ми виграли!

Моніка: Фантастично. Єдине питання: Як це могло статися?

В даному прикладі використання сарказму відображене повним копіюванням стилістичних засобів в українському перекладі, а саме *Fantastic/ Фантастично,* та *How is that possible?/ Як це могло статися?* В українському варіанті перекладач також застосував компресію та вилучив такі повторення та фрази як: *We won! Thank you! Yeah.*

Monica's father: Wait. How dou you zoom out? There she is.

Monica: Shut up! The camera adds 10 pounds.

Chandler: So how many cameras are actually on you?

Батько Моніки: Зараз. Як віддалити зображення? Є

Моніка: Мовчіть! Камера додає 10 фунтів

Чендлер: Скільки ж на тобі тих камер?

В останньому прикладі використано одразу два способи перекладу у саркастичній репліці Чендлера *So how many cameras are actually on you?/ Скільки ж на тобі тих камер?*. У цілому тут використаний повний аналог стилістичних засобів оригіналу, якби не тільки доданий розмовний елемент *тих*, для передачі точного стилістичного забарвлення. З точки зору перекладацьких трансформацій були використані наступні заміни: контекстуальна заміна *Wait/ Зараз,* та декомпресія у додаванні до репліки батька Моніки контекстуального уточнення *– зображення.*

Отже, в нашому дослідженні ми розглянули гумор, його роль в суспільстві, фактори, якими зумовлена складність розуміння та перекладу цього специфічного комунікативного явища. Зазвичай, здається, що люди з різних куточків світу мають різне почуття гумору. Однак, якщо гумор є відмінною людською характеристикою і соціальним феноменом, то знання культурних особливостей людей, що походять з різних культур, які впливають на їхнє почуття гумору, виступають важливим елементом для ефективної комунікації [5]. І така успішна комунікація може існувати лише за допомоги якісного перекладу та успішного застосування різних способів перекладу та перекладацьких трансформацій. В свою чергу ми проаналізували такий вид гумору як сарказм, визначили його значення та продемонстрували декілька прикладів з серіалу «Друзі».

Список використаних джерел:

1. Akhavan B, Asad P. Humor and Translation. *A Case Study of Black Humor in Langston Hughes's Poetry*. 2011. P. 51–57
2. Betts J. Examples of Sarcasm: Understand the Meaning and Types. URL:Examples of Sarcasm: Understand the Meaning and Types | YourDictionary
3. Dziegielewski S. F., Jacinto J. Humor: An essential communication tool in therapy. *International Journal of Mental Health*. 2003. V. 32. No. 3. P. 74–90
4. Krikmann, A. Contemporary Linguistic Theories of Humor. URL: https://www.folklore.ee/folklore/vol33/kriku.pdf
5. Małecka A., Grzegorzewska M. K. The role of humour in cross-cultural communication. *Культурологія*. 2017. №. 25. С. 162–166
6. Mikes G. How to be an alien: a handbook for beginners and advanced pupils. London: Tonbridge, 1973. 22 c.
7. Popova M. Pragmatic and sociolinguistic approaches to humour in intercultural communication. https://rhetoric.bg/wp-content/uploads/2018/05/popova-m-issue-34-May-2018-ESTIDIA-Final.pdf
8. Tisgam K. H. Translating cultural humour: Theory and practice. *Wasit Journal for Humanities*. 2009. V. 5. No. 9. P. 79–121
9. Yus F. Relevance-theoretic treatments of humor. *The Routledge handbook of language and humor*. Routledge, 2017. P. 189–203
10. Zinker J. C. Beauty and creativity in human relationships. *Creative license: The art of Gestalt therapy*. Vienna : Springer Vienna, 2003. P. 141–151

Anzhelika Nazaryan. Peculiarities of Humor Translation in the Comedy TV Series “Friends”

The article deals with the issue of humor as a form of communication, its forms and ways of reproduction in translation. The author analyzes the use of such a type of humor as sarcasm in the comedy series “Friends”, the ways of its translation and the use of translation transformations that accompany this process.

Key words: humor, sarcasm, analogue, transformation

УДК 81'276:811.161.2'06(045)

Полюхович В. М.,
здобувач ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Удовіченко Г. М.

СЛЕНГІЗМИ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

В статті розглянуто аналіз сленгізмів в сучасній українській мові. Визначено, що сленг відрізняється емоційністю, неофіційністю та природністю, використовуючи експресивні та

емоційно насичені слова для вираження почуттів та особистості мовця. Зазначається, що особливістю сленгізмів є те, що сленгові вирази часто мають кілька значень та можуть бути використані для позначення різних концепцій в залежності від контексту.

Ключові слова: сленгізм, синонім, запозичення, стратегія перекладу

Сленг є складною і динамічною системою, яка відображає сучасні тенденції та трансформації суспільства. Сленг відображається у словниковому запасі мови, враховуючи нові соціальні та технологічні реалії. Він є важливим елементом мовної практики молоді, допомагаючи виразно виражати думки та емоції.

Сленг, культурне явище, яке існувало протягом тривалого часу, служить і засобом самовираження. Вплив сленгу на мову є глибоким, наповнюючи її лаконічністю, конкретністю та підвищеним емоційним резонансом, а також виступаючи маркером соціальної приналежності.

Основна мета сленгу − наповнити мову життєвою силою, пристрастю та жвавістю. Це дозволяє людям чітко формулювати свої думки та емоції, наповнюючи мову яскравістю та образністю. Крім того, сленг може функціонувати як інструмент для сприяння та зміцнення соціальних зв’язків, водночас відображаючи характерні риси певного культурного середовища.

Відома своєю різноманітною лексикою та мовними варіаціями, українська мова може похвалитися винятковим культурним багатством, яке продовжує процвітати та процвітати завдяки ентузіазму її людей. Тим не менш, є певні шкідливі випадки, які суперечать усталеним мовним нормам. Одним із таких явищ є сленг, експресивна та емоційно насичена лексика, яка вводить нові терміни в тканину національної мови.

У наш час все частіше можна почути відомі нам слова, які набувають нового звучання завдяки використанню сленгових виразів. Так, сьогодні ми можемо не тільки вживати звичайний вираз "іди геть", а й висловлюватися більш відверто та емоційно: *відвали, зів'янь, відсохни, засунься, змийся, відкоти, іди броди, іди тусуйся, скинься в тюбик, гризи бордюр, котись звідси, зроби так, щоб я тебе шукав, неси ноги звідси та інші.*

Сленгізмам притаманна емоційність, неофіційність, природністю, наприклад: *в натурі, фуфло, лажа, фігово, галімо, кумарний* тощо. Головна мета вживання таких слів − це намагання молодих людей не лише поінформувати, а й виразити свої почуття в мовленні, продемонструвати свою особистість.

Аналізуючи український сленг можна стверджувати, що молодь часто використовує слова для позначення предметів, реалій, об’єктів та засобів навчального процесу. Наприклад, *абітура* – абітурієнти, вступники; *автомат* –

залік, іспит, які отримують автоматично за поточними оцінками; *ботан* – студент, який завзято та багато навчається; *вишка* – вища математика; *вікно* – пара, на яку не призначено занять.

Не так часто у розмові студентів можна почути дієслова-сленгізми. Наприклад, *валити* – необ'єктивно оцінювати знання студентів на екзамені, виставляючи незадовільну оцінку; *доганяти* – розуміти щось на рівні вимог, що висуваються до інтелекту; *друшляки* – прогулювати пари; *завалити* (іспит) – не скласти іспит; *плавати* – погано знати матеріал тощо.

Однією з характерних особливостей сленгової лексики є використання різних синонімів для вираження одних і тих самих понять. Наприклад, для процесу прогулювання занять можна вживати такі відповідники як гуртожиток – *гуртак, братська могила;* стипендія – *стіпуха*; студент – *студік, студяга*; університет – *бурситет, універ, унік*.

Важливо підкреслити, що деякі слова у сленгу можуть мати не одне, а декілька значень. Наприклад:

● *Глючити* може означати: 1) не вірити своїм очам; 2) працювати з перебоями.

● *Паритися* може мати значення: 1) дуже довго виконувати якусь нудну роботу; 2) вчитися.

● *Мажор* − 1) грошовита молода людина, що вдає з себе аристократа; 2) молода людина, що живе за рахунок заможних батьків;

● *Курсовик* – 1) курсова робота; 2) слухач підготовчих курсів для вступників до ВНЗ;

● *Мило* – 1) електронна пошта; 2) мильна опера (про телесеріали);

● *Попсовик* − 1) людина, що слухає чи виконує музику в стилі поп; 2) людина, що нічого не розуміє в житті.

Значна частина слів у складі українського сленгу є запозиченнями з англійської та інших мов або виникли на їхній основі. Наприклад, *бейба* – (англ.) дівчина; *брейк* – (англ.) перерва; *бестовий* – (англ.) найкращий; *кульний* – (англ.) гарний, прекрасний; *паті* – (англ.) вечірка; *френд* – (англ.) друг, *ізі* – (англ.) легко, без проблем.

Також часто молодь застосовує лексику, яка містить зменшено-пестливі форми слів, наприклад *компік* (комп'ютер), *пивасик* (пиво).

У сучасному світі дуже поширений комп'ютерний сленг, що виділяється своєю лаконічністю та використанням скорочень і унікальної символіки. Наприклад, *апгрейд* вживається для позначення поліпшення або модернізації комп'ютера, *батони* − це клавіші, *масдай* − вираження найвищого ступеня

невдоволення, *сидюк* − дисковод та диски CD-ROM, *юзер* − користувач, *комп* − коротке від комп'ютера, *проги* − програми, *вінди* − програма Windows. Такий сленг став важливою складовою культури комп'ютерного спілкування, забезпечуючи швидку та ефективну комунікацію серед користувачів [5, с. 70].

Молодіжний сленг виконує різноманітні функції. Основні серед них – комунікативна, пізнавальна, номінативна, експресивна та емоційна, світоглядна, функція розпізнавання або ідентифікації та функція економії часу. Ці функції допомагають молоді ефективно спілкуватися, виражати свою ідентичність та розуміти соціокультурні тенденції сучасного суспільства через мовний інструмент сленгу.

Дослідження молодіжного сленгу розкриває цікаві аспекти, які відображають не лише специфіку мовної культури молоді, а й її взаємодію з іншими сферами життя. Перш за все, воно підкреслює, що багато сленгових термінів є результатом або варіантами вже існуючих слів, проте вони набувають глибшого, простішого або зневажливого відтінку, відображаючи особливий стиль мови, характерний для певної соціальної групи.

Перекладачі використовують різні стратегії, коли справа стосується перекладу сленгових виразів. При перекладі сленгових виразів можна використовувати кілька поширених методів. Одним із варіантів є пошук аналогів або еквівалентів у цільовій мові, які передають подібне значення. Іншим підходом є пропуски, коли сленгові вирази замінюються більш вживаними термінами. Описовий переклад також є варіантом, коли перекладач надає додаткові пояснення або синоніми для уточнення значення сленгового виразу. Однак вибір способу перекладу суб'єктивний і залежить від уподобань і досвіду перекладача. Для перекладача важливо враховувати не тільки семантичне значення сленгових виразів, але й їх соціокультурний контекст і мету тексту. Це гарантує, що перекладений текст передає максимальну кількість інформації та емоційного впливу.

У ході аналізу сленгу було виявлено, що він відрізняється емоційністю, неофіційністю та природністю, використовуючи експресивні та емоційно насичені слова для вираження почуттів та особистості мовця. Важливою особливістю є те, що сленгові вирази часто мають кілька значень та можуть бути використані для позначення різних концепцій в залежності від контексту.

Багато слів у складі українського сленгу є запозиченнями з англійської та інших мов, що відображає міжкультурну взаємодію та вплив інших мов на українську. Крім того, спостерігається широке використання комп'ютерного сленгу, який став невід'ємною складовою культури комп'ютерного спілкування,

спрощуючи та полегшуючи комунікацію серед користувачів. Вивчення українського сленгу дозволяє краще зрозуміти особливості мовлення молоді та їхній спосіб вираження в мові, що є важливим аспектом культурної антропології та лінгвістики.

Отже, аналіз сленгу сприяє кращому розумінню культурних та лінгвістичних особливостей мови молоді, а також відображає важливість мовної динаміки та її вплив на сучасне суспільство.

Список використаних джерел:

1. Богачик М. С. Концептуальна парадигма комп'ютерного сленгу в англійській мові. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологічна.* 2017. Вип. 64(1). С. 68−70

2. Бондаренко К. Співвідношення сленгової лексики української та англійської мов: лексикографічний та перекладацький аспекти. *Наукові записки.* 2016. №81 (4). С. 141−142

3. Ставицька Л. О. Арґо, жарґон, сленґ: Соц. диференціяція укр. мови. Київ, 2005. 464 с.

4. Ставицька Л. О. Про історію дослідження арго, жаргону та сленгу. *Система і структура східнослов'янських мов : зб. наук. праць*. 2014. Вип. 7. С. 33–41

5. Шумейко А: Сучасний український сленг: конотативний аналіз. К. : Дивослово, 2011. 34 с.

Vitalii Poliukhovych. Slangisms in the Modern Ukrainian Language

The article deals with the analysis of slangisms in the modern Ukrainian language. It has been determined that slang is emotional, informal and natural, using expressive and emotionally rich words to express the feelings and personality of the speaker. It is noted that the peculiarity of slangisms is that slang expressions often have several meanings and can be used to denote different concepts depending on the contex.

Key words: slangism, synonym, borrowing, translation strategy

УДК 81-021.272:(811.111:811.161.2)(045)

Соляр А. С.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Удовіченко Г. М.

ТИПИ МОТИВАЦІЇ СЛОВА В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Стаття розкриває питання мотивації слова в англійській та українській мові в порівняльному аспекті. Автор надає визначення та характеристику слова як мовної одиниці;

мотивація слова, її значення, характеристики та типів. Визначено спільні та відмінні риси типів мотивації слова в англійській та українській мовах.

Ключові слова: слово, мотивація, спільні риси, відмінності

Слово є однією з основних одиниць мови, яка складається зі слів. Вони надають назви предметам, явищам, виражають почуття та емоції. Морфологічна структура слова представлена послідовністю морфем. Слова мають ряд характеристик, таких як структурна оформленість, непорушність, семантична ідіоматичність та відтворюваність. Властивості слів включають наявність морфологічної структури, єдність форми і змісту, лексичне значення. Структура слова включає фонетичні та граматичні форми, а також лексичне та граматичне значення. Слова вирізняються своєю формою та змістом, а також мають семантичну специфіку. Вони функціонують у мовленні разом із морфемами, синтаксичними зв’язками та реченнями.

Мотивація утворення слів є складним процесом, який визначається взаємозв’язком між словами та їх структурно-семантичними властивостями. Мотивація відображає зв’язок між первинними та похідними словами, де похідне слово має більшу складність структури порівняно з первинним. Система утворення слів включає різноманітні зв’язки на різних рівнях мови, такі як морфологічний, лексико-семантичний, фонологічний та синтаксичний. Теоретичні поняття утворення слів, такі як мотивація, похідність, правила, типи утворення та інші, сприяють розумінню цього процесу. Мотивація визначається через спорідненість слів та впливає на структуру та значення похідного слова. Важливою частиною утворення слів є мотивуюча основа та форманти, які надають словам складну структуру.

Мотивація мовного знака відіграє важливу роль у розумінні мови. Різні типи мотивації, такі як звукова, словотвірна, семантична, граматична та етимологічна, сприяють утворенню та розвитку слів. Через вивчення цих аспектів ми можемо краще розуміти значення слів, їх походження та взаємозв’язки в мові. Звукова мотивація сприяє асоціативному зв’язку між звучанням слів та їх значенням. Словотвірна мотивація розкриває структурні особливості слів та допомагає у формуванні нових слів у мові. Семантична мотивація показує зв’язок між формою та значенням слів, сприяючи розумінню та запам'ятовуванню лексики. Граматична мотивація допомагає уточнити смислову та граматичну інформацію в мовленні. Етимологічна мотивація розкриває історичний контекст формування слів та допомагає краще розуміти їх значення. Розглядаючи всі ці аспекти мотивації слів, можна краще зрозуміти структуру мови та її функціонування в комунікації.

Мотивація відображається у зв’язках між словами, які визначають структурні та семантичні властивості слів. Умовність зв'язку між значенням (семою) і звуковою оболонкою слова (лексемою) вивчається в лінгвістиці. Фердинанд де Соссюр розрізняв мотивовані та немотивовані слова, але вважав, що принцип довільності символів все ж таки переважає. Вчені, такі як Жорж Маршан та Фердинанд де Соссюр, досліджували мотивацію як у діахронії, так і в синхронії. Існують різні погляди на те, чи є поняття «мотивація» і «вмотивованість» еквівалентними, але в цілому вони спрямовані на розуміння зв'язків між звуками та значенням слів. Також виділяють п’ять типів мотивації в англійській мові: фонетична, морфологічна, семантична, граматична та етимологічна. Кожен тип мотивації впливає на розуміння та формування мовлення, допомагаючи розкрити структуру та функціонування мови в комунікації.

В ряді слів, який містить антоніми, існують взаємні лексичні мотиваційні зв’язки. Існують різні типи похідної мотивації. Одинична мотивація відбувається, коли слово мотивується тільки одним словом. Слова з суфіксом «-ment» мають множинну мотивацію, оскільки мотивуються багатьма похідними словами. Також можна виділити повну та часткову мотивацію. Повна мотивація відбувається, коли значення мотивуючого слова повністю міститься у значенні похідного слова. Часткова мотивація виникає, коли значення похідного слова обмежене значенням мотивуючого слова. Крім того, існує периферійна мотивація, яка розкриває периферійне лексичне значення похідного слова. Семантика мотивуючого слова ширша за значення мотивованого слова. Лексична мотивація є важливим аспектом вивчення мови і допомагає нам розуміти, як слова сполучаються та отримують свої значення.

Периферійні мотиваційні відношення вказують на зв'язок між твірною основою та похідним словом у процесі формування нових слів. Виявлено, що слова можуть бути мотивовані як непохідними, так і похідними дієсловами, що впливає на структуру і значення похідного слова. Часткова мотивація спостерігається у випадках, коли похідне слово базується лише на одному з компонентів мотивуючого слова. Розвинена полісемія може призводити до різних значень похідного слова, якщо воно походить від багатозначного дієслова. Морфологічна мотивація також грає важливу роль у формуванні нових слів, де значення слова випливає з його морфологічної структури. Таким чином, аналіз периферійних мотиваційних відношень допомагає краще зрозуміти процес створення та розвитку лексики мови.

Співвідношення слів з іншими мовами, які належать до тієї ж мовної сім'ї або мають спільне походження, є важливим для розуміння етимології слів. Також історичні зміни, якими зазнала українська мова, вплинули на її словниковий склад та семантику. Запозичення слів з інших мов також вплинуло на багатство та різноманітність української лексики.

Етимологічна мотивація грає важливу роль у розумінні історії української мови та її зв'язків з іншими мовами. Вона дозволяє відслідковувати еволюцію слів і їх значень, а також реконструювати первісний образ мови. Множинність словотвірної мотивації вказує на те, що одне слово може бути утворене за допомогою кількох різних словотвірних моделей або мати кілька етимологічних джерел. Це явище не обмежується випадковими випадками і важливе для розуміння словотворення. Множинність словотвірної мотивації виявляється у різних типах зв'язків між похідними словами та їх мотиваторами, які можуть бути іменниками, дієсловами або прикметниками. Такий підхід допомагає краще розуміти процеси словотворення та походження слів в українській мові.

Іменники в українській мові характеризуються наявністю 3 граматичних категорій: 1) категорія відмінків, представлена парадигмою відмінювання, що складається з 6 відмінків. 2) категорії числівників, що складаються з 2–х чисел – однини і множини; 3) категорії граматичного роду, що представляють 3 роду – чоловічий, жіночий, нейтральний, мають відповідні морфологічні вирази. На відміну від українського, англійські іменники характеризуються наявністю 2-х граматичних категорій: 1) категорії числівника, що складається з 2-х чисел – однини і множини; 2) категорія детермінізму виражається артиклем [1].

Категорії чисел фігурують в обох попередніх частинах, але по-різному. В англійській мові перша частина є типовою для першого разу. В основному спосіб утворення форми множинності в англійській та українській мовах, називається зовнішньою флексією, іноді це супроводжується зміною приголосних в коренях: *англ. Knife – knives; друг – друзі.* В англійській мові – форма саксонськопалатинської застави, створенна внутрішньо флексією: *goose – geese; foot – feet; mouse – mice.*

Англійська мова має унікальну особливість, яка відрізняє її від української: запозичення іменників з інших мов разом з їхньою іншомовною флексією множини. Це стосується слів, таких як: *antenna – antennae, datum – data, phenomenon – phenomena*. Однак спостерігається тенденція до заміни іншомовної флексії традиційною англійською флексією *-s*. Наприклад: *antenna – antennas, medium – mediums.*

На відміну від англійської, в українській мові іменники, запозичені з інших мов, зберігають свою форму множини лише у тому випадку, якщо вони закінчуються на певні голосні: колібрі, пончо, кенгуру. У той же час в англійській мові велика кількість іменників, у тому числі й тих, що мають германське походження, не мають флексії множини: *deer, sheep, swine* [4, с. 9].

У категорії роду між українською та англійською мовами існують значні відмінності, на відміну від категорій числа та відмінка. Рід є важливою граматичною категорією в українській мові, тоді як в англійській мові вона відсутня. В українській мові кожен іменник має рід (чоловічий, жіночий або середній), крім іменників, які вживаються лише у формі множини *(pluralia tantum).* У англійській мові, навпаки, відсутні граматичні засоби для вираження роду. Єдиним суфіксом, який може вказувати на жіночий рід, є *-ess (наприклад, actor – actress, heir – heiress)* [4, с. 13–16].

В українській мові прикметники є окремою частиною мови, яка виражає не процесуальні ознаки предметів, а їх граматичні категорії роду, числа та відмінка. На відміну від української, в англійській мові прикметники не узгоджуються з іменниками в роді, що наближає її до мов з аглютинативним типом морфології, таких як тюркські. Однак, як і в українській мові, англійські прикметники позначають ознаки, якості або властивості предметів і мають морфологічно виражену категорію ступеня якості (порівняння).

В індоєвропейській прамові значення предмета та його властивості передавалися іменниками. Прикметник виник пізніше в процесі розвитку мови, ставши більш абстрактним і відокремившись від іменника. Він почав функціонувати як самостійна частина мови, набуваючи все більш чітких семантичних та граматичних відмінностей від іменника [4, с. 21–22].

Дієслово в українській мові має сім граматичних категорій: Вид (доконаний / недоконаний); Час (три форми недоконаного виду, дві форми доконаного виду); Стан (активний / зворотно-середній / пасивний); Спосіб (дійсний / наказовий / умовний); Особа; Число; Рід (тільки для минулого часу єдиного числа); В англійській мові дієслово має такі граматичні категорії: Час (теперішній / минулий / майбутній); Спосіб (дійсний / наказовий / умовний I / умовний II / передбачуваний); Стан (активний / пасивний); Вид (загальний / тривалий); Часова віднесеність (перфект); Особа (виражається в теперішньому часі суфіксом *-(e)s*, в інших особах – нульовим суфіксом); Число [2].

Що стосується службових частин мови, то в українській мові відношення між словами виражаються за допомогою відмінкових закінчень іменників, займенників та інших частин мови, а також прийменників. У сучасній

англійській мові відмінкові закінчення майже відсутні, тому прийменники відіграють важливу роль у вираженні відмінкових відношень разом з порядком слів. Прийменники мають лексичне (певне конкретне значення) і граматичне значення (вказують на тип синтаксичного зв'язку між словами).

Прийменники володіють самостійним граматичним значенням, незалежним від слів, з якими вони поєднуються. Деякі англійські прийменники, такі як *of, to, by* та *with*, виконують виключно граматичну роль, передаючи ті ж відношення між іменниками (або займенниками), які в українській мові виражаються відмінками без прийменників. *Of* – відповідає родовому відмінку, наприклад: *«The roof of the house is painted blue.»* – відповідає загальному відмінку, наприклад: *«He explained the rule to the student.» by* – відповідає орудному відмінку, наприклад: *«The letter was signed by the director»*; with – відповідає орудному відмінку, наприклад: *"He cut the paper with a knife."*

Сполучники є незамінними граматичними одиницями як в українській, так і в англійській мовах, служачи засобом з'єднання членів речення та цілих синтаксичних структур. Вони відбивають різноманітні зв'язки між словами, а також між реченнями. За походженням сполучники поділяються на: *Непохідні: і, а, бо, ні, та, чи; and, but, or, if, so.* Ці сполучники складаються лише з одного кореня. *Похідні: або, аби, ніби, якщо; because, unless, untill.* Ці сполучники утворюються шляхом додавання префіксів або суфіксів до різних частин мови (дієслів, займенників, прислівників) [1].

Сполучники, що зв'язують частини речення, поділяються на три типи за будовою:

1. Прості (непохідні): *і, а, але* тощо.

2. Складні: *також, немовби, зате, проте* та їхні англійські аналоги *however, therefore, nevertheless*.

3. Складені: словосполучення, як *тому що, у зв'язку з тим, через те, що* або англійські *in order that, as soon as, for the reason that*.

Відмінності в категорії сполучників:

1) вони не є окремими членами речення;

2) їхнє значення не так конкретне, як у слів, а лише вказує на зв'язок між частинами;

3) їх не можна замінити синонімом;

4) вони не мають відповідника в іншій частині речення;

5) не мають логічного наголосу.

Частки – це окрема група слів, яка не вказує на синтаксичні відношення, як сполучники. Вони можуть стояти у будь-якому місці в реченні (препозиція або постпозиція).

В англійській мові частки класифікують за значенням:

Обмежувальні: *only, just, but, alone* тощо, що обмежують дію слова. Підсилювальні: *simply, still, just, yet, all* тощо, що посилюють значення слова. З'єднувальні: *too, also*, що вказують на додавання.

Заперечні: *not, never*, що заперечують дію слова.

В українській мові частки – це маленькі слова, що додають тонкі нюанси до значень слів, словосполучень та цілих речень. За функцією їх поділяють на два типи:

1. Фразові частки: (Визначають особливості значення):

1) Вказівні: *ось, он, ген, це, то, от, ото* вказують на щось конкретне.

2) Означальні: *саме, якраз, справді, точно, власне, рівно* уточнюють або підкреслюють значення.

3) Видільні*: навіть, тільки, лише, хоч би, хоч, хоча б, аж, бодай, все ж* виокремлюють якийсь момент або додають особливий відтінок.

Виражають різні модальности: *Власне модальні – мовляв, мабуть, ніби, навряд чи, ледве чи, ба, ой, ну й* вказують на ступінь впевненості або ймовірності. *Стверджувальні - так, отож, аякже, авжеж* підтверджують сказане. *Заперечні – не, ні, ані* заперечують сказане. *Питальні – чи, хіба, невже* вказують на питання. *Виражають емоції та підсилюють значення – як, який, що за, що то за, просто, адже, от уже, куди там, де там* додають емоційне забарвлення або підсилюють значення.

2. Слово- і формотворчі частки: Ці частки впливають на форму та значення слова, наприклад: *не в не знаю, -ся в сміється* [1].

Отже, англійська та українська мають спільні та відмінні риси в граматиці, зокрема на рівні морфології та синтаксису. Переклад з української на англійську може зазнати складнощів через ці відмінності.

Список використаних джерел:

1. Аналіз граматичних особливостей англійської та української мови. URL: https://naub.oa.edu.ua/analiz-hramatychnyh-osoblyvostej-ukr/

2. Жлуктенко Ю. О. Порівняльна граматика англійської та української. К. : Радянська школа, 1960. 160 с.

3. Іншакова І. О. Явище множинної словотвірної мотивації в мовознавстві. URL : https://core.ac.uk/download/pdf/268531714.pdf

4. Карамишева І. Д. Контрастивна граматика англійської та української мов: навч. посіб. Львів. : Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. 300 с.

5. Крижко О. Поняття мотивації у сучасній лінгвістичний науці (словотвірний, номінативний, лінгвокогнітивний аспекти). *Вісник Львівського університету. Серія філологічна.* Львів, 2017. Вип. 64(1). С. 267–276. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlnu_fil_2017_64%281%29__33
16. Ніколаєнко Л. С. Поняття мотивації та мотиваційних відношень в сучасній лінгвістиці. URL : https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/3027?locale-attribute=en
7. Явище множинної словотвірної мотивації в мовознавстві URL: https://core.ac.uk/download/pdf/268531714.pdf

Anastasiia Soliar. Types of word motivation in English and Ukrainian: a comparative aspect

The article deals with the issue of word motivation in English and Ukrainian in a comparative aspect. The author defines and characterizes the word as a linguistic unit; word motivation, its meaning, characteristics and types. The common and distinctive features of the types of word motivation in English and Ukrainian are determined.

Key words: word, motivation, common features, differences

УДК 81'25:(811.11+811.51)-021.272(045)

Шпортко Л. В.,
здобувачка ВО
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»,
м. Дніпро, Україна
Науковий керівник: Висоцька Т. М.

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПОРІВНЯННЯ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНІВ З ГЕРМАНСЬКИХ ТА ТЮРКСЬКИХ МОВ НА УКРАЇНСЬКУ

Робота присвячена аналізу проблематики перекладу спеціалізованих термінів із германських (зокрема англійської) та тюркських (турецької) мов на українську. Терміни відіграють важливу роль у лінгвістиці, забезпечуючи точну передачу наукових, технічних та професійних понять, а їх правильне відтворення сприяє ефективній комунікації між фахівцями. На основі визначень терміна, запропонованих відомими лінгвістами В. Карабаном, Е. Ісиналом та А. Шимшеком, розкрито ключові аспекти термінології. У дослідженні визначено лінгвістичні, граматичні та стилістичні труднощі при перекладі термінів з англійської та турецької мов, зокрема багатозначність англійських термінів та аглютинативну природу турецької мови, що ускладнює підбір адекватних еквівалентів. Окрему увагу приділено стилістичній адаптації турецьких термінів, зумовленій їх культурними відтінками. Результати дослідження підкреслюють необхідність комплексного підходу до перекладу термінів, який враховує специфіку кожної мови, що особливо важливо для науково-технічної та науково-літературної комунікації.

Ключові слова: термін, переклад, германські мови, тюркські мови, лінгвістичні особливості, граматичні труднощі, стилістична адаптація

Термінологія займає важливе місце в сучасній лінгвістиці, представляючи собою сукупність спеціалізованих слів і виразів, що використовуються для точного відтворення наукових, технічних і професійних понять. Зокрема, терміни відображають структуру знань у певній галузі й забезпечують ефективну комунікацію між фахівцями.

За визначенням відомого українського лінгвіста В.І. Карабана, термін – це «мовний знак, що позначає спеціальне поняття і характеризується системністю та однозначністю у межах певної терміносистеми»[1]. Існування термінологічної системи є ключовим для будь-якої науки, оскільки вона сприяє стандартизації понять і полегшує обмін інформацією між фахівцями.

Екрем Мухіт Ісинал визначає термін як «слово або словосполучення, що позначає спеціальне поняття в певній галузі знань, відмінне від загальновживаної лексики точністю та однозначністю» («özel bilgi alanına ait kavramı ifade eden ve gündelik dilden farklı olan, kesin ve tek anlamlı kelime ya da deyim»). На думку Ісинала, терміни слугують основою для розвитку науки й техніки, оскільки забезпечують стандартизацію знань у професійних колах. [2]

Ахмет Шимшек підкреслює, що термін – це «лінгвістична одиниця, яка відображає та систематизує спеціальні знання й поняття в галузі певної професії або науки». Шимшек звертає увагу на роль термінів як елементів професійного спілкування, що є важливим для інтеграції наукових знань у суспільство [3].

Метою даної роботи є порівняння проблематики й особливості перекладу термінів з германських та тюркських мов на українську, зосереджуючись на лінгвістичних, граматичних та стилістичних відмінностях, які впливають на адекватність передачі змісту в науково-технічних і науково-літературних текстах.

Завдання: проаналізувати лінгвістичні, граматичні та стилістичні особливості термінів англійської та турецької мов і визначити основні проблеми їх перекладу на українську мову.

Науково-технічний переклад термінів із германських і тюркських мов на українську створює додаткові складнощі через вимоги до точності та стилістичної відповідності в наукових текстах. У науково-технічному перекладі важлива однозначність, точність та відповідність галузевим стандартам без значних стилістичних адаптацій або перефразувань, оскільки головною метою є точна передача фактів і технічних даних.

У роботі [4] науково-технічний переклад розглядається як специфічна діяльність, яка забезпечує точну передачу наукової та технічної інформації між мовами. Це особливий вид перекладу, орієнтований на міжнародну професійну

комунікацію фахівців у науці та техніці. Важливим аспектом є точність термінології, яка сприяє зрозумілості та уніфікації понять у різних мовах. З її допомогою фахівці можуть обмінюватися досвідом та впроваджувати інновації, що важливо для розвитку глобальної науки.

Однією з основних труднощів, що виникають при перекладі з англійської на українську мову, є лінгвістична проблема перекладу термінів, тобто передача багатозначних термінів, які в різних контекстах можуть набувати різних значень. Наприклад, англійське слово «*design*" може позначати "*проєктування*», «*дизайн*» або «*конструкці*ію» залежно від контексту використання. У науково-технічній та бізнес-термінології також часто виникає проблема калькування, коли буквальний переклад не відображає точного змісту або функціонального значення терміну, що призводить до непорозумінь у сприйнятті тексту.

Переклад турецьких термінів на українську стикається з іншими викликами, зумовленими унікальною структурою тюркських мов. Через аглютинативну природу турецької мови в одному слові часто закладено комплексне значення, що включає основне значення та декілька граматичних форм і відтінків. Такі слова складно передати одним українським терміном. Турецьке слово «*geliştirme*» може означати як «*розвиток*», так і «*вдосконалення*» залежно від контексту. Крім того, у турецькій мові багато запозичень з арабської і перської мов, які мають культурні й історичні відтінки, що можуть бути малозрозумілими в українському культурному контексті. Перекладачам часто доводиться вдаватися до адаптації або детального пояснення терміну для збереження його значення.

Граматична проблема перекладу термінів із турецької та англійської мов на українську виникає через відмінності в структурі речень і використанні сполучників. У турецькій мові часто відсутні сполучники між іменниками. Будівельний термін «*betonarme yapı*» (залізобетонна конструкція), відображає технічні характеристики та матеріали, які можуть не мати прямих аналогів у традиційній українській термінології. Проблематика перекладу таких термінів полягає не тільки у змістовних відмінностях, але й у граматичних аспектах. Зокрема, у турецькій мові використовується структура іменників без сполучника, що є характерним для технічних термінів, як у словосполученні «*betonarme yapı*». В українській мові, навпаки, для більш зрозумілого викладу часто додається сполучник або визначення «*залізобетонна конструкція*», що підкреслює зв’язок між матеріалом і типом конструкції. Така відмінність викликає труднощі, адже пряме калькування з турецької може призвести до неправильної інтерпретації терміну або його семантичного звуження.

Наприклад:

«*Bu betonarme yapı yüksek dayanıklılık sağlar*»

«*Ця залізобетонна конструкція забезпечує високу міцність*»

У цьому перекладі словосполучення *«бетонarme yapı»* передано як *«залізобетонна конструкція»*. У турецькому варіанті *betonarme yapı* (дослівно «*бетон-залізна конструкція»*) немає сполучника «з», що типово для турецької мови. В українському перекладі використання «*залізобетонна»* відображає матеріальну складову і конструктивний тип, але у складніших термінах або більш специфічних випадках відсутність сполучника може викликати незрозумілість.

Ще одним прикладом може бути:

«*Çelik kapı yangına karşı dayanıklıdır*»

Дослівний переклад: «*Сталеві двері вогню стійкі*», але український природний переклад звучить так: «*Сталеві двері стійкі до вогню*».

У цьому прикладі «*çelik kapı»* буквально означає «*сталеві двері»*, а «*yangına karşı dayanıklı»* – «*стійкі до вогню»*. Через відсутність у турецькій структурі сполучника «до», український переклад потребує його додавання для збереження природності, адже дослівний переклад звучав би неприродно (*«вогню стійкі»*).

При перекладі з англійської на українську для речень зі сполучниками проблеми зазвичай виникають через різницю у вживанні артиклів та синтаксичні особливості, але використання сполучників у англійському реченні зазвичай не викликає проблем. «*The steel door is resistant to fire*» – переклад зі сполучником «to» англійською передається українською за допомогою прийменника «до», що не створює особливих труднощів. Проблема у даному випадку відсутня, оскільки структура залишається зрозумілою.

Особливу увагу заслуговує стилістика наукових текстів, оскільки правильне використання термінології сприяє не тільки комунікації між спеціалістами, а й загальному розумінню матеріалу.

Розширюючи обговорення стилістичних проблем перекладу термінів із турецької та англійської мов на українську, варто розглянути різноманітні приклади складних термінологічних словосполучень, що ілюструють лексичні та граматичні відмінності між мовами.

Турецькі терміни, що відносяться до будівництва, часто створюються без допоміжних часток, що ускладнює природний переклад на українську. Наприклад, словосполучення «*ısı yalıtımı*» буквально означає «теплова ізоляція», але, як і багато інших словосполучень у турецькій мові, воно подається без

жодних додаткових визначень. В українській природно звучить «*система теплоізоляції*» або «*ізоляція від тепла*», що підкреслює технічний контекст і деталізує значення терміна.

Ще один приклад – «*yangın güvenliği*» (дослівно «*вогнева безпека*»), що потребує перекладу як «*пожежна безпека*» або «*безпека від пожежі*». У турецькому варіанті словосполучення виглядає більш узагальненим і не завжди потребує вказівки сполучника, у той час як українська стилістика потребує чіткої граматичної структурованості для ясності та точності.

Англійські технічні терміни, особливо у сфері будівництва, також включають складні словосполучення, які потребують адаптації в українській мові. Наприклад, «*load-bearing wall*» (буквально: «*стіна, що витримує навантаження*») перекладається як «*несуча стіна*». Українська стилістика потребує більш узагальненого терміна, який вже містить у собі значення навантаження. Водночас, прямий переклад без адаптації робить речення важким для сприйняття.

У випадку англійського «*foundation slab*», переклад на «*фундаментна плита*» відображає суть будівельного елемента більш точно, ніж калькований варіант на кшталт «*плита фундаменту*». Останній є граматично правильним, але стилістично не відповідає загальноприйнятому терміну в українській будівельній лексиці, де важливо зберігати сталі форми та формулювання.

Висновки. Дослідження виявило основні проблеми перекладу термінів із германських (англійська) та тюркських (турецька) мов на українську. Англійські терміни часто багатозначні, і для їх точного відтворення в перекладі важливо враховувати контекст. Турецькі терміни потребують іншого підходу, оскільки аглютинативна структура мови дозволяє одному слову містити кілька значень та граматичних форм, що ускладнює підбір українських еквівалентів.

Граматичні труднощі при перекладі на українську мову також різняться: в англійській мові структура речень і використання артиклів можуть впливати на переклад, але ці проблеми вирішуються за допомогою контексту. Турецька мова, натомість, часто будує словосполучення без сполучників, що потребує їх додавання в українському перекладі для ясності.

Треба підкреслити, що турецькі терміни часто містять культурні та історичні відтінки, які потребують адаптації для українського читача, що викликає стилістичні труднощі при перекладі.

Тож переклад з англійської мови потребує максимальної точності та збереження термінологічних стандартів, тоді як переклад з турецької вимагає не

тільки точності, але й граматичної та стилістичної адаптації для досягнення адекватного та зрозумілого викладу.

Список використаних джерел:

1. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінол. та жанрово-стиліст. проблеми: посібник. Вінниця: Нова Книга, 2004. 574 с.
2. TÜRK DİL KURUMU: Birinci Türk Dili Kurultayı Tezler-Müzakere Zabıtları: Ankara, 1933. 526 s.
3. Şimşek A. Bilim Dili ve Terim Sorunları. Istanbul: Istanbul Üniversitesi Yayınları, 2012. 132 s.
4. Ільїна Д. В. Функціонування лексичних та граматичних трансформацій при перекладі турецьких науково-технічних текстів українською мовою: 035.068. Київ, 2021. 87 с.

Liudmyla Shportko. Peculiarities and Comparison of the Translation of Terms from the German and Turkish Languages into Ukrainian

The study is devoted to the analysis of the challenges in translating specialized terms from Germanic (particularly English) and Turkic (Turkish) languages into Ukrainian. Terms play a crucial role in linguistics by ensuring precise conveyance of scientific, technical, and professional concepts, and their accurate rendering promotes effective communication among specialists. Based on definitions of the term provided by renowned linguists O. Karaban, E. Isinal, and A. Şimşek, key aspects of terminology are explored. The research identifies linguistic, grammatical, and stylistic difficulties in translating terms from English and Turkish, particularly the polysemy of English terms and the agglutinative nature of Turkish, which complicates the selection of adequate equivalents. Special attention is given to the stylistic adaptation of Turkish terms due to their cultural connotations. The study's findings emphasize the need for a comprehensive approach to term translation that considers the specifics of each language, which is especially important for scientific-technical and scientific-literary communication.

Key words: term, translation, Germanic languages, Turkic languages, linguistic features, grammatical difficulties, stylistic adaptation

УДК 81’362:81’276:811.111(045)

Ягідка А. Ю.,
здобувач ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Остапенко С. А.

ГРАМАТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКОГО РОЗМОВНОГО МОВЛЕННЯ

Стаття розглядає граматичні особливості розмовного мовлення як морфологічного, так і синтаксичного порядку. Автор наголошує, що розмова є живим процесом, який постійно

розвивається та змінюється залежно від контексту, теми, соціального та культурного середовища. Тому важливо знати не тільки особливості розмовного мовлення, а й уміння адаптуватися до нього й ефективно використовувати його в спілкуванні з іншими людьми.

Ключові слова: розмовне мовлення, еліпс, інверсія, плеоназм, вставні слова, вигуки

Розмовне мовлення є важливою складовою комунікативної функції людини, яка дозволяє їй спілкуватися з іншими людьми та висловлювати свої думки, почуття та ідеї.

Розмовно-побутовий стиль літературної мови має свої особливості, які, за визначенням С. Бибик, полягають у співвідношенні загальноприйнятого й ненормативного мовлення, прийомах вираження думок і почуттів, передачі ситуативного висловлювання [1].

Він включає різноманітні фонетичні, лексичні, граматичні, просодичні та орфографічні елементи, які можуть бути характерними для діалектів, сленгу та інших різновидів розмовної мови.

Розмовне мовлення характеризується використанням лексики та виразів, переважно коротких, простої синтаксичної будови, виразним інтонуванням фрази. Такою екстралінгвістикою є вербальні форми вираження, жести, міміка, спонтанність, невимушеність, швидкість реакції, імпровізація, емоційність, орієнтація на слухача та ситуацію.

Розмовне мовлення має свої ознаки на кожному рівні: фонетичному, лексичному, граматичному (морфологічному та синтаксичному).

На граматичному рівні розмовне мовлення характеризується використанням наступних засобів:

Еліпс в англійській мові є явищем синтаксичної деривації. Кожне еліптичне речення є симбіозом процесу та результату. Процесуальна його сторона є когнітивно-смисловою основою формування думки, результатом чого є її компактне розташування в умовах мовного спілкування.

Специфіка еліптичних речень полягає в тому, що вони семантично закінчені і структурно незавершені.

Еліптизація відбувається на основі передтекстової інформації та є результатом пропуску підмета та заміни дієслова-присудка допоміжним дієсловом *to do*. Підхід відновлення відсутнього елемента в порівнюваних мовах заснований на реконструктивному перетворенні і заміни. Цей прийом дозволяє виділити еліпсис з ряду тісно пов’язаних синтаксичних явищ і дає усвідомлювати той факт, що це дуже поширене явище в синтаксисі сучасної англійської мови.

Порівнюючи мови, можна зазначити, що в англійських художніх текстах зустрічається 10% еліптичних речень і 23% в українських [2, с. 127].

Порушення структурно-синтаксичної цілісності речення не призводить до порушення його смислового змісту. Наприклад:

Cook nettles exactly as you would spinach відповідає трансформація *Cook nettles exactly as you would be spinach* [3];

В минулому (залишилось, було) горе, таємничість і незбагненність... (Загребельний).

Аналіз англійських та українських еліптичних речень на основі художніх текстів показав, що в номенклатурі еліптичних конструкцій набагато більше спільного, ніж відмінного. Тому конструкції з пропущеним присудком або його частинами характерні для обох мов:

Billy was born in 1922 in Ilium, New York, the only child of a barber there (he was the only child of a barber there).

На відміну від українських, в англійських художніх текстах переважають прості, повні нееліптичні речення. Вирази українських текстів представлені значно більшою кількістю і різноманітністю структурних варіантів – безособових, неозначено-особових тощо.

Непрямий порядок слів або інверсія – використовується для певних граматичних конструкцій або для додання виразності реченню. Інтерверсію в англійській мові найчастіше використовують у неформальних розмовах, щоб наголосити на чомусь або емоційно підкреслити щось. Наприклад:

I remember reading the book which Emma gave me. *– **Я пам'ятаю**, що читала книгу, яку дала мені Емма.*

The weather on Sunday allowed us to spend the whole day outdoors. *– **Погода в неділю дозволила** нам провести весь день на вулиці.*

Що стосується «нереального теперішнього», то речення зі зворотом у цьому типі умовного способу будуються з дієсловом *were*. Наприклад:

Were my sister to have more motivation, she would learn Spanish. *– Будь у моєї сестри більше мотивації, вона б вивчала іспанську.*

Were his friends to know his secret, they would support him. *– Якби його друзі знали його секрет, вони б його підтримували.*

Плеоназм в англійській мові може бути:

Синтаксичним*: I know that she will be here soon, the reason is because.*

Семантичним: *A free gift, A true fact.*

Непрямий порядок слів в англійській мові вживається:

1) в умовних конструкціях: *Had I known about the event, I would have attended. – Якби я знав про подію, я б прийшов.*

2) після негативних словесних часток: *Not only did she finish the project, but she also presented it at the conference. – Вона не лише завершила проект, а й представила його на конференції.*

3) за словосполученнями з обмеженою кількістю: *Little did they know about the surprise waiting for them. – Мало хто знає про сюрприз, який на них чекає.*

4) для емоційності або виразності. Інверсію можна використовувати, щоб підкреслити певний елемент речення. Наприклад: *Into the room rushed the excited children. – До кімнати вскакували схвильовані діти.*

У неформальному усному мовленні рідко використовується зворотний порядок слів, характерний для книг і наукових статей. Однак, деякі інверсійні вирази, такі як «*я мало знав*», використовуються досить часто в розмовній мові.

Розмовна форма запитань англійською може змінюватись і включати непрямі запитання, знаки питання та запитання відлуння. Розглянемо кожну з цих форм запитання та їх використання в англійській мові. Непрямі запитання зазвичай використовуються, щоб зробити питання більш ввічливим або зрозумілим. Вони часто використовуються в ситуаціях, коли мовець не впевнений, що співрозмовник знає відповідь, наприклад:

I mean, do you know how much more they get per hour than someone who flips burgers at Burger King? [4]

I wonder if you could briefly comment on the movie's appropriateness for young fans. [4]

Непрямі питання характеризуються прямою послідовністю слів, як у висловленні, тобто підмет завжди стоїть перед дієсловом або дієсловом:

Could you tell me how I can return them to you for exchange or refund? [4]

Питальні запитання виконують декілька функцій, а саме:

– запит інформації (мовець не знає відповіді), у цьому випадку використовується підвищувальна інтонація, наприклад:

But lots and lots and lots of people come to the county fair from all over, don't they?" [4]

– підтвердження вже відомого, на думку мовця, із спадною інтонацією:

Ordinary working person, aren't I? Could do with more money on the pension though. [4]

– у зверненні з проханням, використовується спадна інтонація:

Stick a wedge under the door, will you? It keeps blowing shut. [4]

Ехо-запитання за формою схожі на прощальні, але використовуються для того, щоб підкреслити, що співрозмовник слухає мовця, і продовжити розмову:

– I do not like karate. – You don't? [4]

Питання для наголосу використовуються в розмові з питальними словами, що містять елемент *“ever” (окрім “whose”),* щоб додати роздратування або здивування питанню:

Why are you looking at me like that? Goodness gracious, Dounia, whatever have you said to him? [4]

They're just on the other side of the wall. Now, whenever did you say that? [4]

Sloan laughed, “Amazing, isn't it?” “Incredible. However, did you two meet?” she asked innocently. [4]

Питальна конструкція використовується в неформальному спілкуванні + “why on earth?”, наприклад:

The question – the logical question is, why on earth would she make this up six years ago and start telling people in serious settings what happened? [4]

And everything your family does is going to be public. So why on earth would you do this unless you just want to draw attention to yourself? [4]

Питальну форму часто використовують, коли мовець не потребує відповіді. Такі граматичні структури називаються «риторичними запитаннями», які використовуються для вираження здивування чи розчарування з приводу чогось:

So, what's the point of even repeating a talking point that stupid? [4]

So, what's the point? Is that the worst thing you have ever heard here? [4]

Nothing is going to bring him back. What's the use? What's the point? [4]

Eat some of that junk food, curl up in one of those plastic seats, and make the best of it. What's the use complaining? [4]

Отже, розмовні форми запитань в англійській мові включають непрямі запитання, сегментовані запитання, ехо-питання, емфатичні та риторичні запитання. Кожна з цих форм має свої особливості і вживається відповідно до ситуації та стилю мовлення.

Граматичний наголос є важливим аспектом розмовної англійської мови. Така структура називається наголосом, яка служить для логічного аналізу певної частини речення. Для створення наголосу використовуються лексичні, синтаксичні, фонетичні та графічні засоби. Розглянемо основні типи граматичних наголошених структур.

Підсилювальне «do» вживається в стверджувальних і наказових реченнях у поєднанні з інфінітивом основного дієслова, при цьому зберігається прямий порядок слів, наприклад:

Well, you know, if you really think you have all your paperwork in hand and it's just a matter of sitting down and doing it, by all means, do it, better to get it over with. And do be careful. [4]

Ця підсилювальна конструкція допомагає привернути увагу до певної частини речення і таким чином підкреслити цю частину на тлі всього речення:

Oscar winners own the stage for just 45 seconds. So do be brief. [4]

Допоміжне дієслово додає елемент посилення (наголосу). Такі речення тісно пов'язані з сильними емоціями мовця, виражають втому, невдоволення, гнів тощо, наприклад:

If the economy is not doing well, if some of these concerns do come true, what does that mean for the president? [4]

And I can foresee a scenario some years in the future where the United States may have to restrain the French because they do behave barbarously. You know, I've seen what they do around the world. [4]

"Do" можна вживатися майже з усіма конструкціями наказового способу, будучи поставленим на початку речення.

Подвійне заперечення – це граматична структура, у якій два слова (конструкції) із заперечним значенням вживаються разом в одному реченні для вираження певної думки. У розмовній англійській мові подвійне заперечення виконує експресивну функцію, наприклад:

But suppose I don't know nothing except you're Jasper's nephew? [4]

They didn't take nothing because there was nothing for them to take [4]

Заперечна частка "*not*" в поєднанні з заперечним префіксом прикметника або прислівника підсилює будь-яку частину речення, крім підмета і додатка, наприклад:

It is not impolite to address God by repeating the same things or by asking him to prove what he has already said in his Word. [4]

This sort of pseudo reputation, whether for good or for evil, is not uncommon in the world. [4]

There was quite a deal of evidence that that amount of money was by no means unusual so far as his situation was concerned. [14]

У усному мовленні легко створити наголос за допомогою прислівників, які передають ставлення мовця до змісту висловлювання: *obviously, surprisingly, anyway, so, admittedly, apparently, fortunately, luckily, frankly, incidentally, by the way, understandably,* наприклад:

Surprisingly, I could pretty much almost do all the things the six-year-olds could do, at two. [4]

Yes and look at this, but he looks like a tiny little forklift. Anyway, this is another step in the right direction for AI. [4]

Mr. Cooper, luckily, is well qualified to keep such comic material within range of masculine bearability. [4]

У розмові ці прислівники використовуються, щоб представити, додати або висловити інформацію. Зазвичай вони ставляться на початку або в кінці речення і на письмі розділяються комою:

Well, there you go. That's good. Anyway, by the way, President Donald Trump just taking on a different publication here, tweeting in the last hour: 'How much longer will the failing New York Times, with its big losses and massive unfunded liability and nonexistent sources, remain in business?' [4]

Іншим способом створення розмовного наголосу є використання парентетичних (вставних) конструкцій з інфінітивами чи прислівниками на кшталт *"to be honest", "to tell the truth", "frankly speaking", "generally speaking", "roughly speaking",* наприклад:

But, frankly speaking, I don't see anything wrong in them adding their own questions, because the main question still stayed, whether they are for their renewed union or they are not. [4]

Needless to add, I took care before leaving to lift, forever and adequately, this source of reproach. [4]

Her bodice was of peacock blue and the whole effect was quite dazzling, and strange to say very becoming. [4]

Прийменникові звороти також виконують роль вставних слів і надають мовленню плавності: *"in a word", "in truth", "in my opinion", "in short", "on the contrary", "at least", "by the way",* наприклад:

In short, he may have title in fee simple, but the community has a title superior. [4]

At least, she spoke about him, and asked me to keep my eyes open and to say a good word for him, when I can. [4]

Вставні слова, що вживаються для уточнення, доповнення чи пояснення змісту речення, – це речення або словосполучення, що виступають у рамках одного висловлювання. Ці конструкції доповнюють, уточнюють і пояснюють об'єктивний зміст речення, іноді з суб'єктивним відтінком. Зазвичай автор використовує ці конструкції в контексті, щоб представити інформацію, яка була викладена у промові.

Вчені стверджують, що вивчення емоційності можливо завдяки детальному аналізу емоцій, які є суб'єктивними реакціями людей і тварин на

зовнішні та внутрішні подразники. Ці емоції відображають почуття людини щодо свого особистого життя та навколишнього життя, яке проявляється у вигляді задоволення, незадоволення, радості, страху та інших емоцій [5].

Емоції є важливою частиною психології людини і проявляються у всіх сферах людської діяльності та духовного життя. Вони допомагають оцінити значення явищ і ситуацій, а також служать одним з основних методів внутрішньої регуляції психічної діяльності і поведінки. Емоції впливають на всі сторони життя людини і пронизують її комунікативну діяльність, відбиваючись на всіх рівнях мови та мовлення.

Усне вираження емоцій в англійській мові передбачає використання спеціальних граматичних конструкцій і слів, які виражають емоційне ставлення мовця до сказаного. Вираження емоцій у розмовній мові на граматичному рівні відбувається за допомогою конструкцій:

– *What (a/an) + (прикметник) + іменник:*

What a pitiful face it was, this weary, loosened, futureless old face above him! [4]

What a fearful thing, something was boring away like a mole! [4]

What a fine tall young man he is, and what a gift of the gab" [4]

– *That's/How + прикметник:*

But how awful it is that family life is so brutal for so many in our region that they are forced to flee in such distressingly large numbers. [4]

That's amazing when you think about how physically demanding the game is nowadays. [4]

Іншою особливістю розмовного вираження емоцій є використання вигуків, наприклад:

Blimey! Whatever have you got in there? [4]

In the end, you've got a study of unusually compliant and stable people and oops! [4]

Вигуки є важливою частиною усного вираження емоцій. Це короткі слова або звуки, які виражають сильні емоції, такі як радість, біль, здивування, страх тощо, наприклад:

So, they tracked him down, and he said, Oh, no, she's a fruitcake, she's made it all up, which drove my family and friends crazy. [4]

I thought, jeez, if I got struck by lightning, I wonder how long it will take for someone to find my body. [14]

One wrong move, a glitch, an unforeseen combination of switches thrown, and pff! [4]

Використання вигуків у мовленні сприяє збагаченню виразності й емоційності мовлення, що є важливою стороною спілкування.

Нарешті, слід мати на увазі, що розмова є живим процесом, який постійно розвивається та змінюється залежно від контексту, теми, соціального та культурного середовища. Тому важливо знати не тільки особливості розмовного мовлення, а й уміння адаптуватися до нього й ефективно використовувати його в спілкуванні з іншими людьми.

Список використаних джерел:

1. Бибик С. П. Диференційні ознаки розмовно-побутового стилю літературної мови. *Українська мова*. 2011. № 4. С. 22–31

2. Дудик П. С. Стилістика української мови: Навчальний посібник. Київ: Видавничий центр «Академія», 2005. 368 с.

3. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми: Сумський державний університет, 2011. 187 с.

4. COCA Corpus. 2023. URL: https://www.english-corpora.org/coca/

5. Chafe W. Integration and involvement in speaking, writing, and oral literature. Spoken and written language: Exploring orality and literacy/ ed. Deborah Tannen. Norwood, New Jersey: Ablex, 2008. P. 35–53

Anton Yahidka. Grammatical Features of English Qolloquial Language

The article deals with the grammatical peculiarities of spoken language in both morphological and syntactic aspect. The author emphasizes that speech is a living process that is constantly evolving and changing depending on the context, topic, social and cultural environment. Therefore, it is important to know not only the peculiarities of spoken language, but also the ability to adapt to it and use it effectively in communication with other people.

Key words: colloquial language, ellipse, inversion, pleonasm, interjections, exclamations

УДК 81'246.3:(331.546:316.476)(045)

Александрова Т. О.,
здобувачка ВО
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна
Науковий керівник: Тільняк Н. В.

МУЛЬТИЛІНГВІЗМ ЯК КОНКУРЕНТНА ПЕРЕВАГА В ПРОФЕСІЙНІЙ КОМУНІКАЦІЇ

У статті досліджується значення мультилінгвізму в умовах сучасного глобалізованого ринку праці. Розглядається як знання кількох мов розширює професійні можливості спеціалістів, підвищує їхню цінність для роботодавців, полегшує адаптацію до міжнародного середовища та міжкультурну взаємодію. Зазначається, що мультилінгвізм сприяє розвитку когнітивних здібностей, таких як адаптивність, гнучкість мислення та мультизадачність, що є важливими для кар'єрного зростання фахівців.

Ключові слова: мультилінгвізм, конкурентоспроможність, міжнародна комунікація, міжнародний ринок праці, кар'єрний ріст

В умовах сучасного ринку праці мультилінгвізм набуває все більшої актуальності. Бути багатомовним дозволяє спеціалістам мати більше можливостей для професійного зростання та взаємодії з представниками іноземних культур. Багатомовність полегшує інтеграцію спеціалістів в глобальну професійну спільноту, роблячи їх більш конкурентоспроможними.

Динаміка міжкультурної бізнес-комунікації змінилася через глобалізацію, і багатомовність стала важливою складовою для будь-якого спеціаліста. Англійська мова, яка досі залишається єдиною мовою для Інтернету та глобального бізнесу, втрачає привабливість на відміну від багатьох інших мов. Наприклад, відсоток китайської мови у світовій торгівлі становив 5% у 2000 році, у 2009 році він становив 20%. Водночас відсоток англійської мови у цьому контексті у 2000 році був 51%, а у 2009 році – 29% [2]. Це свідчить про зміни мовної політики у бізнес-середовищі, де володіння декількома мовами тепер є вимогою для ефективної роботи на міжнародному рівні.

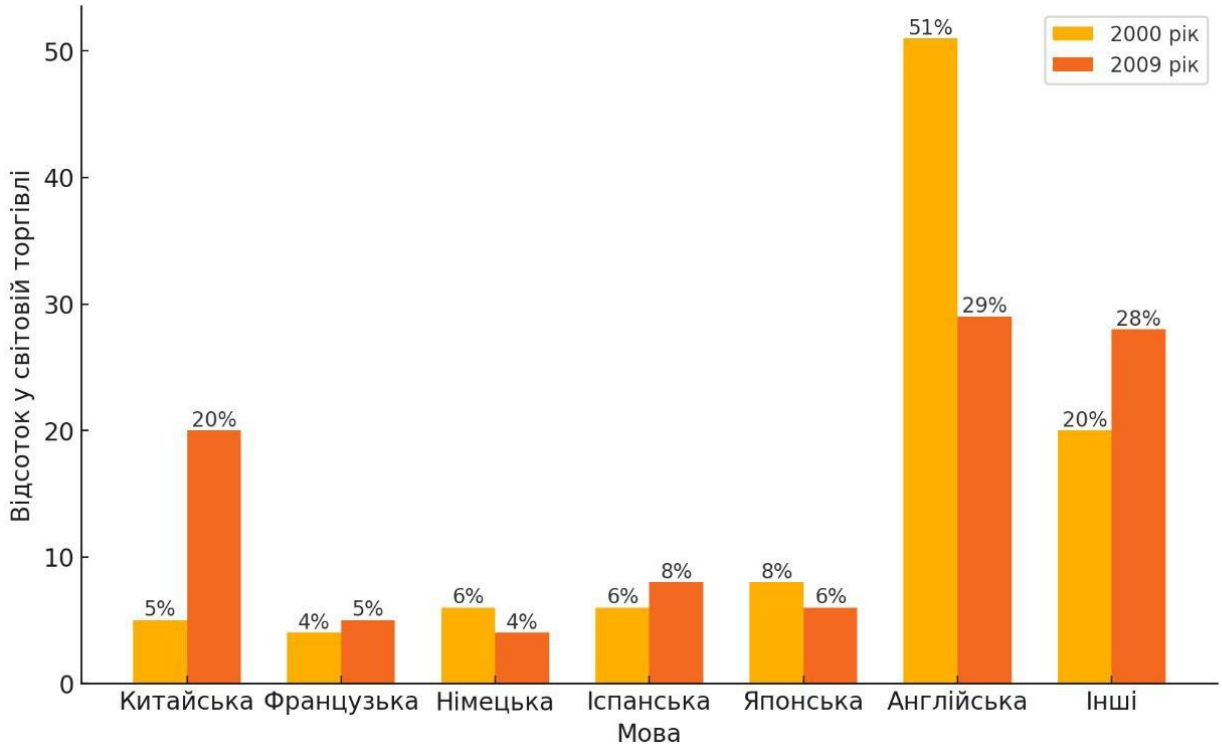

Рисунок 1. Відсоток використання різних мов у світовій торгівлі (2000 та 2009 рр.)

Ці зміни є настільки мультикультурними, що змушують професіоналів поводитися інакше у професійних умовах. Сучасний ринок праці підкреслює мобільність до таких заходів, що якщо раніше для спеціаліста було достатньо мати лише професійні знання, то сьогодні ефективна професійна комунікація з представниками різних культур стала однаково важливою. Такі працівники можуть значно легше адаптуватися до міжнародних проєктів, міжкультурних команд і демонструвати гнучкість у міжкультурному бізнесі.

У таких обставинах здатність говорити кількома мовами не лише надає можливість спеціалізації, але й підвищує цінність таких фахівців у очах міжнародних роботодавців. Мовне різноманіття сприяє доступу до міжнародної інформації, дозволяє вивчати культурні особливості ринків та полегшує встановлення зв’язків з іноземними партнерами. Володіння іноземними мовами допомагає подолати мовні бар’єри та задовольнити специфічні потреби клієнтів, піднімаючи обслуговування та комунікацію на новий рівень.

Працівник також краще усвідомлює культурні особливості, менталітет і очікування представників різних націй завдяки мультилінгвізму. Така багатомовна присутність сприятиме розвитку міцних бізнес-відносин, які існуватимуть і надалі без можливих непорозумінь через різницю в мовній культурі. Це є значущим не лише для домінування окремої професії, але і для успіху організації у просуванні на міжнародному ринку, де конкуренція дуже велика [6].

Опитування ACTFL 2019 року стверджує, що попит роботодавців на працівників, які говорять кількома мовами, продовжує зростати, особливо у сферах, що потребують постійної міжкультурної взаємодії, таких як охорона здоров'я (64%), торгівля (59%), освіта (57%), професійні та технічні послуги (55%) і будівництво (54%). Саме в цих секторах розмовляти декількома іноземними мовами робить можливим досягнення бажаних цілей за коротший період часу і більш ефективним способом [3].

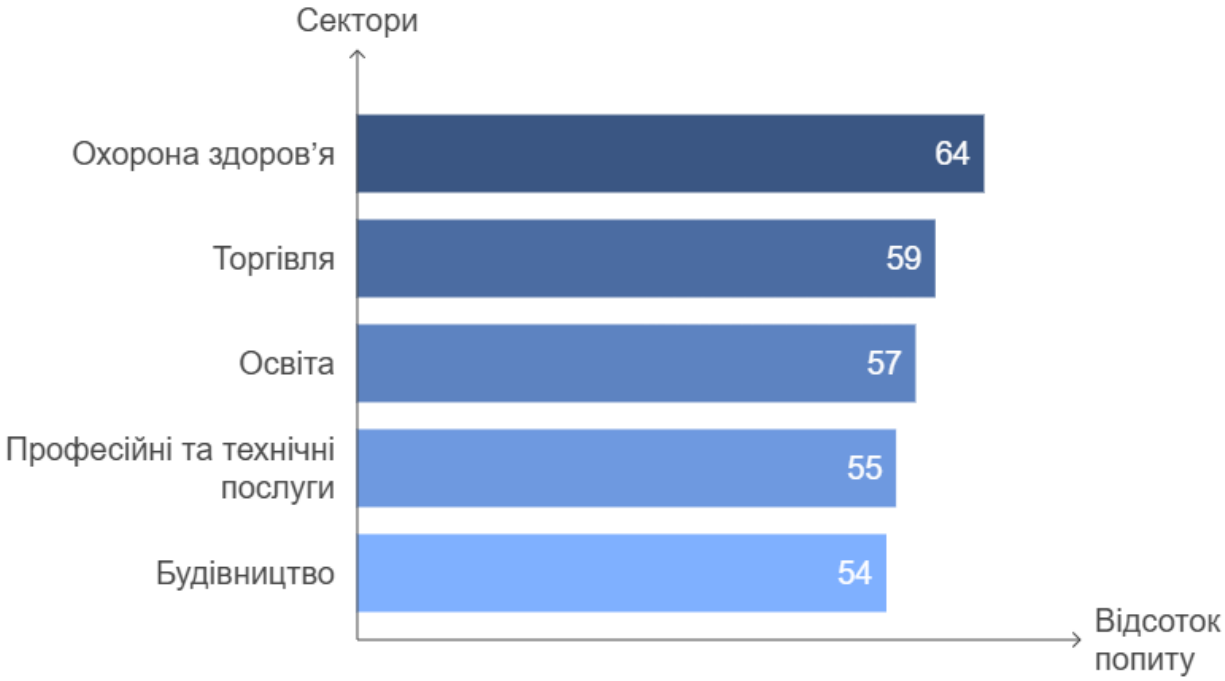

Рисунок 2. Попит на багатомовних працівників за секторами (Опитування ACTFL 2019 року)

У міжнародному бізнесі знання кількох мов дозволяє швидко розуміти потреби партнерів і клієнтів, що є важливим аспектом для встановлення довірливих відносин і розвитку співпраці. Це сприяє побудові позитивного іміджу компанії, підвищує її авторитет на світовій арені та полегшує адаптацію до нових ринків. Крім того, завдяки володінню мовами працівник може працювати в інтернаціональних командах, що зменшує потребу в перекладах, економить час і витрати, а також сприяє взаєморозумінню та продуктивності в колективі.

Працівники, які володіють кількома мовами, мають значно більше можливостей для кар'єрного зростання. Знання іноземних мов дозволяє їм займати відповідальні посади, зокрема, пов'язані з міжнародними проєктами та комунікацією з іноземними партнерами. Мультилінгвізм підвищує шанси на швидке кар'єрне зростання завдяки здатності швидко включатися у нові робочі процеси, розумінню культурних аспектів професійної діяльності та довірі з боку колег і керівництва [4].

Крім того, дослідження показують, що мультилінгвізм розвиває когнітивні здібності, такі як мультизадачність, здатність швидко перемикатися між завданнями, адаптивністю та гнучкістю мислення [1]. Ці якості особливо цінуються на сучасному ринку праці, де успішність фахівця часто залежить від його здатності швидко приймати рішення та розв'язувати різні проблеми. Знання іноземних мов також відкриває доступ до широкого кола інформаційних ресурсів інших країн, що сприяє глибшому розумінню глобальних тенденцій і підтримує фахівця на високому рівні обізнаності у своїй галузі.

Отже, ми можемо зробити висновок, що мультилінгвізм може вважатися важливою конкурентною перевагою у професійній діяльності в контексті глобалізації. Багатомовні співробітники не лише підвищують власну професійну компетентність, але й сприяють успішному розвитку компаній, у яких працюють [5]. Знання іноземних мов забезпечує доступ до нових ринків, підвищує рівень міжкультурного розуміння, що є ключовим фактором для міжнародної співпраці, а також розширює кар'єрні можливості для спеціалістів. Багатомовність збагачує людину культурно та інтелектуально, роблячи її більш космополітичною і здатною активно спілкуватися на різну культурну тематику [6].

Мультилінгвізм також допомагає підвищити інноваційний потенціал компаній, оскільки їхні багатомовні співробітники можуть черпати натхнення з різноманіття культур і різних способів підходу до завдань. У командах здатність знати та розуміти, як думають інші люди, дозволяє їм знаходити креативні альтернативні рішення та нові концепції, що є позитивним для бізнесу, де існує велика конкуренція. Крім того, знання та взаємодія з різними мовами покращує культурне розуміння та розвиває відкритість, що, в свою чергу, полегшує спілкування з міжнародними партнерами. Тому багатомовність не лише покращує професійний досвід та якості особи, але також може бути фактором, який підтримує розвиток бізнесу та створює нові сфери інновацій і успіху на глобальному рівні.

Список використаних джерел:

1. Association between multilingualism and cognitive performance among older adults in rural southern India. *PMC PubMed Central*. 2024. URL: https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC10927057/#:~:text=Recent%20studies%20have%20shown%20that,hence%2C%20maintains%20the%20cognitive%20reserve

2. Ingela Bel Habib. Multilingual Skills provide Export Benefits and Better Access to New Emerging Markets. *Sens Public*. 2011. URL: https://assises.observatoireplurilinguisme.eu/images/Economique_et_social/Economie_des_langues/SensPublic_Ingela_Bel_Habib_Report_Multilingual_Skills.pdf

3. Nogueira S. The Strategic Advantages of Being a Multilingual Manager. 2024. URL: https://www.linkedin.com/pulse/strategic-advantages-being-multilingual-manager-salett-nogueira-kg0df.
4. Projoga A. V., Pakhmutova Y. D., Lapteva I. V. Multilingualism in a Global World: Advantages, Problems and Development Prospects 2023. URL: https://cyberleninka.ru/article/n/multilingualism-in-a-global-world-advantages-problems-and-development-prospects/viewer
5. Жаботинська С. А. Мультилінгвальність в Україні: наукові засади. URL: https://www.fulbright.org.ua
6. Панасюк Ю. В Мультилінгвальність в українському суспільстві. *Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство*. Том 2. № 8. 2017. С 37–40

Tetiana Aleksandrova. Multilingualism as a Competitive Advantage in Professional Communication

The article explores the importance of multilingualism in today's globalized labor market. It is considered how knowledge of several languages expands the professional capabilities of specialists, increases their value for employers, facilitates adaptation to the international environment and intercultural interaction. It is noted that multilingualism contributes to the development of cognitive abilities, such as adaptability, flexibility of thinking and multitasking, which are important for the career growth of specialists.

Key words: multilingualism, competitiveness, international communication, international labor market, career development

УДК 811.111:(316.77:34-051)(045)

Дзевицька Л. С.,
к.пе.н., доцент
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету внутрішніх справ,
м. Кривий Ріг, Україна

АНГЛІЙСЬКА ЯК ЗАСІБ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАЦІЇ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ

У статті розглядається важливість англійської мови як ключового інструменту професійної комунікації для юристів в умовах глобалізації. Англійська мова вже не обмежується лише перекладом документів чи складанням міжнародних контрактів, вона стала основним засобом спілкування в міжнародних юридичних організаціях, судових розглядах та правових консультаціях. Метою статті є аналіз ролі англійської мови в юридичній практиці, дослідження специфіки юридичної лексики та термінології, а також визначення методів ефективного навчання англійської мови для юристів.

Ключові слова: англійська мова, професійна комунікація, юридична лексика, міжкультурна комунікація, юридичний переклад, правова термінологія

В умовах глобалізації міжнародних відносин та розширення міждержавних зв’язків англійська мова стала важливим інструментом професійної комунікації для юристів. Її роль у юридичній практиці виходить за межі перекладу документів та складання міжнародних контрактів. Англійська є мовою міжнародних угод, норм і стандартів, активно використовується в міжнародних судових розглядах, а також є основним засобом спілкування в глобальних юридичних фірмах і організаціях. У зв'язку з цим знання англійської мови стає невід'ємною частиною професійної компетенції юристів, що підкреслює важливість її вивчення в рамках юридичної освіти.

Метою даного дослідження є аналіз ролі англійської мови як засобу професійної комунікації для майбутніх юристів. В межах цієї мети передбачається розглянути ключові аспекти, пов’язані з використанням англійської мови в юридичній сфері, вивчити особливості юридичної лексики та термінології, а також визначити методи ефективного навчання англійської мови для юристів. Завдання дослідження включають: аналіз специфіки юридичної комунікації англійською мовою, виявлення проблем і викликів, з якими стикаються юристи в міжнародній практиці, а також оцінку ролі англійської мови в судових та договірних процесах.

Для виконання поставлених завдань у роботі буде використано комплексний підхід, який включатиме теоретичний та практичний аналіз. Як теоретичну базу будуть використані статті спеціалістів у галузі юридичної лексики та міжкультурної комунікації, а також дослідження з навчання англійської мови в контексті професійних навичок. Практична частина статті буде орієнтована на аналіз конкретних прикладів використання англійської мови в юридичній практиці, включаючи міжнародні судові розгляди, складання договорів та консультації. Методи аналізу текстів, порівняльне вивчення різних правових систем і практичних ситуацій в міжнародній юридичній практиці дозволять детально розглянути всі аспекти теми.

Англійська як міжнародна мова права. В останні десятиліття англійська мова стала не просто однією з світових мов, а й провідним засобом міжнародної юридичної комунікації. Причиною цього явища є домінування англомовних країн у міжнародній політиці, економіці та праві. Англійська мова стала офіційною мовою багатьох міжнародних організацій, таких як ООН, Всесвітня торговельна організація (ВТО), Міжнародний валютний фонд (МВФ), а також міжнародних судів і трибуналів, включаючи Міжнародний суд ООН і Європейський суд з прав людини. У зв’язку з цим знання англійської мови є

невід’ємним елементом підготовки юристів, які працюють у міжнародній сфері, будь то приватні юридичні фірми, міжнародні корпорації чи державні установи.

Застосування англійської мови в міжнародних договорах і угодах. Англійська активно використовується в складанні та укладанні міжнародних договорів і угод. Вона стала де-факто стандартом при розробці контрактів, угод про співпрацю, торговельних угод, а також у сфері інтелектуальної власності, фінансових угод і багатьох інших правових сферах. Причина цього криється в тому, що англійська мова дозволяє забезпечити універсальність і чіткість юридичних текстів, що особливо важливо при взаємодії різних правових систем. В більшості випадків англійська мова використовується як робоча мова для переговорів, складання текстів документів і їх подальшого перекладу, що дозволяє уникнути юридичних невідповідностей і непорозумінь.

Важливість англійської мови в судовій практиці та правовому консультуванні. В сфері судової практики англійська мова займає особливе місце, оскільки саме на ній часто проводиться правове консультування, вирішення спорів та навіть судочинство в міжнародних судах. Багато суперечок між державами чи комерційними структурами, які мають міжнародний характер, вирішуються англійською мовою, особливо в таких міжнародних судових органах, як Міжнародний арбітраж, Міжнародний суд ООН, а також в арбітражних і судових органах, що працюють в рамках ВТО та інших міжнародних інституцій. Знання англійської мови дозволяє юристам ефективно представляти інтереси своїх клієнтів в цих органах, грамотно складати юридичні документи, а також брати участь у засіданнях і підготовці юридичних висновків.

Англійська мова відіграє ключову роль і в галузі правового консультування. Для юристів, які працюють з міжнародними клієнтами, здатність спілкуватися англійською мовою не тільки розширює можливості для професійного зростання, але й є необхідністю. Багато юридичних питань, таких як захист прав і інтересів у різних юрисдикціях, вирішення питань оподаткування, суперечки з інтелектуальної власності або трудового права, вирішуються через міжнародні консультації та угоди, для яких англійська є загальною мовою спілкування. Таким чином, знання англійської мови дозволяє юристу не тільки розширювати горизонти своєї професійної діяльності, але й підвищувати конкурентоспроможність на світовому ринку юридичних послуг.

Участь у міжнародних судових розглядах. Для юристів, які представляють інтереси клієнтів у міжнародних судах, знання англійської мови стає обов'язковим. Багато міжнародних судів і арбітражів, зокрема Міжнародний комерційний арбітраж (ICC), проводять розгляди виключно англійською мовою.

Юристам необхідно не лише володіти мовними навичками, але й розуміти юридичну термінологію, використовувати точні формулювання та норми, що вимагає високого рівня підготовки. Крім того, в міжнародних судах можуть проводитись слухання за участю представників різних країн, що ставить англійську мову в якості головного засобу міжкультурної юридичної комунікації.

Правові стандарти та уніфікація норм. Англійська мова стала основною мовою розробки та затвердження міжнародних правових норм і стандартів. Це особливо важливо для юристів, які працюють у міжнародній торгівлі, захисті прав людини, охороні навколишнього середовища, боротьбі з корупцією та інших сферах міжнародного регулювання. В цих областях англійська мова використовується для складання міжнародних конвенцій, стандартів і рекомендацій, які потім реалізуються в національних правових системах. Юристи, які мають хороші знання англійської мови, здатні оперативно адаптувати національне законодавство до міжнародних стандартів і активно брати участь у розробці нових правових актів.

Практична значущість англійської мови для юристів. В останні роки англомовні юридичні фірми та міжнародні організації пропонують юристам унікальні кар'єрні можливості, що вимагають хорошого знання англійської мови. Без цього знання неможливо успішно працювати в таких галузях, як міжнародний арбітраж, транснаціональні угоди, захист інтересів у міжнародних судах, а також представлення інтересів у закордонних компаніях і правових установах. Вміння працювати з англомовними правовими текстами, такими як контракти, судові акти та нормативно-правові документи, дозволяє юристам уникати юридичних ризиків і помилок, пов'язаних з неправильним тлумаченням текстів.

Роль англійської мови в правовій освіті. Важливість англійської мови для юристів також полягає в тому, що вона відкриває доступ до світових освітніх ресурсів. Багато міжнародних підручників, наукових публікацій, спеціалізованих журналів та онлайн-курсів з права публікуються саме англійською мовою. Це дає можливість юристам не лише отримувати актуальну інформацію про світові правові тенденції, але й обмінюватися досвідом з колегами з різних країн. Для студентів юридичних факультетів знання англійської мови стає важливим компонентом їх професійної підготовки, оскільки воно дозволяє освоювати спеціалізовану літературу та брати участь у міжнародних програмах обміну.

Основні категорії юридичної лексики. Юридична лексика є специфічною областю мови, що використовується в правовій практиці та характеризується високим рівнем точності і строгості. Основні категорії юридичної лексики включають правову мову, процесуальну мову та договірну мову. Правова мова охоплює загальні терміни, що використовуються для позначення правових понять і категорій, таких як «право», «власність», «відповідальність», «обов'язки» тощо. Процесуальна мова включає терміни, пов'язані з процедурами та діями в судових і адміністративних органах, наприклад, «позовна заява», «перевірка доказів», «вирок», «судовий процес». Договірна мова застосовується в контрактній практиці і включає терміни, як-от «сторони», «обов'язки», «умови контракту», «права та обов'язки сторін». В кожному з цих видів мови важливим аспектом є точність термінів, які повинні бути чітко визначені, щоб уникнути правових непорозумінь.

Переклад юридичних термінів і проблеми еквівалентності. Однією з важливих проблем, з якими стикаються юристи та перекладачі юридичних текстів, є проблема перекладу юридичних термінів та їх еквівалентності. Юридичні системи різних країн можуть суттєво відрізнятися, і деякі терміни, що використовуються в одній правовій системі, не мають точних аналогів у іншій. Наприклад, англійський термін «common law» не має повного аналога в більшості країн континентальної правової системи, таких як Росія чи Німеччина. Перекладач або юрист, який працює з міжнародними контрактами чи судовими актами, повинен ретельно підходити до вибору еквівалентних термінів, щоб зберегти юридичну точність і уникнути непорозумінь. Часто це вимагає використання пояснень або створення нових термінів, які в найбільшій мірі відображають сутність правового поняття в іншій правовій системі.

Проблеми юридичної мови: точність і двозначність. Юридична мова відрізняється від звичайної мови високим рівнем точності, оскільки від використання терміна в його правильному контексті може залежати правова доля справи та прав. Однак у юридичних текстах часто зустрічаються ситуації, коли терміни чи фрази можуть мати кілька значень залежно від контексту. Це може призвести до двозначності та різних трактувань юридичних норм. Наприклад, слово «обов'язок» може означати як правову обов'язок (обов'язок перед державою), так і зобов'язання за контрактом між приватними особами. Такі ситуації вимагають від юристів, суддів та законодавців особливої обережності при складанні та тлумаченні юридичних документів, а також чіткого розуміння контексту.

Юридична термінологія як інструмент захисту прав. Точність юридичної термінології необхідна для того, щоб забезпечити захист прав і законних інтересів сторін, які беруть участь у правових процесах. Недостатня точність або неправильне використання юридичних термінів може призвести до юридичних помилок, що, в свою чергу, може вплинути на результат судового розгляду або на правові наслідки договору. Наприклад, помилка в тлумаченні терміна «власність» може призвести до неправомірного позбавлення когось права на майно або до неможливості захистити права власника. Тому розуміння і грамотне використання юридичної лексики важливо не тільки для юристів, але й для всіх учасників правового процесу, включаючи суддів, адвокатів, державних службовців і приватних осіб.

Специфіка юридичних термінів в міжнародній практиці. В міжнародній практиці юридичні терміни часто стикаються з ще більшими проблемами перекладу та інтерпретації. Різні правові системи можуть використовувати однакові терміни в різних контекстах. Наприклад, термін «contract» в англомовних країнах може охоплювати більш широкий спектр угод, ніж аналогічне поняття в цивільному праві, де «контракт» може обмежуватися певними видами угод, закріплених у Цивільному кодексі. Таке невідповідність вимагає від юриста високої кваліфікації в галузі міжнародного права, щоб розуміти контексти та відмінності в значенні термінів і грамотно використовувати їх при складанні або тлумаченні міжнародних документів.

Розвиток юридичної термінології в умовах глобалізації. В умовах глобалізації правові системи різних країн стають все більш взаємопов'язаними, що впливає на розвиток юридичної лексики. Зростаюча міжнародна торгівля, розвиток міжнародних правових норм, а також збільшення числа транснаціональних корпорацій ведуть до активного запозичення термінів з англійської мови та інших іноземних мов. Наприклад, в російському праві почали використовуватися такі запозичені терміни, як «due diligence», «compliance», «intellectual property» та інші. При цьому важливо не тільки правильно перекласти ці терміни, але й адаптувати їх до особливостей національної правової системи, щоб зберегти юридичну точність та відповідність національному законодавству.

Проблеми двозначності і правової невизначеності. Однією з найпоширеніших проблем у юридичній лексиці є двозначність термінів. Іноді, незважаючи на старання законодавців, деякі правові терміни залишаються невизначеними або піддаються різним трактуванням. Наприклад, терміни «розумний строк» або «суттєві зміни» можуть бути інтерпретовані по-різному

залежно від контексту, що створює невизначеність у правозастосовній практиці. Це вимагає особливої уваги з боку юристів, які повинні вміти працювати з такими термінами та враховувати можливі правові наслідки їх різного трактування.

Застосування юридичної лексики в судовій практиці та її наслідки. Точність юридичної термінології має важливе значення в судовій практиці. Судді, адвокати та прокурори повинні використовувати юридичні терміни з максимальною точністю, щоб уникнути правових помилок, які можуть вплинути на рішення суду. Несоответствие або неправильне тлумачення терміну може призвести до неправильного застосування закону або навіть до скасування судового рішення. В цьому контексті знання та грамотне використання юридичної лексики є основою для справедливого та об'єктивного правосуддя.

Англійська мова в контексті міжнародних угод та контрактів. Англійська мова відіграє важливу роль в міжнародних угодах та контрактах. Вона є однією з офіційних мов у більшості міжнародних організацій, таких як ООН, Світова торгова організація (СОТ), Міжнародний валютний фонд (МВФ) та інші. Використання англійської мови в цих контекстах дозволяє забезпечити єдність і точність формулювань юридичних документів, а також полегшує комунікацію між сторонами, що представляють різні мовні та правові системи. В договорах та угодах на міжнародній арені англійська мова служить засобом досягнення юридичної ясності та запобігання можливих розбіжностей, пов'язаних з інтерпретацією умов.

Англійська мова в міжнародних судах і трибуналах. Англійська мова також має ключове значення в міжнародних судах і трибуналах. Міжнародний суд ООН, Міжнародний кримінальний суд (МКС) та інші судові органи використовують англійську як одну з основних робочих мов. Це забезпечує доступність судових процесів для учасників з різних країн і дозволяє суддям і адвокатам, що говорять різними мовами, ефективно взаємодіяти. Важливість англійської мови полягає в тому, що вона сприяє гармонізації правових норм і практик, а також надає можливість учасникам судових розглядів повноцінно висловлювати свої позиції в правовому контексті.

Переклад юридичних текстів на англійську мову. Переклад юридичних текстів на англійську мову вимагає високого рівня точності та глибоких знань юридичної термінології, щоб зберегти зміст і юридичну силу оригіналу. В міжнародному праві важливість правильного перекладу полягає в тому, що будь-яке непорозуміння або помилка можуть призвести до юридичних наслідків, таких як порушення зобов'язань або розбіжності між сторонами. Процес

перекладу юридичних документів включає не тільки лексичний, але й культурний контекст, оскільки правові системи різних країн можуть суттєво відрізнятися. Перекладачі повинні враховувати специфіку термінології та юридичних процедур кожної юрисдикції.

Адаптація юридичних текстів для міжнародної аудиторії – це ще один важливий аспект, пов'язаний з англійською мовою в міжнародному праві. Важливо не лише перекласти текст, але й адаптувати його з урахуванням різних правових традицій та практик. Наприклад, у країнах з англосаксонською та континентальною правовими системами можуть бути відмінності у правових термінах і процедурах, що вимагає особливого підходу при підготовці та адаптації документів. Англійська мова, як мова міжнародного спілкування, повинна враховувати ці відмінності, щоб уникнути непорозумінь при інтерпретації угод чи рішень.

Використання точної та єдиної термінології в міжнародних угодах і договорах має вирішальне значення для забезпечення правової визначеності та стабільності. Англійська мова надає великий набір юридичних термінів, які часто використовуються в міжнародній практиці, що сприяє уніфікації правових норм. Однак важливо пам'ятати, що в різних країнах та правових системах можуть існувати різні інтерпретації однакових термінів, що вимагає особливої уваги з боку юристів і перекладачів. Усунення таких розбіжностей часто стає завданням правових фахівців, які працюють у сфері міжнародного права.

У процесі міжнародних переговорів англійська мова часто використовується як засіб досягнення консенсусу та погодження умов угод. Сторони, які представляють різні культури та правові системи, можуть стикатися з труднощами в розумінні одне одного, особливо коли йдеться про складні юридичні питання. У цьому контексті англійська мова служить своєрідним посередником, який дозволяє уникнути непорозумінь і досягти компромісу між сторонами. Уміння вести переговори англійською мовою і розуміти її юридичну специфіку стає важливим навиком для дипломатів, юристів і представників міжнародних організацій.

В останні десятиліття англійська мова продовжує зберігати свою домінуючу роль в міжнародному праві, незважаючи на глобалізацію та зростаючу роль інших мов. У майбутньому вона, ймовірно, залишатиметься основною мовою юридичної практики, особливо в міжнародних судах, організаціях і дипломатичних переговорах. Однак з розвитком багатомовних міжнародних інститутів та систем перекладу англійська мова буде взаємодіяти з

іншими мовами, створюючи нові виклики для юристів, перекладачів та міжнародних фахівців.

В сучасному світі англійська мова є основним засобом комунікації для юристів, які працюють з міжнародними клієнтами. Для юристів, які спеціалізуються на міжнародних справах, володіння англійською мовою є необхідною умовою для ефективного ведення переговорів, складання контрактів і вирішення юридичних питань. Клієнти можуть знаходитися в різних країнах і говорити різними мовами, але англійська служить універсальним каналом для спілкування. Це дозволяє юристам з різних правових систем забезпечувати розуміння і вирішувати юридичні завдання без посередництва перекладачів, що прискорює процес роботи і зменшує ризик непорозумінь.

У сфері міжнародного права юристи часто співпрацюють з колегами та партнерами з інших країн, що вимагає використання англійської мови для підтримки чіткої та продуктивної комунікації. Багато правових і бізнес-процесів, таких як обмін документами, погодження умов контрактів, а також робота над спільними проектами, відбуваються англійською мовою. Це не лише спрощує взаємодію, але й сприяє стандартизації правових підходів і процедур у міжнародній практиці. Крім того, знання англійської мови допомагає юристам бути в курсі останніх змін в міжнародному праві та правових нормах, оскільки значна частина професійної літератури, наукових публікацій та правових новин виходить саме англійською.

Юридична практика на міжнародній арені активно включає участь у конференціях, семінарах та інших професійних заходах. У більшості випадків такі події проводяться англійською мовою, що дає можливість юристам з різних країн обмінюватися досвідом, обговорювати нові законодавчі ініціативи та тенденції у правовій практиці. Участь у таких заходах вимагає не лише високого рівня мовної підготовки, але й уміння ефективно представляти свою точку зору, розбиратися в правових питаннях та вести переговори на міжнародному рівні. Англійська мова в цьому контексті стає не лише інструментом комунікації, але й способом підвищення професійної компетенції.

Окрім усної комунікації, англійська мова активно використовується в юридичних документах, з якими юристи працюють у своїй повсякденній практиці. Це можуть бути договори, угоди, протоколи засідань, скарги та позови, які часто складаються англійською мовою. Особливо це стосується міжнародних угод, в яких сторони з різних країн мають підписати контракт на загальноприйнятій мові. Юристам необхідно бути не лише хорошими

перекладачами, але й експертами в юридичній термінології англійською мовою, щоб забезпечити точність і відповідність правовим стандартам.

Для багатьох юристів, особливо тих, хто працює в міжнародній практиці, вивчення англійської мови виходить за межі базових знань і стає частиною професійної підготовки. Щоб залишатися конкурентоспроможними на глобальному ринку юридичних послуг, юристам необхідно не лише володіти англійською мовою на високому рівні, але й розуміти специфіку юридичної лексики. Це може включати курси підвищення кваліфікації, участь у спеціалізованих навчальних програмах або самостійне вивчення англомовних юридичних джерел. В результаті юристи стають більш ефективними та краще підготовленими до викликів міжнародної практики.

Переговори та врегулювання спорів є невід'ємною частиною юридичної практики, і на міжнародній арені вони часто відбуваються англійською мовою. Юристи, які представляють інтереси компаній або фізичних осіб у міжнародних справах, повинні вміти вести переговори, обговорювати умови контрактів і вирішувати спори з клієнтами та партнерами англійською мовою. Це вимагає не лише високого рівня мовних навичок, але й глибокого розуміння юридичної культури інших країн. Уміння ефективно вести переговори англійською допомагає юристам мінімізувати ризики та досягати найбільш вигідних умов для своїх клієнтів у міжнародних угодах.

Навчання англійської мови для юристів має свої особливості, пов'язані з необхідністю освоєння специфічної юридичної лексики, стилів комунікації та розуміння правових норм, характерних для міжнародної практики. На відміну від загальної мови, юридичний англійський вимагає знань точних термінів, фразеологізмів і виразів, які часто мають особливе значення в контексті закону. Важливим аспектом є також розуміння структури юридичних текстів, таких як контракти, угоди, протоколи судових засідань та інші документи, де точність і ясність виразів мають критичне значення. Викладачі, які працюють з юристами, повинні враховувати не лише загальний рівень володіння мовою, але й здатність студентів застосовувати мову в юридичних ситуаціях.

Для ефективного навчання англійської мови юристів все частіше використовуються спеціалізовані навчальні матеріали, які фокусуються на правовій термінології та практиках. Це можуть бути як підручники, що містять юридичну лексику та граматику, так і реальні приклади юридичних документів, контрактів та судових рішень, які використовуються для практичних завдань. Важливим інструментом є також аудіо- та відеоматеріали, які можуть імітувати реальні юридичні ситуації, такі як переговори або судові процеси. Сучасні

технології дозволяють інтегрувати в навчання елементи віртуальних практик, де юристи можуть навчатися на прикладах з реального життя, що значно підвищує ефективність процесу навчання.

В останні роки для навчання юридичному англійському все активніше використовуються інтерактивні платформи та онлайн-курси. Ці курси пропонують гнучкий формат навчання, який можна адаптувати під потреби кожного студента. Вони включають різноманітні тести, вправи та відеозаняття, що сприяють покращенню навичок читання, письма та аудіювання англійською мовою. Платформи можуть запропонувати індивідуалізовані маршрути навчання, включаючи конкретні напрямки, такі як корпоративне право, міжнародне право або захист інтелектуальної власності, що дозволяє студентам та практикуючим юристам глибше вивчати англійську мову в контексті їхньої професійної спеціалізації.

Симуляції та рольові ігри відіграють важливу роль у навчанні юридичному англійському, оскільки вони допомагають юристам розвивати навички реальної комунікації в юридичному середовищі. Під час таких практик студенти можуть моделювати ситуації, з якими вони можуть зіткнутися в реальному житті, наприклад, проведення переговорів, складання договорів або участь у судових слуханнях. Рольові ігри дають можливість відпрацьовувати комунікаційні навички, такі як аргументація, захист позицій та ведення дискусії, у безпечному і контрольованому середовищі. Це також допомагає розвинути впевненість при використанні юридичного англійського в професійній діяльності.

Метод занурення у професійний контекст є ефективною стратегією навчання, коли юристи безпосередньо працюють з реальними юридичними документами та матеріалами англійською мовою. Це може включати аналіз та складання юридичних документів, переклад текстів, участь у дебатах або симуляціях юридичних процесів. Занурення в професійний контекст допомагає студентам і практикуючим юристам не лише покращувати мовні навички, але й розвивати аналітичне мислення, яке необхідне для успішного застосування мови в юридичній практиці. Це також дозволяє студентам ознайомитися з нюансами мови, що використовується в різних правових системах.

Сучасні технології відіграють важливу роль у навчанні юридичному англійському. Використання таких інструментів, як онлайн-словники юридичних термінів, програми для автоматичного перекладу або додатки для тренування вимови та акценту, значно прискорює процес навчання. Онлайн-курси можуть включати відеоуроки з реальними юридичними ситуаціями, записи судових процесів або інтерв'ю з практикуючими юристами, що допомагає

студентам занурюватися в реальні юридичні контексти. Віртуальні симуляції, де студенти можуть брати участь у судових розглядах або переговорах, також допомагають розвивати навички спілкування та критичного мислення в юридичному середовищі.

Один із ключових аспектів успішного навчання англійської мови для юристів – це регулярна зворотна зв'язок. Викладачі повинні не лише перевіряти знання студентів, але й коригувати їхні помилки, пояснюючи нюанси юридичної мови та пропонуючи альтернативні формулювання. Індивідуальні консультації допомагають юристам зосередитися на їхніх конкретних слабких місцях, будь то робота з юридичними текстами, мова в переговорних ситуаціях або написання юридичних документів. Такий підхід дозволяє кожному студенту досягати максимально високих результатів, розвиваючи як мовні, так і професійні навички.

Одна з найбільших проблем, з якою стикаються юристи при використанні англійської мови, – це труднощі перекладу юридичних текстів. Юридична термінологія часто є дуже специфічною, і слова, що використовуються в одній мові, не завжди мають точний аналог в іншій. Наприклад, в англійській мові можуть бути терміни, яких не існує в інших правових системах, або навпаки, для позначення одного й того самого поняття можуть використовуватися різні терміни. Це особливо складно при перекладі договорів, судових рішень чи нормативних актів, де точність та юридична сила виразів є критичними. Помилки в перекладі можуть призвести до юридичних наслідків, таких як порушення зобов'язань або непорозуміння між сторонами, що робить задачу перекладу особливо важливою і такою, що вимагає високого рівня професіоналізму.

Багато юристів і студентів юридичних факультетів стикаються з проблемою недостатньої мовної підготовки, особливо коли йдеться про англійську мову в юридичному контексті. Базові знання англійської не завжди достатні для ефективного спілкування в юридичній сфері, де необхідно знати спеціалізовану термінологію і вміти розуміти складні юридичні конструкції. Часто навчання англійській мові на юридичних факультетах не приділяє належної уваги саме правовій лексиці, що призводить до прогалин у знаннях. Навіть якщо студент або молодий юрист володіє англійською на розмовному рівні, йому може бути важко вести юридичні переговори, складати контракти або брати участь в міжнародних судових розглядах, якщо його знання мови не відповідають специфіці юридичної практики.

Ще однією важливою проблемою є вплив різниць у правових системах на юридичну комунікацію. В міжнародній практиці існують дві основні правові системи – англосаксонська (загального права) та континентальна (цивільного права). Ці системи мають різні підходи до права, що відображається й на мові. Наприклад, в англосаксонській системі правові рішення базуються на прецедентах, тоді як в континентальній системі право орієнтоване на кодекси та закони. Це різниця призводить до труднощів в інтерпретації та розумінні юридичних понять, оскільки одні й ті ж терміни можуть мати різні значення в різних системах. Ці різниці також впливають на стиль написання юридичних документів, структуру контрактів і угод. Юристам потрібно розуміти, як правова система їхнього партнера або клієнта може впливати на інтерпретацію угод, що ускладнює комунікацію на міжнародній арені.

Юридична лексика англійською мовою, як і у будь-якій іншій мові, може бути багатозначною і контекстуальною. Це означає, що одне й те саме слово може мати різні значення в залежності від контексту, що особливо важливо при перекладі та складанні юридичних документів. Наприклад, слово "equity" може означати як "справедливість", так і "акції", залежно від того, в якій галузі права воно використовується. Для юристів, що працюють у міжнародній практиці, особливо важливо точно розуміти та розрізняти такі терміни, щоб уникнути юридичних помилок. Часто юристи стикаються з труднощами вибору правильного еквіваленту при перекладі, особливо коли слова в різних юрисдикціях мають різні правові наслідки.

Крім лексичних труднощів, юристи можуть зіткнутися з проблемами, пов'язаними з правовим стилем та форматуванням документів на англійській мові. Правові документи, такі як контракти чи позови, в різних країнах можуть мати різні формати та вимоги до змісту, що ускладнює їх сумісність. Наприклад, в англосаксонській системі права широко використовуються "escape clauses" (клаузули про вихід), тоді як в континентальній правовій системі вони можуть не мати такого поширення. Це означає, що при складанні документів для міжнародних угод юристи повинні бути уважними до юридичного стилю, забезпечуючи відповідність вимогам і стандартам різних правових систем, що вимагає особливих навичок і знання специфіки юридичної практики англійською мовою.

Культурні різниці між країнами можуть також впливати на юридичну практику та використання англійської мови в міжнародних справах. У деяких культурах переважає більш формальний стиль спілкування, тоді як в інших практикується більш прямолінійна і неформальна комунікація. Ці різниці

можуть створювати проблеми в інтерпретації угод або в процесі переговорів. Наприклад, в деяких країнах може бути прийнято не виражати прямо незгоду, а в інших культурах це може бути нормою. Це стосується й юридичних текстів, де культурні особливості можуть впливати на розуміння термінів і понять, що вимагає від юристів знання не лише мовних, але й культурних аспектів, щоб мінімізувати непорозуміння та побудувати ефективну комунікацію.

Глобалізація продовжує суттєво впливати на юридичну практику, і англійська мова залишається основним засобом міжнародної комунікації в цій сфері. Розширення транснаціональних угод, міжнародних договорів, а також розвиток глобальних корпорацій вимагає від юристів вміння працювати в багатомовному та мультикультурному середовищі. Це також зумовлено зростанням міжнародних судів, таких як Міжнародний кримінальний суд, а також різноманітних арбітражних органів, де англійська часто є робочою мовою. Відповідно до цього, глобалізація підсилює попит на юристів, які володіють юридичним англійським на високому рівні, здатних ефективно взаємодіяти з колегами та клієнтами по всьому світу, а також адаптувати національні правові системи до міжнародних стандартів і практик.

В умовах глобалізації та зростання міжнародних правових справ підвищення кваліфікації юристів у сфері міжнародної комунікації стає необхідністю. Це включає не лише освоєння юридичного англійського, а й вдосконалення навичок міжкультурної комунікації, що дозволяє ефективно працювати з колегами та клієнтами з різних країн. Сучасні програми підвищення кваліфікації та стажування в міжнародних організаціях надають юристам можливість розвивати ці навички. Важливим є також розвиток спеціалізованих тренінгів, спрямованих на глибоке освоєння міжнародних правових стандартів і термінології. Перспективи таких програм включають онлайн-курси, семінари, симуляції міжнародних судових процесів і консультації з провідними фахівцями, що сприяє постійному вдосконаленню юридичної практики на глобальному рівні.

З огляду на глобалізацію та динамічні зміни в міжнародному праві, освітні програми для майбутніх юристів повинні інтегрувати англійську мову в контексті юридичної практики на всіх етапах навчання. Університети та юридичні школи починають пропонувати спеціалізовані курси, які фокусуються не лише на правовій теорії, а й на практичному використанні англійської мови в юридичних контекстах. У таких програмах можуть використовуватися міжнародні стандарти, реальні юридичні документи, судові процеси та сценарії, щоб студенти мали можливість практикуватися в реальних ситуаціях. Такий

підхід допомагає майбутнім юристам не тільки оволодіти мовними навичками, а й розуміти юридичну культуру та традиції різних країн.

Сучасні освітні підходи активно використовують технології для покращення процесу навчання юридичному англійському. Віртуальні тренажери, симуляції юридичних процедур і відеокурси стають невід'ємною частиною освітніх програм. Такі технології дозволяють моделювати реальні юридичні ситуації, що допомагає студентам і практикуючим юристам розвивати навички, необхідні для роботи в міжнародному середовищі. Використання онлайн-платформ і додатків для вивчення юридичного англійського допомагає покращити не лише граматичні та лексичні навички, але й розвинути здатність адаптувати мову в контексті різних правових систем, що є критично важливим для успішної практики в міжнародному праві.

З розширенням міжнародної практики та розвитком нових форм правосуддя англійська мова продовжить зміцнювати свою роль як основна мова міжнародних правових органів. Це стосується не лише судових розглядів в міжнародних судах і арбітражах, а й роботи таких організацій, як ООН, СОТ та Світовий банк. Юристи, які працюють в цих органах, повинні бути готові до використання англійської мови на всіх етапах своєї діяльності, від складання юридичних документів до ведення переговорів. У найближчі роки продовжиться тенденція до підвищення значення юридичного англійського як невід'ємної частини професійної кваліфікації юристів, що працюють на міжнародній арені.

У перспективі також зросте потреба в міждисциплінарних програмах, які поєднуватимуть знання юриспруденції та лінгвістики. Такі курси зможуть навчити юристів не лише правовій термінології, але й навичкам точного перекладу юридичних текстів і розуміння юридичних аспектів з урахуванням мовних нюансів. Розвиток таких програм дозволить підвищити якість перекладу юридичних документів, а також навчить юристів правильно інтерпретувати терміни в різних правових системах. У майбутньому це відкриє нові можливості для юристів, які зможуть працювати в міжнародній сфері, маючи навички як у праві, так і в лінгвістиці.

Висновок. Під час розгляду ролі англійської мови в юридичній практиці можна виділити кілька ключових висновків. По-перше, англійська мова відіграє центральну роль у міжнародному праві, будучи основним засобом комунікації в міжнародних судах, арбітражах, договорах і угодах. Її використання в юридичній практиці зумовлене глобалізацією, яка вимагає від юристів здатності ефективно працювати на міжнародній арені та взаємодіяти з клієнтами та колегами з різних правових систем. По-друге, незважаючи на широке поширення англійської мови

в правовій сфері, юристи стикаються з багатьма труднощами, такими як проблеми перекладу юридичних текстів, недостатня мовна підготовка студентів та відмінності в правових системах, що ускладнює їх комунікацію. По-третє, навчання юридичному англійському вимагає застосування спеціалізованих методів і підходів, включаючи використання спеціалізованих матеріалів, симуляцій, рольових ігор і сучасних освітніх технологій.

Англійська мова продовжує залишатися найважливішим інструментом в міжнародній юридичній практиці, особливо в контексті глобалізації. Міжнародні угоди, судові процеси, а також робота з багатонаціональними клієнтами та колегами вимагають від юристів впевненості в юридичному англійському. Використання англійської мови в міжнародних контекстах, від контрактів до судових рішень, робить її незамінним інструментом для юристів, які працюють на міжнародній арені.

Юристи стикаються з рядом проблем при використанні англійської мови у своїй діяльності. Однією з основних проблем є складність перекладу юридичних текстів, де навіть незначна помилка може призвести до юридичних наслідків. Відмінності в правових системах також ускладнюють комунікацію, оскільки термінологія та концепції можуть відрізнятися залежно від правової традиції. І, нарешті, недостатня підготовка студентів у галузі юридичного англійського обмежує їх здатність ефективно працювати в міжнародному правовому середовищі, особливо якщо навчання не включає практику застосування мови в конкретних правових контекстах.

З огляду на тенденції глобалізації та зростаючий вплив міжнародного права, англійська мова буде продовжувати зміцнювати свої позиції як основна мова міжнародного спілкування в юридичній практиці. Перспективи включають не тільки розширення використання англійської мови в міжнародних судових розглядах і правових угодах, але й подальший розвиток освітніх програм, спрямованих на підвищення рівня мовної підготовки юристів. Розвиток технологій, таких як онлайн-курси та симуляції, відкриє нові можливості для навчання і вдосконалення навичок юридичного англійського.

Для того щоб майбутні юристи могли успішно працювати в міжнародній практиці, необхідно покращити якість їх мовної підготовки. По-перше, слід посилити увагу до навчання юридичному англійському на всіх рівнях освітнього процесу, починаючи з бакалаврату і закінчуючи магістратурою. Важливо інтегрувати спеціалізовані курси з юридичної лексики та практичного застосування англійської мови в контексті конкретних галузей права, таких як міжнародне, комерційне і корпоративне право. По-друге, необхідно

використовувати практично орієнтовані методи навчання, включаючи симуляції, рольові ігри та участь у міжнародних конференціях, які дозволять студентам не тільки вдосконалювати свої мовні навички, але й розвивати здатності до юридичного аналізу та вирішення проблем в міжкультурному середовищі.

Важливо впроваджувати міждисциплінарні підходи в навчання юридичному англійському. Наприклад, програми, які поєднують юридичну освіту та мовну підготовку, можуть забезпечити студентам глибше розуміння не тільки мови, але й особливостей юридичної практики в міжнародному контексті. Це також включає навчання навичкам міжкультурної комунікації, щоб юристи могли ефективно працювати в багатонаціональних командах і з клієнтами з різних країн. Інтеграція лінгвістики та права в освітній процес дозволить покращити точність перекладу та інтерпретації юридичних термінів, що є особливо важливим в міжнародній практиці.

Технології відіграють ключову роль в освітньому процесі, і їх використання в навчанні юридичному англійському повинно бути активно розвиваємим напрямком. Онлайн-курси, тренажери для симуляцій юридичних процесів, віртуальні навчальні платформи можуть значно прискорити процес навчання і дозволити студентам отримувати практичний досвід роботи з реальними юридичними ситуаціями. Юристам, в свою чергу, необхідно постійно оновлювати свої знання через цифрові ресурси, щоб бути в курсі останніх змін у міжнародній правовій практиці та правовій лексикі.

Освітні програми для юристів повинні враховувати сучасні вимоги глобалізованого світу. Важливо розвивати курси і програми, які спрямовані не тільки на вивчення теоретичних основ, але й на практичне застосування юридичного англійського в реальних ситуаціях. Включення в навчальний процес семінарів за участю міжнародних експертів, які працюють в галузі права, а також участь студентів у міжнародних практиках та стажуваннях допоможе їм отримати досвід роботи в міжнародному правовому середовищі.

На завершення можна сказати, що англійська мова продовжує залишатися важливим інструментом міжнародної юридичної практики. Ефективне використання англійської мови вимагає від юристів високого рівня підготовки, а також постійного вдосконалення знань, особливо в контексті глобалізованого світу. Важливо, щоб освітні програми для майбутніх юристів враховували сучасні виклики та пропонували комплексні підходи до навчання юридичному англійському, забезпечуючи підготовку фахівців, здатних працювати в багатомовному і міжкультурному правовому середовищі.

Сптсок використаних джерел:
1. Колесникова О. М. Юридичний переклад та його особливості. К. : Академія. 2018.
2. Сахарова М. А. Англійська мова в юридичній практиці. Одеса : Південноукраїнське видавництво. 2017.
3. Чеботарьова І. В. Англійська мова для юристів: методика навчання. К. : Літера ЛТД. 2020.
4. Liddell R. Business and Legal English for Lawyers. London: Routledge. 2018.
5. MacDonald R. Legal English: A Practical Introduction to Legal English. Oxford: Oxford University Press. 2019.
6. Munday R. Introducing Translation Studies. London: Routledge. 2016.
7. Prasad P. The Globalization of Law: English and the International Legal System. Cambridge: Cambridge University Press. 2017.

Larysa Dzevytska. English as a Means of Professional Communication for Future Lawyers

The article proves with the importance of English as a key professional communication tool for lawyers in the context of globalization. English is no longer limited to translating documents or drafting international contracts; it has become the primary means of communication in international legal organizations, court proceedings and legal advice. The objective of the article is to analyze the role of English in legal practice, study the specifics of legal vocabulary and terminology, and identify methods of effective English language teaching for lawyers.

Key words: English, professional communication, legal vocabulary, intercultural communication, legal translation, legal terminology

UDC 004.8:005.21:001.895(045)

Khalanhot D. O.,
Student
Mykhailo Tuhan-Baranovskyi
Donetsk National University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine
Scientific supervisor: Herasymenko O. Yu.

THE IMPACT OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES AND ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON STRATEGIC MANAGEMENT OF ORGANIZATIONS: CHALLENGES AND NEW OPPORTUNITIES

Modern business world is changing so rapidly that organizations are constantly forced to find new approaches to management. Innovative technologies, in particular artificial intelligence (AI), have ceased to be just tools for automating routine processes. They have become key drivers that determine the strategic vectors of company development. Technologies are changing not only business processes, but also the principles of strategic management themselves. The author

considers how innovative technologies transform strategic management, as well as what key aspects should be paid attention to during their implementation.

Key words: strategic management, innovative technologies, AI, automation, strategic development, change management, technology implementation, digitalization, business transformation, management efficiency

Innovative technologies as the basis of strategic management. Technology has long ceased to be just a tool for humanity. It has become the basis of strategic decisions. Big data, machine learning and artificial intelligence allow companies to much more accurately predict market changes and avoid economic troubles in their strategies.

As stated in the materials of Sigma Software University, "Big Data is not only the huge amounts of information that fill the modern world. It is a new way of understanding the significant trends that determine our future. But it is not just a lot of numbers and data, but a new reality that opens up endless possibilities for us" [1, p. 9]. Analysis of big data is the key to understanding the market. This data helps to better understand customer needs and assess the effectiveness of strategies in real time. This allows you to quickly identify risks, minimizing losses, which is the main priority of any company.

Thanks to automation and optimization, business process systems become more efficient. Technologies allow you to adapt to changes quickly, ensuring high quality of both operational activities and management decisions. According to the opinion of D. Pavliuchenko, from his article "The Impact of Artificial Intelligence and Machine Learning on Banking Services", "In the financial sector, technology provides unique predictive and analytical capabilities that banks and investment companies can use for better financial analysis…" [3, p. 3].

For risk management, the implementation of predictive models and risk assessment technologies allows for timely identification of potential threats and minimizing their impact. This is important for both micro and macroeconomic decisions, which helps reduce unpredictability in the market.

Thus, modern technologies become not just support, but the main resource for strategic development and adaptation to a dynamic environment.

Artificial Intelligence as an Engine of Change in Strategic Management. Artificial Intelligence (AI) is becoming a central element of management decisions today. Its capabilities go far beyond conventional automation – AI is capable of changing the very approaches to strategy formation, data analysis, and customer interaction. According to information posted on the website of the artificial intelligence company OpenAI, the main advantage of AI is its ability to quickly

process huge amounts of information, find patterns in them, and offer effective solutions [4].

AI opens up new prospects in strategic management due to accelerated decision-making, forecasting changes, and adapting to uncertainties.

In modern business, efficiency is a key factor in success. AI allows you to reduce the time for data analysis, offering optimal scenarios based on statistics and forecasts. Also, thanks to machine learning algorithms using AI, you can independently analyze data, find trends, and assess possible risks. This frees managers from routine work and allows them to focus on long-term planning [1, p. 11].

AI not only detects patterns in data, but can also predict the behavior of the market, consumers or competitors. For example, demand forecasting systems allow you to optimize logistics and production, reducing costs. In conditions of economic instability, traditional planning methods often lose their relevance. AI helps to adapt to new realities, providing flexibility in management strategies and tactics.

Transition to flexible management models: Agile and Lean. The introduction of new technologies, such as AI, leads to a change in the management structure itself. Traditional hierarchical models are gradually fading into the background, giving way to more flexible approaches that allow for faster response to changes in a competitive environment. The Agile and Lean models, presented on the Worksection website, "Agile and Lean methodologies: A Complete Guide," are the most striking examples of such an approach.

Agile (a flexible approach), formed in the field of software development, promotes rapid response to changes, providing the ability to adapt during the project implementation process. Instead of long and difficult approval procedures, the organization provides the team with the opportunity to quickly make decisions and make adjustments.

Lean, which was formulated in Toyota's production practice, involves optimizing all processes with reduced losses and increased efficiency. With the help of Lean, you can not only reduce costs, but also increase the quality of products, which makes the company more competitive in the market.

These models allow companies to work faster and more efficiently, and innovation becomes part of daily practice.

Big Data: A Strategic Tool for Deep Insights. Big data has become a strategic resource for many organizations. Collecting and analyzing large amounts of data allows a company to make informed decisions based on facts, not assumptions. This opens up new horizons for business development, as it allows for a deeper analysis

of the market situation and consumer needs. Collecting data from various sources, such as social networks, transactions, surveys, allows you to create a complete picture of customer preferences and expectations.

Big data analysis also allows you to effectively predict and evaluate trends emerging in the market. Identifying future trends gives a company a competitive advantage and allows you to better adapt strategies to a changing environment. In addition, a large amount of data helps reduce uncertainty and risks. By accurately predicting the development of situations, even in conditions of fierce competition and instability, companies can make more informed and reliable decisions.

Ethical issues and challenges of implementing AI. We cannot but agree with the quote from Kharkiv National University of Radio Electronics: "Artificial intelligence (AI) undoubtedly opens up many opportunities for society in various areas. For example, automation is, on the one hand, a reduction in the volume of heavy physical labor and the delegation of routine functions to machines. On the other hand, it creates technological unemployment [2]. Thus, along with the opportunities, serious ethical issues also arise".

In addition to numerous advantages, artificial intelligence technologies also create new ethical issues. One such issue is trust in automated solutions. How can we ensure that AI solutions do not violate the ethical standards of the company and do not harm its reputation? The transparency of algorithms and the ability to explain them are important elements of this process.

Another important aspect is changing the place of work. Automation can lead to job losses, so it is important to implement policies to support staff, including retraining and learning new skills needed for automated processes. Data protection and privacy are also important issues. AI technologies process huge amounts of personal data, which requires ensuring their proper protection and respect for human rights [4].

Conclusion. The future of strategic management will be increasingly connected with the implementation of innovative technologies. Long-term planning in a changing world will become impossible without flexibility and the ability to adapt to new challenges. Companies that are able to find a balance between the use of AI and preserving the human factor will be in the best position for successful development in the future.

Thus, innovative technologies and AI open up new horizons for strategic management, providing unique opportunities for growth and development. However, these opportunities are associated with new challenges that require careful analysis and a conscious approach to the implementation of technologies.

References:

1. Azarenkov V. I, Kryklyva K. O. AI basic ethic problems. Kharkiv National University of Radioelectronics URL: https://openarchive.nure.ua/bitstreams/a362a851-b340-47d4-8e57-69b877922848/download
2. Pavliuchenko D. M. The impact of artificial intelligence and machine learning on banking services. Academy Vision. URL: https://www.academy-vision.org/index.php/av/article/download/1277/1165/1180
3. Sigma Software University. What is Big Data? URL: https://university.sigma.software/what-is-big-data/
4. OpenAI, Inc. URL: https://openai.com/
5. Worksection. A detailed guide to Lean and Agile methodologies. URL: https://worksection.com/ua/blog/agile-vs-lean.html

Дмитро Халангот. Вплив інноваційних технологій та штучного інтелекту на стратегічне управління організаціями: виклики і нові можливості

Сучасний бізнес-світ змінюється з такою швидкістю, що організації змушені постійно знаходити нові підходи до управління. Інноваційні технології, зокрема штучний інтелект (ШІ), уже перестали бути лише інструментами для автоматизації рутинних процесів. Вони перетворилися на ключові рушії, що визначають стратегічні вектори розвитку компаній. Технології змінюють не тільки бізнес-процеси, але й самі принципи стратегічного управління. Автор розглядає, як саме інноваційні технології трансформують стратегічне управління, а також на які ключові аспекти слід звертати увагу під час їхнього впровадження.

Ключові слова: стратегічне управління, інноваційні технології, ШІ, автоматизаціястратегічний розвиток, управління змінами, впровадження технологій, діджиталізація, трансформація бізнесу, ефективність управління

УДК 81'25:(81'276.6-029:339.92)(045)

Нєізвєстна А. І.,
здобувачка ВО
Державний податковий університет,
м. Ірпінь, Україна
Науковий керівник: Остапенко С. А.

ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНІВ СФЕРИ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА ТА ЇХ ВІДТВОРЕННЯ В ПЕРЕКЛАДІ

Стаття аналізує лексико-семантичні особливості термінів сфери міжнародного співробітництва в процесі їх перекладу українською мовою. Автор вказує на труднощі, які виникають під час перекладу термінів права з англійської мови на українську та способи їх подолання. Значна увага приділяється перекладацьким трансформаціям як інструментам подолання розбіжностей між системами двох мов та досягнення точності та адекватності перекладу.

Ключові слова: темін, міжнародне співробітництво, аналоговий переклад, експлікація, описовий переклад, калькування, транскрибування, транслітерація, модуляція

Прагнення стати членом Європейського Союзу протягом багатьох років було важливим пріоритетом для України та мотивувало на глобальні зміни протягом останніх років. Зі збільшення зовнішніх політичних зв'язків кількість міжнародних документів постійно зростає, як і потреба у їх якісному перекладі для забезпечення взаємозрозумілих та ефективних відносин. Саме тому якісне укладання та переклад текстів сфери міжнародного співробітництва є основою взаємодії між народами.

Переклад термінології в текстах міжнародного співробітництва є однією з актуальних проблем теорії та практики перекладу, а причиною цього є необхідність пошуку еквівалентів, їх замінників та розуміння всіх явищ в обох мовах.

Мета роботи полягає у дослідженні та аналізі лексико-семантичних особливостей термінів сфери міжнародного співробітництва англійської мови при їх відтворенні українською мовою.

Термін сфери міжнародного співробітництва завжди закріплений у певній системі будь-якої держави, разом із концептом, якого він стосується. Під час перекладу текстів сфери міжнародного співробітництва потрібно брати до уваги особливості правових системи та мов обох країн. У такому разі переклад термінів буде мати найбільш точне відображення та передачу юридичної концепції мови оригіналу, а також забезпечить підбір потрібного еквівалента в мові перекладу та в системі, до якої він належить, або використання словосполучень для заміни поняття у разі відсутності еквівалента. Робота з міжнародними документами потребує від перекладача високої фахової компетенції, щоб переклад не лише відтворював основний зміст міжнародних документів, а також мав наближену до оригіналу структуру тексту.

До труднощів, які виникають під час перекладу термінів права з англійської мови на українську, на думку І. Тарасюк [8] можна віднести:

- відмінності культур та державних систем, проблема передачі змісту правових реалій;

- наявність термінологічної лексики права, що не має аналогів у мові перекладу (*pluralism – плюралізм, penitentiary system – пенітенціарна система*);

- наявність у термінологічної одиниці юридичного дискурсу кількох значень і не завжди подібних, тобто багатозначність вихідного терміну: *opinion* – 1) думка, переконання; 2) оцінка; 3) судове рішення; 4) висновок фахівця. Наведені приклади свідчать про те, що дуже часто термінологічні одиниці

можуть мати кілька перекладних відповідників і завдання перекладача серед декількох еквівалентів перекладу вибрати найбільш точний у цьому випадку варіант;

- багатозначність термінологічної одиниці чи словосполучення не тільки в межах цієї галузі права, але й в межах одного тексту, в ідеалі ні значення терміна, ні його переклад не повинні залежати від контексту: *inflation-targeting frameworks – рамки таргетування інфляції, legal and institutional framework – правова та інституційна база*;

- належність термінологічних одиниць до різних національно-правових систем, а отже, до різних правових терміносистем;

- особливості утворення термінів-словосполучень, серед яких найскладнішим є переклад термінів, заснованих на метафорі, метонімії (*the legal framework* – слово *framework* в даному випадку не перекладається, як *рамка* чи *структура*, словосполучення перекладається, як *правова база*);

- наявність значної кількості скорочень, при перекладі яких необхідно знати, як вони розшифровуються: *GDP – ВВП* (валовий внутрішній продукт); *HCJ members – члени Вищої ради юстиції*. *As a **WTO** member since 2008, Ukraine has a relatively open trade policy. – держава-член **СОТ*** (Світова організація торгівлі. [4]

До інших чинників, які зумовлюють труднощі перекладу зазначених текстів, Л. Ярова відносить: високий ступінь стандартизації офіційно-ділового стилю та дипломатичного підстилю, розбіжності в професійно-галузевих картинах світу та національно-культурна специфіка термінологічних засобів їхньої вербалізації, особливості національного комунікативного стилю та типологічні відмінності в лексичних, граматичних засобах мов оригіналу та перекладу, нормах їхнього вживання.

Труднощі перекладу термінів сфери міжнародного співробітництва з англійської мови на українську можуть також бути спричинені недостатнім володінням лінгвістичними, країнознавчими, культурними і правовими знаннями, які необхідно враховувати при інтерпретації терміну в процесі міжкультурної взаємодії. [20] Щоб подолати ці труднощі перекладач повинен досконало володіти обома мовами, мати глибоке знання перекладацьких прийомів та трансформацій, а також знання культури та особливостей країни з якою відбувається співробітництво.

Переклад термінів сфери міжнародного співробітництва згідно з А. Коваленком може здійснюватися за допомогою таких прийомів, як:

1) переклад за допомогою лексичного еквіваленту;

2) аналоговий переклад;

3) експлікація або описовий переклад;

4) калькування;

5) транскрибування;

6) транслітерація;

7) модуляція. [5, с. 8]

Крім цього можна виділити ще г*енералізацію, конкретизацію додавання* та *опущення*. Всі ці прийоми перекладу й перекладацькі трансформації допомагають перекладачеві створити точний переклад, який відтворюватиме зміст термінів з урахуванням їх особливостей. [6].

Важливу роль при перекладі відіграють терміни сфери міжнародного співробітництва, які мають відповідники в рідній мові. Вони служать орієнтирами в тексті, саме від них залежить значення інших слів, вони дають змогу з'ясувати характер тексту.

Аналогова заміна – це добір необхідного відповідника у мові перекладу, це може бути один з синонімів, що мають подібність, але не є повними відповідниками: *the Supreme Court – Верховний Суд; the Army Supreme Commander-in-Chief – верховний головнокомандувач армії*. [7, с. 68–70]

Експлікація – це лексико-граматична трансформація, за якої лексична одиниця мови-оригіналу замінюється словосполученням, яке дає пояснення або визначення даної одиниці, тобто це передача слова за допомогою поширеного пояснення його значення [5]: *coverage – зона дії, state-owned banks – державні банки.*

Калькування – засіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфем або слів) їх лексичними відповідниками у мові перекладу [5]: *democratic – демократичний, recommendation – рекомендації, aggression – агресія.*

Транскрибування – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови перекладу, тобто – передача звучання [5]. Оскільки в звітах та договорах часто використовуються назви різноманітних закладів, юридичних та інших фірм, то цей прийом перекладу використовується досить часто.

Транслітерація – формальне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу, тобто – передача написання. На практиці перекладу популярне поєднання транскрипції та транслітерації [5]: *Verkhovna Rada – Верховна Рада, criteria – критерія, hromada – громада.*

Модуляція – заміна слова або фрази з мови оригіналу словом або фразою з мови перекладу, значення яких можна логічно вивести з початкового значення [5].

Лексико-семантичні перекладацькі трансформації покликані здійснити такі модифікації значень лексичних одиниць, що дозволяють передати їх змістовне наповнення засобами мови перекладу. Таким чином, вони сконцентровані більше на змісті, а не на формі одиниці, що перекладається [8].

Конкретизація – це спосіб перекладу, при якому виникає заміна слова або словосполучення іноземної мови з більш широким предметно-логічним значенням на слово в перекладі з більше вузьким значенням [5] (*anti-money laundering policy – політика боротьби з відмиванням грошей*)

Генералізація – спосіб трансформації, в результаті якої слово з більш вузьким значенням замінюється в перекладі словом з більш широким значенням, тобто спосіб протилежний до конкретизації [5].

Додавання – це тип трансформації, при якому додаткові лексичні одиниці в перекладі використовуються для вираження неявних частин змісту оригіналу [5]. Ця трансформація часто використовується під час перекладу, щоб запобігти спотворенню змісту мовою перекладу: *The new EU-Ukraine dialogues on the Green Deal and cyber security launched in 2021 are good examples of expanding cooperation in areas of joint strategic interest. – Нові діалоги між Україною та Європейським Союзом щодо Зеленої угоди та кібербезпеки, запущені у 2021 році, є гарними прикладами розширення співпраці у сферах спільного стратегічного інтересу.* [1, с. 48]

Опущення зазвичай здійснюється для усунення надмірності чи явищ, які не характерні мові перекладу.

Документи сфери міжнародного співробітництва містять юридичні, фінансові та правові терміни, а також сталі словосполучення, які самі по собі можуть бути термінами. Більшість дослідників сходяться на думці, що словосполучення-терміни мають складатися з двох і більше повнозначних слів зі спільним значенням, виражати єдину думку та бути однозначним. (*national minorities – національні меншини; media freedom – свобода засобів масової інформації; international community – міжнародна спільнота*) [9; 3]. Під час нашого дослідження нами було виділено такі моделі словосполучень:

- іменник + іменник: *Comprehensive **impact assessments** of proposed legislation and legislative oversight of the executive, including monitoring **the implementation of legislation**, need to be strengthened.* [9] – *Комплексна **оцінка впливу** запропонованого законодавства та законодавчий нагляд за виконавчою*

владою, у тому числі контроль за ***виконанням законодавства****, потребують зміцнення.* [3]

- прикметник + іменник: *"Ukraine has ratified the main international human rights instruments and its* ***domestic legal*** *and* ***institutional framework*** *regulating* ***fundamental rights*** *broadly follows* ***European and international standards***. [9] – *«Україна ратифікувала основні міжнародні документи з прав людини та* ***національне законодавство*** *та* ***інституційні рамки****, що регулюють* ***основні права,*** *в основному відповідають* ***європейським і міжнародні стандарти***. [3]

- дієслово + іменник: *The* ***President has the right to choose*** *the ministers of defence and foreign affairs and* ***appoint*** *local governors.* [9] – ***Президент має право обирати*** *міністрів оборони та закордонних справ і* ***призначати*** *місцевих керівників.* [3]

Проаналізувавши приклади словосполучень, нами було виділено такі найбільш типові способи для їхнього перекладу українською мовою:

- калькування, тобто дослівний переклад: *Ukraine has an* ***advanced egovernment****, where its citizens* ***have an easy access*** *to public services through* ***online platform*** *and application on the* ***mobile phone*** *that has grown in less than two years to 14 million users.* [9] – *Україна має* ***передовий електронний уряд****, де її громадяни* ***мають легкий доступ*** *до державних послуг через* ***онлайн-платформу*** *і додаток на* ***мобільному телефоні****, кількість користувачів якого менш ніж за два роки зросла до 14 мільйонів.* [3]

- описово-пояснювальний: *The Ukrainian Constitution guarantees protection against discrimination, and the Criminal Code and several criminal laws contain stand-alone provisions on* ***hate crimes***. [9] – *Конституція України гарантує захист від дискримінації, а Кримінальний Кодекс і кілька кримінальних законів містять окремі положення про* ***злочини на ґрунті ненависті***. [3] В даному реченні словосполучення «hate crimes» було перекладено як «злочини на ґрунті ненависті» як уточнення, про яку саме групу законів йдеться.

- конкретизація: *The judiciary in Ukraine is under-staffed, which prevents trials from concluding within a reasonable time and leads to a lack of effective* ***remedy*** *for victims of serious crimes.* [9] – *Судова система в Україні неукомплектована кадрами, що перешкоджає завершенню судового розгляду в розумний строк і призводить до неефективності* ***засобів правового захисту*** *для жертв тяжких злочинів.* [3] У наведеному випадку використовується прийом конкретизації англійської лексичної одиниці *remedy*. Лексема має кілька варіантів перекладу в українські мові – *засіб, ліки, спосіб*. В українському перекладі цього речення була використана більш конкретний переклад як *засобів правового захисту*.

Таким чином, аналіз текстів міжнародного співробітництва показує, що документи характеризуються широким вживанням мовних кліше, латинських виразів, слів-зв'язок та сталими синтаксичними та лексичними конструкціями. У висновку Європейської комісії щодо заявки України на членство в Європейському Союзі дуже багато назв різноманітних організацій та назв документів, тому поширене вживання топонімів та ергонімів.

Аналіз показує, що застосування тих чи інших способів перекладу покликане в основному для передачі точного змісту тексту та запобіганню викривленню поданої інформації. Але при цьому для збереження природної структури висловлювання мови перекладу, варто використовувати різні засоби та знаходити адекватний переклад термінів, скорочень та символів, що є невід'ємною частиною юридичних документів.

Модернізація перекладацької діяльності має важливе значення для подальшого розвитку держави на міжнародній арені та закріплення її як сильного зовнішньополітичного партнера. Подальша співпраця України та Європейського Союзу передбачає збільшення відповідної документації у сфері міжнародної взаємодії та розширює можливості для її подальшого вивчення.

Список використаних джерел:

1. Білозерська Л. П., Возненко Н. В., Радецька С. В. Термінологія та переклад : навч. посібник для студентів філологічного напряму підготовки. Вінниця: Нова Книга, 2010. 232 с.

2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за ред. Д. С. Азаров, В. І. Акуленко, Ю. В. Александров та ін. Київ: Юридична думка, 2012. 1017 с.

3. Висновок щодо заяви України про членство у ЄС. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/uk/qanda_22_3802

4. Волченко О. М., Нікішина В. В. Відтворення англійських юридичних термінів як перекладознавча проблема. *Молодий вчений. Серія : Філологічні науки.* 2018. Вип. 56.4 (4.4). С. 85–88 URL: http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4.4/23.pdf

5. Гнатюк О. М. Лексико-семантичні особливості перекладу англомовної термінології сфери міжнародного співробітництва українською мовою (на матеріалі Угоди про асоціацію між Україною та ЄС)»: магістерська дисертація на здобуття ступеня магістра зі спеціальності 035 «Філологія». URL: https://ela.kpi.ua/server/api/core/bitstreams/00257fd7-74a9-4bd1-baba-db6593d46163/content

6. Коваленко А. Я. Загальний курс науково-технічного перекладу: навчальний посібник. Київ: Інкос, 2001. 320 с.

7. Маслова С. Я. Експлікація як спосіб збереження культурної складової неологізмів в англо-українських перекладах. *Науковий журнал Львівського державного університету безпеки життєдіяльності «Львівський філологічний часопис».* 2020. Вип. 7. С. 68–70 URL: http://philologyjournal.lviv.ua/archives/7_2020/11.pdf

8. Тарасюк І. В. Лексико-граматичні і стилістичні особливості англійськомовних текстів міжнародних відносин та особливості їх перекладу українською мовою: кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства. URL: http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/803/%d0%a2%d0%b0%d1%80%d0%b0%d1%81%d1%8e%d0%ba%20%d0%86.%d0%92._%d0%9a%d0%b2%d0%b0%d0%bb%d1%96%d1%84%d1%96%d0%ba%d0%b0%d1%86%d1%96%d0%b9%d0%bd%d0%b0%20%d1%80%d0%be%d0%b1%d0%be%d1%82%d0%b0_%d0%9c%d0%9f%d0%b051-19.pdf?isAllowed=y&sequence=1
9. Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. 17 June 2022. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/opinion-ukraines-application-membership-european-union_en

Anastasiia Nieizviestna. Terms of International Cooperation Peculiarities and Their Reproduction in Translation

The article analyzes the lexical and semantic features of international cooperation terms in the process of their translation into Ukrainian. The author points out the difficulties that arise when translating legal terms from English into Ukrainian and the ways to overcome them. Considerable attention is paid to translation transformations as a tool for overcoming the differences between the systems of the two languages and achieving accuracy and adequacy of translation.

Key words: term, international cooperation, analogue translation, explication, descriptive translation, calquing, transcription, transliteration, modulation

УДК 004:(37.02:811.112.2)(045)

Бауманн М. А.,
здобувачка ВО
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Карпюк В. А.

РОЛЬ ДИГІТАЛІЗАЦІЇ У НАВЧАННІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

Стаття присвячена аналізу ролі дигіталізації у навчанні німецької мови, її можливостям і викликам. У роботі розглядаються основні інструменти, платформи та підходи, які забезпечують гнучкість, доступність та інтерактивність навчального процесу. Особлива увага приділяється таким платформам, як Duolingo, Quizlet, Moodle та іншим цифровим інструментам, які дозволяють індивідуалізувати навчання та сприяти мотивації учнів. Висвітлюються переваги, такі як розвиток міжкультурної компетенції, критичного мислення та підготовка до сучасного ринку праці. Також аналізуються виклики, серед яких технічне забезпечення, рівень цифрової грамотності вчителів і соціальна нерівність. У висновках підкреслюється, що дигіталізація є стратегічним напрямком розвитку сучасної освіти, що сприяє ефективності навчального процесу та формуванню ключових компетенцій учнів.

Ключові слова: дигіталізація, платформа, технічне забезпечення, цифрова грамотність

Дигіталізація стає важливим елементом сучасної освіти, сприяючи інтеграції технологій у навчальний процес. У контексті вивчення німецької мови цифрові інструменти забезпечують нові можливості для організації гнучкого, інтерактивного та персоналізованого навчання. Водночас існують виклики, пов’язані із технічним забезпеченням та цифровою грамотністю.

Дигіталізація охоплює використання цифрових інструментів, платформ і технологій, що дозволяють створювати інноваційні формати навчання. Наприклад, змішане навчання (blended learning) поєднує традиційні методи викладання з використанням онлайн-платформ, що значно збагачує освітній процес. У той час як дистанційне навчання забезпечує можливість повноцінного опанування мовних навичок, перебуваючи поза межами класної кімнати [1]. Ці формати не лише розширюють можливості доступу до навчальних матеріалів, але й забезпечують індивідуалізацію та персоналізацію процесу навчання.

Одним із головних завдань дігіталізації є створення інтерактивного середовища, яке мотивує учнів до активної участі у навчальному процесі.

Сучасні платформи, такі як Duolingo, Quizlet або Lingvist, надають можливість вивчати лексику, граматику, розвивати навички говоріння через інтерактивні завдання, що базуються на елементах гейміфікації. Завдяки цьому учні отримують можливість навчатися у цікавій та залучаючій формі, що підвищує рівень їхньої мотивації та зацікавленості у вивченні мови [2].

Дигіталізація також сприяє підготовці учнів до викликів сучасного інформаційного суспільства. Використання таких платформ, як Zoom або Microsoft Teams, дозволяє організовувати онлайн-уроки, вебінари та мовленнєві практики з носіями мови. Крім того, інструменти для автоматизованого оцінювання знань, такі як Google Forms чи Moodle, допомагають учителям відслідковувати прогрес учнів у режимі реального часу та надавати своєчасний зворотний зв'язок [3].

Цифрові платформи, такі як Duolingo, Quizlet і Rosetta Stone, стали важливими інструментами у навчанні німецької мови. Вони пропонують інтерактивні вправи для вивчення лексики, граматики та тренування вимови. Наприклад, Duolingo дозволяє поступово вдосконалювати мовні навички через короткі завдання, а Quizlet забезпечує створення власних карток для запам'ятовування слів і тестування. Ці платформи адаптуються до рівня учня, створюючи персоналізований досвід навчання [2].

Інструменти, такі як Miro та Padlet, сприяють інтерактивному навчанню через організацію спільних проєктів і візуалізацію ідей. Учні можуть працювати над створенням презентацій, схем або інтерактивних карт, що допомагає краще зрозуміти граматичні конструкції чи розширити словниковий запас. Використання таких платформ особливо актуальне для групової роботи, оскільки вони заохочують співпрацю та комунікацію [1].

Moodle та Google Classroom є ефективними інструментами для організації навчального процесу. Вони дозволяють створювати курси, завантажувати навчальні матеріали, проводити онлайн-тести та забезпечувати зворотний зв'язок між учителем і учнями. Наприклад, у Moodle можна налаштувати інтерактивні завдання з автоматизованою перевіркою, що спрощує контроль прогресу учнів [4].

Lingvist і Memrise – це мобільні застосунки, які забезпечують можливість навчання у будь-який час і будь-де. Вони надають учням доступ до інтерактивних завдань для вивчення нових слів, граматики та тренування навичок аудіювання. Наприклад, Lingvist використовує індивідуальний підхід до навчання, аналізуючи прогрес користувача та підлаштовуючи складність завдань [8].

Використання віртуальних ігор та симуляцій є одним із найбільш ефективних способів підвищення мотивації до навчання. Ігрові платформи дозволяють учням засвоювати новий матеріал у цікавій формі, розвиваючи одночасно навички спілкування. Наприклад, симуляції реальних ситуацій, таких як замовлення в кафе чи подорож, дозволяють учням практикувати мовлення у безпечному середовищі, що сприяє подоланню мовного бар'єру [6].

Інструменти дигіталізації не лише модернізують процес навчання, але й дозволяють адаптувати його до сучасних потреб учнів. Їх широке використання у навчанні німецької мови сприяє розвитку інтерактивних і адаптивних підходів, що робить процес опанування мови більш ефективним та цікавим.

Дигіталізація відкриває можливість індивідуального підходу до навчання кожного учня. За допомогою цифрових технологій учителі можуть підбирати завдання та матеріали відповідно до рівня знань, інтересів і темпу засвоєння учня. Наприклад, платформи Moodle або Google Classroom дозволяють створювати курси різного рівня складності, автоматизовано аналізувати результати тестів і надавати рекомендації для подальшого навчання [7].

Інтернет-технології значно спрощують доступ до автентичних матеріалів, таких як статті, новини, відеоролики чи пісні німецькою мовою. Це сприяє розвитку мовних навичок і міжкультурної компетенції учнів, дозволяючи їм краще зрозуміти соціокультурний контекст німецькомовних країн. Наприклад, використання підкастів або відео з YouTube забезпечує можливість вивчати мову у її реальному, а не штучно створеному середовищі [8].

Інтерактивний контент та ігрові елементи є потужними засобами підвищення мотивації учнів. Цифрові платформи, такі як Quizlet, Duolingo або Memrise, інтегрують ігрові елементи у навчальний процес, що робить засвоєння мови цікавим та захопливим. Наприклад, проходження рівнів або отримання нагород за правильні відповіді спонукає учнів активно включатися у навчання [9].

Дигіталізація створює унікальні можливості для міжкультурного обміну. Платформи для відеоконференцій, такі як Zoom, Microsoft Teams або Skype, дозволяють учням спілкуватися з носіями мови, брати участь у міжнародних освітніх проєктах або навіть проводити спільні уроки з учнями з інших країн. Це не лише покращує мовну практику, але й розвиває навички міжкультурної комунікації [10].

Цифрові технології у навчанні сприяють розвитку навичок, які є необхідними у сучасному професійному середовищі. Учні, які використовують цифрові інструменти, набувають досвіду роботи з платформами для управління

проєктами, віртуальними середовищами для співпраці та сучасними інформаційними системами. Це робить їх більш конкурентоспроможними на ринку праці, який дедалі більше орієнтований на цифровізацію [11].

Одним із головних викликів дигіталізації є відсутність належного технічного забезпечення у багатьох закладах освіти. Не всі школи мають достатню кількість сучасних комп'ютерів, планшетів або інтерактивних дощок, необхідних для інтеграції цифрових технологій у навчальний процес. Крім того, часто бракує якісного доступу до інтернету, що обмежує використання онлайн-ресурсів. Це створює значний дисбаланс між різними регіонами, знижуючи доступність інноваційних підходів для учнів із сільської місцевості або малозабезпечених сімей [1].

Ще одним викликом є недостатній рівень цифрової компетентності вчителів. Для успішного впровадження технологій у навчальний процес учителі повинні не лише вміти працювати з цифровими інструментами, але й знати, як інтегрувати їх у свої уроки. Однак далеко не всі освітяни мають доступ до регулярних тренінгів або курсів підвищення кваліфікації, що ускладнює їхню готовність до використання інноваційних методів викладання. Брак цифрової грамотності серед вчителів часто стає перепоною для повноцінного використання можливостей дигіталізації [2].

Відсутність єдиної платформи для організації навчального процесу У багатьох навчальних закладах немає стандартизованої платформи для управління освітнім процесом, що може призводити до хаотичності у використанні цифрових інструментів. Різні учителі можуть використовувати різні платформи, такі як Moodle, Google Classroom або Zoom, що ускладнює координацію між учасниками навчального процесу. Відсутність інтегрованої системи також ускладнює моніторинг успішності учнів та унеможливлює повноцінну автоматизацію освітніх процесів [12].

Дигіталізація освітнього процесу потребує особливої уваги до кібербезпеки. Використання цифрових інструментів, особливо онлайн-платформ і хмарних сервісів, пов'язане з ризиками витоку даних, зламів акаунтів або інших кіберзагроз. Школи повинні дбати про безпеку персональних даних учнів та вчителів, що часто стає додатковим викликом через брак спеціалізованих знань у цій сфері та недостатнє фінансування на впровадження відповідних систем захисту [1].

Іншим викликом є соціальна нерівність, яка проявляється у різних можливостях доступу до технологій. Учні з малозабезпечених сімей часто не мають доступу до необхідних пристроїв або стабільного інтернет-з'єднання

вдома, що ставить їх у менш вигідне становище порівняно з іншими. Ця проблема особливо гостро постала під час пандемії COVID-19, коли дистанційне навчання стало основною формою здобуття освіти [12]. Тому попри значний потенціал дигіталізації, її впровадження потребує вирішення ряду проблем, пов'язаних із технічним, організаційним і соціальним забезпеченням. Лише системний підхід до усунення цих викликів дозволить повноцінно реалізувати переваги цифрових технологій у навчальному процесі.

Дигіталізація у навчанні німецької мови відкриває нові горизонти для підвищення якості освіти, сприяє розвитку мовних компетенцій і підготовці учнів до викликів сучасного цифрового світу. Вона дозволяє інтегрувати в навчальний процес різноманітні інструменти, такі як онлайн-платформи, мобільні застосунки, інтерактивні дошки та мультимедійні ресурси, що робить заняття більш захопливими та ефективними. Дигіталізація сприяє формуванню в учнів не лише лінгвістичних навичок, але й критичного мислення, навичок вирішення проблем та роботи в команді.

Крім того, впровадження інноваційних цифрових рішень у навчання забезпечує гнучкість і доступність освіти. Учні можуть працювати у зручному для них темпі, використовувати автентичні матеріали для самостійного опрацювання та брати участь у міжнародних проєктах, що сприяє розвитку міжкультурної компетенції. Завдяки таким можливостям школярі отримують змогу не лише опановувати німецьку мову, а й відкривати для себе культурні особливості німецькомовних країн, що робить навчання більш захопливим і практично орієнтованим.

Дигіталізація також відіграє ключову роль у підготовці учнів до сучасного ринку праці. Уміння використовувати цифрові технології у навчанні формує в учнів базові компетенції, які будуть потрібні у майбутньому в різних професійних сферах. Це підвищує їхню конкурентоспроможність і адаптивність до умов, що швидко змінюються, у світі, де цифровізація стає невід'ємною частиною багатьох галузей.

Важливість дигіталізації для створення сучасного навчального середовища також полягає у її здатності стимулювати активну участь учнів у процесі навчання. Вони стають не лише пасивними споживачами знань, а й активними учасниками, які мають змогу самостійно шукати інформацію, створювати власні проєкти та долучатися до інтерактивного навчання. Це формує у них почуття відповідальності за власний освітній процес, сприяючи розвитку автономного навчання.

Таким чином, дигіталізація створює унікальні можливості для підвищення якості навчання німецької мови. Вона стимулює інтерес учнів, сприяє розвитку їхніх ключових компетенцій і формує основу для інтеграції у цифрове суспільство. Разом з тим, вирішення викликів технічного забезпечення та соціальної нерівності є необхідним для повного використання її потенціалу.

Список використаних джерел:

1. Цифрова адженда України – 2020 («Цифровий порядок денний – 2020»): Проект Закону України «Про цифровий порядок денний України». URL: https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/40009.pdf.
2. Трушковська, А. Д., Близнюк, Л. М. Основи роботи з лексикою на уроках німецької мови: традиційний та дигітальний підходи. *Сучасні тенденції розвитку лінгвістики та лінгводидактики: матеріали ІІІ Всеукр. наук.-практ. конф.,* м. Рівне, 11 травня 2022 р. Рівне, 2022.
3. Ніколаєва С. Ю. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К.: Ленвіт, 2002. 328 с.
4. Hubackova, S. E-learning in English and German language teaching. In: *Procedia – Social and Behavioral Sciences,* 199. 2015. P. 525–529
5. Gladka, M. The use of mnemotechnique in teaching German vocabulary to students-philologists. *Humanities Science Current Issues.* No. 1(41). 2021. P. 131–135
6. Andrä, C., Mathias, B., Schwager, A., Macedonia, M., von Kriegstein, K. Learning foreign language vocabulary with gestures and pictures enhances vocabulary memory for several months post-learning in eight-year-old school children. *Educational Psychology Review*. No. 32(3). 2020. P. 815–850
7. Роман С. В. Методика навчання англійської мови у початковій школі. К.: Ленвіт, 2005. 208 с.
8. Структурно-логічні схеми і таблиці з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах. К.: Ленвіт, 2004. 208 с.
9. Цифрова економіка та інформаційно-комп'ютерні технології. Публічна подія для пріоритизації заходів стратегії та обговорення основних положень. Лютий – 2021. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/581/51d/60258151d2896461958259.pdf.
10. Cachelin J. L., Migros Magazin, «Wie wir in Zukunft arbeiten». 2016. URL: https://www.migrosmagazin.ch/archiv/wie-wir-in-zukunft-arbeiten
11. Widmer J. Beitrag von [osef Widmer. Die Digitalisierung verandert die Arbeitswelt: was heiGt das fur the Berufsbildung? 2017. URL: htlps:// www.digitaldialog.de/die-digitalisierung-veraendert-die-arbeitswelt-was-heisst-das-fuer-dieberufsbildung.
12. Frey C. B., Osborne M. The Future of Employment: How susceptible are Jobs to Computerization? 2013. URL: https://www.oxfordmartin.ox.ac.uk/downloads/academic/The_Future_of_Employment.pdf
13. Національна стратегія розвитку «Індустрія 4.0». Проект для Кабінету Міністрів України. За підтримки Координатора ОБСЄ в Україні. URL: http://www.ism.kiev.ua/images/strategy.pdf.

Mishel Baumann. The Role of Digitalization in Teaching German

The article examines the role of digitalization in German language learning, its opportunities, and challenges. It explores key tools, platforms, and approaches that ensure flexibility, accessibility, and interactivity in the learning process. Special attention is given to platforms such as Duolingo, Quizlet, Moodle, and other digital tools that enable personalized learning and enhance student motivation. The advantages, including the development of intercultural competence, critical thinking, and preparation for the modern labour market are highlighted. Challenges such as technical equipment, teachers' digital literacy, and social inequality are also discussed. The author emphasizes that digitalization is a strategic direction in modern education development, enhancing the efficiency of the learning process and fostering key competencies for students.

Key words: digitalization, platform, technical tool, digital literacy

УДК 37.02:004.4(045)

Григораш В. О.,
здобувач ВО
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна
Науковий керівник: Тільняк Н. В.

ВИКОРИСТАННЯ МЕСЕНДЖЕРІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ

У роботі проаналізовано соціальні мережі та месенджери, їх впливу на процес навчання. Зроблено акцент, що месенджери стали невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу, яким користуються студенти та викладачі під час навчання. Показано переваги використання месенджерів – широкі мультимедійні можливості для представлення матеріалу та швидкий обмін повідомленнями. З'ясовано, що месенджери ніколи не зможуть замінити, або ж мати перевагу перед академічною аудиторною системою навчання та живим спілкування.

Ключові слова: месенджери, соціальні мережі, інформаційні технології, навчальний процес, мультимедійні можливості.

Сучасний навчальний процес у закладах вищої освіти характеризується впливом інформаційних технологій, що утворюють глобальний інформаційний простір. Це супроводжується значними змінами у освітньому процесі. Результатом цього є те, що інформаційні технології вже впевнено можна визначити не як додатковий засіб навчання, а як невід'ємну та ефективну частину цілісного освітнього процесу. Зазначимо також, що актуальні на сьогоднішній день форми спілкування, що з'явилися завдяки сучасним інформаційним технологіям, суттєво впливають і на саму атмосферу занять.

У звичайному житті, й у процесі навчання студенти постійно користуються смартфонами, наприклад, для перегляду контенту та спілкування з друзями у популярних соціальних мережах та месенджерах. Призначення соціальних мереж не обмежується лише розважальною функцією. Зареєстровані користувачі обмінюються інформацією, процес обміну інформації є двостороннім, оскільки користувачі як передають інформацію, так і її отримують. Таким чином, соціальні мережі спрямовані також на реалізацію комунікаційної й інформаційної функцій.

«Включення в обговорення певного кола подій, з'ясування точки зору інших користувачів примушує чітко сформулювати власну позицію, що в кінцевому результаті сприяє самоідентичності особистості. Оскільки окремі користувачі розміщують у мережах і результати своєї праці (картини, малюнки, поетичні твори, відеоролики тощо), то це сприяє їх самореалізації та спонукає до саморозвитку» [2, с. 215]. Крім універсальності та багатофункціональності ці пристрої у контексті навчального процесу дозволяють подолати тимчасові та фізичні межі аудиторії, оскільки інформація не обмежена конкретним часом та місцем навчання.

Соціальні мережі є потужним комунікаційним інструментом, у просторі якого користувачі мають можливість створювати групи, обмінюватися інформацією (текстовими повідомленнями, фото-, відео-, аудіоматеріалами, посиланнями на певні джерела), спільно працювати над проєктами тощо [1].

Серед багаточисленних переваг використання соціальних мереж та месенджерів, можна виділити наступні:

- обмін відомостями, спілкування між групами, які знаходяться на відстані;
- реалізація творчого потенціалу;
- читання і коментування новин, різноманітних відомостей, матеріалів;
- обговорення питань і тем;
- опублікування й отримання інформації про розклад занять, навчання, завдання та ін.;
- значний діапазон сервісів, різноманітність форм комунікації, обмін цікавими і корисними посиланнями на інші ресурси;
- можливість групової діяльності, спільне планування і наповнення навчального контенту;
- постійна взаємодія студента і викладача в мережі у зручний для них час та організація індивідуальної роботи з кожним студентом [5].

До цього переліку також можна додати комфортне для студентів середовище, звичні засоби комунікації та форми презентації контенту, що, безумовно, дозволяє зекономити час на адаптацію студентів до нового освітнього простору.

Важливим сьогодні, коли студенти досить довгий час вимушені були навчатися онлайн, є й той факт, що соціальні мережі уможливлюють безперервне використання навчального контенту будь-якої навчальної дисципліни. Незважаючи на перераховані переваги використання месенджерів в освіті, необхідно назвати й певні недоліки:

- розпорошеність уваги на інші подразники (наприклад, повідомлення від інших осіб);
- відсутність мережевого етикету;
- ситуативну залежність від якості інтернет-з'єднання, технічної оснащеності;
- ускладнення засвоєння інформації студентом з причини поверхового її сприйняття;
- загроза виникнення залежності від соціальних мереж, невміння організувати час у реальному житті [4].
- Розглядаючи месенджери як навчальне середовище в освітньому процесі можна зазначити, що вони є не лише програмою або веб-сервісом для швидкого обміну повідомленнями різного формату. Більшість месенджерів дозволяють проводити голосові та відеоконференції. Таких програм зараз дуже багато, і найпопулярніші з них – Viber, WhatsApp, Facebook, Zoom, Skype, Telegram [3]. Так, наприклад, Viber пропонує найбільшу кількість емодзі, стікерів та фонів для чату; надає можливість створення контрольних опитувань з вибором правильної відповіді, відкритих чатів та одночасного з'єднання з багатьма мобільними пристроями. Однак разом з цим у Viber дозволено обмін файлами лише певних форматів.

WhatsApp є простим у використанні високошвидкісним месенджером, але його недоліком є те, що спілкування великої кількості користувачів одночасно в груповому чаті іноді порушує стабільну роботу платформи. Zoom надає у розпорядження організатора усі інструменти: демонстрацію з екрану, інтерактивну дошку, проведення онлайн-зустрічей, запис відеоконференції. Telegram відрізняється можливістю створення ботів і каналів. Також у Telegram можлива передача файлів будь-якого формату, є функція зберігання даних, синхронізація з пристроями, необмежена кількість одночасних сесій тощо.

Досить цікавим рішенням є використанням месенджера Discord. Хоча даний месенджер в першу чергу розрахований на використання для спілкування користувачів комп'ютерних ігор він має досить потужний інструментарій і для використання в навчальному процесі. Перше на що слід звернути увагу, це на широку популярність Discord серед учнів та студентів. Можна сказати, що майже кожен з них має вже встановлений месенджер на своєму пристрої та вміє його використовувати. При цьому обмеження на голосовому каналі становлять не більше ніж 99 користувачів. Це досить велика кількість та достатня для того, щоб проводити заняття для учнів класу чи групи студентів. При цьому, хоча й можлива відеотрансляція, проте, як показує досвід, важливішою умовою є демонстрація екрану вчителя чи викладача. Адже для пояснення навчального матеріалу в першу чергу потрібно схематичний чи текстовий супровід теми. Тому задля організації навчального процесу голосового та текстового каналів цілком достатньо. Так само як і в Skype, наявна можливість створення груп (так звані «сервери»). Проте, на відміну від інших програмних продуктів, в Discord можна в межах власного серверу встановити власні права доступу та створити окремі підгрупи (мікрогрупи). На кожну таку групу, вчитель (викладач) встановлює доступ та додає лише окремих учнів (студентів). Дана функція буде корисною під час організації групової роботи з класом чи академічною групою студентів.

Сучасні месенджери дозволяють створювати навчальні курси для студентів, проводити у звичному віртуальному просторі моніторинг отриманих студентами знань, уможливлюють спільне створення навчального контенту.

Отже, можна зробити висновок, що використання месенджерів з освітньою метою можливе та актуальне в сучасних умовах. Соціальні мережі, безумовно, не можуть замінити академічну аудиторну систему навчання, але у сьогоднішніх складних умовах така форма організації навчального процесу дозволяє здійснювати повноцінну навчальну діяльність, підвищує автономність освітнього процесу, розвиває в кожного студента відповідальність за результати свого навчання. Однак все це стає можливим лише за умов цілеспрямованого керування з боку викладача та постійної його взаємодії зі студентами в режимі онлайн.

Список використаних джерел:

1. Гуревич Р. С. Формування освітнього інформаційного середовища для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. Вінниця : Планер, 2015. 426 с.

2. Майнаєв Ф. Я. Використання соціальних мереж у on-line-навчанні. *Innovative Solutions In Modern Science.* № 2 (2). 2016. С. 1–9. URL: https://core.ac.uk/download/pdf/145611689.pdf

3. Моргунова Н. С, Кісіль Л. М. Освітній потенціал месенджерів як навчального середовища у мовній підготовці іноземних студентів. *Інноваційна педагогіка*. Випуск 48. Т. 1. С. 213–217 URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2022/48/part_1/45.pdf
4. Тарнавська, С. В., Середа, Х. В. Українські дослідницькі е-інфраструктури як інструмент інтеграції молодих вчених у міжнародний науковий простір. *Збірник матеріалів VII Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених «Наукова молодь-2019»* (Київ, 4 жовтня 2019 р.). С. 118–121
5. Щербаков О. В., Щербина Г. А. Соціальна мережа для підтримки навчального процесу у ВНЗ. *Системи обробки інформації. Інформаційні технології в освіті і медицині*. 2012. Вип. 8(106). С. 159–162

Vadym Hryhorash. Use of messengers in the learning process

This paper analyzes social networks and messengers, focusing on their impact on the learning process. It emphasizes that messengers have become an integral part of modern education, widely utilized by both students and teachers. The advantages of using messengers are highlighted, including their extensive multimedia capabilities for presenting materials and enabling quick message exchanges. However, it is concluded that messengers can never fully replace or surpass the traditional academic classroom system and live communication.

Key words: messengers, social networks, information technologies, learning process, multimedia capabilities

УДК (37.02:81'276.6-029:61):791(045)

Закірова А. Т.,
здобувачка ВО
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна
Науковий Керівник: Шерстюк Л. В.

ВИВЧЕННЯ АНГЛОМОВНОЇ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ СЕРІАЛІВ (HOUSE M. D.)

У статті розглядаються особливості вивчення англомовної медичної лексики для студентів перших курсів медичних спеціальностей на матеріалі сучасних автентичних серіалів (House M.D.). Аналізуються особливості медичних термінів, їх структура та особливості складностей вивчення через професійний характер. Також, представлені методи включення матеріалів медіа у процес навчання, зокрема за допомогою методів запам’ятовування термінів від вчених із Університету Сан-Дієго, Авторів Американської Академії Професійних Кодерів (AAPC) та Когнітивної теорії мультимедійного навчання Річарда Е. Майєра. Ці підходи розглядаються як передові методи. Крім того, у статті запропонований комплекс вправ, який спрямований на контекстуальне формування розуміння нової лексики, а також покращення

професійної комунікації. Основна увага приділяється вивченню медичної лексики у реалістичних ситуаціях та їх практичному використанні в професійному середовищі.

Ключові слова: англомовна медична лексика, навчання за допомогою серіалів, серіал House M.D., когнітивна теорія мультимедійного навчання, медична термінологія, автентичні матеріали, медична освіта, професійна комунікація

На сьогоднішній день, англійська мова займає провідну роль у глобальній комунікації та розвитку суспільства. Лексична складова, в свою чергу, становить основу спілкування, а її вивчення – фундамент для подальшого взаєморозуміння. Сучасний світ знаходиться на етапі розквіту кожної з галузей. Медицина – не виключення, адже вона є невід'ємною частиною життя сучасної людини. Відкриття нових хвороб і ліків, розробка новітніх методів діагностики та лікування потребують їх вербалізації. Однак, англомовна лексика медичного спрямування є однією з найскладніших для вивчення з причини професійного напрямку. Одним із новітніх засобів засвоєння нової інформації – використовування автентичних фільмів та серіалів. Такий метод навчання дозволяє не тільки легко вивчати обрану лексику англійською мовою, але й ознайомлюватися з автентичним матеріалом, який здатен відобразити культуру інших країн та мовленнєву поведінку різних людей залежно від ситуацій. Ці фактори сприятимуть оволодінню мови, яку активно вивчають, та слугуватимуть важливою основою для подальшого розвитку у професійній сфері.

Актуальність дослідження зумовлена потребою у комплексному розумінні англомовної медичної лексики через розвиток медицини та міжнародної співпраці. Складність медичної термінології створює додаткові виклики, особливо в міжнародному контексті. Використання сучасних автентичних матеріалів, таких як House M.D., спрощують засвоєння лексики та показують її використання в реалістичних ситуаціях з медичної практики, що сприяє розвитку спілкування в професійному середовищі та формуванню контекстуального розуміння професійної лексики.

Метою роботи стало теоретичне обґрунтування доцільності та ефективності використання автентичного медичного серіалу House M.D. для навчання англомовної медичної лексики, а також розробка вправ на базі цих матеріалів для навчання англомовної медичної лексики студентів 1 курсу медичного спрямування.

У зв'язку зі стрімким розвитком медичної науки, впровадження новітніх технологій досліджень та діагностики захворювань, сучасний світ все більше потребує більше спеціалістів у сфері медицини. Для забезпечення можливості

обміну знаннями інтернаціонально, фахівці мають оволодіти високим рівнем англомовної термінологічної компетентності.

Згідно з «Тлумачним словником української мови», термін – слово або словосполучення, що означає чітко окреслене спеціальне поняття якої-небудь галузі науки [2]. Медична термінологія, в свою чергу, представляє мову охорони здоров'я. Вона важлива для медичних працівників, аналізу тонкощів людського тіла та включає в себе лексичні одиниці, які здатні позначати всі відомі анатомічні особливості, фізіологічні процеси та медичні втручання [6].

Використання медичних термінів відбувається насамперед у наукових медичних текстах, які вирізняються структурованістю розкриття інформації. В наукових працях наявний високий рівень логічності викладу та точності формулювань, тоді як публіцистичні тексти володіють суб'єктивністю та емоційним забарвленням.

Є. Гриценко виділяє складність, що пов'язана з високою насиченість англійської медичної лексики термінами грецького та латинського походжень. Зокрема, від них походять абревіатури та скорочення. [1]

Відтак, вчені з Університету Сан-Дієго пропонують метод запам'ятовування термінів, який полегшить процес навчання. Вони стверджують, що майже всі терміни медичного спрямування можуть бути «розбиті» на три частини, а саме – префікс, корінь слова та суфікс. Префікс ставиться на початку слова та здатен вказати на розташування, тип або кількість. Корінь слова – головне значення терміну. Суфікс – ставиться у кінці слова та вказує на спеціальність, процедуру, функцію, стан/розлад або статус. Наприклад, "itis" означає запалення, а "ectomy" означає видалення. Крім того, суфікс може просто зробити слово іменником або прикметником. Таким чином, поділ термінів із сфери медицини на частини може допомогти зрозуміти значення нового терміну, який може складатися майже з будь якої комбінації частин слів [7].

Автори Американської Академії Професійних Кодерів (AAPC) також пропонують власний метод вивчення професійної лексики. Вони проводять аналогію з Лего – конструкторні набори, які складаються з великої кількості різнокольорових деталей для збирання та моделювання різноманітних предметів. Цеглинка з такого набору Лего, сама по собі, просто цеглинка, але якщо з'єднати декілька Лего-деталей разом, тоді можна отримати щось «дійсно неймовірне». Те саме відбувається й з частинами слів, «міні-деталей», котрі здатні створити медичний термін [6].

Цей підхід дозволяє майбутнім спеціалістам швидше аналізувати тексти та запам’ятовувати великий обсяг інформації. Відповідно, володіючи вже певними базовими знаннями, студентам легше зрозуміти більш конкретне визначення дефініцій та розширювати свій спектр знань. Розуміння структури медичних дозволяє майбутнім спеціалістам побачити частини структури слів та детальніше ознайомитись з ними. Почавши вивчати частини слів, студенти спочатку розпізнаватимуть «міні-деталі», а в наслідку – бачити одні й ті самі частини слів у великій кількості медичних термінів. Допомогти у цьому можуть автентичні ресурси. За останні роки, залучення медіа матеріалів у навчальні процеси набуло погресу, однак, відеоматеріали почали використовуватися для навчання ще наприкінці 70-х років минулого сторіччя.

Серія телевізійних програм під назвою «Follow Me!», продюсерами якої були Бі-Бі-Сі та Баварське Телемовлення, забезпечувала прискорений курс вивчення англійської мови та швидко стала відома у багатьох країнах, як перше ознайомлення з англійською мовою. Короткі навчальні сюжети, довжиною в 15 хвилин, охоплювали певні теми. Під час перегляду такого автентичного матеріалу, студентам пропонувалися сюжети побутового характеру, в яких, у формі простих діалогів, розкривалися лексичні та граматичні теми [4].

Відповідно, відеосюжети здатні впливати психологічно. Як зазначає Рональд А. Берк, під час перегляду фільму чи, навіть, телепрограми виникають поверхневі та глибокі почуття та емоції. Ці емоції можуть бути викликані або підсиленими за допомогою конкретних візуальних сцен, акторів та фонової музики. Загалом, вчений виділяє 20 пунктів, впливу відео на діяльність розуму та ефективність навчання. Серед головних хочемо виокремити: привертання уваги учнів; зосередження концентрації студентів; викликання зацікавленості у класі; залучення уяви учнів; підвищення практичного розуміння матеріалу; надихання та мотивація; створення візуальних образів та асоціацій.

Також, особливу увагу ми хочемо звернути на Когнітивну теорію мультимедійного навчання Річарда Е. Майєра. Принципи мультимедійного навчання Майєра здатні надати план того, як правильніше структурувати елементи мультимедіа. В основі теорія мультимедійного навчання Майєра знаходяться три основні припущення:

- Подвійне кодування (Dual-channel assumption) – обробка інформації у людей відбувається через два канали – аудіальний та візуальний, а отже кожен з каналів відповідає за окремий вид сприйняття.
- Обмежена ємність (Limited-capacity assumption) – кожен канал здатен обробити лише обмежену кількість інформації одночасно.

- Активне оброблення (Active-processing assumption) – навчання може вважатися ефективним лише в тому випадку, якщо учні активно працюють з інформацією та пов’язують її із наявними знаннями [5].

Рональд А. Берк вважає, що дана теорія активізується через п’ять кроків:

- вибір доречних слів для обробки у вербальній робочій пам’яті,
- вибір відповідних зображень для обробки у візуальній робочій пам’яті,
- організація вибраних слів у вербальну розумову модель,
- організація вибраних зображень у візуальну розумову модель,
- залучення вербальних і візуальних уявлень, а також попередніх знань [3].

Таким чином, можемо припустити, що суміжне представлення вербального та візуального матеріалу може бути найбільш доцільним методом викладання для студентів вступних курсів. Серіали, в такому випадку, відіграються важливу роль у навчання, адже поєднують сприйняття інформації через аудіальний та візуальний канали, демонструючи використовування цільової лексики у реальних або наближених до реальних ситуаціях. На основі когнітивної теорії мультимедійного навчання Річарда Е. Майєра та визначень медичної термінології, задля дослідження було обрано серіал House M.D. Увага була зосереджена на аналізі першого сезону, а саме: теми серій, центральні медичні терміни, контекст їх використання та важливі діалоги.

У першому епізоді ми розглянули діагностику рідкісного захворювання – інфекції нейроцистицекрозу. Акцент був на екстрених ситуаціях, експериментальних методах діагностики та адаптації лексики до аудиторії. Окремі сцени, такі як сцена з МРТ, обговорення діагнозів та заключних пояснень пацієнтці слугують ефективними навчальними матеріалами. Нами було виявлено близько 40 англомовних медичних термінів, таких як *seizure, MRI, brain tumor* та інші. Також, додатково було проаналізовано окремі моменти серій, які включали в себе лікування астми, проблему самодіагностики за допомогою мережі Інтернет та вплив харчових звичок на організм. Кожен з аспектів ілюструє контекстуальне використання професійних термінів, таких як *asthma, inhaler, chronic fatigue syndrome*, та демонструє важливість відповідної комунікації лікарів із пацієнтами й колегами.

У наступному етапі нашої роботи ми розробили комплекс вправ. Ці вправи сприятимуть вивченню англомовної спеціалізованої лексики, допоможуть у подоланні бар’єру під час першого ознайомлення з матеріалом та ефективніше засвоювати лексику, відповідно до на теорії мультимедійного навчання Майєра. Матеріал для завдань, відповідно, було відібрано з двох епізодів серіалу.

Використанням термінів пояснювалось за допомогою ресурсів Medline Plus та Merriam-Webster, а для аналізу медичної термінології застосовувалася стаття Академічного Центру Germana.

Серед вправ нами були розроблені: вправи на зіставлення термінів з відповідними визначення для попереднього ознайомлення з лексикою; вправи на дослідження структури слова та пошук схожих термінів в епізоді; вправи на роботу з аудіоматеріалами та заповнення пропусків у діалогах із послідуючим перекладом та аналізом; вправи на контекстуальне використання термінів засобом заповнення пропусків у діалогах між лікарями. Такі вправи здатні сприяти поглибленому вивченню матеріалу, розвитку контекстуального аналізу та використання лексики у професійній сфері на практиці.

Підсумовуючи, ми маємо зазначити, що у статті ми обґрунтували актуальність використання автентичних серіалів, зокрема *House M.D.*, з ціллю вивчення англомовної медичної лексики студентами перших курсів медичних спеціальностей. Ми провели детальний аналіз структури спеціалізованої термінології, використання в контексті та доцільність мультимедійного підходу на ефективність навчання. Відеоматеріали та їх використання здатне сприяти формуванню професійної термінологічної компетентності, завдяки чому дозволяє студентам розвивати навички комунікації та інтегрувати отримані знання у практичну діяльність. Розроблений комплекс вправ, у свою чергу, базується на принципах Когнітивної теорії мультимедійного навчання Річарда Е. Майєра, а отже спрямовані на запам’ятовування та покращення розуміння контекстуального використання медичної лексики.

Список використаних джерел:

1. Гриценко Є. М. Англомовна медична термінологія в підготовці сучасних лікарів. *Реалії, проблеми та перспективи вищої медичної освіти* : матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю, м. Полтава, 25 березня 2021 р. С. 71–72

2. ТЕРМІН – тлумачення, орфографія, новий правопис онлайн. *СЛОВНИК – тлумачний словник української мови, орфографічний словник онлайн.* URL: https://slovnyk.ua/index.php?swrd=термін

3. Berk, R. A. Multimedia teaching with video clips: TV, movies, YouTube, and mtvU in the college classroom. *International Journal of Technology in Teaching and Learning,* 2009. No. 5(1). P. 1–21

4. Follow Me! (TV programme) – Wikipedia. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Follow_Me!_(TV_programme)

5. Mayer's 12 Principles of Multimedia Learning / DLI. *Digital Learning Institute*. URL: https://www.digitallearninginstitute.com/blog/mayers-principles-multimedia-learning

6. Tips and strategies for learning medical terminology. *Medical Coding – Medical Billing – Medical Auditing – AAPC.* URL: https://www.aapc.com/resources/medical-terminology

7. What is Medical Terminology? [Explanations + Helpful Resources] – University of San Diego – Professional & Continuing Education. *University of San Diego – Professional & Continuing Education.* URL: https://pce.sandiego.edu/what-is-medical-terminology-explanations-helpful-resources/

Anastasiia Zakirova. Studying English Medical Vocabulary Based on Modern TV Series (House M.D.)

The article examines the features of studying English medical vocabulary for first-year students of medical specialties by using the material from modern authentic TV series (House M.D.). It analyzes the features of medical terms, their structures, and the challenges in learning them according to their professional nature. Additionally, methods for including media materials into the learning process are presented, particularly through techniques for memorizing terms proposed by researchers from the University of San Diego, authors from the American Academy of Professional Coders (AAPC), and Richard E. Mayer's Cognitive Theory of Multimedia Learning. These approaches are considered as leading methods. Furthermore, the article proposes a set of exercises aimed at the contextual understanding of new vocabulary and improving professional communication. The primary focus is on learning medical vocabulary in realistic situations and its practical application in a professional environment.

Key words: English medical vocabulary, learning through TV series, House M.D., Cognitive Theory of Multimedia Learning, medical terminology, authentic materials, medical education, professional communication

УДК 316.77+316.774+81(045)

Зінченко В. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент
Криворізький навчально-науковий інститут
Донецького державного університету внутрішніх справ,
м. Кривий Ріг, Україна

КОМУНІКАЦІЯ, ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА МОВА

Стаття присвячена використанню медіа в процесі навчання рідної мови, а саме статей української преси на заняттях з мови. Автор спробувала визначити важливість і необхідність використання медіатекстів та їх роль у вивченні мови. Автор дійшла висновку, що робота з текстами допомагає студентам розвивати навички критичного читання та універсальні навчальні дії, а також є актуальним і цікавим матеріалом для вивчення, оскільки вводить їх у природне мовне середовище.

Ключові слова: українська мова, ЗМІ, медіатекст, мовна компетенція, комунікативна компетентність.

У сучасному світі знання української мови неможливе у відриві від реалій життя та культури країни. Сучасні підручники не завжди містять достатню

кількість текстів і вправ, які сприяють ефективному навчанню. Журнали та газети, як і ЗМІ, є невід'ємною частиною цієї культури. Саме через читання медіатекстів ті, хто вивчає мову, можуть прийти до розуміння й засвоєння особливостей не лише мови, а й життя. Вивчаючи рідну мову, студенти, природно, очікують можливості спілкуватися цією мовою.

Спілкування студентів не може обмежуватися лише усним спілкуванням.

Студенти повинні вміти слухати, писати, говорити, читати, тому весь процес вивчення мови повинен поєднувати всі ці компоненти. Хармер розглядає письмо і говоріння як продуктивні навички, а слухання та читання як рецептивні навички. Розгляньмо визначення читання Хармера: «Читання – це дія, яка виконується очима та мозком. Очі сприймають певне повідомлення інформації, а потім мозок розшифровує значення повідомлення. Саме читання залежить від швидкості читання читача». Читання є однією з основних мовних навичок як на занятті з мови, так і в усьому навчальному процесі в цілому [2].

У процесі викладання української мови викладачі використовують підручники, посібники, а також журнали та газети, адже актуальність та сучасність інформації, вміння використовувати граматичні та лексичні ресурси, а також мовну та країнознавчу інформацію, є невід'ємними позитивними факторами для студентів. Також матеріали сучасної періодики допомагають ознайомитися з усією різноманітністю жанрів публіцистичного стилю.

Використання різноманітного матеріалу на занятті, має ряд переваг, оскільки текст передає студентам інформацію про події у світі, таким чином, реалізується виховне значення. З іншого боку, підручники часто містять типові стандартні тексти з невеликою різноманітністю жанрів, тоді як вищезазначені матеріали містять широкий спектр текстових жанрів і спонукають до читання із задоволенням, тому теми викликають великий інтерес для студентів. Це означає, що на занятті з мови необхідно намагайтися менше використовувати штучно складених матеріалів. Навчальні тексти мають бути реалістичними моделями письмової чи усної мови цільової мови.

Медіатексти є корисними помічниками для вдосконалення навичок читання студентів та їх загального рівня знань. Використовуючи статті, можна мотивувати студентів, одночасно тренуючи не тільки навички читання, а й інші види мовленнєвої діяльності. Існують переваги використання медіатекстів, але є також кілька труднощів, з якими можуть зіткнутися викладачі та самі студенти. Варто зазначити, що використання періодики має свої особливості: 1) доступність; 2) різноманітність; 3) тема; 4) комплексність; 5) культурно-соціальні проблеми.

Доступність

Сьогодні, завдяки можливостям використання Інтернет, можна легко замовити значну кількість як паперового формату журналу, так і придбати електронну версію.

Різноманітність

Періодичні видання містять величезну різноманітність текстів, різних за видами та різноманітною за інформацією. Відповідні тексти можна підібрати відповідно до рівня знань студентів.

Тема

Ця особливість медіатекстів є їх перевагою, але водночас і великим недоліком. Тексти журналів надають сучасні репортажі та новини з усього світу вчасно та швидко. Однак, в той же час, вони не можуть довго залишатися актуальними і свіжими. Використання найновішої інформації потребує великої роботи з боку викладача, оскільки він не завжди може використати підготовлені завдання у подальшій роботі. Викладач повинен постійно розвивати роботу над текстом, постійно придумуючи нові прийоми роботи з медіатекстами.

Складність

Студентам зазвичай важко читати тексти в справжніх журналах. Медіатексти багаті на багатозначні заголовки, різноманітні лексико-граматичні конструкції. Також студенти зазвичай читають тексти частинами. Отже, дуже корисно давати учням читати медіатексти безпосередньо на занятті, щоб студенти зосереджувалися на загальному розумінні, а не на формах.

Культура і соціальні проблеми

Важливою складовою використання медіатекстів є їхня лінгво-культурологічна природа. Мова розглядається авторами як соціально-історичний феномен, що відображає соціальні події та структуру суспільства.

Існує досить багато стратегій і прийомів читання медіатекстів на заняттях з мови. Далі ми хочемо надати короткий список з них, які можуть бути корисними в процесі навчання читання:

- *Активізація попередніх знань*. Викладач використовує цю стратегію як передтекстову роботу, що дозволяє студентам встановити зв’язок між інформацією, яку вони вже знають, і новою інформацією, яку вони дізналися, читаючи медіатекст.
- *Детальне обговорення*. Цей прийом використовується під час читання, коли студенти ставлять запитання, перечитують, перефразують, візуалізують, що допомагає краще зрозуміти текст.

- *Контекстні підказки*. Використання контексту при роботі з незнайомими словами. Важливо показати студентам, що не завжди потрібно користуватися словником або допомогою викладача, але можна використовувати метод вгадування або прогнозування.
- *Підведення підсумків*. Цей прийом використовується після читання, студенти використовують письмові чи візуальні підказки, щоб з'ясувати деталі тексту, виконують завдання на основі тексту, який вони щойно прочитали.
- *Оцінювання.* Техніка використовується під час і після читання і заохочує студентів формувати власні думки, робити свої припущення та розвивати свої ідеї щодо прочитаного. Викладач ставить оцінювальні запитання, які дозволяють студентам критично оцінити текст.
- *Висновок*. Під час читання студенти роблять логічні висновки на основі фактів, які допомагають їм краще зрозуміти зміст тексту.
- *Прогнозування*. Цей прийом використовується до і під час читання. Учні висловлюють припущення щодо розвитку сюжету тексту, потім читають і порівнюють зі своїми припущеннями.
- *Повторне читання*. Перечитування тексту дає читачеві ще один шанс зрозуміти складний текст.
- *Повторна заява*. Під час читання студенти скорочують і узагальнюють прочитаний текст.
- *Постановка мети*. Перед читанням ставиться чітка мета, і студент зосереджується на читанні, ставлячи конкретну мету.
- *Сканування*. Одним із найпоширеніших прийомів є швидке читання з пошуком конкретної інформації або конкретної відповіді на запитання.
- *Скімінг.* Методика полягає в швидкому читанні частини тексту для виявлення основної думки.
- *Візуалізація*. Цей прийом використовується під час читання. Викладач читає текст (можна аудіозапис медіатексту), а учні заплющують очі й уявляють ситуацію, потім записують або накреслюють свої думки щодо прочитаного.

Основною метою навчання мов є вміння здійснювати вербальне спілкування в різноманітних ситуаціях спілкування з дотриманням усіх норм мовленнєвої поведінки та етикету, які є загальноприйнятими в суспільстві мови, що вивчається. Мовна компетенція – системна якість особистості, що об'єднує особистісні комунікативні якості, знання системи мови, володіння основними мовними поняттями та засобами, культуру спілкування як у суспільному житті, так і в професійній сфері. Також є важливим і розвиток комунікативної компетентності – тривалий і складний процес, особлива складність якого полягає

у співвідношенні предметного курсу і реального мовно-мовленнєвого досвіду студентів [1]. Використання медіатексту на заняттях дає чудову можливість привернути увагу студентів до образів мови, виразу аргументації різних точок зору, а також лексичних одиниць. Їх вивчення надзвичайно важливе, оскільки студенти часто прагнуть будувати словосполучення та речення, типові для рідної мови, особливо зі складними висловлюваннями. Таким чином, окрім знайомства з культурою, студенти розвивають мовну компетенцію та комунікативні навички.

Враховуючи виявлену нами під час дослідження тематику журналів і газет, а також їх мовне різноманіття, працювати з ними завжди доцільно. Особливо ретельно слід підбирати текст, тому що періодичні видання можуть містити теми, неадекватні та нецікаві студентам. У текстах журналів часто зустрічаються дискусійні питання, і у зв'язку з цим можна проводити дискусії зі студентами, оскільки рівень студентів для цього вже достатній.

Отже, через специфіку медіатекстів виникають певні труднощі при читанні статей. Тому викладач повинен навчити студентів читати такі статті. Читання, як вид мовленнєвої діяльності, відіграє важливу роль у сучасній рідній мові, але специфіка читання полягає в тому, що воно є не лише метою, а й засобом навчання. Звідси можна зробити висновок, що під час читання медіатекстів у студентів розвиваються не лише навички читання, а й усі інші види мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, письмо.

Список використаних джерел:

1. Зінченко В. М. Феномен комунікативної компетентності в правоохоронній діяльності. *Актуальні питання гуманітарних наук :* міжвузівський збірник наукових Праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Вип. 53. Том 1. С. 312–318. URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/53_2022/part_1/45.pdf

2. Swan M. The Practice of English Language Teaching. *ELT Journal*. 2018. Volume 72, Issue 1. P. 105–108

Viktoriia Zinchenko. Communication, Mass Media and Language

The article is devoted to the use of media in the process of teaching a native language, namely, articles from the Ukrainian press in language classes. The author tries to determine the importance and necessity of using media texts and their role in language learning. The author concludes that working with texts helps students develop critical reading skills and universal learning activities, and is also relevant and interesting material for studying, as it introduces them to the natural language environment.

Key words: Ukrainian language, media, media text, language competence, communicative competence

UDC 37.02-029:001.895(045)

Kovtun A. O.,
Student
Dnipro University of Technology,
Dnipro, Ukraine
Scientific supervisor: Berdnyk L.V.

INNOVATIVE LEARNING TECHNOLOGIES

This article is dedicated to the analysis of innovative technologies in education and their impact on the quality of learning. It examines the major changes in the educational process brought about by modern methods and tools, as well as their advantages, such as personalized learning and adaptation to individual student needs. The importance of innovation for the future of education is emphasized through its ability to prepare students for the challenges of the modern world. The article also includes recommendations for further research and the implementation of new technologies in the educational process, ensuring high-quality preparation of young people for the future.

Key words: innovative technologies, learning, quality of education, personalization, modern world challenges, research, adaptation, educational process

The modern world is changing rapidly with the development of technology, which is permeating all areas of human activity, including education. Innovative technology has become an important tool for creating new approaches to learning and enhancing its quality.

In the context of education, the definition of innovative technologies encompasses all digital, informational, and communication tools that facilitate contemporary methods of knowledge transmission and interaction between students and teachers. Such technologies include the use of online resources, interactive platforms on the Internet, mobile applications, artificial intelligence systems, and virtual reality. Their main goal is to provide effective teaching that can meet the needs of each student.

Innovations in education significantly increase the quality of the educational process, making it more accessible and interactive [1]. For example, thanks to online platforms, students can acquire knowledge at a pace and place convenient for them, which makes the learning process more accessible. The use of innovative technologies also increases the motivation to learn, as modern technological tools allow adapting the material to the level and interests of each student. The implementation of game elements in lessons not only engages students but also provides new forms and methods of learning the material.

The purpose of this article is an in-depth review of innovative technologies in education and analysis of their impact on the educational process [3;4]. In particular, the article examines how new teaching methods change approaches to teaching, what positive and negative aspects they bring, as well as what development prospects they open for modern education. Among the primary objectives of this work is to determine how these new technologies contribute to the individualization of the learning process, the adaptation of knowledge to modern demands, and the creation of conditions for the comprehensive development of students.

Innovative technologies are increasingly entering the field of education, changing the traditional approaches to learning that existed in the time of our parents [3]. Technologies create new opportunities for student development and solving learning problems. Hence, it is vital to highlight three key learning technologies that can make learning more interesting.

- *Online platforms and distance learning*:

Modern educational platforms such as Prometheus, iLearn, Teams and Moodle enable people to take online courses and learn from renowned universities and teachers worldwide. It allows students to gain knowledge at a convenient time and pace that suits the student. Distance learning also opens access to education for individuals who cannot attend regular classes due to distance or inconvenient schedules.

- *Gamification in learning*:

Gamification is becoming increasingly popular today [4]. Gamification is the application of game elements in the educational process to make learning more exciting and understandable. Points, rewards, competitions and levels motivate students and make the learning process easier. This approach makes learning more like a game. Therefore, it motivates students to learn more.

- *Artificial intelligence* (A.I.) concerns more teachers because it enables them to create individual programs adapted to the knowledge level and needs of each individual student in order to achieve a good learning result. For example, an A.I. platform can suggest learning tasks based on students' strengths and weaknesses, which will help them improve and work on their weaknesses. Artificial intelligence also simplifies the grading process by automatically grading tests and written assignments. In addition, A.I. can recommend additional topics, exercises and learning methods.

The leading innovative technologies being covered, it is crucial to move on to the advantages and disadvantages that can affect people in the learning process. The advantages are as follows:

1) innovative learning technologies offer flexibility in choosing the time and place of learning. Students can use online platforms to study at a time and place

convenient for them, thereby making education compatible with work and personal life. It is especially important for students who work or have other commitments;

2) thanks to artificial intelligence and adaptive learning systems, innovative technologies make it possible to create individual training programs that meet the specific needs and level of knowledge of each student. It allows students to receive material that is most suitable for their learning style, which increases the effectiveness of learning;

3) innovative technologies can quickly respond to changes in curricula, allowing teachers and students to stay abreast of the latest trends and requirements. It creates opportunities for introducing new methods and materials into the educational process, making education relevant and modern.

Therefore, innovative learning technologies make learning more accessible and effective, which, in turn, increases students' motivation and interest in the learning process. However, along with the advantages, there are also some disadvantages. Among them, highlights are:

1) due to the fact that not all students have equal access to technology and the Internet [3], this can lead to inequities in educational opportunities and diminish the chances of some students for success;

2) implementing innovative technologies may require significant financial investments for acquiring equipment, paying for courses, and obtaining learning materials. It can be a particularly challenging task for educational institutions with limited budgets that cannot afford to invest in the latest technology [1];

3) the effectiveness of innovative technologies in education depends on stable access to technology and the Internet. Recently, we have noticed that problems with the technical infrastructure can disrupt the educational process and negatively affect the success of students.

Thus, undoubtedly, there are prospects for the development of innovative technologies in the field of education [1; 2]. Several key trends are expected to affect the educational process in the coming years.

First, the popularity of personalized learning, which is based on the needs and pace of each student, will increase. With the help of artificial intelligence, educational programs will be able to adapt to the level of knowledge and learning style of students.

Second, virtual and augmented reality will open new opportunities for interactive learning, allowing students to immerse themselves in learning material in a more immersive way. For example, students can learn history by visiting virtual reenactments of historical events or learn biology by exploring living organisms in 3D.

The preparation of teachers to work with new technologies is critically important for the successful implementation of innovations in the educational process. Educators must not only master the latest technologies but also be able to integrate them into the curriculum in a way that meets the needs of students [3].

Moreover, educational institutions should offer professional development programs that help teachers master modern teaching methods and tools. It includes training in the use of virtual reality, data analysis and online resources. Hence, well-trained teachers will become key factors in the implementation of innovative technologies in the field of education.

Thanks to modern methods and tools, students can acquire knowledge more effectively and interestingly. Innovative technologies help to personalize the educational process, adapting it to the individual needs of each student, thus achieving better results [2].

The importance of innovation for the future of education cannot be overstated. It contributes to the development of knowledge and prepares students for the challenges of the modern world, such as rapid technological changes and globalization. Students familiar with the latest technologies are better prepared for the future profession and can adapt to new circumstances.

To sum up, it is essential to conduct additional research, including evaluating the effectiveness of new technologies, training teachers to work with new technologies, and ensuring access to technologies for all students. In this way, innovations will become an integral part of the educational environment, providing quality preparation for young people for the future.

References:

1. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с.

2. Радченко О. Я. Інноваційні технології як складова освітнього середовища сучасного закладу освіти. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/17177/1/5_Radchenko.pdf

3. Assessing Generation Z and Alpha Students: A New Challenge. URL: https://www.selfie-education.com/post/assessing-generation-z-and-alpha-students-a-new-challenge

4. Limantara, N., Meyliana, M., Gaol, F. L., & Prabowo, H. Designing Gamified Learning Management Systems for Higher Education. *International Journal of Information and Education Technology*. 2023. URL: https://doi.org/10.18178/ijiet.2023.13.1.1776

Анастасія Ковтун. Інноваційні технології навчання

Стаття присвячена аналізу інноваційних технологій у навчанні та їх впливу на якість освіти. У ній розглядаються основні зміни в освітньому процесі, які відбуваються завдяки сучасним методам і засобам, а також їх переваги, такі як персоналізація навчання та адаптація до індивідуальних потреб учнів. Важливість інновацій для майбутнього освіти підкреслюється

через їх здатність підготовувати учнів до викликів сучасного світу. Стаття також містить рекомендації щодо подальших досліджень і впровадження нових технологій у навчальний процес, що забезпечить якісну підготовку молоді до майбутнього.

Ключові слова: інноваційні технології, навчання, якість освіти, персоналізація, виклики сучасного світу, дослідження, адаптація, освітній процес

УДК (37.02:37.091.212.2):811.112.2(045)

Кравчук С. О.,
здобувачка ВО
Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Карпюк В. А.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕСТУВАННЯ В ПРОЦЕСІ КОНТРОЛЮ ТА ОЦІНЮВАННЯ УЧНІВ НА УРОЦІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ

У даній статті розглядається роль тестування як важливого інструменту контролю та оцінювання знань у процесі навчання німецької мови. Тести дозволяють об’єктивно оцінити рівень засвоєння усіх аспектів мови: лексика, граматика, фонетика, також навички комунікації: аудіювання, говоріння, читання та письмо. Тестування допомагає не лише перевірити знання учнів, але й мотивувати їх та розвивати їхні мовленнєві компетенції. Розглянуто особливості створення тестів для різних видів мовленнєвої діяльності. Автор доводить, що тестування є не лише засобом контролю, а й інструментом інтегрованого підходу до навчання, що допомагає вдосконалити знання учнів з німецької мови.

Ключові слова: тестування, мовленнєва діяльність, контроль, оцінювання

Метою цієї статті є розкриття ролі тестування як одного з інструментів у процесі контролю та оцінювання знань учнів на уроках німецької мови. Було проаналізовано підходи різних дослідників та вчителів-практиків таких, як О. Петращук, Л. Буданова, О. Волошина, В. Паукова та інші.

Тестування є невід’ємною частиною навчального процесу і дозволяє об’єктивно керувати знаннями та вміннями учнів. На уроках німецької мови за допомогою тестів оцінюються результати навчання таких елементів мови, як лексика, граматика та фонетика, а також навичок спілкування, таких як аудіювання, говоріння, читання та письмо. Основна мета тесту тут не тільки перевірити рівень знань, а й сприяти розвитку мовленнєвих здібностей та підтримати мотивацію учнів.

Як зазначає Петращук О. П у своїй статті, в освітніх системах розвинених країн контроль за допомогою тестів у вивченні іноземної мови вже давно посідає

провідне місце і відіграє роль головного інструмента визначення рівня навчальних досягнень учнів у процесі оволодіння іноземної мови [1].

Також спираючись на наукову працю Л. Будонової, зазначимо можливість використання тестових завдань у процесі навчання німецької мови. Використання тестових завдань у процесі навчання німецької мови як іноземної дозволяє покращити комунікативні, лінгвокраїнознавчі та навчально-пізнавальні компетенції учнів, та забезпечити володіння всіма видами мовленнєвої діяльності. Використання тестів під час вивчення граматики німецької мови дозволяє сформувати вміння граматично коректно формулювати усні та письмові відповіді монологічного та діалогічного мовлення [2].

Як зазначає О. Волошина, на практиці під час навчання німецької мови учителями широко використовуються тестові форми задля контролю рівня сформованості комунікативних навичок. Також дослідженнями було показано, що тести є найбільш ефективним способом при формуванні граматичних навичок. Безперечно тести допомагають швидкому запам’ятовуванню не лише граматичного, а й лексичного матеріалу. Також сприяють формуванню всіх видів мовленнєвої діяльності (говоріння, читання, письмо, аудіювання) [3].

В. Паукова зазначає, що у процесі багаторічного використання тестування в своєму досвіді змогла підкреслити багато позитивних моментів. Зокрема, тести на уроках іноземної мови допомагають підвищити об’єктивність оцінки знань та підвищити пізнавальну активність учнів [4].

Основними завданнями тестів на уроках німецької мови є:

- *Діагностика*: визначення початкового рівня знань учнів (вхідний тест), проміжна перевірка засвоєння матеріалу, підсумкова оцінка знань.

- *Моніторинг прогресу*: оцінка динаміки навчання за певний проміжок часу.

- *Мотивація*: заохочування учнів працювати над своїми помилками та вдосконалювати свої мовні навички.

На уроках німецької мови тестування може бути організовано за допомогою різних форм залежно від мети та змісту навчальної мови. Лексикограматичне тестування охоплює завдання на вибір правильності форми слова, завершення речення або переклад окремих фраз. Читання: передбачаються тексти із завданнями на пошук інформації, також визначення головної ідеї тексту. За допомогою тестів ми можемо оцінити знання з аудіювання, у завданнях цього типу перевіряється здатність розуміти мовлення на слух, учням пропонується прослуховування усного тексту після чого вони виконують завдання до нього.

У сучасній теорії тестування розрізняють два види діяльності тестову, та що здійснюється учнем під час виконання тестових завдань, та позатестову, яка відбувається під час оволодіння мовою або її використання в реальному житті. Саме за допомогою цієї узгодженості можна досягнути правдивості результатів, що і покаже рівень оволодіння комунікативною компетенцією, яка вимірюється певним тестом. Цей підхід може допомогти визначити рівень здатності тестованого до практичного застосування німецької мови в реальному житті [21].

У процесі навчання іноземної мови рекомендується використовувати автентичні матеріали. Це поняття є важливим і під час розробки тесту. Виділяють два типи автентичності: ситуативна та автентичність взаємодії. Для того, щоб тест був ситуативно автентичним, він має бути співвіднесеним з характеристиками іншомовної мовленнєвої ситуації. Це надає змогу змоделювати в тестових завданнях різноманітні ситуації, які будуть залежати від цілей тестування, теми та вікових особливостей учнів. Ситуативна автентичність ж забезпечує співвідношення між здійсненням тестового та позатестового іншомовного мовлення, маючи на меті вирішити комунікативне завдання [5].

Під час використання тестування на уроках німецької мови важливо дотримуватися таких принципів: відповідність тесту щодо рівня підготовки учнів; кожне завдання має бути чітким і структурованим; використання чітких критеріїв оцінювання робіт учнів та систематичне тестування, дозволяє контролювати прогрес засвоєння знань.

Важливо враховувати багато особливостей при створенні тестових завдань задля контролю різних аспектів мови. При розробці тестів з аудіювання та читання важливим є вибір текстів на основі яких будуть розроблятися тести. Вони мають бути цікавими та відповідати темам щодо чинної навчальної програми з іноземної мови. Важливо зазначити, що питання, до тексту для читання чи аудіювання, повинні розташовуватися в такому ж порядку, в якому подається інформація в тексті. При розробці тестових завдань для контролю аудіювання чи читання варто враховувати те, що відповідь на поставлене питання не повинна залежати від попередніх відповідей (наприклад: попереднє питання містить підказку для подальшого питання або не знаючи відповіді на одне питання, неможливим є виконати наступне). Також при розробці тестових завдань до текстів задля оцінювання читання варто враховувати мету, яку поставив вчитель. З приводу читання це може бути вилучення певної інформації з тексту, розуміння загальної ідеї тексту чи детальне розуміння прочитаного. Під час підбору тексту для читання варто враховувати довжину тексту та його складність, чим складніший тим коротший. Також як вже зазначалось

автентичність відіграє важливу роль. При створенні тестів для перевірки знань граматичного та лексичного матеріалу варто брати до уваги безпосередньо інформацію, яка вже є знайомою для учнів, тобто відома лексика чи граматичні конструкції [6].

Тестування є важливим інструментом під час навчання німецької мови, адже за допомогою нього можна не лише оцінити знання та навички учнів, але й сприяти розвитку їх мовленнєвих компетенцій. Різноманітні форми тестів, які були розглянуті в минулих розділах, допомагають забезпечити об'єктивний контроль та засвоєння матеріалу. Наукові дослідження та статті вчителів практиків підтверджують ефективність тестових завдань під час розвитку таких навичок: аудіювання, письмо, читання та говоріння.

Таким чином, під час розробки тестових завдань важливо враховувати багато принципів задля того, щоб тест був ефективним у процесі контролю та оцінювання знань учнів. Отже, тест є не лише засобом перевірки знань на уроках німецької мови, а й інструментом, який забезпечує інтегрований підхід до навчання німецької мови як іноземної, та допомагаючи учням вдосконалити їх мовленнєві здібності.

Список використаних джерел:

1. Петращук О. П. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі: (монографія). К.: Видавничий центр КДЛУ, 1999. 261 с.
2. Буданова Л. Г. Використання тестових завдань у процесі вивчення іноземних мов. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв.* Харків, 2007. № 5. С. 11–14
3. Волошина О. С. Використання тестових технологій на уроках іноземної мови. URL: https://vseosvita.ua/library/embed/01002k2g-5f0e.docx.html
4. Паукова В. Ю. Тестування як вид контролю граматичних навичок в англійській мові. URL: https://naurok.com.ua/metodichna-rozrobka-testuvannya-yak-vid-kontrolyu-gramatichnih-navichok-v-angliyskiy-movi-124076.html
5. Федчишин Н. О. Тестування метод навчання і контролю знань студентів при вивченні німецької мови. *Медична освіта*. 2014. № 1. С. 113–118
6. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб./ Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.

Sofiia Kravchuk. Use of Testing in the Process of Monitoring and Assessing Students in the German Language Classroom

This article examines the role of testing as an important tool for monitoring and assessing knowledge in the process of learning German language. Tests allow for an objective evaluation of all aspects of the language: vocabulary, grammar, phonetics, as well as communication skills, including listening, speaking, reading, and writing. Testing not only verifies students' knowledge but also motivates them and develops their language competencies. The article also explores the specific

features of creating tests for various types of language activities. Thus, testing serves not only as a means of assessment but also as a tool for an integrated approach to learning, helping to improve students' proficiency in German.

Key words: testing, language activity, monitoring, assessment

УДК (378.147:81'276.6-029:811.11):34-057.87(045)

Кулішенко В. Ю.,
здобувач ВО
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна
Науковий керівник: Шерстюк Л. В.

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЮРИСТІВ

У статті йдеться про присвячено аналізу особливостей викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам у сучасних реаліях розвитку освіти в Україні. У статті уточнено визначення таких понять як: «іноземна мова за професійним спрямуванням», «професійна компетентність». Розглянуто специфічні особливості, що притаманні майбутнім юристам: студенти юридичного факультету відрізняються схильністю до фактів, аргументів та чітких формулювань з певних джерел, обґрунтованості своїх висловлювань, критичного мислення. Встановлено, що питання формування професійної компетентності у майбутніх юристів є актуальним в умовах недостатньої кількості годин на вивчення англійської мови у закладах вищої освіти, а також зважаючи на складність «юридичної англійської».

Ключові слова: особливості викладання, англійська мова, професійне спрямування, майбутні юристи, компетентність, студенти

Розширення міжнародних контактів створює сприятливі умови для престижу дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у закладах вищої освіти. До того ж, згідно з положеннями Проєкту концепції розвитку юридичної освіти, Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, а також Національної доктрини розвитку освіти в Україні у XXI столітті володіння англійською мовою за професійним спрямуванням має першочергове значення [5; 8; 10]. Високий рівень знань з англійської мови майбутніми юристами стає однією з умов успішної професійної діяльності та конкурентоспроможності на ринку праці, що дозволяє вільно спілкуватися і листуватися із зарубіжними колегами, брати участь у обговоренні професійних тем, консультувати з юридичних питань іноземні фізичні та юридичні особи, складати юридичну

документацію сучасною англійською мовою, вирішувати різноманітні питання у сфері права тощо. У зв'язку з цим актуальним стає питання особливостей викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам, що передбачає ефективні методи та прийоми навчання. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню навчання професійного спілкування приділяли увагу багато вчених: Н. Бориско, В. Борщовецька, Н. Зінукова, С. Коломієць, З. Корнєва, О. Тарнопольський, Л. Чубарова, C. Barret, P. Bimmel, L. Dam, T. Hutchinson, D. Little, W. Littlewood, A. Waters та інші. До наукових досліджень інноваційних методів викладання іноземних мов майбутнім юристам в умовах війни належать роботи таких науковців як: Н. Азарова, Ю. Анісімова, М. Лєбєдєва, І. Савка, Т. Яремко. Питання формування окремих компетентностей майбутніх юристів у закладах вищої освіти стали предметом дослідження методистів: О. Гомзякової, Д. Демченко, І. Заярної, О. Калити, Ю. Марченко, В. Гришко, Н. Коваль. Вдосконаленню фахової підготовки юристів присвячені наукові праці О. Бадурка, П. Біленчук, Н. Коваль, О. Скакун. Теоретичні та практичні результати наукових праць склали основу нашого дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сучасному етапі одна з гострих проблем – навчання в умовах війни та адаптація до життя в умовах дистанційного та змішаного навчання. Сучасні студенти – інші, оскільки живуть в нових реаліях. Питання особливостей викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам у сучасних реаліях розвитку освіти в Україні знаходиться у центрі уваги науковців, проте не є достатньо висвітленою. Це зумовлює актуальність цієї статті.

Мета статті – визначити та проаналізувати особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам.

Іноземна мова за професійним спрямуванням, або «мова для спеціальних цілей» (LSP – Language for Specific Purposes) передбачає формування іншомовної професійної компетентності майбутніх юристів та врахування специфіки їхньої майбутньої професійної діяльності [6]. Для вирішення цього завдання необхідно не тільки навчити студентів правової термінології англійською мовою, а й розвивати вміння використовувати юридичні терміни на практиці. Як бачимо, невід’ємною особливістю викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам є врахування специфіки професійної сфери, що дозволить їм у майбутньому використовувати знання для ведення документації, переговорів, протоколів, успішної комунікації із зарубіжними колегами. При цьому під поняттям професійна компетентність ми розуміємо

здатність проявляти професійні якості, підвищувати рівень кваліфікації, встановлювати ділові зв'язки та вміння адаптуватись до потреб та змін [1; 3].

Згідно із міжнародними вимогами рівень володіння англійською мовою майбутніх юристів не може бути нижчим, ніж B2 (Council of Europe) [10]. На жаль, не у всіх студентів знання з англійської відповідають такому рівню. Для досягнення цього рівня викладачу необхідно зацікавити студента у розвитку його професійної компетентності завдяки вивченню англійської мови, в першу чергу, шляхом правильного підбору тематики бесід і вибору матеріалу для оволодіння всіма видами мовленнєвої діяльності. При цьому педагогу необхідно враховувати наступні особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням: вікові, психологічні, педагогічні, організаційно-технологічні та специфічні для представників окремої спеціальності. Оскільки ми навчаємо англійській мові за професійним спрямуванням майбутніх юристів, розглянемо особливості, притаманні цим фахівцям.

Перш за все, варто взяти до уваги той факт, що майбутні юристи обирали свою спеціалізацію та вступали до університету, щоб вивчати фахові дисципліни й набути професійної компетентності зі своєї спеціальності. Вивчення англійської мови для них може не бути для них пріоритетом, хоча більшість студентів розуміє, що англійська – це мова міжнародного спілкування, тому готові докладати зусиль для оволодіння іноземною мовою. Так, викладачу необхідно постійно підвищувати мотивацію майбутніх юристів щодо вивчення англійської мови та моделювати мовне середовище під час навчального процесу [2]. При цьому викладач має враховувати інтереси своїх студентів і їхні фахові знання в процесі навчання англійської мови за професійним спрямуванням.

Серед специфічних особливостей, що притаманні майбутнім юристам, слід виділити наступні: студенти юридичного факультету відрізняються схильністю до чітких формулювань з певних джерел, обґрунтованості своїх висловлювань, критичного мислення тощо [6].

До того ж, питання формування професійної компетентності у майбутніх юристів є актуальним в умовах недостатньої кількості годин на вивчення англійської мови у закладах вищої освіти, а також зважаючи на складність «юридичної англійської». Так, особливістю викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам є самостійна робота студентів, у процесі плануванні якої педагогу необхідно враховувати індивідуальні особливості кожного студента [9]. Ефективність самостійної роботи студентів залежить не тільки від зусиль майбутніх юристів, а й від успішної організацією її викладачем. Самостійна робота може здійснюватися шляхом підготовки

студентів до різноманітних навчальних матеріалів, які вони використовують у самостійній роботі. Важливу роль у цьому процесі відіграють цікаві, сучасні та якісні матеріали, що мають комунікативну спрямованість.

Серед особливостей викладання англійської за професійним спрямуванням майбутнім юристам необхідно виділити наступні: велика кількість термінів, певні граматичні структури, відмінності власної національної правової системи та правової системи мови країни, яка вивчається [12]. Як усна, і письмова форми юридичної мови, важко сприймаються навіть носіями англійської мови, їм важко зрозуміти мову, яка використовується в суді, та їхні адвокати повинні пояснювати їм зміст багатьох фраз. Вивчення юридичної англомовної лексики відіграє важливу роль у розвитку комунікативно-дискусійних умінь студентів під час типових ситуацій професійного спілкування, а також для формування компетентності у письмі. До того ж, майбутньому юристу необхідно на високому рівні володіти фаховою термінологією, оскільки її доцільне застосування є запорукою успішної професійної діяльності.

Особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам зумовлюють необхідність оптимізації навчального процесу. Розглянемо можливості реалізації викладання англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам. В умовах сьогодення реалізація цього завдання можлива шляхом використання інтерактивних методів, які дозволяють наблизити навчання до реальних умов та різноманітних Інтернет-ресурсів. Варто підбирати навчальний матеріал, що відображає сучасні та професійні проблеми фахівців юридичної сфери та шляхи їх практичного вирішення [11; 13]. У процесі оволодіння англійської мови за професійним спрямуванням майбутнім юристам потрібно працювати з автентичними правовими документами, у яких йде мова про аспекти права, правової системи інших країн, їх культури, що сприяють вивченню термінології [2].

Враховуючи основні вимоги щодо організації роботи з метою розвитку професійних якостей майбутніх юристів у процесі вивчення іноземної мови, вважаємо доречним використання таких комунікативних вправ:

1. Вправи, які спрямовані на формування компетентності у діалогічному та монологічному мовленні та у письмі з використанням автентичних текстів юридичної спрямованості для моделювання типових комунікативних ситуацій. У процесі виконання таких вправ майбутні юристи вчаться висловлювати власні думки; запитувати точку зору співрозмовника; виражати згоду / незгоду з певного питання; виявляти головне; доповнювати; узагальнювати розмову; писати ділові листи, такі як: лист-запит, лист-відповідь на запит, лист скарга,

лист-замовлення, лист- підтвердження замовлення, лист-нагадування, лист-запрошення, лист-відмова, лист-попередження, лист про прийняття на посаду тощо.

2. Вправи, що спрямовані на розвиток комунікативно-дискусійних умінь з використанням прийомів активного слухання. У процесі виконання таких вправ майбутні юристи розвивають вміння вести дискусію, дебати, переговори. Вправи, що спрямовані на розвиток комунікативно-дискусійних умінь, мають на меті моделювати реальні ситуації професійного спілкування. Так, завдяки посиленню інтеграційних процесів України до європейських і світових структур дедалі більшої актуальності набуває усне мовлення, адже в перспективі майбутні юристи можуть проходити стажування в інших країнах, зокрема, англомовних [4, с. 122].

3. Вправи у формі навчальних ділових ігор, які спрямовані на активізацію процесу навчання. Ділові ігри у процесі навчання доцільно використовувати для зняття мовних труднощів, відпрацювання мовного матеріалу, активізації мовної діяльності тощо. Для того, щоб створити атмосферу місця дії ділової гри, яка максимально наближена до реальної ситуації, необхідно створити певні умови в аудиторії, наприклад, використовувати реквізит або поставити стільці та столи так, як вони стоять у залі суду. Особливістю ділової гри є моделювання професійної діяльності, а саме: надання юридичної консультації іноземним громадянам, нарада із зарубіжними колегами, допит свідків, захист інтересів особи в суді, участь у міжнародних правничих конкурсах тощо.

Висновки. Дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням» є важливою складовою у підготовці студентів юридичного факультету, мета якої полягає не в тому, щоб забезпечити майбутніх юристів певним набором лінгвістичних знань, а в тому, щоб вони вміли користуватись ними для ведення документації, ділових переговорів з професійної тематики надання юридичної консультації тощо. Врахування особливостей викладання англійської мови за професійним спрямуванням дозволяє підвищити рівень сформованості навичок усного та писемного спілкування, що відкриває перед майбутніми юристами можливості для кар’єрного зросту та вдалого працевлаштування.

Список використаних джерел:

1. Анісімова Ю. Інноваційні методи іноземних мов майбутнім юристам в умовах війни. Scientific Collection «InterConf». № 29(139). 2023. С. 41–50 URL: https://doi.org/10.51582/interconf.19-20.01.2023.004

2. Гриняєва Н. М., Зуєва І. В. Читання як засіб формування мовленнєвої компетенції при вивченні дисципліни «Іноземна мова за проф. спрямуванням». *Science Review*. № 2 (9). 2018. С. 27–33
3. Заярна І. С. Цілі та зміст навчання англійського аргументативного письма майбутніх правознавців. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki — stan, problemy, perspektywy* [monografia] / [Redakcja naukowa: J. Grzesiak, I. Zymomrya, W. Ilnitskiy]. Konin – Uzhorod – Kijiw: Poswit, 2019. С. 76–85
4. Мись Т. Використання платформи Myenglishlab у навчанні майбутніх юристів англійської мови. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія педагогіка та психологія*. № 30. 2019. С. 120–126 DOI: https://doi.org/10.32589/2412-9283.3 0.2019.177599
5. Національної доктрини розвитку освіти в Україні у XXI столітті. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text
6. Савка І. В., Яремко Т. І. Особливості викладання іноземної мови за професійним спрямуванням для майбутніх фахівців у галузі права. *Теорія і методика професійної освіти. Інноваційна педагогіка*. Випуск 21. Т. 3. 2020. С. 101–104
7. Тарнопольський О.Б. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля. 2019. 256 с.
8. Arkushina Yu. Innovative Technologies in the Process of English Language Study by Future Law Specialists. *Pedagogy and Education Management Review*. (PEMR. Issue 4 (6), 2021. P. 29 – 38 DOI: https://doi.org/10.36690/2733-2039-2021-4-29
9. Council of Europe. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). URL: https://rm.coe.int/16802fc1bf
10. Kalinina M. G., Kaminskaya E. V., Kudryashova S. V. Interactive Methods of Foreign Language Teaching at a Law School (On the Example of English Language). *Language of Science and Professional Communication*. No. 3 (4). 2021. P. 69 –85
11. Kapinus O. L., Bailo I. Ya. Implementation of Interactive Forms of Learning in Teaching Foreign Languages to Law Students. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття*: матер. Міжнар. наук. – практ. конф. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», Т. 1. 2022. С. 780–783
12. Legal English through the Prism of the Law of Ukraine : training manual / S. A. Volha, K. A. Yuzefovich, I. S. Ziarna, O. Yu. Zhigadlo; I. S. Ziarna, T. A. Turchaninova (Eds.). Odesa : Publishing house “Helvetica”, 2021. 394 p.
13. Mudryk A., Kichik O. Professional Competence of a Lawyer. *Psychological Prospects Journal*. No. 35. 2020. P. 83–100 DOI: https://doi.org/10.29038/2227-1376-2020-35-83-100

Vladyslav Kulishenko. Peculiarities of Teaching Professional English for Law Students

The article is devoted to analyzing the peculiarities of teaching English for professional purposes to future lawyers in the modern realities of education development in Ukraine. The article clarifies the definition of such concepts as: "foreign language for professional purposes", and "professional competence". The specific features of future lawyers are considered: students of the Faculty of Law are distinguished by their propensity for facts, arguments, and clear formulations from certain sources, the validity of their statements, and critical thinking. It was established that the issue

of professional competence formation among future lawyers is relevant in the conditions of insufficient number of hours for studying English in the institutions of higher education, as well as taking into account the complexity of Legal English.

Key words: teaching features, English language, professional purposes, future lawyers, competence, students

UDC УДК (37.02-029:001.895):811.111(045)

Myroshnychenko N. O.,
Ph.D., associate professor
Kryvyi Rih Educational and Scientific Institute of
Donetsk State University of Internal Affairs,
Kryvyi Rih, Ukraine

IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL TECHNOLOGIES AT DIFFERENT LEVELS OF TEACHING ENGLISH

The author examines current innovative educational teaching technologies and the purpose of their application at different levels of teaching and learning process. The article substantiates the need to use innovative educational technologies in teaching and learning English to acquire the necessary professional qualities and try to create optimal conditions for the development and self-realisation of the learner by forming holistic knowledge about the subject matter being studied.

Key words: innovative educational teaching technologies, creative thinking, self-improvement, professional and communicative culture

Military actions in Ukraine create difficult educational conditions. But at the same time the national system of education requires great changes. The insufficiency and the lack of the compliance with the modern demands of the society make it necessary to renovate the educational field in Ukraine. The professional level of the implementation of the New State Education Standard calls for modernization and the teacher training process involves increasing these requirements. To reform the educational sector, it is necessary, on the one hand, to train competent teachers of the new generation, who can act purposefully in modern conditions. Taking all that into consideration, it should be stated that the issue of implementing innovative technologies at educational institutions is **relevant**. On the other hand, the professional training of a future specialist is positioned as a complex integrative characteristic. It represents a system of a specialist's knowledge, skills, abilities, values, and personal qualities, based on which the goals of activity and the ability to realise professional-social functions are formed. As a pedagogical process, the expected result is the achievement of professional competence. Therefore, **the purpose** of the article is to

present the experience of using innovative educational technologies while teaching English at different levels of education. **The study's practical significance** lies in determining the potential for improving the quality of education at the national level through modern information technologies.

The experience of using innovative educational technologies while teaching English at different levels of education has been thoroughly studied (Zinovieva et al., 2021). A growing number of works have lately been devoted to the issue of implementing innovative educational technologies (Bılyk, Yashchuk, Marchak, Tkachenko, & Goncharova, 2021). A lot of publications have analysed various modern technologies for understanding teacher design practices for digital learning (T. de Jong, et al., 2021); factors that affect students' choosing of technology means during learning (Cairns, Dickson, & McMinn, 2021).

The analysis of the above-mentioned scientific literature gives reason to assert that different aspects of the searched issue haven't been left unattended. However, given the constant rapid change of the world of innovations, it is worth noting the need to study new educational technologies that are constantly updated and improved. Therefore, **this paper aims at** researching the peculiarities of innovative educational technologies usage in the process of teaching English at educational institutions in Ukraine.

To achieve the general research aim, we should realize the following tasks in stages: 1) to determine the most effective innovative educational technologies for teaching English at different educational levels; 2) to study the current state of software and mobile applications used in Ukrainian educational establishments; 3) to make a rating of online collaborative platforms for learning according to the frequency of usage at educational institutions of Ukraine.

To achieve the purposes of the research**, a set of methods** of data collection was used: theoretical: analysis of scientific and methodical sources; empirical: observation of the educational process, questionnaires, interviews, conversation and focused group discussion; statistical.

The results of a survey made it possible to identify summarized data of the main innovative educational technologies used to enhance the teaching and learning English of today at education institutions in Ukraine.

The use of innovative technologies can help the educator to solve many problems. Innovative educational technologies can facilitate the process of growth of professional and communicative culture as an independent subject of professional work. The innovative educational technologies can be used in teaching any subject,

English Language is no exception. The following innovative educational technologies can help in mastering English:

- Educational technology of critical thinking. The main purpose of its application is to form the students' own point of view, to teach them to confidently hold a discussion and make a firm decision. They can learn to acquire knowledge independently, to master the ability to communicate openly, to think logically, to argue.

- The technology of developing learning forms the ability of students to self-improvement, active, independent, creative thinking.

- The technology of creative personality formation has the goal to instil the skills to independently manage students' cognitive activity, think independently, make extraordinary decisions, consciously choose their life position, and generate original ideas.

- The technology of personality-oriented learning aims at developing students' independent thinking, and ability to make their own choices.

- Project technology aims at stimulating students' interest to new knowledge, self-development by solving personal problems and using this knowledge in specific practical activities.

- Differentiated learning technology develops students' ability to learn, the need for self-education, the desire to generate ideas, the desire to seek alternative solutions to standard and problematic situations.

- Humanistic learning technology aims at educating conscious citizens, patriots, educated creative individuals, establishing their physical and moral health, ensuring priority of human development on the basis of humanisation and democratisation of educational processes.

- Technology of module-developmental learning forms the self-educational competence of students.

- Group learning technologies form the internal motivation of students to actively perceive, assimilate, and transfer information, promote the formation of students' communication skills, and activate mental activity.

- Technologies of individualisation of the learning process ensure maximum productivity of students in the existing system of education.

- Interactive learning technologies are used with the main goal of exchanging ideas and opinions, and the teacher becomes the organiser of joint activities - business cooperation, creative search. This technology creates an atmosphere of sincerity and respect. The process is organized in such a way that all students are involved in the process of learning and at the same time they have the opportunity to reflect on what they know and what they think about it.

- Cooperative learning technology involves work in dynamic pairs, which can be used to consolidate, test knowledge, and master the material. This activity gives all participants in the process an opportunity to speak out, promotes the development of communication skills and critical thinking, the ability to evaluate oneself and others. In this case students cannot evade the task.

A relevant challenge in the context of global integration processes and active digitalisation of social life is developing and implementing the latest digital opportunities in the educational environment, particularly the active involvement of information systems. The current period of social progress is characterised by the powerful influence of information and communication technologies (ICT), which realise the dissemination of information flows, forming a global information space. An integral component of the strategic foundation of these processes is the digital optimisation of the educational sphere.

Modern approaches to forming the education system involve active interaction with the information environment, which is positioned as a location for accumulating relevant knowledge. The analytics of practical experience in using information and communication technologies and information systems to improve the quality of the educational process indicate their intensive implementation in the learning environment.

Communicative competence, as a component of the overall professional competence of a future specialist, involves the mastery of technologies for effective oral and written communication in various languages, the ability to distinguish different communicative situations, and the choice of the most favourable forms of interaction and approaches to solving communicative problems. The training of economics specialists with fluent foreign language skills is currently a top priority in the educational process of professional economics colleges. Given the global digitalization trend, the skills of promptly and effectively perceiving and interpreting foreign language content are now a fundamental factor in making the correct managerial decisions.

The solution to the problem of implementing information systems to improve the quality of education is established on the use of concentric information technologies, which integrate a set of relevant information databases, tools, and methods of their synthesis into a single digital integrated space to meet the informational needs of educational institutions maximally. This strategy is based on integrating management tools in the information sphere to form a single digitized platform for the educational institution, the creation of universal tools and methods of information interaction to reflect the dynamics of the information environment.

Ukraine has the prerequisites for successfully implementing relevant digital and innovative solutions into the educational paradigm based on successful foreign experience. The formation of professional competence in future specialists is defined by communicative, intercultural, and informational-digital competence, considering the trend of integrating the educational space into the European community. Innovative digitalization technologies, including immersive tools, virtual reality instruments, and artificial intelligence, are particularly effective in forming the critical competencies of higher education students in conditions close to professional activity realities.

To sum it up, it should be stated that the research proved the effectiveness of innovative educational technologies usage for teaching English at education institutions in Ukraine. The teacher can use educational technologies with different purposes and at different levels. And at the same time some main stages of implementation of educational technologies can be generalized. If it's a stage of goal setting, it should contain the precise definition of the desired results as a set of actions of recipients of higher education. The stage of diagnosing allows detecting the initial level of observed actions. The program of joint work between a teacher and a student can be created, and it means writing a prescription for action. Introduction of the technological process provides conditions for the program implementation. And evaluation and correction of results help to compare the final results with a defined benchmark.

References:

1. Bılyk, V., Yashchuk, S., Marchak, T., Tkachenko, S., & Goncharova, V. Organization of the Educational Process on Natural Science Training in Higher Education *Institutions on the Basis of Innovation and Heuristics. Postmodern Openings*. 2021. No. 12(2). P. 78–108. URL: https://doi.org/10.18662/po/12.2/298

2. Chychkan O, Kostovskyi M. The use of information technologies in the distance learning for higher education students. Health, physical education and sport: perspectives and best practices. [Internet] 2021 URL: https://fzfvs.kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/ilid/kfr/plani/Abstacts_FHPES_2021.pdf#page=56

3. The Cabinet of Ministers of Ukraine. The concept of development of science, technology, engineering and mathematics education (STEM education). Zakon Rada. 2020. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/960-2020-%D1%80#Text

4. Zinovieva, I. S., Artemchuk, V. O., Iatsyshyn, A. V., Popov, O. O., Kovach, V. O., Iatsyshyn, A. V., Radchenko, O. V. The use of online coding platforms as additional distance tools in programming education. *Journal of Physics: Conference Series*. 2021. 1840 p. doi:10.1088/1742-6596/1840/1/012029

Наталя Мирошниченко. Впровадження інноваційних освітніх технологій на різних рівнях навчання англійської мови

Автор розглядає сучасні інноваційні освітні технології навчання та мету їх застосування на різних рівнях навчально-виховного процесу. У статті обґрунтовано необхідність використання інноваційних освітніх технологій у викладанні та вивченні англійської мови для набуття необхідних професійних якостей та спроби створити оптимальні умови для розвитку та самореалізації здобувачів шляхом формування цілісних знань про предмет, що вивчається.

Ключові слова: інноваційні освітні технології навчання, креативне мислення, самовдосконалення, професійно-комунікативна культура

УДК (378.147:81'243):316.77(045)

Присяжна Я. Д.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Рибалка Н. В.

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНИХ НАВИЧОК СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті розглянуто особливості формування та розвитку комунікативних навичок студентів у процесі вивчення іноземних мов, а також, розуміння основних принципів та правил проведення результативних комунікацій. Наводяться приклади активних методів комунікативного спілкування, які не лише спонукають студентів до розумової діяльності, але й активізують їх творчі здібності.

Ключові слова: комунікативні навички, іншомовна комунікація, навчання, іноземна мова

Входження України у світовий та європейський простір вимагає певних змін у системі освіти, як головного державного інституту, а саме у сфері навчання іноземних мов. На сучасному етапі статус іноземної мови має тенденцію до зростання, оскільки вона є провідним засобом міжкультурного спілкування. Крім того, іноземна мова в наш час є не тільки частиною національної культури, а й запорукою успіху кар'єри студентів у майбутньому. Для цього вкрай важливо забезпечити рівень підготовки, який включає в себе як загальний, так і мовний розвиток студента, а також формування, удосконалення та розвиток їхніх комунікативних навичок.

Одним із основних завдань у процесі навчання іноземної мови є формування та розвиток у майбутнього спеціаліста навичок говоріння і комунікативної компетенції, тобто здатності та готовності здійснювати міжособистісне, міжкультурне та професійне спілкування з представниками інших культур і носіями мови. Звідси випливає, що говоріння, як вид мовленнєвої діяльності, є одним із найважливіших напрямків навчання іноземної мови в навчальних закладах. Ефективність діяльності будь-якого професіонала визначається за наявності комунікативних навичок, що дають можливість правильно планувати і здійснювати систему комунікації в швидкозмінних умовах навчального і виховного процесу [8, с. 137–138].

У цьому контексті велике значення мають психологічні аспекти набуття комунікативних навичок. При цьому важливо розуміти, що комунікативні навички є складним процесом, який включає в себе активне слухання, адаптацію до різних способів спілкування та вміння будувати взаємовигідні стосунки. Формування та розвиток комунікативних навичок у процесі вивчення іноземної мови вимагає від студентів розуміння психологічних аспектів. Науковці акцентують увагу на такі аспекти, як відкритість та емоційна відкритість. Тому, що саме ці принципи відіграють важливу роль у налагодженні контактів з оточенням. Крім того, важливо розвивати емпатію та розуміння, що сприяє побудові глибоких та довірливих стосунків. Розуміння психологічних аспектів комунікативних навичок допомагає студенту стати більш впевненим у спілкуванні [7].

Комунікативні навички – це поведінковий комплекс, завдяки якому майбутні фахівці можуть:

– встановити контакт із незнайомою людиною;

– зацікавити співрозмовника в подальшому спілкуванні;

– підтримувати теплі відносини з оточенням;

– відстояти і аргументувати свою позицію, захистити свої інтереси;

– зводити до мінімуму наслідки конфліктів;

– усвідомлено використовувати невербальні способи спілкування;

– розпізнавати і запобігати спробам маніпуляції;

– розуміти інших людей, причини їх вчинків і реакції на ті чи інші дії і слова співрозмовника.

Розвинути у собі комунікативні навички також можливо, для цього потрібно:

– не соромитися першими йти на контакт;

– бути постійно в процесі спілкування;

– отримувати задоволення від спілкування;

– бути відкритим [8, с. 138].

Дослідженнями проблеми формування та розвитку комунікативних навичок студентів займалися Є. Васютинська, О. Давиденко, О. Комар, О. Мартинюк, В. Панченко, Г. Салащенко, І. Тригуб та ін. Також до висвітлення даної проблеми у своїх працях зверталися представники світової науки – К. Блек, Е. Й. Джойнер, Х. Бессе, А. Амат. Аналіз даних досліджень вказує на те, що проблемі формування та розвитку комунікативних навичок у процесі навчання іноземної мови була приділена значна увага.

Науковці у своїх дослідженнях неоднаково підходять до висвітлення визначення поняття комунікативні навички, однак, незважаючи на розбіжності, вони дійшли висновку, що формування комунікативних навичок відбувається за допомогою системи психічних і практичних операцій.

Комунікативні навички – це характеристика, що показує, як людина взаємодіє з іншими людьми під час спілкування, як вона їх розуміє, чи вірно передає інформацію, отриману від оточуючих, світу та самого себе [8, с. 138].

Комунікація відбувається на різних рівнях і включає різноманітні комунікаційні канали, зокрема вербальні (усні/письмові) та невербальні. В освітньому процесі викладачі також використовують як вербальну комунікацію (лекції, пояснення та обговорення на практичних заняттях), так і невербальні засоби (пози, жести, міміку, візуальний контакт, просторове розташування під час спілкування). З технічним прогресом, а саме з появою інтернет-технологій (web-сайтів/блогів, чатів, e-mail; соціальних мереж: Viber, Facebook, Twitter тощо), помітно зросла потреба і в такій формі комунікації, як писемне мовлення [3].

Н. Литвиненко та Т. Сергієнко вважають, що комунікативні навички – це «важливий компонент професійної комунікативної компетентності майбутніх фахівців, які забезпечують обмін інформацією та формуються на основі мовленнєвих дій. Професійні комунікативні навички – це навички спілкування фахівців певної галузі в межах їхньої діяльності. Рівень сформованості такого виду комунікативних навичок – умова, за якої може бути продуктивною професійна комунікація» [5, с. 33].

Комунікативний підхід до вивчення іноземної мови був представлений у 1970-х роках західними вченими з метою підвищення ефективності розвитку комунікативних навичок у носіїв певної іноземної мови, для яких вона не є рідною. Часто вищезазначений підхід називають «CLT» (communicative language teaching) або «комунікативним підходом». CLT розвиває і формує комунікативні

навички студентів або шляхом навчання аспектам комунікативної компетентності, або шляхом створення умов для оволодіння студентами іноземною мовою через комунікацію. [4, с. 182].

Для того, щоб краще реалізувати комунікативну підготовку з іноземної мови у студентів, виокремлюють два етапи формування навичок усного мовлення:

1) етап формування;

2) етап удосконалення [2, с. 280].

Перший етап – це збагачення лексикону студента; поглиблення його фонетичних знань; формування вмінь зв'язно висловлювати свою думку; не витрачати багато часу на переклад слів з рідної мови на необхідну іноземну.

Другий етап включає в себе поглиблене використання мови, тобто спілкування за фаховою спрямованістю (активні діалоги або полілоги; усний аналіз фахової літератури та ін.). Тобто практичні заняття з поліпшення усного мовлення включають в себе не тільки безпосереднє обговорення усних тем іноземною мовою, а й розвиток уміння правильно конструювати розмову та висловлювати свої думки. Комунікативні навички – це поєднання вміння слухати і говорити [2, с. 280].

Для розвитку та формування комунікативних навичок характерними є індивідуальні прояви характеру, темпераменту та розвитку психічних процесів особистості. Для комунікаційного зв'язку між викладачем і студентом найефективнішим способом є безпосереднє спілкування в аудиторії чи за її межами, яке надає можливість миттєво обговорити актуальні/нагальні, як для викладача, так і для студента, проблеми освіти в Україні [1, с. 404].

Від формування і розвитку комунікативних навичок студентів в майбутньому залежить якість та успішність їх професійної діяльності.

Щоб студент зрозумів основні принципи та правила проведення результативних комунікацій потрібно передбачити проведення різних форм практичної роботи, при цьому у процесі навчальної діяльності мають активно використовуватися такі технології, як техніка постановки запитань та відповідей на них, робота у великих та малих групах; публічні виступи, дискусії, кейс-технології тощо. Саме такі активні методи комунікативного спілкування не лише спонукають студентів до розумової діяльності, але й активізують їх творчі здібності.

До інтерактивних методів, які допомагають формувати та розвивати комунікативні навички і також спонукають студентів до творчості та креативності належать імітаційно-ігрові методи, такі як рольова гра та ділова гра.

Рольова гра – це створена ситуація, що імітує життєву, у якій людина може зробити певні помилки, не нашкодивши собі в реальному житті й тим самим здобувши неоціненний досвід. Студентам можна запропонувати такі завдання: змоделювати бесіду між роботодавцем і особою, що прийшла на співбесіду, провести рольову гру «студент-викладач» про культуру мовлення або розіграти інші життєві ситуації. Варто зазначити, що «рольова гра допомагає спілкуванню, сприяє передачі накопиченого досвіду, одержанню нових знань, правильній оцінці вчинків, розвитку комунікативних навичок людини, її сприйняття, пам'яті, мислення, уяви, емоцій, а також таких рис, як колективізм, активність, дисциплінованість, уважність та спостережливість».

Тренінги також належать до активних методів навчання, які спрямовані на розвиток комунікативних здібностей у спілкуванні та умінні встановлювати контакти з людьми. Готуючись до тренінгу, студент поповнює свій термінологічний апарат новими термінами, стійкими словосполуками, властивими різним напрямам професійної діяльності. Тренінги доцільно проводити при опрацюванні матеріалу, що окреслює питання мовної культури, при оволодінні прийомами та навичками спілкування під час колективного обговорення певних проблем [6].

Підсумовуючи все, можна сказати, що формування та розвиток комунікативних навичок при вивченні іноземної мови відбувається на лекційних та практичних заняттях; під час проходження практики; на різноманітних курсах, які організовують у закладах вищої освіти, тренінгів, майстер-класів, семінарів, гостьових лекцій тощо. Надзвичайно ефективно це відбувається за активної участі студентів у волонтерстві, студентсько-викладацьких конференціях, наукових гуртках, конкурсах тощо. Така діяльність допомагає студентам вдосконалити свої комунікативні навички в оволодінні іноземною мовою, набути досвіду та умінь працювати в команді [1, с. 404].

Отже, успішне формування та розвиток комунікативних навичок у процесі вивчення іноземної мови залежить від урахування викладачем особливостей студентів та моделювання навчальних ситуацій, що спонукають до бажання висловити свої думки, а також допоможе студентам подолати мовні бар'єри, сприятиме в подальшому кар'єрному рості та творчому саморозвитку в майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Васютинська Є. А. Формування комунікативних навичок майбутнього фахівця. *Наукові записки. Педагогічні науки.* Кропивницький, 2024. Вип. 213. С. 401–405 URL: https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1818

2. Давиденко О. Особливості розвитку комунікативних навичок з іноземної мови у студентів немовних спеціальностей за дистанційної форми навчання. *Актуальні питання гуманітарних наук.* Дрогобич, 2022. Вип. 48, т. 1. С. 278–283 URL: https://eir.nuos.edu.ua/handle/123456789/5520
3. Данилевич Ю. О. Комунікативні навички та комунікативна компетентність, їх роль у здобутті освіти і формування комунікативних навичок упродовж професійної діяльності. *Медсестринство.* 2023. № 2. С. 56–65
4. Комар О. С. Комунікативний підхід до навчання англійської мови у закладах середньої та вищої освіти. *Наукові записки. Педагогічні науки.* Кропивницький, 2024. Вип. 214. С. 181–185 URL: https://pednauk.cusu.edu.ua/index.php/pednauk/article/view/1861/1837
5. Литвиненко Н. П., Сергієнко Т. В. Формування комунікативних навичок у контексті фахової підготовки майбутніх лікарів. *Ukrainian scientific medical youth journal.* 2022. Supplement № 2 (130). С. 33–34
6. Максимець О. М. Формування мовнокомунікативних навичок у процесі підготовки майбутніх фахівців. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* Запоріжжя, 2022. № 84. С. 181–183
7. Психологічні аспекти формування комунікативних навичок – ключові принципи і методи. URL: https://fact-news.com.ua/psixologichni-aspekti-formuvannya-komunikativnix-navichok-klyuchovi-printsipi-i-metodi/
8. Тригуб І. П., Власенко Л. В. Комунікативні навички та вміння для ефективного вивчення англійської мови самостійно. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Філологія.* Одеса, 2019. № 40, т. 2. С. 137–140 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2019_40(2)__33.

Yana Prysiazhna. Formation and development of students' communication skills in the process of learning foreign languages

The article examines the peculiarities of the formation and development of students' communicative skills in the process of learning foreign languages, the importance of understanding the basic principles and rules of effective communication. The author supplies examples of active methods of communicative communication, which not only motivate students to intellectual activity, but also activate their creativity.

Key words: communication skills, foreign language communication, learning, foreign language

УДК 001.895:37(477)-044.325(045)

Тільняк Н. В.,
к.п.н., доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна
Федина А. О.,
здобувачка ВО
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА ЯКІСТЬ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

У статті розглядається вплив інноваційних технологій на якість освіти у навчальних закладах України. Пояснюється чому саме використання платформ Classroom, Zoom, Google Meet є зручним для підвищення рівня знань та ефективнішого опрацювання теоретичного та практичного матеріалу. Досліджується потенціал використання штучного інтелекту та інструменти, які здатні покращити, спростити, підвищити ефективність процесу навчання, відкрити нові можливості перед студентами.

Ключові слова: інноваційні технології навчання, освітній простір, платформи Classroom, Zoom, Google Meet, штучний інтелект

Сьогодні усі сфери діяльності у сучасному суспільстві активно інформатизуються, тому в освітньому просторі відбувається реформування системи вищої освіти, що супроводжується впровадженням інноваційних технологій у навчальний процес [8].

Починаючи з весни 2020-того року українські школярі та студенти вимушено обрали дистанційну форму навчання замість очної, причиною став смертельний вірус у Китаї, випадки якого зафіксували майже у всіх країнах сучасної Європи. Незважаючи на вживані Міністерством охорони здоров’я та Міністерством освіти та науки України заходи, мета яких – забезпечити безпеку на територіях закладів навчання, поновити очну форму навчання не вдалося, оскільки в лютому 2022 – гого року російські війська вторглися до суверенної держави – України, використовуючи вогнепальну зброю по об’єктам інфраструктури, закладам освіти та навіть по подвір’ям та обличчям мешканців.

У своїх дослідженнях О. Гайтан, О. Мусієнко, О. Бабишена, Д. Пчелянський, С. Воінова, Н. Тверезовська, В. Логай, Б. Попадич висвітлювали

особливості впровадження інноваційних технологій під час навчання в закладах освіти.

З метою зберегти гідний освітній рівень, українські вчителі та викладачі розпочали використання безкоштовної платформи, яка була створена ще в 2014 – тому році, і має назву – Classroom. Вказаний ресурс в інтернеті складається з Google Disc, Google Docs та решти сервісів, які адаптовані під освітні задачі та для роботи з якими необхідно мати працюючий аккаунт Google [1].

Classroom надає можливість викладачам розміщувати завдання та, за необхідністю, рекомендаційні відео для підвищення рівня знань та ефективнішого опрацювання учнями поданого матеріалу, а також – оцінювати виконані здобувачами освіти завдання, при цьому налаштовуючи термін їх виконання, окрім цього, платформа містить у собі можливість залишати приватні та публічні коментарі до будь – якої роботи, полегшуючи взаємодію між учасниками освітнього процесу. Ефективним функціонуванням сервісу незадоволені, перш за все, учні молодших та середніх шкіл, на це вказують дані з видання «The Telegraph» і залишена до нього цитата учня: «Цей додаток – меч у серця невинних учнів. Дайте нам відпочити від школи й насолодитися карантином» [1].

Окрім перевірки знань здобувачів освіти, держава зобов’язана створити умови для якісного опрацювання почутої ними інформації від викладачів, із цією метою поширеного використання набув створений у 2013 – тому році додаток, у роботу якого входить проведення онлайн зустрічей – Zoom [2].

Сервіс полегшує комунікацію між усіма учасниками, які зацікавлені в освітній взаємодії, дозволяючи доєднатися до зустрічі за умови завчасно створеного покликання, платформа доступна для багатьох систем, до прикладу: Windows, MacOS, Android та iOS [2].

Окрім цього, Zoom багатий на розмаїття функцій: завдяки правильному використанню програми користувачі спроможні ділитися екраном, надаючи можливість учасникам конференції переглянути підготовку доповідача, не менш важливою функцією є використання індивідуального та групового чату, яка дає можливість доповісти інформацію з тимчасово непрацюючим мікрофоном, а також студенту легко вдається викласти вивчений матеріал графічно, користуючись віртуальною дошкою [2].

Платформа дозволяє викладачу віртуально переглянути реакцію та підготовку до заняття учнів та студентів, завдяки налаштованим у ній реакціям «підняти/опустити руку», спрощуючи можливість оцінити рівень знань учасників та якість конференції.

Незважаючи на зручну структуру електронного сервісу Zoom, чимало викладачів обрали декламувати матеріал за допомогою програми, для використання якої необхідно зареєструвати обліковий запис Gmail – Google Meet. Вказаний онлайн сервіс з'явився в 2017-тому році, однак із початку 2020-того року кількість його користувачів зросла у 30 разів, під впливом пошуку вимушеної альтернативи для проведення важливих конференцій в інтернет – режимі [3]. Переваги Google Meet полягають у легкості приєднання, яке можливе не тільки за допомогою браузеру, але і при використанні додатку для Android або iOS, окрім цього, у розвиненому рівні безпеки, оскільки дзвінки у програмі зашифровані між користувачами, не менш важливими функціями сервісу є синхронізація з контактами в акаунті Google та можливість використовувати екран для надання документів, електронних таблиць або презентацій [3].

Із підтвердженою інформацію про небезпечний для життя китайський вірус, Міністерство освіти та науки України виявило найбільше занепокоєння школярами, особливо учнями середніх та старших класів, тому мало на меті вжити заходи з метою заохотити дітей до вивчення необхідного для них матеріалу та розширити їх світогляд, демонструючи актуальність та потребу в здобутті якісної української освіти. Наслідком таких задумів стала державна телевізійна школа, яка має назву «Всеукраїнська школа онлайн», перший урок в якій датується в квітні 2020-того року [4].

Вказана платформа подарувала учням можливість у зручний для них час аналізувати та повторювати викладений їх учителем шкільний матеріал та опанувати навички самостійного опрацювання, окрім цього, здобувачі середньої освіти можуть надолужити самостійно пропущений матеріал, згідно освітнім державним стандартам, вирішуючи діагностичні тести та переглядаючи навчальні відео [4].

Перевірити ефективність Всеукраїнської школи онлайн можна завдяки статистиці користувачів, на момент 2020-того року їх налічувалося близько трьох мільйонів, а кількість переглянутих навчальних відео з платформи становила близько двадцять сім мільйонів разів [4].

Розвиток інноваційних технологій, мета яких – покращити та спростити навчальний процес, а також підвищити його рівень ефективності, не залишається на місці. Прикладом цього є технологічна розробка одного із найвідоміших американських підприємців та програмістів – Сема Альтмана, який є головним директором лабораторії дослідження штучного інтелекту.

Найвідомішим проєктом, створеним у цій лабораторії, вважають результат функціонування віртуального помічника викладачів та студентів, який містить у

собі влаштований штучний інтелект, його офіційна назва – ChatGPT, а офіційне користування чат-ботом розпочалося особами наприкінці листопада 2022-гого року [5].

Особливість вказаної програми полягає не лише в спроможності надати розширену та чітку відповідь на поставлене їй запитання, але і в можливості вирішити задачі шкільного та, частково, університетського рівня складності, а також – у миттєвому пошуку інформації з декількома варіантами відповіді, які лишають по собі можливість користувачу обрати найбільш вдалу з них, окрім цього, ChatGPT спроможний на пошук помилки коду в сфері програмування та здатен написати римовані рядки за вказівкою філолога [5].

За даними американської компанії Open Al, станом на серпень 2024 року, понад двісті мільйонів людей виявляють бажання користуватися технологічною розробкою ChatGPT щотижня, оновлені дані переважають статистику, оприлюднену в листопаді 2023-тього року, оскільки на той час кількість користувачів віртуальним помічником становила сто мільйонів осіб [6].

Інтеграція інноваційних технологій розширює творчу діяльність здобувачів освіти, покращує якість дослідницької роботи, оскільки збільшує обсяг інформації, доступної для проведення досліджень. Широке використання онлайн платформ та штучного інтелекту доповнюють традиційні заняття, допомагають швидкому поширенню навчального матеріалу серед значної кількості користувачів [7].

Висновок: інноваційні технології мають безпосередній вплив на учасників освітнього процесу, при доцільному використанні електронних ресурсів, рівень знань та вміння їх застосовувати у здобувачів освіти зростає, залишаючи перспективу на вдосконалення та створення нових розробок, мета яких – зробити процес навчання захоплюючим та продуктивним.

Сптсок використаних джерел:

1. Гайтан О.М. Порівняльний аналіз можливостей використання вебінар орієнтованих платформ Zoom, Google Meet та Microsoft Teams в онлайн-навчанні. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2022. Том 87. №1. С. 33–67

2. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. Зб. наук. праць. Вип. 43. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2015. 471 с.

3. Тверезовська Н. Т. Інтерактивні інноваційні технології у системі вищої освіти. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Філософія. Психологія. Педагогіка*: зб. наук. праць. К. : ІВЦ «Політехніка», 2009. № 3 (27). С. 236–240

4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 26.10.2020 р. №1315 Про деякі питання забезпечення дистанційного навчання здобувачів повної загальної середньої освіти у 2020–2021 роках. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/11/1315.pdf
5. Мусієнко О. Як створювався ChatGPT від OpenAI на що він здатен та як ним скористатися? URL: https://www.imena.ua/blog/chatgpt/#:
6. Бабишена О. Кількість користувачів ChatGPT подвоїлася менш ніж за рік: щотижня його використовують 200 млн людей. Еспресо. URL: https://espreso.tv/tekhnologiyi-kilkist-koristuvachiv-chatgpt-podvoilasya-mensh-nizh-za-rik-shchotizhnya-yogo-vikoristovuyut-200-mln-lyudey#:~.
7. Пчелянський Д. П., Воінова С. А. Штучний інтелект: перспективи та тенденції розвитку. *Автоматизація технологічних та бізнес процесів.* 2019. Том 11. Вип. 3. С. 59–64
8. Тільняк Н. В., Логай В. А., Попадич Б. Т., Кузьма І. М., Мельник О. В. Педагогічні можливості дистанційних технологій навчання у сучасних умовах. *Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»)*. 2024. № 2(20) 2024. С. 1206–1220

Neonila Tilniak, Anna Fedina. The Impact of Innovative Technologies on the Quality of Education in Ukraine

This article examines the impact of innovative technologies on the quality of education in educational institutions in Ukraine. It explains why the use of platforms such as Classroom, Zoom, and Google Meet is convenient for enhancing knowledge levels and for more effective processing of both theoretical and practical material. The article explores the potential of artificial intelligence tools to improve, simplify, and increase the efficiency of the learning process, creating new opportunities for students.

Key words: innovative learning technologies, educational space, Classroom platform, Zoom, Google Meet, artificial intelligence

УДК 37.091.33:[81'36:811.111]:004.77(045)

Чернєнко А. Д.,
здобувачка ВО
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна
Науковий керівник: Шерстюк Л. В.

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У 8-9 КЛАСАХ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

Досліджено роль та використання інтерактивних методів у вивченні граматики англійської мови в середній школі. Проаналізовано еволюцію підходів – від простих форм співпраці до використання цифрових платформ, таких як Wordwall, Baamboozle,

Liveworksheets, та підручника Roadmap A2+. Інтерактивні методи, включаючи рольові ігри, онлайн-тести та командні завдання, сприяють розвитку когнітивних і соціальних навичок учнів, мотивації та практичному засвоєнню складних тем. Дослідження підкреслює важливість адаптації завдань до вікових особливостей учнів, створення реалістичних мовленнєвих ситуацій і забезпечення зворотного зв'язку, що підвищує ефективність навчання та формує довготривалі мовні компетенції.

Ключові слова: інтерактивні методи навчання, граматика англійської мови, середня школа, цифрові платформи, онлайн-тести, когнітивні навички, командні завдання

У сучасній системі освіти питання використання інтерактивних методів навчання набуло особливої актуальності. Інтерактивні методи сприяють активному залученню учнів у процес навчання, формуванню їхнього критичного мислення та підвищенню рівня мотивації. Вивчення граматики англійської мови є однією з найважливіших складових навчальної програми середньої школи, і ефективне використання інтерактивних підходів дозволяє значно покращити якість засвоєння матеріалу. Для учнів 8-9 класів, що знаходяться на перехідному етапі розвитку мовних навичок, інтерактивні методи є особливо важливими, оскільки вони допомагають подолати труднощі, пов'язані з оволодінням складними граматичними конструкціями.

Метою дослідження є аналіз інтерактивних методів навчання та їх вплив на процес засвоєння граматики англійської мови у середній школі.

Різні аспекти інтерактивного навчання досліджували як українські, так і іноземні науковці. Серед українських учених значний внесок у вивчення інтерактивних методів зробили такі науковці, як Михалюк А. М, Рудніцька К. В., Скрипник М. І., Тарасевич О. В., які досліджували можливості застосування цих методів у викладанні іноземних мов. Серед іноземних дослідників можна виокремити роботи Jeremy Harmer та David Nunan, які аналізували роль інтерактивного навчання у розвитку мовної компетенції та пропонували нові підходи до викладання граматики. Їх дослідження стали основою для сучасних педагогічних практик, які акцентують увагу на інтерактивній взаємодії та використанні новітніх технологій.

Інтерактивні методи навчання – це підхід, що стимулює активну взаємодію між учнями і вчителем. Вони базуються на співпраці, обміні ідеями, спільному вирішенні проблем і прийнятті рішень. Основна мета інтерактивних методів – створення умов для самостійного здобуття знань, розвитку критичного мислення та комунікативних навичок у процесі навчання.

Інтерактивні методи навчання є важливим елементом сучасної освітньої системи, спрямованим на активізацію учасників навчального процесу та перетворення їх на суб'єктів, які активно здобувають знання. Інтерактивність

передбачає взаємодію між учнями, учителем та навчальними матеріалами, де кожен учасник відіграє активну роль, обговорюючи, вирішуючи проблеми та співпрацюючи один з одним.

Ковальова Н. А. вважає, що застосування інтерактивних методів навчання має значний вплив на розвиток особистості учнів, допомагаючи їм підвищити самооцінку, розвинути критичне мислення та самостійність. Важливо зазначити, що такі методи підсилюють мотивацію до навчання, оскільки роблять навчальний процес цікавим і динамічним. За словами дослідників, інтерактивні методи не лише сприяють покращенню результатів навчання, але й соціалізації учнів, оскільки під час обговорень та спільних завдань вони навчаються ефективної комунікації та співпраці [4].

З досвіду роботи вчителя початкових класів Марченко І. Г. одним із основних принципів інтерактивного навчання є принцип рівного навчання, за якого всі учні мають рівні можливості для участі в освітньому процесі, незалежно від їх рівня знань або навичок. Це підвищує рівень зацікавленості в навчанні, стимулює активність учнів та забезпечує розвиток навичок, необхідних для сучасного життя [1].

Інтерактивні методи навчання займають ключове місце у сучасній освіті завдяки їхній здатності стимулювати активну взаємодію учнів та вчителя. У своїх дослідженнях науковці виділяють кілька основних типів таких методів, кожен з яких має свої унікальні особливості та мету. Розглянемо основні типи інтерактивних методів, опираючись на теоретичні й практичні напрацювання вчених.

1. Один із найпоширеніших інтерактивних методів – мозковий штурм, що використовується для стимулювання креативного мислення та швидкої генерації ідей. Як зазначає Скрипник М. І., цей метод є важливим інструментом для розвитку навичок колективної роботи та мислення без обмежень [3].

2. Інший популярний метод – організація дискусій у класі. За допомогою обговорень учні мають можливість критично осмислювати інформацію, формулювати власні думки та виражати їх в аудиторії. Цей підхід активно досліджувався в контексті соціального навчання, де акцент робиться на обміні досвідом між учасниками навчального процесу [2].

3. Групові завдання, що потребують співпраці та колективного вирішення проблем, також є одним із базових інтерактивних методів. Вони дозволяють не лише ефективніше опановувати нові знання, але й розвивати соціальні навички, необхідні для подальшої професійної діяльності. Дослідники підкреслюють

важливість цього методу для розвитку комунікативних здібностей та вміння працювати в команді.

Інтерактивні методи навчання є ключовим компонентом сучасного освітнього процесу, оскільки вони сприяють активній участі учнів, розвитку їхніх когнітивних, комунікативних та соціальних навичок. Вони дозволяють ефективно інтегрувати сучасні технології в навчальний процес, забезпечуючи мотивацію учнів та адаптацію до реальних життєвих ситуацій. Завдяки застосуванню таких методів, як мозковий штурм, рольові ігри, дискусії та проекти, учні не лише глибше опановують матеріал, але й отримують можливість працювати в командах, обмінюватися думками та вирішувати завдання креативно і самостійно. Еволюція інтерактивного навчання демонструє перехід від пасивного засвоєння знань до активної взаємодії учнів і вчителів, що робить ці методи особливо актуальними в умовах цифровізації освіти.

Інтерактивне навчання граматики у середній школі потребує не лише відповідних методик, але й сучасних ресурсів, що сприяють розвитку мовленнєвих та граматичних навичок. Ресурсне забезпечення є ключовим компонентом інтерактивного підходу, оскільки воно дозволяє вчителям урізноманітнити навчальний процес і забезпечити ефективне засвоєння матеріалу. Використання мультимедійних платформ, цифрових додатків та інших ресурсів для навчання англійської граматики допомагає учням краще розуміти і засвоювати граматичні структури. Такий підхід враховує інтереси сучасних учнів і робить процес навчання цікавим, інтерактивним та продуктивним.

Сучасні платформи, як-от Wordwall, Liveworksheets та Baamboozle, дозволяють створювати інтерактивні вправи і тестові завдання, які роблять вивчення граматики цікавим і залучають учнів до активної участі.

Наприклад, платформа Wordwall пропонує різноманітні завдання, що дозволяють учням повторити матеріал у цікавій ігровій формі. Використовуючи вправи на зразок "Find the Past Tense" або "True or False", учні швидко закріплюють знання граматики через повторення. Оскільки Wordwall забезпечує змагальний елемент, він мотивує учнів працювати швидко і якісно, що позитивно впливає на закріплення матеріалу. Ця платформа є особливо ефективною для вивчення Past Simple і Past Continuous.

Платформа Baamboozle дозволяє організувати групові заняття у формі гри, де учні змагаються в командах. Наприклад, при закріпленні Past Simple і Past Continuous, учні відповідали на запитання, спрямовані на визначення правильного часу або форми дієслова. Такий формат завдання допоміг

покращити командну роботу, стимулював активне обговорення і сприяв глибшому розумінню матеріалу. Цей ресурс є зручним для групової роботи, коли важливо створити атмосферу змагання та підтримати мотивацію учнів.

Інтерактивні методи навчання граматики стають дедалі важливішими в сучасній середній школі, оскільки вони забезпечують активну залученість учнів і сприяють кращому засвоєнню навчального матеріалу. Замість пасивного сприйняття граматичних правил учнями, інтерактивні методи дозволяють їм бути активними учасниками навчального процесу, де вони отримують можливість практично застосовувати нові знання. Такі підходи особливо ефективні при вивченні граматичних часів, таких як Past Simple, Present Perfect і Past Continuous, які часто викликають труднощі у школярів. Використання інтерактивних завдань для пояснення цих тем допомагає учням краще зрозуміти та закріпити їх, підвищуючи зацікавленість і мотивацію до навчання.

Інтерактивний підхід до вивчення граматики відзначається кількома перевагами. По-перше, він передбачає активну участь учнів у навчальному процесі, що дозволяє їм набути практичних навичок через власний досвід, а не лише за допомогою заучування правил. Це особливо важливо для середньої школи, де школярі потребують живих і цікавих завдань для ефективного засвоєння граматики. По-друге, інтерактивний підхід забезпечує зворотний зв'язок. Учитель має можливість оперативно коригувати помилки учнів і направляти їх у правильне русло, що особливо корисно при вивченні різних аспектів граматичних структур. Крім того, учні отримують негайний зворотний зв'язок від своїх однокласників під час виконання інтерактивних завдань, що робить навчання більш цікавим і продуктивним.

1. Past Simple: Використання інтерактивних методів для пояснення Past Simple спрямоване на формування чіткого розуміння минулого часу як завершеної дії. Одним із ефективних методів є створення діалогів на основі життєвих ситуацій, які учні можуть обговорювати в парах або малих групах. Наприклад, учні можуть задавати одне одному питання про минулі вихідні ("What did you do last weekend?") та відповідати на них, використовуючи Past Simple. Завдяки таким інтерактивним завданням учні вчаться застосовувати правильні форми дієслів та погоджувати їх з конкретною ситуацією. Вправа дозволяє краще засвоїти структуру часу та надає практику в контексті, що робить вивчення більш ефективним.

2. Present Perfect: Цей час часто є складним для розуміння, оскільки вказує на зв’язок між минулим і теперішнім, який є абстрактним і важким для усвідомлення. Тут інтерактивні завдання допомагають учням зрозуміти, коли

використовується Present Perfect замість Past Simple. Одним із методів є створення списків речей, які учні вже зробили чи ще не зробили (наприклад, "I have visited London" або "I haven't tried sushi"). Використовуючи цей підхід, учні можуть обговорювати власний досвід, що полегшує розуміння граматичної форми та її використання. Важливим також є залучення прикладів з методологічних матеріалів Roadmap A2+, де завдання на Present Perfect подані у вигляді цікавих ситуацій для обговорення, які пов'язані з реальними подіями.

Отже, інтерактивні методи навчання є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу, особливо у вивченні граматики англійської мови в середній школі. Завдяки використанню інтерактивних завдань та ресурсного забезпечення з цифрових платформ і сучасних підручників, учні не тільки легше засвоюють новий матеріал, але й вчаться застосовувати його на практиці.

Список використаних джерел:

1. Використання інтерактивних методів навчання в початковій школі. URL: http://ira65.blogspot.com/2016/03/blog-post_24.html
2. Інтерактивні методи навчання у освітньому процесі. URL: https://naurok.com.ua/interaktivni-metodi-navchannya-u-osvitnomu-procesi-341421.html
3. Михалюк А. Використання інтерактивних методів навчання в процесі підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка.* 2020. № 33. С. 76–79 URL: https://doi.org/10.28925/2311-2409.2020.33.9
4. Огляд інтерактивних методів. URL: http://multycourse.com.ua/ru/page/19/69

Anastasiia Chernienko. Interactive Methods of Teaching English Grammar in 8-9 Grades of Secondary School

The role and use of interactive methods in teaching English grammar in secondary school are investigated. The evolution of the approaches is analyzed, from simple forms of collaboration to the use of digital platforms such as Wordwall, Baamboozle, Liveworksheets, and the Roadmap A2+ textbook. Interactive methods, including role-playing games, online tests, and teamwork, help to develop students' cognitive and social skills, motivation, and practical learning of complex topics. The study emphasizes the importance of adapting tasks to learners' ages, creating realistic language situations, and providing feedback, which increases learning efficiency and builds long-term language competence.

Key words: interactive teaching methods, English grammar, secondary school, digital platforms, online tests, cognitive skills, teamwork

УДК (37.091.33:811.111):004.8(045)

Шевчук К. Д.,
здобувачка ВО
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили,
м. Миколаїв, Україна
Науковий керівник: Шерстюк Л. В.

СПЕЦИФІКА НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ ЗА ДОПОМОГОЮ ЗАСТОСУНКІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

Це дослідження вивчає інтеграцію застосунків та інструментів штучного інтелекту у викладання англійської мови учням середньої школи, зосереджуючись на ефективності та потенціалі цих технологій для покращення навчального процесу. Аналізуючи теоретичні засади та практичне застосування, робота висвітлює переваги використання цифрових інструментів, таких як штучний інтелект, інтерактивні платформи та освітнє програмне забезпечення в класі. У дослідженні підкреслюється вплив застосунків та інструментів штучного інтелекту на підвищення зацікавленості учнів, покращення лінгвістичних навичок та розвиток критичного мислення. Завдяки детальному вивченню планів уроків, лексики та граматичних вправ, робота демонструє, як сучасні технології можуть персоналізувати навчання, задовольнити різноманітні потреби учнів та оптимізувати взаємодію між вчителем та учнем.

Ключові слова: інформаційні технології, викладання англійської мови, штучний інтелект, цифрові інструменти, інтерактивне навчання

Одним із ключових напрямків розвитку сучасного суспільства є впровадження та інтеграція сучасних застосунків та інструментів штучного інтелекту у сферу освіти, що забезпечує як теоретичну, так і практичну базу для реалізації освітніх і виховних процесів. Інформаційні технології охоплюють інструменти та методи обробки, зберігання, передачі й отримання інформації. Використання новітніх застосунків та інструментів штучного інтелекту відкриває широкі можливості для модернізації педагогічних підходів, спрямованих на підвищення якості навчання, індивідуалізації освітнього процесу та стимулювання активного залучення учнів до навчальної діяльності.

Досягти значних переваг порівняно з традиційними методами навчання.

Залучення інформаційних технологій до вивчення будь-якої дисципліни надає учням можливість не лише глибше осмислювати навчальний матеріал, але й активно брати участь у створенні освітнього контенту, тим самим сприяючи розвитку метакогнітивних навичок. Використання застосунків та інструментів

штучного інтелекту створює сприятливі умови для розвитку особистісних якостей учня. За допомогою платформ ось як Google Classroom, Microsoft Teams учні середньої школи мають можливості висловлювати власні думки, аналізувати відповіді однокласників і надавати зворотній з зв’язок.

Провідними українськими дослідниками у сфері інформаційних технологій та їх впровадження до навчального процесу, на різних ступенях освіті стали: В. Вдовенко, Н. Морзе та О. Кузімська.

Так, наприклад, у своїх сумісній праці «Формування інформативних компетентностей учнів середньої школи» (2011) Н. Морзе та О. Кузімська виступають за компетентнісний підхід до освіти, який інтегрує ІКТ-навички як ключовий компонент. Адже, підхід спрямований на підготовку учнів до самостійного розв'язання проблем і прийняття рішень у реальних життєвих ситуаціях шляхом підвищення їхніх технічних та інтелектуальних навичок. Також, важливою частиною використання ІКТ у середній школі, авторки виділяють сприяння розвитку критичного мислення. Інтерактивні завдання, які вимагають аналізу та оцінки інформації, допомагають учням навчитися самостійно працювати з великими обсягами даних та розвивати здатність до критичної оцінки отриманих знань. Дослідниці виділяють використання такої хмарової платформи як Microsoft Azure, що запроваджує можливості тестування понад 5000 осіб одночасно, та дозволяє проводити автоматизовану перевірку відповідей [1, с. 94]

У сфері англійської мови, та провадження на її уроки інформаційно-комунікативних технологій, займалася така українська дослідниця як В. Папіжук. Вона зазначала важливість розвитку лексичної компетенції шляхом ефективного практичного застосування вивченого матеріалу. Особливо було виділено такі безплатні застосунки як: освітня платформа Graasp, Quizlet, MasterTest, Online Test Pad, Kahoot!, ClassMaker, HotPotato [3, с. 95].

Т. Крамаренко у своїй статті «Modern information, communication and interactive technologies for foreign language teaching» (2020) наголошує на необхідності впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних та інтерактивних технологій у навчальний процес для ефективного засвоєння англійської мови. Крамаренко розглядає кілька методичних підходів, що можуть бути ефективними у викладанні англійської мови з використанням інтерактивних методів, а саме метод «Шість капелюхів мислення» Едварда де Боно, інтерактивні рольові ігри та моделювання життєвих ситуацій (Role play), методи «мозкового штурму» («brainstorming») та «акваріуму» [4, с. 336].

Упровадженням технології ШІ в Україні, займалася Н. Морзе, так, у свої науковій роботі «Штучний Інтелект У Ролі Асистента Вчителя Початкової Школи», вона визначає що інструменти штучного інтелекту можуть допомогти в розробці та диференціації контенту, дизайні оцінювання та забезпеченні своєчасного, ефективного зворотного зв'язку, налагодженні співпраці, розвитку креативності та різноманітних навичок [1].

Також, Н. Морзе зазначає що, за допомогою штучного інтелекту (ШІ) можна налаштовувати освітній процес для окремих учнів, визначаючи та враховуючи їх сильні сторони, пізнавальні стилі навчання, освітні потреби, темп навчання та додаткову підтримку в предметах, де здобувачі освіти мають труднощі. До того ж, поєднання віртуальної реальності та штучного інтелекту дозволяє розширити досвід учнів шляхом відвідування визначних місць, які наразі недоступні в реальності (віртуальні екскурсії), вивчення явищ, які недоступні або небезпечні (віртуальні лабораторії). Ігри на основі ШІ допомагають урізноманітнювати освітній процес та стимулювати навчальний інтерес учнів [1].

З огляду на це, важливо дослідити використання таких інструментів штучного інтелекту, як ChatGPT.

Перше застосування Chat GPT, яке ми розглянемо, полягає в тому, що програма може генерувати індивідуальні уривки тексту на основі певної теми, яка зазвичай пов'язана з тим, що вивчає або подобається студенту, і пов'язана з визначеним рівнем володіння мовою відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (CEFR). Ця функція дозволяє викладачам англійської мови професійного спрямування створювати контекстно-релевантні та відповідні до рівня матеріали для читання, які легко включають нову лексику, що полегшує задоволення індивідуальних потреб студентів.

Крім того, ChatGPT можна використовувати для створення запитань на розуміння тексту, що сприятиме більш повному засвоєнню матеріалу студентами. Наприклад, такими вправами можуть слугувати завдання на відповідність, питання на розуміння тексту True/False. Також, застосунок може створювати завдання більш сфокусовані на розвиток продуктивних навичок, як, наприклад говоріння та письмо, ChatGPT може запропонувати питання до тексту задля подальшої дискусії з вчителем, або теми для есе, Agree or Disagree. Фактично, він навіть може генерувати кілька типів запитань на випадок, якщо одного типу виявиться недостатньо, тобто він може генерувати запитання, спрямовані на різні аспекти тексту, такі як словниковий запас, розуміння і т.д. Прикладом може слугувати наступна активність для заняття:

Debate: Social Media vs Traditional Media.

Instructions: Split the class into two teams. One team argues in favor of social media being the best source of information, while the other argues for traditional media (TV, radio, newspapers). Provide 10 minutes for preparation and 5 minutes for each team to present their arguments. Afterward, hold a class vote on which side presented the strongest case.

Також, за допомогою штучного інтелекту кожен вчитель має можливість розробки не лише завдань, а повноцінного уроку, з розрахунку на час, рівень володіння мовою, а також вік учня. За подібним запитом програма розраховує яка кількість часту буде використана на кожну вправу, протягом всього заняття. Кожна розробка обов'язково охоплює: розминку (Warm up), введення нових слів (Vocabulary Introduction), практику граматичних навичок (Grammar Practice), рольову гру (Role-play Activity), та розробку домашнього завдання. Кожна зі складових частин уроку, може бути змінена та персоналізована згідно з побажаннями вчителя чи учня.

Ще одним корисним у навчальній діяльності застосунком виступає Baamboozle. Це інтерактивна освітня онлайн-платформа, що дозволяє створювати та використовувати навчальні ігри, вікторини та завдання для різних вікових груп. Завдяки своїй простоті та інтерактивності, вона ідеально підходить для вчителів, які прагнуть зробити уроки цікавими, інтерактивними та ефективними.

Сама платформа налічує більше 2-х тисяч готових завдань з різних тематик, але крім цього вчителі можуть зробити власні розробки як от: вибір відповіді, заповнення пропусків, відкрита відповідь тощо. Майже у кожній розробленій грі, педагог може ділити клас на команди для змагань, тим самим створюючи дух змагання на уроці, підвищуючи мотивацію учнів до перемоги.

Translate the Words/Flash Cards:

1. **Radio Broadcast** – *Радіомовлення*
2. Anchor – Ведучий новин
3. Advertisement – Реклама
4. Headline – Заголовок
5. Breaking News – Екстрені новини
6. Reporter – Репортер
7. Live Stream – Пряма трансляція
8. Subscription – Підписка
9. Fake News – Фейкові новини
10. Censorship – Цензура

Отже, проведене дослідження підтвердило доцільність використання інформаційних технологій як невіддільної частини сучасного освітнього процесу. Їх використання допомагає учням не лише засвоювати новий матеріал, але й активно застосовувати його на практиці, розвивати мовні навички, критичне мислення та самостійність.

Список використаних джерел:

1. Morze Nataliia, Kuzminska O. Формування інформатичних компетентностей учнів середньої школи. *Information Technologies and Learning Tools*. № 23. 2011. DOI: 10.33407/itlt.v23i3.467
2. Папіжук В. О., Гуменюк Є. С. Альтернативні освітні платформи у навчанні іншомовної лексики на початковому етапі. *Актуальні проблеми сучасної лінгвістики та методики викладання мови і літератури:* збірник матеріалів VII Всеукраїнської онлайн-конференції (VII). 2022. С. 94–99
3. Штучний інтелект у ролі асистента вчителя початкової школи / Н. В. Морзе та ін. *Open educational e-environment of modern University*. 2023. Т. 1. № 15. С. 97–115
4. Kramarenko T. Modern information, communication and interactive technologies for foreign language teaching. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. 2020. Vol. 1. No. 19. P. 335–339

Kseniia Shevchuk. Peculiarities of Teaching English to Secondary School Students Using Applications and Artificial Intelligence Tools

This research explores the integration of applications and artificial intelligence tools in teaching English to middle school students, focusing on the effectiveness and potential of these technologies to enhance the learning process. By analyzing theoretical foundations and practical applications, the study highlights the advantages of using digital tools such as artificial intelligence, interactive platforms, and educational software in the classroom. The research emphasizes the impact of applications and artificial intelligence tools on fostering student engagement, improving linguistic skills, and promoting critical thinking. Through a detailed examination of lesson plans, vocabulary, and grammar exercises, the work demonstrates how modern technologies can personalize learning, meet the diverse needs of students, and optimize teacher-student interaction. Key challenges, including the need for proper technical infrastructure and teacher training, are also addressed.

Key words: information technology, teaching English, artificial intelligence, digital tools, interactive learning

УДК 81'373.48:316.774(045)

Решетніков О. А.,
здобувач ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Остапенко С. А.

АБРЕВІАТУРИ У СУЧАСНИХ ЗАСОБАХ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

В статті досліджується питання застосування абревіатур у ЗМІ. Автор наводить приклади вживання найбільш поширених абревіатур в таких виданнях, як *Times, Guardian, Independent, Daily Telegraph, Observer, Financial Times* та інших вузькоспеціалізованих виданнях. Доведено, що у друкованих статтях газет, журналів та сайтів Інтернету практично неможливо обійтися без скорочень та абревіатур, що сприяє полегшенню сприйняття статей за рахунок зменшення кількості та обсягу лексичних одиниць, що використовуються в тексті.

Ключові слова: абревіатура, скорочення, ЗМІ, вузькоспеціалізовані видання

У другій половині XX – початку XXI століття почався стрімкий розвиток засобів масової інформації. Окрім друкованих видань, таких як газети та журнали, у життя людини з'являється телебачення, а незабаром – всесвітнє павутиння мережі Інтернет. У свою чергу це призвело до виникнення спільного інформаційного поля.

Журналісти намагаються подавати інформацію максимально зрозуміло, інформативно та лаконічно. Складні лексичні структури захаращують текст і найчастіше ускладнюють сприйняття інформації. Тому в засобах масової інформації та журналістських матеріалах абревіація набула дуже широкого поширення.

Мова засобів масової інформації швидко реагує на зміни у лексиці, пов'язані з суспільно-політичним устроєм, розвитком культури, науки та техніки. У друкованих статтях газет, журналів та сайтів Інтернету практично неможливо обійтися без скорочень та абревіатур, що сприяє полегшенню сприйняття статей за рахунок зменшення кількості та обсягу лексичних одиниць, що використовуються в тексті.

Такі видання, як *Times, Guardian, Independent, Daily Telegraph, Observer, Financial Times* та інші використовують такі абревіатури, які є найбільш поширеними і зрозумілими великому колу читачів. Наприклад:

1) найменування посад

- *CEO* (Chief Executive Officer) – генеральний директор
- *CMO* (Chief Marketing Officer) – комерційний директор
- *COO* (Chief Operating Officer) – виконавчий директор
- *CFO* (Chief Financial Officer) – фінансовий директор
- *CTO* (Chief Technical Officer) – технічний директор
- *VP* (Vice President) – заступник директора, віце-президент
- *PM* (Project Manager) – менеджер з проектів
- *HRM* (Human Resource Manager) – менеджер з кадрових ресурсів
- *PA* (Personal Assistant) – особистий асистент
- *R&D* (Research & Development) – дослідження та розробка;

2) назви країн

- *USA* (United States of America) – Сполучені Штати Америки
- *PRC* (People's Republic of China) – Китайська Народна Республіка
- *DPRK* (Democratic People's Republic of Korea) – Корейська Народно-Демократична Республіка
- *UAE* (United Arab Emirates) – Об’єднані Арабські Емірати
- *USSR* (Union of Soviet Socialist Republics) – Союз Радянських Соціалістичних Республік
- *GDR* (German Democratic Republic) – Німецька Демократична Республіка
- *CAR* (Central African Republic) – Центральноафриканська Республіка;

3) політичні терміни та організації

- *UN* (United Nations) – Організація Об’єднаних Націй
- *WHO* (World Health Organization) – Всесвітня організація охорони здоров’я
- *IAEA* (International Atomic Energy Agency) – Міжнародне агентство з атомної енергії
- *UNESCO* (United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization) – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури
- *BrStd* (British Standard) – британський стандарт
- *DEC* (District Election Committee) – районна виборча комісія
- *G7* (The Group of Seven) – Велика сімка
- *EP* (European Parliament) – Європейський Парламент

- *OPEC* (The Organization of the Petroleum Exporting Countries) – Організація країн-експортерів нафти

- *WB* (World Bank) – Світовий банк;

4) назви фірм та брендів

- *IKEA* (Ingvar Kamprad, Elmtaryd Agunnaryd) – складається з ініціалів засновника, ферми та місця його народження

- *D&G* (Dolce & Gabbana)

- *P&G* (Procter & Gamble)

- *LG* (Life's Good)

- *GM* (General Motors)

- *IBM* (International Business Machine Corporation)

- *AT&T* (American Telephone and Telegraph Company)

- *HP* (Hewlett Packard);

5) назви медіа-холдингів

- *ABC* (American Broadcasting Company)

- *BBC* (British Broadcasting Corporation)

- *CNN* (Cable News Network)

- *CBS* (Columbia Broadcasting System);

6) урядові, дослідницькі і страхові організації

- *NASA* (National Aeronautics and Space Administration)

- *RTX* (Raytheon Technologies Corporation)

- *TIAA-CREF* (Teachers Insurance and Annuity Association – College Retirement Equities Fund)

- *USAA* (United Services Automobile Association)

- *AIG* (American International Group, Inc.).

Крім засобів, розрахованих на широку аудиторію, свою нішу міцно займають спеціалізовані та вузькопрофільні видання. Такі видання, як правило, присвячені певній галузі. Наприклад, медицині, військовій справі, науці, програмуванню та інші. Темі медицини присвячені такі журнали, як *OMICS International, British Medical Journal, Science Magazine*. В них ми можемо зустріти абревіатури:

- *ER* (Emergency room)

- *ICU* (Intensive Care Unit)

- *OR* (Operating Room)

- *CBC* (complete blood count), загальний

- *MRI* (Magnetic Resonance Imaging)

- *BID* (з латини – Bis in die)

- *DSH* (Domestic short hair)
- *DLH* (Domestic long hair)
- *FeLV* (Feline leukemia virus)
- *FIA* (Feline Infectious Anemia)
- *ECG* (Electrocardiogram).

Видання, присвячені військовій справі, – *Vintage Workwear, Guns & Ammo Handguns 2020 Annual Magazine, Naval Warfare*, та інші – використовують такі абревіатури, як:

- *Lt.-Col* (Lieutenant Colonel)
- *SWAT* (Special Weapons and Tactics)
- *POW* (Prisoner of War)
- *AWOL* (absent without official leave),
- *CP* (command post)
- *OD* (officer of the day)
- *USN* (United States Navy)
- *SLAR* (Side-looking airborne radar)
- *WAC* (Women's Army Corps)
- *BINAC* (Binary Automatic Computer)
- *TRANSAC* (Transistor Automatic Computer)
- *UNIVAC* (Universal Automatic Computer)
- *ATRAN* (Automatic Terrain Recognition and Navigation)
- *LORAN* (Long-range navigation)
- *FEX* (Field Exercise)
- *ADEX* (Air Defense Exercise)
- *ARTOC* (Army Tactical Operations Center).

Технічні видання, такі як *Diesel Power, Motor Trend, Automobile Magazine*, та інші використовують абревіатури:

- *ABS* (Antiblockier System)
- *ABC* (Active-body control)
- *DLC* (Data Link Connector)
- *EFE* (Early Fuel Evaporation)
- *EDIS* (Electronic Distributorless Ignition System)
- *HDC* (Hill Descent Control)
- *HDI* (High Pressure Direct Injection)
- *HEGO, H02S* (Heated Exhaust Gas Oxygen Sensor)
- *HFM* (Hot-film Engine Management)
- *IACV* (Idle Air Control Valve).

У виданнях з IT-індустрії, таких як *Linux Journal, The Transactor, Call A.P.P.L.E.,* та інших можна зустріти абревіатури:

- *RSS* (Really Simple Syndication)
- *IT* (Information Technology)
- *API* (Application Program Interface)
- *CPU* (Central processing unit)
- *CSS* (Cascading Style Sheet)
- *FTP* (File Transport Protocol)
- *HTML* (HyperText markup language)
- *HTTP* (HyperText Transfer Protocol)
- *HTTPS* (HyperText Transfer Protocol Secure)
- *IM* (Instant Messaging)

Видання, присвячені фінансово-банківській справі – *Forbes, Harvard Business Review, MoneyWise* – як правило, містять наступні абревіації:

- *NAV* (Net assets value)
- *EPS* (Earnings per share)
- *CPU* (Cost per unit)
- *ROI* (Return on investment)
- *LC* (Letter of Credit)
- *IPO* (Initial public offering)

Результати дослідження показують, що найчастіше у засобах масової інформації трапляються алфавітні абревіатури, трохи рідше – акроніми. Латинські та графічні скорочення займають набагато меншу частину.

Таким чином, було з'ясовано, що абревіатури є необхідним інструментом для передачі інформації в більш стислій, але водночас лаконічній формі, без втрати доступності сприйняття читачами.

Слід зазначити, що останнім часом абревіація є основним джерелом поповнення англійської мови. Багато абревіатур настільки міцно входять у нашу лексику, що сприймаються як самостійні слова, і людина, яка вимовляє або пише їх, навіть не замислюється про розшифрування. Для роботи перекладача дуже важливо вивчати контекст перекладеного матеріалу для того, щоб правильно розшифрувати абревіатури, оскільки деякі з них, маючи однакове написання, несуть абсолютно різне смислове навантаження.

Список використаних джерел:

1. Микульчик Р. Б. Сучасні українські абревіатури: перспективи і стан дослідження. *Вісн. Нац. ун-ту "Львівська політехніка". Проблеми сучасної української термінології*. 2005. № 538. С. 12–15

2. Скоринович М. І. Особливості абревіатур в англійському медіа-дискурсі. *Пріоритети розвитку сучасної філології*: Науково-практична конференція (м. Полтава, 1-2 листопада 2019 р.). Херсон: Молодий вчений, 2019. С. 48–51
3. Скоринович М. І. Абревіатура у сучасних англомовних ЗМІ: особливості функціонування та труднощі перекладу. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету*. Одеса : Видавничий дім Гельветика, 2019. Вип. 31. С. 76–79
4. Стишов О. А. Нові абревіатури в мові мас-медіа кінця XX століття. *Мовознавство*. 2001. № 1. С. 33–40
5. Терханова О. В. Абревіація як специфічне мовне явище в газетно-журнальній публіцистиці 80-90-х рр. 20 ст. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія "Соціальні комунікації"*. Випуск 16. 2016. С. 153–159

Oleksii Reshetnikov. Abbreviations in Modern Mass Media

The article deals with the use of abbreviations in the media. The author provides examples of the use of the most common abbreviations in such publications as *the Times, Guardian, Independent, Daily Telegraph, Observer, Financial Times* and other specialized publications. It is proved that it is almost impossible to do without abbreviations and acronyms in printed articles of newspapers, magazines and Internet sites, which facilitates the perception of articles by reducing the number and volume of lexical items used in the text.

Key words: abbreviation, acronym, media, specialized publications

УДК 316.7'06(045)

Динікова Л. Ш.,
канд. культурології, доцент,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
м. Київ, Україна

МІЖКУЛЬТУРНІ ВЗАЄМОВПЛИВИ ЯК ВАГОМИЙ КОМПОНЕНТ У КУЛЬТУРОТВОРЧИХ ПРОЦЕСАХ СУЧАСНОСТІ

Стаття аналізує феномен поняття «діалог культур» у контексті міжкультурної комунікації, основною метою якої є формування людини як свідомого громадянина своєї країни та світу. Особлива увага приділяється таким важливим якостям, як гуманність, толерантність, комунікабельність, об'єктивність, здатність до творчої співпраці та прийняття загальнолюдських цінностей. Соціокультурна комунікація описується як ключовий механізм культурної динаміки, що сприяє побудові соціальних відносин, регулює спільну діяльність людей та забезпечує збереження й передачу соціального досвіду.

Сьогодні питання розвитку міжкультурних і міжетнічних комунікацій стає вкрай актуальним і потребує значної уваги. Це зумовлює необхідність створення нових підходів у державній політиці, які сприятимуть всебічному розвитку національної культури. Міжкультурна взаємодія, заснована на принципах толерантності, відіграє ключову роль у сучасних культуротворчих процесах і сприяє збереженню традицій усіх етнічних спільнот України.

Ключові слова: міжкультурна комунікація,полікультурне суспільство, міжкультурні взаємовпливи, міжкультурний діалог

На сьогоднішній день розвиток міжкультурних і міжетнічних комунікацій є надзвичайно важливим завданням, яке вимагає уваги як на державному, так і на суспільному рівнях. Для ефективного вирішення цього завдання необхідно впроваджувати нові механізми державної політики, які підтримуватимуть і розвиватимуть національну культуру в усіх її проявах. В основі міжкультурної взаємодії має лежати принцип толерантності, який сприяє збереженню культурних традицій усіх етнічних груп України та стає ключовим елементом культуротворчих процесів сучасності.

У полікультурному суспільстві формування міжкультурних зв'язків є не лише бажаним, але й необхідним для його гармонійного існування. Цей процес напряму залежить від рівня міжкультурної компетентності, що є важливою

умовою успішної інтеграції та функціонування в багатокультурному середовищі, характерному для України.

Міжкультурна компетентність охоплює усвідомлення відмінностей у традиціях, звичаях та ідеях різних народів, здатність знаходити спільне між культурами та оцінювати власну культуру з погляду представників інших. Вона передбачає не лише знання, а й практичні навички ефективної взаємодії з людьми інших культур, здатність розуміти їхні погляди, почуття та поведінку.

Основними складовими міжкультурної компетентності, які сприяють ефективній комунікації, є:

- *знання* – володіння інформацією про культурні особливості інших народів, яка сприяє побудові конструктивного діалогу;
- *мотивація* – позитивне налаштування до взаємодії з іншими культурами, що відкриває можливості для плідної комунікації;
- *вміння* – практичні навички, які дозволяють уникати непорозумінь і зберігати повагу у спілкуванні;
- *емпатія* – здатність співпереживати і розуміти емоції та точку зору іншого, що сприяє довірі та відкритості.

Разом ці елементи створюють основу для розвитку міжкультурної компетентності, яка є незамінною для побудови гармонійних відносин між представниками різних культур.

За словами О. Леонтович, міжкультурна компетентність – це не просто набір засвоєних знань чи методів, які можна застосовувати в певних ситуаціях. Вона включає комплекс умінь, необхідних для оцінки комунікативних ситуацій, вибору відповідних засобів спілкування, реалізації комунікативного наміру та аналізу результатів взаємодії через зворотний зв’язок. Основні компоненти міжкультурної компетентності:

- *мовна компетентність* – уміння правильно обирати мовні засоби відповідно до ситуації, співвідносити мовні конструкції із реальністю та застосовувати отриманий досвід у подібних комунікативних ситуаціях.
- *комунікативна компетентність* – здатність адаптуватися до культурних особливостей спілкування, виявляти вербальні й невербальні сигнали, ефективно висловлювати власну думку та сприймати точку зору партнера.
- *культурна компетентність* – розуміння фонових знань, ідентичності партнера, його цінностей та установок, а також уміння аналізувати інформацію з урахуванням культурного контексту.

Діалог культур будується на взаємодії між поняттями «своє» і «чуже». Через розуміння «іншого» людина краще усвідомлює себе і знаходить спільні риси між культурами. Основним інструментом такого пізнання є мова, яка допомагає розкривати зміст культурних текстів, адаптуватися до іншої культури та сприяти взаєморозумінню. Комунікація – це процес створення спільних смислів через символи, серед яких мова займає ключове місце. Вона виконує роль засобу соціалізації, передачі культурних і соціальних традицій та самоідентифікації.

Етнолінгвістичний аспект міжкультурної комунікації враховує текст, контекст, вибір коду, канали передачі повідомлень і можливості зворотного зв'язку. Як зазначає Ю. Лотман, діалог культур завжди містить елемент «розуміння – нерозуміння», а його успіх залежить не лише від відповідності мовних кодів, а й від узгодженості цінностей і норм, зафіксованих у мові.

Міжкультурна комунікація базується на символічній взаємодії між людьми та групами, де культурні відмінності впливають на тип, форму та результат контакту. Кожен учасник комунікації використовує власну систему правил для кодування та декодування повідомлень. Відмінності у вербальних і невербальних кодах можуть спричиняти непорозуміння чи конфлікти, адже вони відображають культурний досвід спільнот. Подолання таких бар'єрів досягається через адаптацію значень та пошук адекватних еквівалентів.

На характер діалогу впливають не лише культурні особливості учасників, а й їх стать, вік, професія, соціальний статус і толерантність. Виділяють три характеристики діалогу культур:

- *структура* – напрями й форми обміну (політичні, економічні, релігійні, побутові тощо);
- *рівні* – етнічний (взаємодія між локальними етносами), національний (відносини між державними структурами) і цивілізаційний (тривалі історичні контакти);
- *принципи* – закономірності, які визначають кроскультурний діалог. Базовим принципом є семантичний, який забезпечує взаємопроникнення культурних смислів через глибокий аналіз і творче осмислення.

Етичні засади діалогу культур включають чотири універсальні якості:

- *толерантність* – визнання особистої цінності кожного учасника;
- *лояльність* – доброзичливе ставлення й рівноправність;
- *відповідальність* – готовність діяти в інтересах спільноти;
- *довіра* – відкритість і готовність до взаємодії.

Окрему увагу привертає концепція «школи діалогу культур», яка має два значення. По-перше, це форма культурного обміну між народами, яка сприяє збагаченню знаннями й традиціями. По-друге, це освітній підхід, що включає вивчення різних культур з метою виховання гуманності, толерантності, комунікабельності та прийняття загальнолюдських цінностей. Метою такої школи є формування особистості, яка готова до співпраці, розуміння і збереження культурної спадщини в умовах глобалізації.

Також науковці виокремлюють рівні міжкультурної компетентності, які визначаються в залежності від потреб і цілей особистості:

1. Базовий рівень – забезпечує мінімальну адаптацію в іншому культурному середовищі.

2. Рівень інтеграції – дозволяє активно взаємодіяти з представниками іншої культури, враховуючи їхні особливості.

3. Рівень повноцінного існування – передбачає адаптацію до цінностей і норм нової культури та вільне почуття себе її частиною.

4. Рівень реалізації ідентичності – дає можливість зберігати та проявляти власну культурну ідентичність у процесі взаємодії.

Отже, формування міжкультурної компетентності – це довготривалий процес, який супроводжує людину протягом усього життя. Він вимагає не лише постійного навчання та самовдосконалення, а й відкритості до взаємодії з іншими культурами, що є основою гармонійного існування у глобалізованому світі.

Список використаних джерел:

1. Бурак О. С. Міжкультурна комунікація як наслідок глобалізаційних міжкультурних контактів. *Грані*. 2012. № 5 (85). С. 119–122

2. Гарифулліна Р. Етичний ідеал як ціннісно-нормативна основа духовно-морального виховання. *Вісник вищої школи*. 2006. № 6. С. 35–40

3. Лапшин А. Г. Міжнародне співробітництво в галузі гуманітарної освіти: перспектива міжкультурної грамотності. *Міжкультурний діалог: компаративні дослідження в педагогіці та психології*. Володимир, 1999. С. 45–50

4. Леонтович О. А. Введення в міжкультурну комунікацію: навч. посібник. 2007. 368 с.

Liliia Dynikova. Intercultural Interactions as a Significant Component in the Cultural-Creative Processes of Contemporary Time

The article analyzes the phenomenon of the concept of "dialogue of cultures" in the context of intercultural communication, the main goal of which is the formation of a person as a conscious citizen of his country and the world. Special attention is paid to such important qualities as humanity, tolerance, sociability, objectivity, the ability to creative cooperation and the adoption of universal human values. Sociocultural communication is described as a key mechanism of cultural dynamics

that contributes to the construction of social relations, regulates the joint activities of people and ensures the preservation and transfer of social experience.

Today, the issue of the development of intercultural and interethnic communications is becoming extremely relevant and requires significant attention. This necessitates the creation of new approaches in state policy that will contribute to the comprehensive development of national culture. Intercultural interaction, based on the principles of tolerance, plays a key role in modern cultural processes and contributes to the preservation of the traditions of all ethnic communities of Ukraine.

Key words: intercultural communication, multicultural society, intercultural mutual influences, intercultural dialogue

УДК 81'246.2:100'06(045)

Захарченко С. О.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Рибалка Н. В.

ЯВИЩА БІЛІНГВІЗМУ ТА ДИГЛОСІЇ У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Стаття розкриває поняття білінгвізму та його форм в порівняльному аспекті з поняттям диглосії. Автор наводить різні форми їх взаємодії та акцентує увагу на тому, що навіть у навчальному процесі можна спостерігати явище білінгвізму із функціонуванням механізму переключення на різних мовних рівнях.

Ключові слова: білінгвізм, диглосія, білінгвальна освіта, інтерференція, іноземна мова

Все в житті, навіть в сучасному світі, пов’язане з історією не лише наших пращурів, а й з історією сусідніх держав, та їх впливу на формування чогось нового, непередбачуваного людством. Раніше не знати латину, грецьку або французьку мову, на додаток до своєї рідної мови, було б просто неможливо для освічених людей. На інших рівнях та з інших причин пересічні громадяни також були білінгвами з ранніх часів: нам відомо, що за часів Птоломея необхідно було володіти грецькою мовою навіть для дуже скромних посад, а афінські раби – представники найнижчого класу – загалом були білінгвами, оскільки їх залучали до домашнього господарства та навчання. [2]

Варто відразу наголосити, що проблема білінгвізму є багатоаспектною. У сучасних дослідженнях двомовності перехрещуються різні підходи – філософський, психологічний, лінгвістичний, соціальний тощо. Висвітленню зазначених проблем присвятили праці Л. Масенко, О. Сербенська, М. Кочерган, А. Загнітко, О. Чернічкіна, З. Блягоз тощо.

До XIX століття білінгвім та диглосія були синонімами: з грецького διγλωσσία (дві мови) стала англійським bilingualism (ті самі дві мови). Аж на початку XIX століття Вільям Амброуз Марсе, лінгвіст-сходознавець, в процесі вивчення арабських говірок, виокремив два поняття – білінгвізм та диглосія. А через 50 років вивченням диглосії зайнявся Фергюсон, який, власне, і обґрунтував принципові відмінності цих понять [3].

Білінгвізм – це явище, яке означає володіння двома мовами як рідними, на рівні носія.

Однак, важливий момент, про який часто забувають у дискусіях про білінгвізм: ті, хто за рідну мають, скажімо, англійську мову, а в школі вивчали французьку і навіть опанували її настільки добре, що можуть читати «Мадам Боварі» без словника (і розуміти!), не є білінгвами. Вони просто добре вчились у школі, як влучно пожартував Джошуа Фішман, лінгвіст, що вивчає феномен білінгвізму та диглосії.

Вчений наголошує, що володіння мовами має бути на рівні носія, тобто вони мають бути засвоєні мовцем у віці до 3 років – це буде ранній симетричний білінгвізм; у віці до 12 років – пізній асиметричний білінгвізм із однією домінантною мовою, яка була засвоєна мовцем до 3 років. Форми білінгвізму також можуть бути різними:

- **координативний білінгвізм**, наприклад, передбачає однакове використання мов, що в реальному житті трапляється якщо не ніколи, то напрочуд зрідка;
- **субординативний білінгвізм**, натомість, зустрічається набагато частіше, а якщо вже зовсім відкинути обережність формулювань науковців-лінгвістів, – то завжди. Одна з мов зручніша / легша / природніша / функціональніша для мовця і нею користуються охочіше та частіше;
- **природний білінгвізм** притаманний тим мовцям, котрі виросли у двомовній сім'ї, де мати розмовляє мовою L1, а батько – L2. Цифри присвоєні невипадково, адже мова, якою розмовляє матір, запам'ятовується дитиною до 3 років краще, ніж мова, якою розмовляє батько, навіть якщо батьки спілкуються з малям однаково якісно та часто. Винятком з правила є лише ті ситуації, коли мова соціуму, L3, дорівнює мові L2, – тоді правило материнської мови не обов'язково спрацює.
- **ситуативний білінгвізм** можливий тоді, коли успішна соціалізація (наприклад: садочок, школа, робота тощо) може відбутися лише якщо людина вивчить мову соціуму. Мовець вивчає її, маючи чітке усвідомлення, для чого вона і використовує її як інструмент соціалізації [3].

І ось тут саме час згадати про термін диглосія. Саме у цій площині - індивіда та соціального оточення – перетинаються інтереси цих термінів і виникає непорозуміння: де що і яка між ними різниця.

Білінгвізм можливий в рамках найменшої соціальної одиниці – сім'ї, а диглосія – це феномен ширшої взаємодії. Окремо взятому індивіду диглосія не потрібна. Це мова, якою ми говоримо до чужих, щоб скидатись за своїх і отримати бажане.

Диглосія – це коли мовець знає, що якась мова висока, а якась – низька. Це можуть бути навіть не різні мови, а варіанти однієї, як от у німецькій мові.

Якщо дуже спростити, то висока мова – це мова дикторки BBC, а низька – це те, як вона розмовлятиме із своїми друзями в кафе або з родичами на сімейному обіді, але, як тільки дикторка з'явиться у камері, вона знову перемкнеться у режим "читаю новини" і говоритиме високим регістром мови.

Вільям Марсе, вивчаючи арабські мови, зауважив, що різномовні групи перемикаються на "економічно вигідну мову" чи інваріант мови, коли їм треба щось владнати – купити, продати чи, наприклад, про щось домовитись [3].

Диглосія – це вибір мови спілкування у ручному режимі. Він завжди осмислений і усвідомлений, він не залежить від мовних уподобань, а виключно від вимог суспільства у конкретний момент.

Ми щодня вдаємося до практик та стратегій диглосії. Це така собі мовна мімікрія, яка нам потрібна, щоб бути або принаймні здаватись своїми.

Щоб досягти стадії білінгвізму іноземної мови є два шляхи, перший з яких є природній, коли вивчення та засвоєння мови відбувається в процесі спілкування з місцевими мешканцями та штучний, де засвоєння матеріалу відбувається під час навчання в різних навчальних закладах.

Важливим питанням залишається функціональна диференціація. Джошуа Фішман, зокрема, намагався систематично співвіднести білінгвізм та диглосію, навівши чотири можливі взаємодії:

1. *Мовна спільнота з білінгвізмом та диглосією*: у Парагваї, наприклад, більшість населення не лише білінгвальне з іспанською мовою та мовою гуарані, а ці дві мови є функціонально відокремленими.

2. *Диглосія без білінглізму:* у багатьох європейських державах традиційно існувала модель, коли еліта розмовляла «фешенебельною» мовою (наприклад, французькою), а маси користувалися місцевою мовою. Тут ми маємо справу з двома мовними спільнотами, у більшій з яких (щонайменше) переважає монолінгвізм, об’єднаними в одну політичну одиницю. Сучасним прикладом є Канада, де традиційно незначна кількість англофонів є білінгвами, а решта –

головним чином, урбанізовані франко-канадці, проте офіційно визнаються обидві мови.

3. *Білінгвізм без диглосії:* класичний приклад цього знаходимо серед іммігрантів до нового суспільства, що також акцентує увагу на тому, що білінгвізм, як ми його розуміємо на сучасному етапі, – по суті, є індивідуальним явищем, тоді як диглосія означає соціальну організацію. Без певного перекриття диглосією білінгвізм зазвичай носить тимчасовий і перехідний характер.

4. *Ні диглосія, ні білінгвізм:* ця категорія є найрідкіснішою, але її прикладами можуть слугувати соціально не стратифіковані племена або клани – всі члени є монолінгвами, і використовується лише одна мова в усіх сферах. Але, як зауважив Фішман, навіть у таких спільнотах часто знаходимо певну рольову диференціацію (між старійшинами та іншими, між релігійними лідерами та їх паствою) та лінгвістичну розмаїтість, що її супроводжує. [2]

До речі, поняття білінгвізму, в певній мірі, має зв’язок не лише з історією, а й пов’язане з психологією людини.

Сучасні дослідники стверджують, що знання двох мов має величезний вплив на розвиток здібностей людини. Серед них можна виокремити такі: пам’ять, мовна інтуїція, мовна рефлексія, вербальний інтелект та багато інших.

В умовах білінгвальної освіти, функціонування механізму переключення слід брати до уваги на різних мовних рівнях: фонетичному, граматичному, лексико-семантичному. Специфіка переключення у випадку українсько-німецького білінгвізма зумовлюватиме прояви явища інтерференції на фонетичному рівні, оскільки в німецькій мові є звуки, які подібні до звуків української мови, проте суттєво різняться від них за певними ознаками, які не притаманні звукам української мови (довгота/короткість, закритість/відкритість, тощо).

На граматичному рівні механізм переключення функціонує з меншою інтерференцією, оскільки граматична будова німецької мови суттєво відрізняється від української (фіксоване місце дієслова у реченні, рамкова конструкція німецького речення тощо), проте невідповідність родів іменників спричиняє певні труднощі під час вживання їх у мовленні, особливо на початковому і середньому етапі вивчення іноземної мови.

Найбільші труднощі під час переходу з однієї мови на іншу виникають у українсько-німецьких білінгвів на лексико-семантичному рівні, оскільки в одній мові в основу позначення можуть бути закладені одні уявлення про нього, а в іноземній зовсім інші (наприклад, слово “місто” походить в українській мові від слова “місце”, а в німецькій – від слова “стояти”; в одній мові поняття може мати

ширше чи, навпаки, вужче значення (наприклад: нім. das Eis – морозиво або лід; нім. der Käse / der Quark – сир).

Тому, уміння розмовляти двома мовами на високому рівні – це не який-небудь дар, це вміння на психологічному рівні переходити з однієї мови на іншу, при чому, не змішуючи все до купи.

Коли дві мови взаємодіють одна з одною, можливим є досягнення стану рівноваги між цими двома мовами на кожному рівні й для кожного мапування форми-функції, внаслідок чого, застосування обох мов стає постійним та передбачуваним. Ця рівновага значно подібна до тієї, що її спостерігають в екологічних системах. Будь-яка зміна зв'язку між цими двома мовами внаслідок змін у співвідношенні форма-функція або зміна валоризації на будь-якому рівні сприятиме й відповідній зміні мовної поведінки. [1, с. 9]

Навчальний процес також передбачає одночасне використання двох мов: другої мови (наприклад, англійської або німецької) та рідної мови студентів, або два варіанти другої мови.

Зміни мовного коду, що включають застосування рідної та другої мов у навчальному процесі, досліджено багатьма лінгвістами зі всього світу (Edstrom, Franquizanddel Carmen; Rubdy; Lin; Liuetal; Slotte-Luttge тощо). Дослідження були спрямовані на виявлення причин, через які вчителі-білінгви та студенти-білінгви застосовують зміну мовного коду в навчальному процесі, та особливо на те, чи є зміна мовного коду загрозою або ресурсом навчального процесу. Стверджують, що застосування зміни мовного коду під час навчального процесу не зашкоджує вивченню мови або її варіанта. Рабді зазначає, що зміна мовного коду не є руйнівною формою мовної поведінки. На думку деяких авторитетів, застосування зміни мовного коду в навчальному процесі може бути потрібним, навіть важливим комунікативним ресурсом для організації процесу навчання, що може бути використано для задоволення численних навчальних потреб: вона може бути застосована для встановлення взаєморозуміння та забезпечення відчуття інклюзивності (Rubdy), для уникненя непорозуміння (Edstrom), вираження солідарності зі студентами (Camilleri), для подолання проблем з лексикою та під час пояснення граматики або структури речень, під час класного менеджменту та в ситуаціях відсутності розуміння тощо. [1, с. 48–49] Інша перевага застосування рідної мови на уроці іноземної мови полягає в тому, що вона зменшує бар'єри, які заважають учням засвоювати другу мову й дозволяють вивчати її набагато швидше.

Отже, сучасний етап розвитку людської цивілізації неможливий без активного контактування мов і культур, що зумовлює збільшення функційного і

територіального впливу низки мов, внаслідок цього процесу проблема білінгвізму стає знаково-значущою.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми білінгвізму: хрестоматія / ред. Кол.: А. І. Анісімова, І. С. Попова. Д. : ЛІРА, 2016. 217 с.
2. Буздуган О. Білінгвізм в аспекті лінгвокультурної взаємодії. *Актуальні питання гуманітарних наук.* Вип. 71. Т. 1. 2024. С. 172–176 URL: http://www.aphn-journal.in.ua/archive/71_2024/part_1/27.pdf
3. Захарченко Т. К. Диглосія київської держави як соціолінгвістичний феномен. URL: file:///C:/Users/user/Downloads/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8%202024-2025/%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B8%D0%BB%D0%B0/Zakharchenko-Diglossia-of-the-Kyivan-state-as-a-sociolinguistic-phenomenon.pdf

Snizhana Zakharchenko. Phenomena of Bilingualism and Diglossia in the Modern World

This article reveals the concept of bilingualism and its forms in contrastive aspect with the concept of diglossia. The author presents different forms of their interaction and emphasizes that even in the educational process, the phenomenon of bilingualism can be observed with the functioning of the switching mechanism at different language levels.

Key words: bilingualism, diglossia, bilingual education, interference, foreign language

УДК 81'373.7*їжа:(811.111+811.161.2)(045)

Зима Н. О.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Остапенко С. А.

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ З КОМПОНЕНТОМ “ЇЖА” В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ

Стаття розглядає фразеологізми з компонентом “їжа” в порівняльному аспекті. Автор доводить, що в обох мовах дані одиниці є важливим засобом вираження емоцій, опису ситуацій та характеристики людей. Вони відображають культурні та соціальні особливості мовних спільнот, їхні цінності та побутові реалії. Порівняння вживання таких фразеологізмів дозволяє глибше зрозуміти культурні контексти англійської та української мов, а також розкриває багатство та різноманітність мовних засобів вираження.

Ключові слова: фразеологізм, зрощення, прислів’я, приказка, афоризм

У світі мови фразеологізми посідають особливе місце. Фразеологізми, а саме стійкі вирази з неповним синтаксичним складом, які надають мовленню образності й виразності, є неоціненним ресурсом для вивчення мови та її культурного аспекту.

Компонент "їжа" в фразеологізмах відіграє значну роль у формуванні та розумінні мовленнєвих оборотів, адже їжа визначає не тільки фізіологічну потребу, а відображає культурні особливості, традиції, смаки та звичаї народу, а також сприймається як важливий елемент щоденного спілкування.

Дослідження фразеологізмів з компонентом "їжа" в англійській та українській мовах має на меті розкрити багатство мовних засобів, які використовуються для вираження різноманітних ситуацій, почуттів, вражень тощо. Вивчення цієї теми дозволить глибше зрозуміти мовний світ цих двох мов та відображені в них цінності й уявлення про світ.

В українській мові фразеологічні одиниці з компонентом "їжа" є досить популярними і різноманітними. Вони використовуються для вираження різних емоцій, характеристик і ситуацій і мають певні особливості структури.

Перше місце за частотою і популярністю використання займають фразеологічні зрощення, які є стійкими виразами, значення яких не витікає зі значень окремих слів. Їхнє значення потрібно запам'ятовувати як цілісне [2].

Пекти раки (мається на увазі *червоніти*): *Червоній, Колодо, **печи раків**, коли не послухав старших, як картоплю кагатував.*

Варити воду (в значенні *вередувати*): *Микита **варив воду** цілий день, тому і залишився без солодощів ввечорі.*

Собаку зїсти (в українські мові так кажуть коли людина є майстром): *Я погано готую, а от моя мама прекрасно це вміє, вона в цьому ділі, як **собаку з`їла**.*

Каша в голові (вказує на плутанину думок): *Йому треба виступати з промовою, а в нього **каша в голові** і не може зібрати думки до кучі.*

Сіль на рану (завдати ще сильнішого болю): *Тренер продовжував **сипати сіль на рану**, згадуючи про програш.*

Сидіти на хлібі і воді (жити дуже скромно, обмежувати себе в усьому): *Після втрати роботи, він змушений **сидіти на хлібі та воді.***

Аналізуючи ці фразеологізми, стає зрозумілим, що сприймати буквально такі зрощення або розглядати окремо слова неможливо, це може призвести до непорозуміння, в цьому і є особливість їхньої струтури. Такі фразеологічні зрощення з компонентом “їжа” дуже популярні в українській мові, вони найбільше використовуються в побуті і розмовній мові.

Український народ відомий збереженням своєї історії, фольклору та передачі з уст в уста історій, таких як прислів'я. Прислів'я дуже широко використовуються в побуті та книжках і мають повчальний характер (які також призначені для дітей).

Хліб – усьому голова – наголошує на важливості хліба як основного продукта харчування. *Пам'ятай,* ***хліб – усьому голова****, не марнуй його*.

Що посієш, те й пожнеш – означає, що результат залежить від докладених зусиль. Має повчальний характер, адже треба докладати зусиль задля певного результату, і якщо посіяти мало, то і отримаєш мало: *У житті, як на городі,* ***що посієш, те й пожнеш***.

Без їжі і віл не потягне – говорить про те, що їжа є важливим компонентом для підтримки життя: Після цілого дня роботи на полі, Олексій зрозумів, що ***без їжі і віл не потягне****, і вирішив зробити перерву на обід, щоб відновити сили.*

Наступним по популярності використання є приказки. Приказки використовуються в певних ситуаціях, аби доповнити або підтвердити думку. З компонентом "їжа" їх доволі багато:

Без солі без хліба немає обіда (означає, що розмова або зустріч без їжі не така приємна): *Збираємося в нашому улюбленому місці, але накрийте стіл! Бо* ***без солі і хліба немає обіда***.

Гірка як редька – набриднути комусь дуже сильно.

Приказка *З медом і чобіт добрий* означає, що будь-що може здаватися хорошим або приємним, якщо його підсолодити або прикрасити. Іншими словами, будь-яка річ, навіть така буденна, як чобіт, може виглядати чи сприйматися краще, якщо до неї додати щось приємне чи цінне, як-от мед.

До менш поширених фразеологічних одиниць в українській мові входять фразеологічні єдності, афоризми та крилаті вислови.

Фразеологічні єдності:

Кров з молоком в значенні здоровий, сильний: *Дівчата* ***як кров з молоком*** *працювали до самого вечора.*

Їсти кашу – менш поширений, але зрозумілий вираз, що означає мати достатньо сили і енергії: *Він ще* ***замало каші їв****, щоб такі завдання виконувати*.

Афоризми:

Ти є те, що ти їси – афоризм, який часто цитується в контексті здорового харчування, але менш поширений у повсякденному мовленні: *Недарма кажуть, що* ***ти є те що ти їси****, адже харчування впливає на все.*

Крилаті вислови:

«*Ми живемо не для того, щоб їсти, а їмо для того, щоб жити*» – Сократ

«*Скажіть мені, що Ви їсте, і я скажу Вам, хто Ви*» – Анхельм Бріллант-Саварин.

Дуже рідко використовуються фразеологічні сполучення. Вони являють собою стійкі словосполучення, компоненти яких мають обмежені зв'язки з іншими словами, але не втратили самостійності.

Дава́ти гарбуза – відмовляти кому-небудь у сватанні. «*Маринка наша довго ховалася, та син старости виказав, – він до неї колись сватався, а вона йому* ***гарбуза піднесла***» (О. Іваненко).

З проведенного аналізу можна зробити градацію популярності видів фразеологічних одиниць в українській мові, виявити особоливості структури і використання: широко використовувані фразеологізми з компонентом "їжа" в українській мові включають фразеологічні зрощення, прислів'я та приказки. Менш поширеними є фразеологічні єдності, афоризми та крилаті вислови, тоді як дуже рідко використовуються фразеологічні сполуки.

Тепер проаналізуємо фразеологічні одиниці з компонентом "їжа" в англійській мові.

Перше місце посідають фразеологічні єдності та крилаті вислови: найпопулярніші в повсякденному мовленні, широко використовуються в різних контекстах, від розмовної мови до літератури та медіа.

A piece of cake (дуже легко): *The math test was* ***a piece of cake*** *for me; I finished it in just 15 minutes.*

Bite off more than you can chew (взяти на себе більше, ніж можна впоратися)*: By agreeing to lead three major projects simultaneously, he really* ***bit off more than he could chew.***

Spill the beans (розповісти секрет): *Sarah couldn't keep the surprise party a secret any longer and* ***spilled the beans*** *to her sister.*

Bring home the bacon (заробляти гроші): *She worked hard* ***to bring home the bacon*** *and support her children through college.* [5]

Наступними йдуть фразеологічні зрощення. Вони часто використовуються, але зазвичай у більш формальних або специфічних контекстах.

Bite the hand that feeds you (підривати довіру тих, хто допомагає): *It's never a good idea* ***to bite the hand that feeds you****, especially when you're dependent on their help.*

Fish out of water (почуватися не у своїй тарілці): *When Mary moved to the new city, she* ***felt like a fish out of water*** *at first.*

Spice things up (зробити щось цікавішим): *They decided to **spice things up** at the office by organizing fun team-building activities.*

Прислів’я і приказки також доволі часто використовуються в англійській мові. Прислів'я широко використовуються в літературі, публіцистиці, а також у виховних та освітніх контекстах; мають тенденцію до вжитку в більш формальних ситуаціях або для надання мудрої поради:

Too many cooks spoil the broth (занадто багато людей можуть зашкодити справі): *The project failed because too many people were involved, proving that **too many cooks spoil the broth.***

You are what you eat (важливість здорового харчування): *By eating fresh fruits and vegetables, you'll see the benefits in your health because **you are what you eat.***

Actions speak louder than words (дії говорять голосніше за слова): *Jack promised to help with the project, but **actions speak louder than words**, and he never showed up.*

Приказки популярні, але менш поширені у порівнянні з крилатими висловами та прислів'ями. Вони використовуються для підкріплення думки або підкреслення певної ситуації:

A watched pot never boils (якщо чекати, час здається довшим): *My sister kept checking her email for the job offer, but **a watched pot never boils.***

Better late than never (краще пізно, ніж ніколи): *His uncle finally finished his degree after ten years, but **better late than never**.*

Don't cry over spilled milk (не сумуй за тим, що вже не можна змінити): *The vase is broken, but **don't cry over spilled milk**. We can always buy a new on*e.

Данний аналіз показує, що фразеологічні єдності та крилаті вислови найпопулярніші у використанні і мають схожу структуру як і українські фразеологізми, тоді як прислів'я та приказки менш поширені, але все ще використовуються, особливо у формальних та освітніх контекстах.

Отже, фразеологізми з компонентом “їжа” в обох мовах є важливим засобом вираження емоцій, опису ситуацій та характеристики людей. Вони відображають культурні та соціальні особливості мовних спільнот, їхні цінності та побутові реалії. Порівняння вживання таких фразеологізмів дозволяє глибше зрозуміти культурні контексти англійської та української мов, а також розкриває багатство та різноманітність мовних засобів вираження.

Список використаних джерел:

1. Доценко Р. І. Англійські прислів'я та приказки. Київ: Дніпро, 1980. 262 с.
2. Козачук П. О. Українська мова для абітурієнтів. Київ: Вища школа, 2003. 303 с.

3. Левченко О. П. Фразеологічна символіка: лінгвокультурологічний аспект: монографія. Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2005. 349 с.
4. Словник фразеологізмів української мови / за ред В. О. Винник. Київ: Наукова думка, 2003. 788 с.
5. Oxford Idioms Dictionary for learners of English/edited by Judith Siefring. New York: Oxford Universaty Press, 2004. 352 p.

Nadiia Zyma. Phraseologisms with the Component “Food” in English and Ukrainian

The article examines phraseological units with the component “food” in a comparative aspect. The author proves that in both languages these units are an important means of expressing emotions, describing situations and characterizing people. They reflect the cultural and social peculiarities of language communities, their values and everyday realias. Comparison of the use of such phraseological units allows for a deeper understanding of the cultural contexts of English and Ukrainian, as well as reveals the richness and diversity of linguistic means of expression.

Key words: phraseologism, fusion, proverb, saying, aphorism

УДК 821.161.2-14Рильський(045)

Короткова О. А.,
викладач
Криворізький фаховий коледж
торгівлі та готельно-ресторанного бізнесу,
м. Кривий Ріг, Україна

БАРОКОВІ МОТИВИ У ЛІРИЦІ МАКСИМА РИЛЬСЬКОГО

Дослідження має на меті здійснити аналіз віршованих творів М. Рильського у контексті західноєвропейської барокової традиції, простежити її вияв у поетиці творів письменника, визначити відповідні теми, мотиви, образи, художні засоби. Представлено спробу розширити бачення творчості М. Рильського, оцінити її під новим кутом зору.

Ключові слова: західноєвропейське бароко, мотиви, неокласики, Максим Рильський

Традиційно, термін “бароко” пов’язують з італійським словом *barocco* – “дивний, химерний, вигадливий”, а також із португальським висловом *perrola barroca* – “перлина неправильної форми”. В наш час поняття бароко охоплює низку історико-регіональних художніх стилів європейського мистецтва XVII–XVIII століть, в яких можна виділити спільні характерні риси: тяжіння до ускладненої форми, геоцентризм зі збереженням антропоцентризму (за умови, що людина – не заміна бога, а найдосконаліше його творіння), релігійні мотиви, містицизм, прагнення поєднання краси природної і фізичної, внутрішньої і

зовнішньої; передача руху, мінливості, трагічного напруження; намагання справити надзвичайне, сильне враження, що призводить до частої декоративності, переваги форми над змістом твору.

Дослідженню західноєвропейського літературного бароко присвячені праці ряду науковців, серед яких варто виділити Ж. Руссе, Д. Лихачова, О. Вальцеля, О. Дьоміна, Ю. Віппера, В. Барнера, Р. Хлодовського, Д. Чижевського, О. Безрядіної тощо, які зосереджували увагу на різноманітних аспектах культурного явища.

Предметом нашого дослідження є барокові мотиви у поезії М. Рильського, адже творчість поетів-неокласиків, до когорти яких уходив письменник, досі викликає значний інтерес у сучасному літературознавстві. Новизна статті полягає у розгляді творчості М. Рильського з точки зору західноєвропейської барокової традиції.

Мета і завдання статті полягають у визначенні впливу барокових тенденцій на творчість письменника, їх вияву у темах, мотивах, образах, художніх засобах поезій.

Неокласики й бароко – два яскраві явища в історії літератури, які мають певні паралелі. Українські неокласики, до когорти яких належали Максим Рильський, Микола Зеров, Павло Филипович, Юрій Клен та інші, свідомо зверталися до естетичних і тематичних принципів, близьких до європейської класики й бароко. У їхній творчості бароко відігравало роль джерела натхнення й традицій, які вони осучаснювали у своїх творах. М.Рильський, як і поети доби бароко, шукав гармонію між духовним і матеріальним, земним і небесним. У його поезії часто звучать роздуми про сенс життя, скороминущість часу, вічність природи та людської душі. Бароковий світогляд, що акцентує на контрастах і складності буття, резонує у його поезії “Молюсь і вірю”, де відображено баланс між вірою у божественне і любов’ю до земного світу.

Культура епохи Бароко загалом представлена поєднанням набутків Середньовіччя і Ренесансу. Середньовічне духовне начало гармоніює з античними тілесними цінностями, що являє цілісний ідеал краси у М. Рильського, з явним переважанням земних мотивів, як-то в образі Афродіти (з циклу «Адоніс і Афродіта»): *Ти – матері Сікстинської сестра;/ Земною, не надхмарною красою / Ти світиш нам.* [3, с. 144–145]. Увага до античності з її чуттєвістю і насолодою життям наявна у багатьох творах автора: *І молоді уста, жагою піврозкриті, — / Усе нагадує: і ранньої пори, / І вдень, і ввечері богам несіть дари.* [3, с. 123]. Або *Ми принесемо богині смокви медово-солодкі, / Темний, міцний виноград і молодих голуб'ят. / Сонце сховається в морі, троянди*

запахнуть п'яніше. / Руки шукатимуть рук, уст пожадливі уста... [3, с. 138]. Виразний вітаїзм М. Рильського («Молюсь і вірю», «Солодкий світ!..»), захоплення життєвими радощами, що переходить подеколи у щирий епікуреїзм, межує з відходом від усього земного, втечею від світу у пошуках сенсу життя, його найвищої мети, тим самим відображаючи протиріччя барокового сприйняття: *Я лиш оддав з низьким поклоном Долі / Всю суєту дитячих цих утіх/ За день один в широкім чистім полі! / Я взяв собі у Неї замість їх / Веселий сміх, безмежне щастя волі/ І ріг — мисливський переливний ріг!* («І шум людський, і велемудрі книги...») [4, с. 115], або: *Так ви, тривожні, кличете людину/ Од буднів, од застою, од загину/ На снігові простори верховин.* («В буденщині процвілій і прокислій...») [4, с. 128].

Мистецтво доби бароко звертається до природи, але не як противаги Бога, а його досконалого творіння. Наприклад, у «Срібному сонеті» М. Рильського: *Сонет краси гаїв і тиші зимової. / Зі сніжних рим дзвінких його зложив поет,/ Чий силует на тлі блакиті неземної / Для тих, хто молиться, є божий силует* [3, с. 244] – природа, мистецтво і Бог постають у діалектичній єдності несумісних для інших епох начал. Бароко характеризується яскравими контрастами (життя – смерть, світло – темрява, гріх – святість). У М. Рильського це проявляється через його багатошарові поетичні образи та глибоку метафоричність. Наприклад, природа у його поезії не лише естетичний об’єкт, а й символ глибших філософських ідей.

Барокова всеохопність, усвідомлення, що людина є лише малою ланкою у величному механізмі природи, відобразилися у рядках: *І летить вся земля, як підвода в полях, – / До мети, у простори незмірні…* («Мені снилось»); *Згадай, безумче! Світ – не тільки ти:/ Крім тебе є думки, планети, птиці…* («Згадай, безумче…») [3, с. 365]. З ідеї, що людина – піщинка у безмежності всесвіту, постають настрої скепсису, розчарування, самотності, трагічного напруження, що виявляється у відповідних засобах – риторичних запитаннях, антитезах, гіперболах тощо: *Чи я побачу вороття? / Чи весняні здійсняться мрії?* («Спинилось літо на порозі…») [3, с. 256]; *Моє життя веде мене нерівно – / То на вершини, то в яри страшні…* («Моя царівна»)*; Життєву путь свою, / Нерівне і хитаючись верстав я, / І чашу мук за те належно п'ю.; Колись було – чи снилось… / Забулось – чи пройшло… / В душі давно згубились / Людське добро і зло* («Любов чи ні – не знаю») [3, с. 291]; *В високій келії, щасливо-одинокий, / Чернець без божества і жрець без молитов, / Найшов я крижаний і незглибимий спокій, / Що більший над земні страждання і любов./* («В високій келії, самотньо-таємничій...») [3, с. 287]. Ліричний герой у поезіях постає печальним,

виснаженим, як людина Бароко, він то потерпає від мук кохання і нездійснених мрій, то шукає усамітнення з Богом. Особливо виразно мотиви суму, туги за молодістю, розпачу втрат простежуються у період “третього цвітіння”: *Є така поезія Верлена, / Де поет себе питає сам / У гіркому каятті: "Шалений!/ Що зробив ти із своїм життям?* [3, с. 362]. Очевидно, йдеться про постійну внутрішню боротьбу між вільною і заідеологізованою творчістю в умовах тоталітарної системи.

У повній мірі естетиці бароко відповідають і формальні засоби поезій М. Рильського: терцина, октава, сонет, гекзаметр, верлібр, елегія, гімн – все це надало нового звучання українському слову. Інтерес до строгих форм поєднується із майстерною ритмікою і мелодикою, тож вірші нерідко мають відбиток барокової музичності.

Як і поети бароко, М. Рильський нерідко вводить у свої твори релігійну символіку та мотиви. Це видно у зверненнях до Бога, осмисленні біблійних сюжетів і образів. Водночас, ці мотиви у нього трансформуються, відповідаючи духовним запитам ХХ століття.

Незважаючи на очевидні паралелі і спільні риси, творчість неокласиків і барокова традиція мають ряд відмінностей. Бароко часто емоційне й експресивне, у ньому переважає драматичність і контраст. Неокласики, зокрема М. Рильський, навпаки, були більш стриманими, орієнтованими на раціональне осмислення й ідеальну рівновагу. Бароко було тісно пов’язане з християнським світоглядом і тривожними роздумами про вічність і спасіння. Неокласики ж частіше дивилися на минуле з точки зору культурного спадку, не акцентуючи на релігійній складовій.

Таким чином, творча спадщина М. Рильського тісно пов’язана із західноєвропейською бароковою традицією, оскільки їй так само притаманні звернення до античності, до Бога, філософська всеохопність, пошуки джерела ідеальної гармонії. У лірициі поета драматично єднаються любов до життєвих радощів, чуттєвих насолод та настрої самотності і туги, розпачу і ностальгії за втраченим. Витонченість, зрівноваженість форми, філігранність, афористичність, досконалий епітет ставлять творчість М. Рильського в ряд найкращих зразків західноєвропейської літератури ХХ століття.

Список використаних джерел:

1. З трудів і днів Максима Рильського / упор..: С. А. Гальченко, В. Л. Колесник, М. Т. Рильський, Ю. І. Шаповал. К. : А.С.К., 2009. 656 с.

2. Ільєнко І. О. Жага: Труди і дні Максима Рильського: документальний життєпис. К. : Дніпро, 1995. 413 с.

3. Рильський М. Вибрані твори у двох томах. Том перший. Вірші. Поеми. Київ: Всеукр. держ. спец. видво «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2005. 605 с.
4. Рильський М. Т. Зібрання творів: у 12 томах. Том 4. К. : Наук. думка, 1984. 423 с.
5. Ушкалов Л. Від бароко до постмодерну: есеї. Київ: Грані-Т, 2001. 552 с.
6. Чижевський Д. І. Історія української літератури. К. : ВЦ «Академія», 2008. 568 с.
7. Чижевський Д. І. Український літературний барок: нариси. Харків : Акта, 2003. 460 с.

Olena Korotkova. Baroque motives in the lyrics of Maxym Rylskyi

The study aims to analyze the poetic works of M. Rylskyi in the context of the Western European Baroque tradition, to trace its manifestation in the poetics of the writer's works, to identify relevant themes, motifs, images, and artistic means. An attempt is presented to expand the vision of M. Rylsky's work and to evaluate it from a new perspective.

Key words: Western European baroque, motifs, neoclassics, Rylskyi

UDC 81'1(045)

Krasovskyi A. A.,
Student
Mykhailo Tuhan-Baranovskyi
Donetsk National University of Economics and Trade,
Kryvyi Rih, Ukraine
Scientific supervisor: Vorobiova L. V.

LINGUISTIC TRADITIONS AND THE RELATIONSHIP BETWEEN LANGUAGES

The article deals with linguistic traditions that have undergone a number of changes that reflect the dynamic nature of language and its adaptation to changes in society, technology and globalization. The changes in linguistic traditions in the phonological, lexical, morphological and syntactic spheres are characterized. The interaction between languages is presented as a result of enrichment of the basic vocabulary through lexical borrowings.

Key words: English, linguistic traditions, borrowings

Language is a complex creation of the human mind, which is perhaps a condition for the full disclosure of this mind. For us, thinking is inseparable from the word, and no cognitive (mental, cognitive) process can be carried out without language. Now, when humanity is on the threshold of a new information stage of social development, a new approach to scientific research is being formed: the anthropological factor is playing a major role. In linguistics, the emphasis is shifting from the language system to the linguistic personality – the subject of verbal activity and the influence of language on culture and thinking.

Moreover, the issue of the relationship between language and objective reality is becoming particularly relevant. On the one hand, this raises the linguistic question of whether language forms thought or whether cognitive processes are universal and language only expresses their results. These opposing views are at the heart of the theories of linguists who believe that thought is expressed through words. On the other hand, the problem of the relationship between language and reality is closely related to the problem of the relationship between language and culture. Within the anthropological paradigm of scientific research, the importance of linguoculturology, a new linguistic discipline that considers language as a cultural phenomenon, is growing. The modern scientific approach requires considering a particular linguistic phenomenon not as an element of the linguistic structure, but as a cultural phenomenon and a purity of the linguistic worldview.

The language is constantly improving, flexibly responding to changes in historical epochs and cultural traditions. It is an open system that interacts with other languages and cultures, so that the composition of each language is constantly replenished with borrowed elements. These borrowings are accompanied by cultural interaction, i.e. the fact of borrowing indicates the correlation of cultures in the language, and if we accept the averbalist hypothesis that a borrowed unit changes the picture of the world dictated by the source language.

English is a language that is constantly changing and evolving. For centuries, it has been actively borrowing words and phrases from other languages, thanks to cultural exchanges and globalization. This process reflects the interconnectedness between different societies and contributes to the extraordinary diversity of the English vocabulary. The expansion of the vocabulary by means of borrowed words is often driven by political, economic, and trade relations. Although there is no universally accepted definition of culture, it can be defined as the totality of people's production, social and spiritual achievements. In this case, everything related to the world around us that people perceive and transform, from everyday objects to abstract philosophical categories, is related to culture. Therefore, any interethnic interaction is accompanied by the exchange of cultural information, which in turn affects the language [2].

Linguistic traditions and modern English phonology has undergone a number of changes that reflect the dynamic nature of the language and its adaptation to changes in society, technology, and globalization. These changes comprise phonological, lexical, morphological, and syntax changes [4].

Describing phonological changes some eamples in modern English phonology can be shown:

- Loss of [χ]: The consonant [χ] disappeared by lengthening the preceding vowel, e.g., “light” [liχt] became [li:χt], and [χ] turned into [f] in words like “sigh” and “tough”.

- Changing [d] to [ð]: In words such as “fader” to “father” and “moder” to “mother”.

- Loss of [l]: After a low back vowel and before a labial or velar consonant, as in “half”, “palm”, “talk”.

- Adding new phonemes: Added velar nasal [ŋ] and voiced alveopalatal fricative [ʒ].

- Loss of [r]: Before consonants or in final positions, as well as in unstressed positions or after back vowels, as in “quarter”, “brother”, “March”.

- Merger [j]: With a preceding consonant after a stressed vowel, resulting in changes such as [dj] to [ʤ], as in “soldier”.

- Development of palatal semivowel [j]: In medial positions, which led to changes such as “tenner/tenure” and “peculiar/peculiar”; this phenomenon is known as assimilation [3].

As it was said above, the dynamic nature of the language and its adaptation can be observed in lexical changes, which comprise lexical borrowings and adapting to new realities. The English language is constantly being replenished with new words and expressions, often due to technological innovations, changes in social relations and cultural trends. For example, terms such as *“internet*”, “*hashtag”, “selfie*” have emerged in recent decades. The process of words borrowing is happening on an unprecedented scale due to the huge number of new inventions created by people of different nationalities and the rapid development of international communications. This leads to the easy entry of foreign words into the English language without changes in spelling or pronunciation, for example *afficionado* (Spanish word for enthusiast or fan), *laissez-faire* (French for non-interference policy), *kibbutz* (Hebrew for collective agricultural settlement). Words that arise in connection with new realities may have complex etymologies that reflect different stages of development, thus forming lexical neologisms that are created to describe new objects, concepts or phenomena. For example: the word “*selfie”* is a lexical neologism that was created to describe a new phenomenon – taking pictures of oneself with a smartphone camera; the emergence of the term *“podcast”* as a portmanteau of *“iPod”* and “*broadcast*” is associated with the beginning of the twenty-first century, when Internet developers experimented with technologies for transmitting audio content in RSS feeds. The English language has always been willing to borrow words from other languages, demonstrating a tendency to expand its linguistic resources.

Lexical changes referring to lexical borrowings are primarily connected with linguistic history. In modern English, borrowing is commonplace, with many words taken from other languages through various historical, social, and cultural interactions. The English language has been heavily influenced by Latin, French, Germanic languages, and even languages from other parts of the world. This has shaped its rich vocabulary, with numerous synonyms and variants for the same concepts. Nowadays the borrowings can come from Italian, Spanish, German, Japanese, and many other languages. These borrowings enrich the English lexicon and reflect the influences that English-speaking culture has experienced throughout its development. Most of the borrowed words from Greek are special and scientific terms. For example, *gyro, ultrasaurus, television, bouzouki, olive* from Greek and others.

The historical development of the English language has been marked by its emergence in the New World and the rise of the United States as the leading economic power of the 20th century. Although there are still notable differences between British and American English in terms of pronunciation, grammar, and vocabulary, the extensive growth of communication and the development of the media have made these varieties increasingly similar.

Syntax changes are characterized with the simplification of syntax. Modern English has a more strict word order (subject – predicate – apposition) compared to Middle English, where the word order was more free due to cases. Sociolinguistic changes are pivoted with dialectal changes and Gender neutrality and inclusiveness. English has many dialects, and over time, different populations adapt their language to meet social needs. Such changes may include accents, differences in vocabulary and grammar that reflect social, economic and cultural changes. In recent decades, there has been a trend toward the use of gender-neutral language, such as the use of the term "*they*" to refer to a person of unknown gender. Adaptation to new forms of communication occurs. With the development of media and modern technology, new forms of language have emerged, such as compressed sentences in messages, abbreviations (e.g., "LOL", "BRB"), and emojis, which are an important aspect of modern English.

In conclusion, linguistic traditions have been drastically changed that reflect the dynamic nature of the language and its adaptation to changes in society, technology, and globalization. The relationship between languages reflects the penetration of lexical borrowings into the English vocabulary. The phonology and linguistic traditions of the English language are a vivid example of how a language can adapt to social change, technological advances, and cultural transformation. These changes reflect not

only the evolution of the language structures themselves, but also the deeper socio-cultural changes taking place in society.

References:

1. Aikhenvald A. Y. Grammars in Contact: A Cross-Linguistic Perspective. In Grammars in Contact: A Cross-Linguistic Typology, ed. Alexandra Y. Aikhenvald and R.M.W. Dixon. Oxford : Oxford University Press, 2006. 462 p.
2. Britain T., Britain S. The modern English period historical background. URL: https://studfile.net/preview/4241579/page:20/
3. Hock H. H. & Joseph B. Language History, Language Change, and Language Relationship: An Introduction to Historical and Comparative Linguistics. Berlin : Mouton de Gruyter, 1996. 600 p.
4. Winford D. An Introduction to Contact Linguistics. Oxford : Blackwell, 2003. 450 p.

Артем Красовський. Мовні традиції та взаємозв'язок між мовами

В статті розглянуті лінгвістичні традиції, котрі зазнали низки змін, які відображають динамічну природу мови та її адаптацію до змін у суспільстві, технологіях та глобалізації. Схарактеризовано зміни в лінгвістичних традиціях у фонологічній, лексичній, морфологічній та синтаксичній сферах. В роботі взаємодія між мовами представлена як результат збагачення основного словникового складу через лексичні запозичення.

Ключові слова: англійська мова, лінгвістичні традиції, запозичення

УДК 81'276.16:811.111(045)

Мажара М. О.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Удовіченко Г. М.

ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ВВІЧЛИВОСТІ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Стаття присвячена засобам вираження ввічливості в англійській мові. Автор зазначає, що важливими елементами мовленнєвого етикету є привітання, прохання, відмови та подяки. Залежно від ситуації, мовці обирають різні засоби для реалізації своїх комунікативних намірів. До уваги беруться різні фактори, такі як формальний/неформальний статус, вік, сімейний стан, соціальний статус співрозмовника, що визначає вибір слів і структур. Врахування цих особливостей допомагає досягти бажаного результату в спілкуванні, налагодити взаєморозуміння зі співрозмовником і не образити його.

Ключові слова: мовленнєвий етикет, ввічливість, привітання, прохання, відмови, подяки

Ввічливість є важливим елементом міжкультурної комунікації. Знання стратегій ввічливості, характерних для певної культури, може привести до успішної комунікації. Ввічливість є центральною категорією комунікації. Вона регулює поведінку, уможливлює та організовує гармонійну комунікацію. Вміння діяти відповідно до принципів ввічливості допомагає уникнути помилок у міжкультурній комунікації та ефективніше взаємодіяти з представниками різних культур.

Тема осмисленої мовної поведінки привернула увагу багатьох фахівців, чиї дослідження зосереджені на комунікативному процесі, і наприкінці XX ст. з'явилася низка робіт, присвячених темі ввічливості та її різним аспектам (Arndt H., Blum-Kulka S., Brown. P., Goody E., Kasper G., Kulmas F., Kasher A., Kochman T., Lakoff R., Levinson S., Sifianow M., Watts R., Fraser B., House J., Hwang J.-R. та ін.), В. Литовченко, О. Мельничук, О. Миронюк, Н. Плющ, М. Стельмахович, М. Телекі, В. Шинкарук вивчають лінгвістичні аспекти ввічливості, етикету та манер. Тут категорії ввічливості аналізуються з когнітивної, соціокультурної та гендерної точок зору на матеріалі різних мов.

Британці кажуть, що ввічлива людина повинна поважати інших, цікавитися і слухати їх, розуміти їхні почуття і думки (be sensitive and aware), ставити інтереси інших вище за свої власні, мати здоровий глузд (just pure common sense), мати природну просоціальну та екологічну спрямованість, а також бути безкорисливою, ставлячись до кожного як до повноцінної людини незалежно від його обставин (treating everyone as a full-full human being regardless of their circumstances). Британці стверджують, що вони ввічливі, тому що це не звучить грубо, коли люди прикидаються, що носять маски, щоб досягти згоди (тобто, як обговорюється нижче, британці використовують більше дієслів для категорій, тоді як українці використовують більше прикметників). З точки зору комунікації, британці контролюють свою манеру говорити, тон голосу і мову тіла (міміку, жести і вираз обличчя), щоб показати агресивність, чарівність і харизму, і використовують різноманітні вирази, такі як "Вибачте", "Дякую", "Будь ласка", "Я...?", "Ви не заперечуєте, якщо я...?", "Ви не проти, якщо я...? " [2].

Що стосується жестів етикету, то британці кажуть, що більшість жестів вже не використовуються і вважаються архаїчними, наприклад, тримати двері відчиненими для жінки, яка входить в кімнату, піднімати капелюх при зустрічі з другом, знімати капелюх в приміщенні, не класти лікті на стіл і кланятися. Однак, ввічливим у суспільстві досі вважається потискати руки, не штовхатися, не видавати неприємних звуків чи запахів, не підходити надто близько до людей, їсти цивілізовано і не пускати дим в обличчя. Що ще важливіше, дотримуючись

усіх цих правил, люди демонструють максимальну повагу до тих, хто їх оточує, що є основою британської ввічливості. Іншими словами, британець ввічливий, якщо він демонструє гарне ставлення, позитив, розуміння та повагу, ставить інтереси іншої людини на перше місце, не нав'язує свою думку, навіть якщо вона є правильною, ні до чого не примушує і каже "дякую" та "вибачте" [1].

У нещодавньому подкасті BBC World Service німецький комік Хеннінг Вейн досліджував складні аспекти того, що англійська мова є міжнародною лінгва-франком, зосередивши увагу насамперед на тому, скільки проблем виникає через те, що іноземці неправильно тлумачать ввічливі слова, що використовуються британцями як у особистих, так і у ділових ситуаціях. Багато опитаних людей, у тому числі носій мови зі США, заявили, що заплутане спілкування з британцями змусило їх засумніватися у своєму володінні англійською мовою. Справді, ця наполегливість у приховуванні негативних почуттів чи критики за, здавалося б, позитивними ввічливими висловлюваннями викликала такі труднощі за кордоном, що керівництво анонімного автора з розшифрування британської мови набуло значної популярності в Інтернеті. Більшість виразів можна знайти у повсякденній розмові у Британії, і тому вони можуть виявитися дуже корисними [2].

У формальніших ситуаціях особливо ретельно використовують певні ввічливі фрази:

Ladies and gentlemen, please *welcome* ***Mr*** *Patrick Murphy …*

Thank you *for your wonderful gift.*

У формальному контексті, коли не знають людей і хочуть виявити повагу, використовують такі титули, як Mr + family name, Ms + family name, sir, madam, doctor (Dr), professor (Prof.)

Коли говорять і пишуть, зазвичай намагаються не бути надто прямими. Є кілька способів, як це можна зробити. Використовувати пом'якшувальні слова, щоб зробити те, про що говорять, м'якшим [3].

Softer: *It's* ***kind of*** *cold in here, isn't it?* ***Could we*** *close the window?*

More direct : *It's cold in here. Let's close the window.*

В англійській мові, коли щось просять або просять когось щось зробити, часто використовують модальні дієслова, такі як *could, may, should* та *would*, щоб вони звучали більш чемно. Вони пом'якшують прохання і роблять його менш схожим на те, що ви наказуєте комусь зробити.Також можна використовувати деякі модальні дієслова, особливо форми минулого часу модальних дієслів *can, may, should i will* (*could, might, should* і *would*), щоб бути більш чемними або менш прямолінійними. Використовують і інші модальні вирази (*certainly, possibility, be*

likely to, be supposed to be). Коли щось просимо чи просимо когось щось зробити: *Would you follow me, please, sir?* (ввічливіше ніж *Will you follow me...?*) Іноді використовують форму дієслова минулого часу, коли говорять про цей час, щоб бути більш чемним або менш прямолінійним. Часто це роблять з такими дієсловами, як *hope, think, want* і *wonder*, при цьому дієслово може стояти в простому часі або, для більшої ввічливості, в минулому часі [4]:

Did you want another coffee?

I thought you might like some help.

We were rather hoping that you would stay with us.

Докладний розбір використання ввічливих слів.

Can I have…

Найчастіше використовується фраза:

Can I have a coffee, please?

Або навіть

A coffee, please.

Слово *please*, дуже важливе, особливо, якщо не використовується *"Can I have…?"*, оскільки просто *"A coffee"* звучатиме англійською занадто грубо.

Якщо прохання про надання послуги, які виходять за мінімум, передбачений їхніми професійними обов'язками, наприклад, принести ще серветок або розміняти гроші на дрібні, доцільно буде використати форму *could*, оскільки вона більш ввічлива, ніж *can*, наприклад:

Could I have some more ice, please? (Чи не могли б ви принести мені ще льоду, будь ласка?)

Could – це форма минулого часу дієслова *can*, проте вона також використовується для вираження припущення, а тому є більш ввічливою.

Thank you

Це, напевно, найвідоміше слово англійської мови, і, мабуть, найважливіше.

Також можна сказати:

Thanks

Cheers (більш характерне для британської англійської, ніж для американської)

Або навіть: *Ta* (особливо від представників старшого покоління британців)

Sorry? Sorry!

Ще одне слово, яке є дуже характерним – *sorry*. Воно може мати декілька значень: сказане із запитальною інтонацією, воно означає, що не розчули, що сказав співрозмовник і є бажання, щоб він повторив сказане; спадна інтонація – один зі способів попросити когось зійти з вашого шляху. Якщо треба, щоб хтось

відійшов, використовують "*Excuse me!*". Проте, звучати воно може більш агресивно, ніж "*sorry*".

Інші вирази такі:

Come again?

або

I didn't catch that.

Таке звичне "*what?*" до сих пір вважається грубим серед носіїв англійської, проте близькі друзі можуть використовувати його в розмові один з одним без проблем.

Genuine apologies

Оскільки вільне використання слова *sorry* є для того, щоб сказати «я не розумію» або «дозвольте пройти», воно подекуди може здаватися трохи порожнім, коли його використовують в його первинному значенні. Якщо є бажання вибачитися за щось, краще сказати *"I'm sorry"* або *"I'm so/really sorry"*, щоб це підкреслити.

I'm not sure… (Я не впевнений)

Ще один приклад того, як слова, що використовуються в певній культурі, не обов'язково означають вроджену ввічливість. У щоденних розмовах прагнуть уникати прямого непогодження на кшталт *"I don't think so"* чи *"You're wrong"*.

Замість них використовуть фрази *"I'm not sure"*, *"I don't know"*, або *"I think that's wrong"*. Ці фрази уникають прямого вказування «ти/ви» або будь-якої згадки про експертність у цьому питанні. Вони показують, що мовець вважає, що існування іншої думки з приводу цього питання є цілком можливим.

Oh! What a pity! I'm washing my hair that night! (Дуже шкода! Я якраз митиму голову в той день!)

Відхилення запрошень, як і в будь-якій іншій культурі, доволі складна справа. В англомовних країнах якщо потрібно відхилити запрошення, необхідно висловити жаль з цього приводу. Використовуючи вирази на зразок *"I'm afraid I can't…"*, виражаючи неможливість змінити плани.

Важливими елементами мовленнєвого етикету є привітання, прохання, відмови та подяки. Залежно від ситуації, мовці обирають різні засоби для реалізації своїх комунікативних намірів. До уваги беруться різні фактори, такі як формальний/неформальний статус, вік, сімейний стан, соціальний статус співрозмовника, що визначає вибір слів і структур, необхідних для формування звертання, прохання, подяки чи відмови. Звичайно, існують відмінності між словами-джерелами та словами-об'єктами. Наприклад, розрізнення "ти/ви", різні форми звертання в офіційних ситуаціях, вітання на ім'я та прізвище в українській

мові і т.д. Однак, врахування цих особливостей допомагає досягти бажаного результату в спілкуванні, налагодити взаєморозуміння зі співрозмовником і не образити його.

Список використаних джерел:

1. Сергієнко К. П. Ввічливість як етнокультурна категорія мовної свідомості англійців та українців. URL: https://enpuir.npu.edu.ua/handle/123456789/15342
2. Politeness Theory. URL: https://www.studysmarter.us/explanations/english/pragmatics/politeness-theory/
3. Spark M. All the stories of the Muriel Spark. USA: Directions Publishing Corporation, 2000. 180 p.
4. Stirling Jessica. The Dark Pasture. UK: Hodder and Stoughton,1998. 398 p.

Marharyta Mazhara. Means Of Politeness Expressing in English

The article is devoted to the means of expressing politeness in English. The author notes that important elements of speech etiquette are greetings, requests, refusals and thanks. Depending on the situation, speakers choose different means to realize their communicative intentions. Various factors are taken into account, such as formal/informal status, age, marital status, and social status of the interlocutor, which determines the choice of words and structures. Taking these features into account helps to achieve the desired result in communication, to establish mutual understanding with the interlocutor and not to offend him.

Key words: speech etiquette, politeness, greetings, requests, refusals, thanks

УДК 316.347-029:(=111):821.111Вулф7Місіс Делловей. До маяка(045)

Михальченко К. І.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Ревуцька С. К.

ЕЛЕМЕНТИ АНГЛІЙСЬКОГО МЕНТАЛІТЕТУ В РОМАНАХ 20-ГО СТОЛІТТЯ ВІРДЖИНІЇ ВУЛФ «МІСІС ДЕЛЛОВЕЙ» І «ДО МАЯКА»

У статті проаналізовано елементи англійського менталітету в романах 20-го століття Вірджинії Вулф «Місіс Делловей» і «До маяка». Визначено, що у творах розкривається важливість національної ідентичності, питання класової системи й фемінізму в Англії та цінності кожного із соціальних прошарків. З'ясовано, що у творах розкрито такі національні особливості англійського менталітету, як прив'язаність до традицій та повага до історичного минулого країни.

Ключові слова: менталітет, ідентичність, етика, англійська культура, англійські традиції

Однією із найбільш цікавих та актуальних тем у сучасній літературознавчій науці є вивчення національних рис менталітету в літературі. Специфіка національного менталітету у романах англійських письменників XX століття має важливе значення для розуміння культурного контексту, в якому створювалися ці твори.

Національний менталітет – це фактично набір культурних, соціальних та психологічних характеристик, що визначають спосіб мислення, поведінку та взаємодію людей у певній культурі чи нації. Це поняття охоплює різноманітні аспекти, такі як історію, мову, релігію, традиції, етику, психологію тощо.

Вивченню цього явища присвячено праці Т. Еденсора, Г. Хофстеда, К. Фокс, О. Петінової та інші.

Мета дослідження – окреслити національні риси англійського менталітету в романах Вірджинії Вулф «Місіс Делловей» і «До маяка».

Вірджинія Вулф – це англійська письменниця, що відома своїми романами, які зосереджувалися на внутрішньому світі персонажів, а також на проблемах жінок та гендерної рівності. Стиль написання романів Вірджинії Вулф відображає її унікальний підхід до літературного викладу, а також має певну взаємозв'язок з англійським менталітетом того часу. Письменниця відображала характерні особливості англійського суспільства, такі як обмеження, прихованість емоцій та класовість суспільства. Вулф виявляла інтерес до внутрішнього життя персонажів, їхніх внутрішніх конфліктів та суб'єктивного сприйняття світу. Її романи «Місіс Делловей « і «До маяка» – це саме ті романи, які демонструють, що вона еволюціонує в письменницькій діяльності, працюючи над розширенням меж традиційного романного формату. У цих романах Вулф використовує вільний, асоціативний стиль, що дає їй можливість проникнути в глибини психології своїх героїв.

Головна героїня, Місіс Делловей, є типовим представником англійської стриманості та високого рівня вихованості в спілкуванні. Її характер та поведінка в певних ситуаціях відображають деякі риси традиційного англійського способу мислення та побуту. Вона не виражає свої емоції надто відкрито та намагається уникати конфліктів. Ця стриманість є відображенням традиційної англійської культури, де вважається за норму триматися спокійним на людях та, загалом, виявляти обмежений емоційний діапазон. Ще одним яскравим прикладом цієї риси англійського національного менталітету є персонаж Септимуса Воррена Сміта. Події відбуваються у міжвоєнний період, а він – ветеран Першої світової війни, який страждає на посттравматичний стресовий розлад. Його опір демонстрації своєї вразливості очевидні в різних розділах роману, наприклад,

коли він обговорює свій стан з лікарями в першому розділі. Саме тому Септімус втілює англійську культурну тенденцію придушувати емоції, навіть перед обличчям особистого страждання.

Традиції та звичаї грають важливу роль у романі «Місіс Делловей» Вірджинії Вульф, а також відображають національний менталітет Англії. Це можна прослідкувати у характері Річарда Делловея, чоловіка Клариси, який підтримує традиційні цінності та соціальні умовності. У розділі, де Річард відвідує обід у своєму клубі, його спілкування з іншими членами клубу підкреслює їхнє спільне шанування усталених звичаїв. Один із таких звичаїв – це формальність та етикет при спілкуванні. Вони виявляються в стилі обговорення, а також у поведінці під час обіду. Члени клубу дотримуються вимог ввічливості та коректності у спілкуванні, враховуючи ієрархію та соціальний статус кожного присутнього. Правильне вживання звань та обрядових жестів, таких як привітання, створює атмосферу ввічливості та взаємоповаги. Ще одним важливим аспектом є звичай обіду в клубі, який є частиною британської соціальної традиції. Обід у клубі має свої особливості, які відображають класичний формат британського обіду. Наприклад, він включає сервірування та правильну послідовність традиційних страв, таких як суп або риба, м’ясо з соусом, салати та десерти. Кожна страва сервірується з певними етикетними правилами, що підтримують класичний стиль та традиційність. Відданість Річарда традиціям підкреслює схильність англійців до збереження культурної спадщини та дотримання суспільних норм. Крім того, в романі є персонаж леді Брутн, який також відіграє важливу роль у втіленні англійських традицій. Вона є представницею старовинного роду благородного походження, що зобов’язує її дотримуватися різних норм та звичаїв. Леді Брутн пильно стежить за збереженням родинних традицій і має сильну повагу до минулих поколінь. Вона виступає як сторож традицій, передаючи своїм нащадкам цінності і звичаї, які забезпечують стабільність і продовження родової спадщини. Таким чином, леді Брутн є прикладом глибокого занурення у традиційну англійську культуру та дотримання звичаїв, що пронизують її життя.

Вагомою ознакою Англії кінця дев’ятнадцятого – початку двадцятого століття є збереження класовості в суспільстві. У цей період класова свідомість була глибоко вкорінена в британське суспільство і пронизувала всі його сфери: відносини, спілкування, роботу тощо. У романі «Місіс Делловей» персонажі часто виявляють пильне сприйняття соціальної ієрархії та свого положення в ній. Це стає особливо очевидним у сцені, коли Клариса Деллоуей, головна героїня, зустрічає свого колишнього залицяльника Г’ю Вітбреда. Клариса, яка належить

до верхнього класу, зіштовхується з Г'ю, який представляє середній клас. Це два різних соціальних статуси, що мають вплив на спосіб сприйняття світу, манери поведінки та комунікації. У цій сцені Клариса відчуває потребу підтвердити свій статус за рахунок свого зовнішнього вигляду, манер та способу мовлення. Розмова між ними може здатися нейтральною, але за ретельним аналізом можна помітити підкреслену класову свідомість. Клариса вживає вишукану мову, використовує слова, що є характерними для верхнього класу, і з тим проявляє впевненість у своєму розумінні соціальної ієрархії. А Г'ю, у свою чергу, вживає більш просту мову, яка відображає його походження і соціальний статус. Вірджинія висвітлила в романі також той факт, що верхній клас аристократії має реальний контроль над політичними та соціальними структурами. Річард Деллоуей, як політик, входить у цю елітну сферу влади та має великий вплив на суспільство. Він займається політичною діяльністю та використовує своє соціальне становище для здійснення впливу на важливі політичні рішення.

У «Місіс Делловей» присутній постколоніальний аспект, що відображає вплив Британської імперії на суспільство та менталітет вищого прошарку. Багато з героїв роману належать до колишнього британського колоніального імперського класу, а їхні погляди ілюструють цю імперську спадщину. Герої мають часто колоніальні погляди та ставлення до інших культур. Вони вважають себе елітою, яка має право контролювати та керувати.

Через розповідь про життя Клариси Деллоуей, Вулф показує внутрішній світ героїні та її стосунки з місцем, в якому вона живе – Лондоном. Засоби художньої виразності, такі як аргумент любові до Лондона, символіка та описи, використані Вулф, сприяють розкриттю національної ідентичності головної героїні та її сприйняттю свого середовища. Клариса Делловей відчуває духовний зв'язок із історією, культурою та традиціями Великої Британії. Вона сприймає це місто як рефлексію власного внутрішнього світу та почуття самотності. Через любов до Лондона, Клариса виявляє свою прив'язаність до свого народу та культурного спадку. Описи Лондона та його атмосфери також впливають на сприйняття національної ідентичності. Вулф детально розкриває місто через багатошарові описи вулиць, будівель та пейзажів. Ці описи створюють поетичну картину міста, яка виражає національну гордість та відчуття належності до місця.

У романі «Місіс Делловей», англійці дотримуються норм етикету та поваги. У них є глибоке вшанування минулого та сильна відданість традиціям. Класова система має сильний вплив на розподіл можливостей у британському суспільстві, що надає численні привілеї представникам вищого соціального класу. Крім того, роман ілюструє любов англійців до своєї столиці, Лондона, та

ментальний зв’язок із історією Британії, що закріплює почуття національної самосвідомості та особливого розуміння культурної спадщини в Англії.

Одним із важливих аспектів роману «До маяка» є спосіб, яким батько дітей, головний герой, називає своїх дітей на манер англійських королів і королев. Що може відображати англійську ідентичність та національну свідомість. Також це може бути ознакою прив’язаності до англійської культури, традицій та історії.

Упродовж твору дуже часто підіймається тема погоди. Піднесення погоди в романі можна пов’язати з кількома аспектами англійського менталітету. По-перше, Англія відома своїми мінливими погодними умовами, що часто відображається у їхній літературі. Англійці навчилися сприймати й адаптуватися до цих змін, шукати красу навіть у нестабільних погодних умовах. По-друге, погода в романі «До маяка» має символічне значення. Вона стає втіленням переживань, настроїв та внутрішнього світу героїв. Цей фокус на погоду дозволяє авторці розкрити внутрішній світ персонажів та показати їхні емоції й переживання. Крім того, змінність погоди відображається в англійському характері, адже англійці відомі своєю терплячістю, здатністю адаптуватися та приймати нестабільні умови.

У восьмому розділі можна прослідкувати властиву англійцям допитливість та любов до інтелектуальних розмов та дискусій. Ця риса англійського менталітету висвітлюється через сцену, де група гостей, що зібрана в будинку місіс Ремзі, обговорюють широкий спектр тем. Любов до літератури та культури укорінена в багаторічній спадщині Англії, що простягається від великих класиків до сучасних авторів. Англійці цінують мову та слово та відчувають глибокий зв’язок зі своєю літературою, що стає не тільки засобом розваги, але й засобом вираження своїх думок, почуттів та ідей, а також сприяє розвитку особистості та формуванню глибшого розуміння світу.

Акт завершення картини наприкінці роману можна розглядати як прояв англійської риси доводити все до кінця. Рішучість Лілі додати останній штрих у свою роботу, яку вона собі уявляла з початку роману, втілює відчуття мети та зобов’язання продовжити свої творчі починання. Крім того, пошуки Лілі об’єктивної правди про місіс Ремзі та саме життя розкривають прагнення англійців до духовного розвитку та розуміння. Вона прагне узгодити свої спогади та враження, намагаючись глибше зрозуміти складність людського існування. Це прагнення до істини та самопізнання відображає характерний англійський самоаналіз та інтелектуальну цікавість.

Романи «Місіс Делловей» і «До маяка» Вірджинії Вулф розкрили національні особливості англійського менталітету, такі як прив'язаність до традицій та повага до історичного минулого країни.

Так, у «Місіс Делловей» піднято питання жіночих прав у патріархальному суспільстві, а також відображає національні особливості та соціальні й культурні зміни в британському суспільстві. Окрема увага в сюжеті була надана Лондону, що виділяється своєю винятковою атмосферою та є важливим культурним та історичним центром багатьох подій в Англії. У результаті дослідження істинних рис англійців в романі «До маяка» Вірджинії Вулф були виявлені такі риси національного менталітету Англії, як: прив'язаність до традицій та вшанування історичного минулого країни, прагнення до інтелектуальних розмов, важливість національної ідентичності, доведення справи до кінця та жага до духовного розвитку. Підняті аспекти дозволяють краще розуміти культуру та традиції, що впливають на творчість Вірджинії Вулф, і розкривають глибину роману.

Список використаних джерел:

1. Ментальність як соціокультурний феномен в контексті соціально-філософського аналізу. *Культура народів Причорномор'я.* 2004. № 48. Т. 1. С. 138–143. URL: http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/76586

2. Фомос, Ю. Такі різні, але такі схожі: особливості англійського характеру. URL: https://bookforum.ua/p/taki-rizni-ale-taki-shozhi-osoblyvosti-anglijskogo-harakteru

3. The Mentality of English people – Humble and Aristocratic. URL: https://tv-english.club/articles-en/discover-great-britain-en/the-mentality-of-english-people-humble-and-aristocrat

Kateryna Mykhalchenko. Elements of English Mentality in the 20th Century Novels by Virginia Woolf "Mrs. Dalloway" and "To the Lighthouse"

The article analyzes the elements of English mentality in the 20th century novels by Virginia Woolf "Mrs. Dalloway" and "To the Lighthouse". It is determined that the works reveal the importance of national identity, the issues of class system and feminism in England, and the values of each social stratum. It is found that the works reveal such national peculiarities of English mentality as attachment to traditions and respect for the country's historical past.

Key words: mentality, identity, ethics, English culture, English traditions

УДК 32.019.5-042.3(045)

Пархоменко С. В.,
здобувачка ВО
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Ревуцька С. К.

ПРОПАГАНДА ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА СВІДОМІСТЬ МАС

У статті проаналізовано методи і прийоми пропаганди як інструменту впливу на свідомість мас. Визначено, що метод багаторазового повторення застосовувався Геббельсом як основний, паралельно використовувалися принцип «великої брехні», принцип простоти, принцип зрозумілості З'ясовано, що у світі продовжують застосовувати методи і принципи Геббельса для маніпуляції свідомості великої кількості людей. Знання і розуміння дії маніпулятивного інструментарію уможливлює збереження здатності критично мислити і протистояти пропаганді

Ключові слова: пропаганда, принцип «великої брехні», метод повторення, принцип простоти, принцип зрозумілості

У сучасному світі засоби масової інформації, новинні телеграм канали і соціальні мережі 24/7 впливають на свідомість людей, а тому вміння вирізняти правдиву інформацію від фальшивої (фейку) є однією з найважливіших навичок для особистості. Особливо гостро це питання постало перед українцями, які ще не до кінця оговталися від 70-річної пропаганди радянського союзу і, під тиском воєнних дій, продовжують реагувати на пропагандиський інструментарій в новинах.

«Батьком» пропаганди у період Другої світової війни є Йозеф Геббельс (Joseph Goebbels), який створив спеціальний державний орган і вважав, що «пропаганда є чимось низькопробним», навпаки, він сприймав її за мистецтво, секрет якого полягає у тому, що «того, кого хочеш піддати пропаганді, треба наскрізь просочити ідеєю пропаганди так, щоб він навіть не помітив, що він нею просякнутий» [3].

Пропаганда та її методи вивчається у багатьох науках, зокрема в соціології, політології, журналістиці і психології. Питання пропаганди не одноразово потрапляло у коло зацікавлення вчених (С. Драбюк, О. Маєвський, Л. Тютюнник, І. Павлюк та інші), проте питання ролі Й. Геббельса висвітлювалося в працях дотично.

Метою цього дослідження є з'ясування методів пропаганди, які застосовував у своїй діяльності Йозеф Геббельс.

Йозеф Геббельс був одним із найближчих соратників Адольфа Гітлера і відігравав важливу роль у формуванні образу нацистської Німеччини та ідеології нацизму. Запроваджувати засоби пропаганди він розпочав ставши редактором газети НСДАП Völkische Freiheit («Народна свобода»). Пізніше, створює ще одну – Der Angriff («Атака»), яка стає рупором пропаганди націонал-соціалістів.

Уже тоді, у перші роки своєї діяльності, Геббельс розуміє силу ЗМІ у маніпуляції свідомістю народу і починає формувати власний інструментарій пропаганди. Важливу роль у цьому відіграла власне особистість фюрера і його «Mein Kampf», звідки він узяв кілька важливих для пропагандиської діяльності цитат.

Так, було сформовано принцип «Великої брехні», який часто використовувався Геббельсом як у промовах, так і у висвітленні інформації через ЗМІ.

Очевидно, задля впливу на більшу аудиторію, Геббельс звертається до технологічного інструментарію пропаганди - радіо, що дозволило охопити і те населення, що не вміло читати, або не мало постійного доступу до газет. Саме із радіоприймачів лунають ключові антикомуністичні та антикапіталістичні тези міністерства пропаганди нацистської Германії. Підкріплювала все це і методика апеляції до страху: «з ініціативи Геббельса була введена заборона – під страхом смертної кари – слухати іноземні радіостанції та повторювати передані ними повідомлення» [2]. Таким чином, громадянин позбавлявся права вибору джерела інформації і відповідно втрачав навички аналізувати.

Не нехтував він і методом напівправди, коли маючи якійсь правдивий факт, створювався міф, ілюзія правди щодо особистості чи події, та методом створення культу особистості. Так, із факту загибелі нациста Горста Весселя було створено «ікону мучеництва і самопожертви» [1].

Наступним можна виокремити принцип простоти. Гітлер вважав, що пропаганда повинна маніпулювати почуттями, і тільки як виняток апелювати до розуму, а саме послання має бути примітивним – тоді в нього повірять. Геббельс дотримувався цієї думки. Тому часто в риториці медіа ставку робили на ірраціональне сприйняття, а не на логіку. Наприклад, на емоційне кліше схеми «друг – ворог». Де другом були лояльні до Німеччині режими, а ворогом – євреї, комуністи тощо.

Принцип зрозумілості підтримував попередній метод пропаганди. Цей

інструмент впливу базується на риторичному законі моделювання аудиторії, де для конкретної аудиторії обирається та мова, проблеми, які їй зрозумілі. Це потрібно для того, щоб навіть найвідсталіший зумів усвідомити почуте або прочитане: якщо учасник асенізаторської команди впорається з інформацією, то шкільний учитель перетравить її і подавно. Адже ж що більше людей приймуть щось, то простіше буде впоратися з рештою: бо навіть найпросунутіша меншість вимушено піде за більшістю.

Метод багаторазового повторення також застосовувався Геббельсом як основний. При цьому, повторюваність інформації у відшліфованих, виважених тезах подавалася не просто кількаразово, а й з різних джерел: виступи, радіо, газети, плакати, що давала швидший результат впливу за рахунок задіяння органів чуття: слуху і зору одночасно. Такий метод дозволяв подавати навіть брехню, як правду, адже якщо її постійно повторювати, вдень і вночі, у всіх територіальних точках одночасно – тоді вона перетворюється на правду. Так, під час виголошення своєї найвідомішої промови, що тривала 109 хвилин, Геббельс не лише повторював фразу щодо тотальної війни, а гаслом «Тотальна війна – найкоротша війна!» було прикрашено Палац спорту; лексема «загроза» і похідні кілька разів лунають з вуст Геббельса.

За допомогою принципу виключності Геббельсу удалося сформувати у свідомості німців зверхність у ставленні до інших націй: «Кожному в Німеччині має стати зрозуміло (…), що польськість дорівнює нелюдяності. Поляки, євреї та цигани знаходяться на одному рівні людської неповноцінності» [2]. Так, у виступах постійно підкреслювалися високий інтелектуальний рівень німців, уміння долати перешкоди, бути сильними тощо. Першими під лезо пропагандиської машини потрапляють євреї, винищення яких почалося з «Кришталевої ночі» аж до одного з найстрашніших злочинів в історії – Голокосту. Вибірковість поширювалася і на літературу. Було укладено спеціальні списки заборонених авторів і творів, зокрема під категорію «шкідливих» потрапляють твори Т. Манна і Ремарка. Геббельс влаштовує театралізоване видовище: виголошує промову на фоні палаючих на площі книг «шкідливих» авторів, чим висловлює особисту зневагу до надбань культури.

Особливої уваги Йозеф Геббельс і Адольф Гітлер надавали своїм публічним виступам, які частіше всього проводилися з елементами кіношності: світловими ефектами, грою на публіку тощо. Гітлер і Геббельс проводили масові зібрання вечорами, коли люди були фізично й емоційно виснажені після трудового дня і здатність до аналізу інформації знижувалася, а інколи й дорівнювала нулю під впливом попередніх методів і інструментарію.

Сьогодні у світі продовжують застосовувати методи і принципи Геббельса для маніпуляції свідомості великої кількості людей. Знання і розуміння дії маніпулятивного інструментарію уможливлює збереження здатності критично мислити і протистояти пропаганді.

Список використаних джерел:

1. Геббельс – злий геній пропаганди. URL: https://was.media/2022-06-21-gebbels-zlij-genij-propagandi/
2. Przegiętka Marcin. Josef Goebbels – mistrz propagandy III Rzeszy. URL: https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/niemcy/31186,Josef-Goebbels-mistrz-propagandy-III-Rzeszy.html
3. Федько В. Дев'ять принципів пропаганди: референт доктора Геббельса сформулював кредо свого шефа. URL: https://www.ar25.org/node/33289

Sofiia Parkhomenko. Propaganda as an Instrument of Influence on the Consciousness of the Masses

The article analyzes the methods and techniques of propaganda as an instrument of influence on the consciousness of the masses. It is determined that Goebbels used the method of repeated repetition as the main one, along with the principle of the "big lie," the principle of simplicity, and the principle of clarity. It is shown that Goebbels' methods and principles continue to be used in the world to manipulate the minds of a large number of people. Knowledge and understanding of the effect of manipulative tools makes it possible to preserve the ability to think critically and resist propaganda.

Key words: propaganda, tprinciple of "big lie," method of repetition, principle of simplicity, principle of clarity

УДК 82.09(045)

Ягідка А. Ю.,
здобувач ВО
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна
Науковий керівник: Ревуцька С. К.

СПЕЦИФІКА ОСМИСЛЕННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОБРАЗУ ФАУСТА У СВІТОВІЙ ЛІТЕРАТУРІ

У статті проаналізовано специфіку осмислення образу Фауста у світовій літературі. З'ясовано, що одна із особливостей інтерпретації «вічного образу» Фауста в художніх творах полягає в тому, що він часто трактується як символ людської боротьби за знання та владу. Іншою особливістю інтерпретації образу Фауста є його зображення як образу, в якому

втілюються різні філософські концепції та ідеї. У деяких творах Фауст зображується як представник раціоналізму, тоді як в інших – як втілення романтичної та ірраціональної сторони людської природи. Фауст може бути трактований як символ людського пошуку духовного змісту у світі матеріальних цінностей

Ключові слова: вічний образ, фаустівська естетика, культури Відродження, образ Фауста, символ людської боротьби

Епоха романтизму стала піком розвитку «фаустівської свідомості» та «фаустівської естетики». Образ Фауста як символу людської сміливості – титанічної особистості, а не боговідступника був піднесений літературною художньою свідомістю як «вічний образ». Література виявила у образі Фауста ті потенції, які актуалізували універсальний аспект буття образу, його загальнолюдський зміст, що сприяло його виходу межі як німецького національного, так і європейського культурного контексту на рівень світової літератури.

Образ Фауста відображає прагнення людини до знання та влади, а також її боротьбу з власними недоліками та слабкостями. Це породжує перспективи літературного аналізу та дослідженню образу Фауста в контексті історії, філософії, літератури та культури загалом.

Вивчення особливостей інтерпретації образу Фауста в літературі дає можливість зрозуміти глибинні психологічні та етичні аспекти людської природи, тому робить обрану тему актуальною й сьогодні.

Метою роботи є визначення особливостей авторського осмислення та інтерпретації образу Фауста у світовій літературі.

Художня література нерідко використовує відомі сюжети, образи, архетипи та історичні події, що свідчить про їхню актуальність та вічність. Навіть через століття такий матеріал може допомогти знайти відповіді на поставлені питання сучасності. Один з прикладів такого «вічного» образу є образ Фауста з однойменної трагедії Й. В. Гете.

Розглядаючи проблему інтерпретації образу Фауста, як одного з вічних образів літератури, зважаємо та те, що його трактування може змінюватися залежно від історичних обставин, ідейних та естетичних критеріїв та творчої індивідуальності автора. Роздуми над духовним світом персонажів трагедії Гете були використані для осмислення найактуальніших проблем нашого часу, що свідчить про високу універсальність та актуальність образу Фауста в різні епохи.

Образ Фауста у можливих зборах універсальних символів, що використовуються в різних культурних традиціях, звичайно, може стати одним із центральних у переліку символів культури європейської. Книга, до якої

звертаються практично всі дослідники фаустівської теми, – це трагедія «Фауст» Й. В. Гете. Цей твір є класичним зразком літератури, в якому образ Фауста стає символом європейської людини з певним набором особливих характеристик.

Образ Фауста упродовж століть хвилював великі уми, що представляють різні галузі творчості. Серед них були не лише великі письменники (К. Марло, Т. Манн), але й художники – Рембрандт та Ежен Делакруа, і генії музики – Людвіг ван Бетховен, Ференц Ліст та Ріхард Вагнер, творці відомих опер Шарль Гуно та Арріго Бойто. Гете вважав, що найкраще з музикою до «Фауста» впорався б Моцарт і Мейербер. Але цей образ захопив інших: Роберт Шуман у «Сценах з Фауста» і Густав Малер у Восьмій симфонії акцентували піднесено-патетичну сторону сюжету.

Для наукової думки XX–XXI ст. фаустівська тема набула особливого значення у зв'язку з міцним укоріненням у культурно-філософській свідомості поняття «фаустівської культури», яке було введено в науковий обіг Освальдом Шпенглером. Звернення до проблеми Фауста не тільки в художній, але і в аналітичній літературі, що мислить не образами, а поняттями, є свідченням як актуальності і символічності фаустівського героя, який постійно утверджується, так і тих процесів, які відбуваються в культурній свідомості того чи іншого геополітичного цілого. Таким чином образ Фауста вже виходив за межі літератури. Така позиція вченого дала поштовх іншим наукам розглядати проблеми фаустівської культури, зокрема у філософському та культурологічному науковому середовищі.

Одна з особливостей інтерпретації «вічного образу» Фауста в художніх творах полягає в тому, що він часто трактується як символ людської боротьби за знання та владу. У різних інтерпретаціях цього образу Фауст може бути зображений як геній, який прагне досягти неперевершеності в науці та технології, або як людина, яка продає свою душу дияволу, щоб отримати всі земні блага.

Іншою особливістю інтерпретації образу Фауста є його зображення як образу, в якому втілюються різні філософські концепції та ідеї. У деяких творах Фауст зображується як представник раціоналізму, тоді як в інших – як втілення романтичної та ірраціональної сторони людської природи. Фауст може бути потрактований як символ людського пошуку духовного змісту у світі матеріальних цінностей. Ця інтерпретація найчастіше зустрічається у творах, де Фауст зображується як людина, яка втомилася від пустого життя та прагне знайти відповіді на свої питання в духовному світі.

Крістофер Марло був одним із перших митців, хто інтерпретував у своїй творчості легенду про Фауста, зокрема його образ («Трагічна історія доктора Фауста»). Завдяки цьому твору сюжет німецької народної книги вперше отримав літературну обробку, а образ Фауста – художньо-естетичне осмислення. Трагічний характер образу Фауста у п'єсі Марло відбиває кризу гуманістичного світогляду, що знаменує захід ренесансної епохи.

Зазвичай, у своїх драматичних творах Марло висвітлював образи сильних людей, дотримуючись індивідуалістичних тенденцій, притаманних Відродження. Користуючись традиційною структурою старовинної англійської драми, Марло помістив біографічну експозицію у прологі: про народження, виховання героя та успіхи в науці глядачам розповідає хор.

Дія починається в той момент, коли Фауст, сидячи у своєму кабінеті, оглядає курні фоліанти і, задоволений філософією, медициною, правом та богослов'ям, вирішує звернутися до магії. Цей приклад експозиції надалі зберігся у всіх драматичних обробках легенди – від народної драми та лялькової комедії до «Фауста» Лессінга та Гете. Укладає трагедію така ж ефектна сцена: у тому ж кабінеті Фауст в останню ніч свого життя вимовляє фінальний монолог, прислухаючись до бою годинника, що віщує появу дияволів, які прийшли за своєю здобиччю. Фауст у версії Марло досить ідеалізований, як диктували прогресивні ідеї епохи емансипації людського розуму від середньовічної церковної догми та аскетичної моралі.

У п'єсі К. Марло відбувається художньо-естетична адаптація Фауста як способу культури Відродження, в процесі якої закріплюються домінанти образу, що намітилися ще в легенді. Як такі виступають мотиви вічного пізнання і влади над світом, заявлені в легенді і набувають більш яскравого звучання в її літературній інтерпретації, Марло також створює мотив перетворення світу. У межах цих мотивів визначаються своєрідні вектори художньо-естетичного осмислення образу Фауста, які, сформувавшись як ключові компоненти архетипічної структури, будуть піддаватися новим смисловим трансформаціям на наступних етапах фаустівської культури.

У романі Томаса Манна «Доктор Фаустус» образ Фауста є центральним образом. Уже заголовок твору наштовхує читача на думку про те, що автор вступає в творчий діалог з Гете та у своєму творі інтерпретує й переосмислює «вічний образ» Фауста з однойменної трагедії Гете.

У «Докторі Фаустусі» Т. Манн використовує образ Фауста, щоб висловити свої роздуми щодо німецької культури та її моральних цінностей. Головний герой, композитор Адріан Леверкюн, укладає контракт з дияволом

Мефістофелем і продає свою душу, щоб отримати геніальність і творче натхнення. Протягом роману Манн порівнює культурну ситуацію у Німеччині з часами, описаними в «Фаусті» Гете, і доводить, що його герой є продовженням традиції Фауста. Обидва герої знаходяться в пошуку істини і творчої віддачі, але в результаті їх вибір приводить до трагічних наслідків.

Геніальний композитор Адріан Леверкюн – вигаданий герой. У його художньому образі набагато більше від гетевського Фауста, ніж від будь-кого з реальних музикантів. Окремі ремінісцентні риси у персонажі присутні, але скоріше лише на рівні музичної техніки (паралель у XXII чолі з сучасником Томаса Манна – композитором і теоретиком Арнольдом Шенбергом), ніж характеру чи особливостей життя. Створювані Адріаном Леверкюном музичні композиції є не продовженням, а протиставленням класичних творів, які утверджують ідею творчості. Присутня в симфоніях «доктора Фаустуса» дисгармонія до кінця життя перетворюється на справжній «Плач», що є антиподом дев'ятої симфонії Бетховена і характеризує внутрішній розпад особистості композитора.

Таким чином, образ Фауста у «Докторі Фаустусі» Томаса Манна використовується для висловлення критики сучасної культури та її загрози для моральних цінностей. З іншого боку, в «Фаусті» Гете, образ Фауста використовується для відображення боротьби людини зі своїми пристрастями та пошуку істини.

Про інтерпретацію образу Фауста можемо говорити і в контексті перекладацької діяльності І. Франка, оскільки переклад трагедії Гете можна вважати найбільш значним та здобутком Франка-перекладача. Митець «не лише створив художній переклад поеми И. Гете «Фауст», надавши їй українського колориту, але й подав свою інтерпретацію вічного образу Фауста, який, на його думку, наприкінці життя приходить до усвідомлення необхідності творчої праці в ім'я суспільства. Таке трактування вічного образу зближувало автора перекладу і героя, зробило останнього «alter ego» самого Франка» [3, с. 193].

Розглядаючи проблему інтерпретації образу Фауста як одного з вічних образів літератури, зважаємо та те, що його трактування може змінюватися залежно від історичних обставин, ідейних та естетичних критеріїв та творчої індивідуальності автора. Образ Фауста у можливих зборах універсальних символів, що використовуються в різних культурних традиціях, звичайно, може стати одним із центральних у переліку символів культури європейської.

Образ Фауста протягом століть хвилював великі уми, що представляють різні галузі творчості. Для наукової думки XX-XXI ст. фаустівська тема набула

особливого значення у зв’язку з міцним укоріненням у культурно-філософській свідомості поняття «фаустівської культури», введеного в науковий контекст Освальдом Шпенглером. Звернення до проблеми Фауста не тільки в художній, але і в аналітичній літературі, що мислить не образами, але поняттями, – свідчення як актуальності і символічності фаустівського героя, що постійно утверджується, так і тих процесів, які відбуваються в культурній свідомості того чи іншого геополітичного цілого.

Одна з особливостей інтерпретації «вічного образу» Фауста в художніх творах полягає в тому, що він часто трактується як символ людської боротьби за знання та владу. Іншою особливістю інтерпретації образу Фауста є його зображення як образу, в якому втілюються різні філософські концепції та ідеї. У деяких творах Фауст зображується як представник раціоналізму, тоді як в інших – як втілення романтичної та ірраціональної сторони людської природи. Фауст може бути трактований як символ людського пошуку духовного змісту у світі матеріальних цінностей.

Список використаних джерел:

1. Боса Т. С. Відтворення національно-культурних особливостей творів Гете в оригіналі та перекладі: проблема адекватності при перекладі. 2011. С. 55–61 URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/9322/1/Bosa%20T.%20S..pdf

2. Василенко І. С. Розвиток німецького романтизму від «Фауста». *Й. В. Гете до «Заратустри» Ф. Ніцше.* С. 73–83 URL: http://surl.li/gthfc

3. Горанська Т. В. Своєрідність інтерпретації образу Фауста у творчості І. Франка. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія.* 2021. № 47. Том 2. С. 191–194 URL: http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/13810/1/Goranska%20T..pdf

Anton Yahidka. Specifics of Understanding and Interpretation of Faust's Image in World Literature

The article analyzes the specifics of understanding the image of Faust in world literature. It is found that one of the peculiarities of the interpretation of the “eternal image” of Faust in works of fiction is that he is often interpreted as a symbol of human struggle for knowledge and power. Another feature of the interpretation of Faust's image is his portrayal as an image that embodies various philosophical concepts and ideas. In some works, Faust is depicted as a representative of rationalism, while in others he is the embodiment of the romantic and irrational side of human nature. Faust can be interpreted as a symbol of human search for spiritual meaning in the world of material values.

Key words: eternal image, Faustian aesthetics, Renaissance cultures, the image of Faust, symbol of human struggle

Наукове видання

Іноземні мови XXI століття: професійні комунікації та діалог культур

Збірник наукових праць

Підписано до друку 10.12.2024
Гарнітура Times New Roman.
Формат 60×84/16. Обл. вид. арк. 13,84

Донецький національний університет економіки і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського
50005, Кривий Ріг, вул. Трамвайна, 16

Видавець Р. А. Козлов
вул. Рокоссовського, 5/3, м. Кривий Ріг, 50027
097-192-20-77
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4514 від 01.04.2013 р.